

Bilaga 1

Samrådsredogörelse

Möjligheternas ÖP

Kommunstyrelsen, Diarienummer KS 2024/182
Karin Löfgren
2024-06-19

Innehåll

1	Bilaga 1 till samrådsredogörelse	5
2	Synpunkter	6
2.1	Kommunala instanser	6
2.1.1	Kommunstyrelsen.....	6
2.1.2	Samhällsbyggnadsnämnden	12
2.1.3	Socialnämnden	12
2.1.4	Kultur- och fritidsnämnden.....	13
2.1.5	Barn- och utbildningsnämnden	18
2.1.6	Politiska majoriteten; Moderaterna, Liberalerna, Tjörnpartiet, Sverigedemokraterna, Centern	19
2.1.7	Kristdemokraterna	35
2.1.8	Miljöpartiet.....	40
2.1.9	Socialdemokraterna	40
2.2	Föreningar, företag och organisationer	41
2.2.1	Vattenfall AB.....	41
2.2.2	Ellevio AB.....	41
2.2.3	Tjörnfiskarna.....	43
2.2.4	Midvåg Fiskeri AB	44
2.2.5	Havs- och kustfiskarnas producentorganisation, HKPO45	
2.2.6	Sveriges fiskares producentorganisation, SFPO	45
2.2.7	Åstols båtförening	46
2.2.8	Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) kommungrupp på Tjörn.....	47
2.2.9	Pensionärernas riksorganisation, PRO.....	48
2.2.10	Tjörns naturskyddsförening	49
2.2.11	Sjöräddningssällskapet.....	71
2.2.12	Dyröns samhällsförening	71
2.2.13	Rönnängs intresseförening	74
2.2.14	Tjörnekalvs fastboendeförening.....	76
2.2.15	Samhällsföreningar på sydvästra Tjörn	87
2.2.16	Kyrkesunds byalag	92
2.2.17	Omställning Tjörn	93
2.2.18	Egnahemsfabriken	95
2.2.19	Företagarna Stenungsund och Tjörn	101
2.2.20	Tjörnbro Arena AB.....	104
2.2.21	Invest Group AB, Lilla Brattön.....	105

2.2.22	Astrid invest fastigheter AB	106
2.2.23	JW/A, Elma Group, Ica Almö Livs.....	108
2.2.24	Lindmarks berg AB.....	112
2.3	Privatpersoner	113
2.4	Yttranden från webformulär	141
2.5	Samrådsmöten.....	175
2.5.1	Öppet hus.....	175
2.5.2	Företagsarena.....	175
2.5.3	Möte med Tjörns naturskyddsförening, TNF	179
2.5.4	Möte med Lantbrukarnas riksförbund, LRF	179
2.5.5	Möte med Tjörnbro Arena AB.....	179
2.5.6	Övriga möten.....	179

1 Bilaga 1 till samrådsredogörelse

Kommunstyrelsen i Tjörns kommun godkände 15 december 2022 att genomföra samråd enligt plan- och bygglagen om förslag till ny översiktsplan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning. Samrådet pågick 25 januari till och med 10 april 2023. Planförslag med tillhörande handlingar fanns under samrådstiden i kommunhuset samt på kommunens hemsida tjorn.se/oversiktsplan.

Under samrådstiden inkom ca 250 yttranden, varav ca 75 till samhällsbyggnadsförvaltningens diarium och ca 175 via synpunktsformulär på kommunens hemsida. Under samrådet hölls även ett antal samrådsmöten som lockade sammantaget ca 180 deltagare.

I samrådsredogörelsen redogörs och bemöts huvuddelen av inkomna yttranden i en tematisk sammanfattning. Endast yttranden från statliga och regionala instanser samt grannkommuner redogörs och bemöts separat.

I denna bilaga redogörs, i vissa fall nedkortat, yttranden från kommunala instanser inom Tjörn, föreningar, företag, organisationer och privatpersoner. Samtliga yttranden finns att tillgå i sin helhet på samhällsbyggnadsförvaltningens planavdelning.

Bilagan omfattar även anteckningar från samrådsmöten och andra samrådsaktiviteter.

2 Synpunkter

Nedan förtecknas inkomna synpunkter, i vissa fall delvis nedkortat. Yttranden i sin helhet är tillgängliga genom kommunens planavdelning.

2.1 Kommunala instanser

Synpunkter från Tjörns kommunala instanser bemöts i tematisk redogörelse, se samrådsredogörelse.

2.1.1 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen beslutar att anta förvaltningens förslag till yttrande som sitt eget. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Det är kommunstyrelseförvaltningens (förvaltningen) uppfattning att underlaget som översiktsplanen bygger på är gediget och att faktsamling samt insamling av synpunkter och perspektiv har skett med stor delaktighet i inledningen av arbetet, såväl internt som externt. Förvaltningen ser ett värde i att det fortsatta arbetet genomförs med en bredare och kontinuerlig dialog.

Tjörns vision

Kommunfullmäktige fattade 2015 beslut om visionen "Tjörn – möjligheternas ö hela året och för hela livet". Visionen är i kommunens styrmottell och ligger till grund för kommunens strategiska områden, inriktningsmål och prioriterade mål som beslutas i kommunfullmäktiges budget samt i nämndernas detaljbudgetar. Det är också visionen som är utgångspunkten när styrdokument såsom strategier, policies, handlingsplaner och riktlinjer tas fram.

I visionen anges bland annat att Tjörns kommun år 2035 ska vara 20 000 invånare. En av utgångspunkterna i förslaget till översiktsplan är dock att Tjörns kommun ska ha 20 000 invånare först år 2050. Detta är en betydligt långsammare utvecklingstakt än vad som beslutats i visionen.

Den senaste befolkningsprognosen som togs fram 2022, och som bland annat bygger på uppgifter om redan planerad byggnation från samhällsbyggnadsförvaltningen, visar att Tjörns kommun år 2035 kommer att vara 18 574 invånare och år 2040 19 096 invånare. Det är tydligt att den utvecklingstakt som vi planerat för redan idag inte räcker för att uppnå målet om att år 2035 vara 20 000 invånare. Vid framtagande av en översiktsplan, som precis som alla andra styrdokument i kommunen ska ta sin utgångspunkt från visionen, borde således höjd tas för hur utvecklingen kan påskyndas.

En långsammare befolkningsutveckling kan få negativa konsekvenser för kommunen kopplat till exempelvis den demografiska utvecklingen och därmed ett ökat tryck på kommunens äldreomsorg. Detta innebär att allt fler av kommunens resurser kommer att behöva användas till äldreomsorgen och därmed kommer det att påverka kommunens möjligheter att bedriva verksamhet av god kvalitet inom samtliga av kommunens ansvarsområden. Allt fler äldre innebär också att allt färre ska försörja allt fler och det får negativa konsekvenser utifrån ekonomisk synvinkel med till exempel påverkan på skatteintäkter och kommunens möjligheter att investera och låna pengar.

För att motverka den utveckling som beskrivs i kommunens befolkningsprognos med en stor ökning av äldre (80+) behöver kommunen en ökad inflyttning av nya kommuninvånare, och då helst yngre förvärvsarbetande och barnfamiljer. En ökad takt för befolkningsutveckling jämfört med den som föreslås i samrådshandlingen kan innebära utmaningar för redan ansträngda hänsynsområden, inte minst miljö och naturvärden. Därför är det av yttersta vikt att översiktsplanens avvägningar i mark- och vattenanvändning präglas av en helhetsbild där samtliga tre hållbarhetsperspektiv vägs in.

Utveckling är nödvändig – synpunkter kopplat till markanvändningskartan

Tjörns kommuns vision, kommunfullmäktiges budget och andra styrande dokument pekar på vikten av tillväxt och utveckling av kommunen. Det är förvaltningens uppfattning att förslaget på översiktsplan som nu är ute på samråd inte möjliggör önskad tillväxt, varken kopplat till byggnation av bostäder eller kopplat till ett varierat och livskraftigt näringsliv. Enligt antagen näringslivsstrategi ska 1 200 nya jobb skapas i kommunen. Det finns dock ingen analys om huruvida den yta som är utpekad som verksamhetsmark i förslag till översiktsplan matchar dessa behov av utveckling eller om ytan matchar de verksamheter kommunen vill se växa fram. Förvaltningen efterfrågar ett resonemang kring attraktiva kontorslägen eller hur blandverksamheter ska få plats i våra tätorter. Den föreslagna översiktsplanen talar om utveckling men då planen avser kommunens markanvändning fram till år 2050 skulle det behövas en mer öppen tolkning av vad utveckling är. Utpekandet av lämplig användning av mark på ett specifikt plan så som det är gjort i samrådshandlingen bör därför undvikas. Översiktsplanen bedöms inte heller ha tagit höjd för de lokalbehov som finns kopplat till kommunens egna verksamheter och som finns beskrivna i kommunens lokalförsörjningsplan. Det uppstår utmaningar i att uppfylla kommunens mål kopplat till att säkerställa mark för bostäder och verksamheter då de utpekade områdena för detta är starkt avgränsade i samrådshandlingen och där

områden som skulle kunna vara lämpliga inte pekats ut. När kommunen köper mark från privatpersoner behöver man ansöka om förvärvstillstånd och visa på ett syfte med köpet. För att stärka syfte för att marken ska användas som annat än skog/åkermark behöver köpet ha stöd i översiktsplanen. Nuvarande översiktsplan utgår från tätorter och befintliga verksamhetsområden. Det finns också utpekade stråk såsom väg 169 och vägen Vallhamn-Skärhamn. Det är stråk som borde vara av intresse att utveckla utifrån ett kommunkoncernperspektiv då det är en sträcka med god kollektivtrafik och en redan idag tätbebyggd landsbygd. Dock saknas idag den infrastruktur som behövs för ytterligare utbyggnad så som VA, GC-väg med mera.

Områden för bostäder och samhällsservice

I nedanstående områden behöver översiktsplanen ta ytterligare höjd för utveckling av bostäder och samhällsservice, så som förskolor, skolor, äldreboenden etc: (se karta i bilaga)

- Området mellan Skärhamn och Röa (1)
- Området mellan Skärhamn och Utäng (2)
- Området mellan Skärhamn och Märkesten (även upp mot Bö tjärn) (3)
- Områden norr om Källekärr (4)
- Området runt Häggvallsrondellen (5)

Beskrivningen av utbyggnadsmöjligheterna i stycke om Rönnäng-Bleket öster om Stansviksvägen begränsar möjligheterna till utbyggnation i området. För att möjliggöra genomförandet av utbyggnadsområdet är det nödvändigt med omformuleringar.

Områden för verksamhet och industri

Exempel på områden där förvaltningen anser att förslaget på översiktsplan behöver ta höjd för en ökad utveckling kopplat till verksamhet och industri är: (se karta i bilaga)

- Svanvik (6)
- Vallhamn (7)
- Djupvik (8)

En anledning till att verksamhets och industriområdena behöver utvecklas är för att få ekonomisk täckning för de infrastrukturella satsningar som kommer att behövas. Till exempel kommer området i Svanvik sannolikt att behöva en ny väglösning mot väg 169 vilket är mycket kostsamt. Det bedöms även finnas ett behov av att peka ut fler utvecklingsområden för verksamhet för att på så sätt avlasta området runt

Vallhamn och Svanvik. Förslag på områden som skulle kunna utredas för detta är:

- Utäng (9)
- Märkesten (10)
- Området söder om Källekärr (på andra sidan väg 723) (11)

I kommunfullmäktiges budget finns mål kopplat till bevarande och stimulering av fiskenäringen på Tjörn. I förslaget på översiktsplan överensstämmer dock inte ytorna för verksamhetsområde i Rönnängs hamn i huvudkartan med de ytor som är utpekade som riksintressen för yrkesfiske 3 kap 5 § Miljöbalken (nr 12 i bifogad karta).

Markeringar i markanvändningskartan

Markeringarna som finns i markanvändningskartan bör förtydligas i vissa fall. Till exempel saknas stora vägar på kartan vilket gör det svårt att orientera sig. Det är också svårt att tydligt särskilja omvandlingsområden från övrig landsbygd. Nedan finns ytterligare kommentarer kopplat till markeringar i markanvändningskartan.

Skyddade områden – landsbygd

I mark och vattenanvändningskartan markeras vanlig jordbruksmark och odlingsmark med höga bevarandevärden enligt Länsstyrelsen på samma sätt. För att underlätta förståelsen för vilka områden som kan vara möjliga för exploatering önskas en tydlig skillnad mellan dessa olika typer av jordbruksmark. Skyddade områden (odlingsmark med höga bevarandevärden) bör överensstämma med Länsstyrelsens bedömning. Förvaltningen bedömer, med hänvisning till Jordbruksverkets rapport "Värdering av jordbruksmark i planprocessen", att det skulle vara gynnsamt med ett särskilt planeringsunderlag avseende kommunens jordbruksmark. Ett sådant underlag kan vara vägledande i avvägningar enligt miljöbalken avseende jordbruksmark. Nyanseringen av hur jordbruks och odlingsmark märks upp är viktig för att lättare se och tydliggöra det som är extra viktigt att bevara utifrån till exempel bevarande av biologisk mångfald, vilket även skulle underlätta ställningstaganden framöver. Speciellt i läge där ytan som är möjlig att exploatera är begränsad och intressen kan komma att stå mot varandra.

Agenda 2030 och de tre hållbarhetsperspektiven

Om kommunen ska kunna arbeta aktivt och strategiskt med alla tre hållbarhetsperspektiven i Agenda 2030 (ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet) är det viktigt att översiktsplanen, som ett av kommunens mest betydande strategiska dokument, tydligt tar hänsyn och höjd för alla dessa perspektiv. Översiktsplanen bör tydligare vila på Agenda

2030 och nationella mål som finns, särskilt i avsnittet om kommunens utvecklingsstrategi. En samlad konsekvensbedömning av förslaget baserat på samtliga mål i Agenda 2030 skulle klargöra effekter (positiva, negativa, direkta och indirekta) samt synliggöra mål och intressekonflikter som förslaget, eller delar av förslaget, sannolikt innebär.

Synpunkter kopplat till social hållbarhet

Det är viktigt att barnens perspektiv lyfts fram i översiktsplanen på ett tydligare sätt. Möjligheter att bevara och utveckla arenor för spontanidrott, kreativitet och funktionella mötesplatser för barn och unga bör lyftas fram. Dessa kan med fördel planeras in i närheten av skolorna, som bör pekas ut som viktiga målpunkter för bland annat gång- och cykelvägar.

Därutöver hade det varit gynnsamt med en beskrivning om att rätt planerade bostadsområden också kan främja social gemenskap, trygghet och tillit till människor i sin närhet. Vid fysisk utformning av boendemiljöer kan trygghet byggas in vilket inte bara ökar upplevelsen av tryggheten för de boende utan också förebygger brott. När nya bostadsområden skapas möjliggörs förutsättningar till en god fysisk planering. Översiktsplanens fokus verkar främst ligga på förtätning av redan befintlig byggnation vilket kan begränsa möjligheten till att skapa nya bostadsområden.

Synpunkter kopplat till ekologisk hållbarhet

Enligt Naturvårdsverkets senaste fördjupade utvärdering av Sveriges miljömål bör klimatet och den biologiska mångfalden prioriteras. Detta bör tydligare återspeglas i översiktsplanens beskrivning av kommunens utmaningar och utvecklingsstrategi. Det finns ett utredningsarbete om grön infrastruktur och klimatrisker kopplat till förslaget, resultatet bör tydligare arbetas in i planförslaget, exempelvis som kompletteringar i form av klimatanpassningsplan och grön infrastrukturplan samt miljömålprogram. Översiktsplanen bör tydligare peka på vikten av att styra om biltrafik mot mer hållbara transporter som kollektivtrafik samt gång- och cykel. Utbyggnad av gång- och cykelvägar är också något som kommuninvånarna önskar utifrån resultat i senaste medborgarundersökningen.

Västra Götalandsregionen behöver fördubbla sin energiproduktion om elektrifieringsmålen ska nås. Uppfattningen är att översiktsplanen inte är tillräckligt tydlig med hur Tjörn ska förhålla sig till detta avseende produktion av förnyelsebar energi, energiförsörjning och kapacitetsutveckling. Översiktsplanen bör också vara tydligare med vilken långsiktig utveckling man vill se för kommunens energiförsörjning samt

tydligare lyfta energiförsörjningsfrågan som en av kommunens stora utmaningar tydligt kopplad till fysisk planering.

Synpunkter kopplat till ekonomisk hållbarhet

Det saknas en bedömning om hur förslaget på översiktsplan påverkar kommunen ekonomiskt. Minskad inflyttning (bostadsbyggande) och expansion av näringslivet (tillgång till verksamhetsmark) får påverkan på till exempel kommunens demografi och därmed kommunens skatteintäkter. Detta får i sin tur påverkan på vilka möjligheter som kommunen har att bedriva samhällsservice av god kvalitet och hög tillgänglighet.

Målet om 1 200 nya arbetstillfällen på Tjörn som är beslutade om i näringslivsstrategin utgår ifrån den prognostiserade befolkningsökningen i hela Göteborgsregionen. Om befolkningen fortsätter att öka utan att nya arbetstillfällen tillskapas lokalt, kommer konsekvensen bli en ökad belastning på befintlig infrastruktur med konsekvens för kommunens attraktivitet som både besöksmål och boendeort. Det bidrar även till ökade svårigheter för kommunen att klara av de internationella miljömålen.

Övrigt

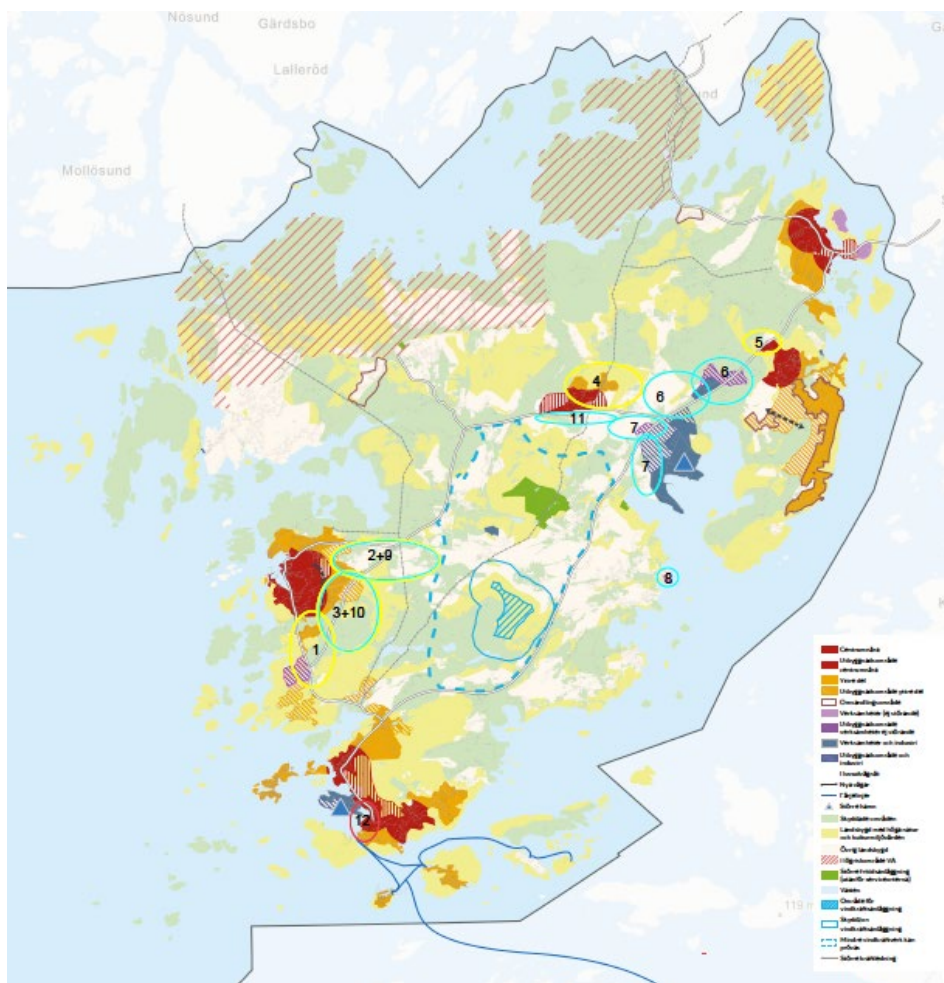
I avsnittet Allmänna intressen, Energiförsörjning, står att "Kommunen håller på att ta fram en energi- och klimatplan för 2021-2024". I kommunfullmäktiges beslut är inga årtal angivna.

Wallhamn bör refereras till som en internationell hamn snarare än en godshamn eftersom det ger större tyngd.

Djupvik bör pekas ut som industrimark och inte verksamhetsmark. Området används idag av verksamhet som snarare bedöms som industri och deras verksamhet behöver kunna fortsätta under samma förutsättningar. Denna yta bör hanteras mer omfattande likt Rönnäng och Vallhamn.

I översiktsplanen lyfts att kommunen har brist på dricksvatten. Det harmoniserar inte med tidigare extern kommunikation och med anledning av samarbete med andra kommuner i området kan frågan behöva nyanteras.

Beskrivningen av Tjörns näringsliv är en nulägesbeskrivning men det finns inget kring framtiden eller på vilket sätt kommunen vill utvecklas. Saknas gör marina näringar och kulturella näringar som till exempel är utpekade i näringslivsstrategin. I stället lyfts areella näringar på ett sätt som saknar förankring i antagna politiska dokument.

2.1.2 Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden avstår från att göra ett politiskt ställningstagande i ärendet.

2.1.3 Socialnämnden

Socialförvaltningen lämnar följande kommentarer som yttrande kring förslag till ny översiktsplan för Tjörns kommun:

1 Förtydliga vad som menas med serviceort

Ange fler detaljer kring vad som är ett grundutbud av samhällsservice. Sätt mål kring befolkningsantal i en serviceort – för att säkerställa att det över tid finns ett hållbart underlag för samhällsservice och kollektivtrafik.

2 Antalet serviceorter

I förslag till ny översiktsplan för Tjörns kommun framgår att det finns fem serviceorter: Skärhamn, Rönnäng-Bleket, Myggenäs, Höviksnäs och

Källekärr. Förvaltningen ställer sig frågande till om antalet serviceorter på sikt är planeringsmässigt hållbart och strategiskt utifrån Tjörns geografiska förutsättningar som ö-kommun. Förvaltningen uppfattar att föreslagen översiktsplan saknar erforderlig riktning för framtida expansion i kommunen. Förvaltningen noterar att det på Tjörn planeras för fler serviceorter än i andra motsvarande kommuner, detta samtidigt som målet om ökat invånarantal reduceras.

3 Attraktiv arbetsgivare/rekrytering

Socialförvaltningen är en av de största arbetsgivarna på Tjörn och i Tjörns kommun. Förvaltningen står inför rekryteringsutmaningar kommande år, givet allt fler äldre och pensionsavgångar. I förslag till ny översiktsplan saknar förvaltningen perspektivet attraktiv arbetsgivare och rekrytering. För socialförvaltningens långsiktiga planering är det betydelsefullt att koncentrera verksamheter till färre platser för att skapa underlag för större enheter med ökad flexibilitet. Förvaltningen är i behov av personal som pendlar till och från kommunen för att arbeta, varför det är viktigt att planera för kollektivtrafik med hög turtäthet och kortade restider utifrån ett stråk med serviceorter där verksamheter lokaliseras. Utifrån nuvarande och framtida rekryteringsbehov bör socialförvaltningens verksamheter och kommunens huvudsakliga expansion koncentreras till östra sidan av Tjörn för att underlätta inpendling, korta restider och bredda rekryteringsunderlag.

4 Nedjusterat mål om befolkningsökning

I förslag till ny översiktsplan har målet om 20 000 invånare i kommunen till 2035 sänkts – i stället framhålls att detta mål ska nås först år 2050. Detta är en stor förändring för kommunens planeringsförutsättningar. För socialförvaltningen är det viktigt att kommunen inte sänker ambitionen när det gäller utbyggnaden av bostäder. Förvaltningen är i behov av inflyttning av invånare i arbetsför ålder som kan arbeta i våra verksamheter och betala skatt för att finansiera dem.

2.1.4 Kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden yttrar sig om översiktsplanen för Tjörns kommun enligt *bilaga 1* och godkänner att Frank Holvik får komplettera remissvaret med sitt eget yttrande enligt *bilaga 2*.

Bilaga 1: Kultur- och fritidsnämndens yttrande över Tjörns kommuns översiktsplan

Översiktsplanen tar avstamp i Tjörns kommuns vision *Möjligheternas ö* – hela året och för hela livet. Enligt den ska Tjörn uppnå 20 000 invånare år 2035. I översiktsplanen har detta dock reviderats och planen tar

istället höjd för 20 000 invånare år 2050, femton år senare. Då visionen är Tjörn kommuns högsta övergripande styrdokument, och därmed ligger till grund för alla andra styrdokument – från årliga budgetar till ett otal strategier och planer – är det märkligt att en översiktsplan bara kan "revidera" den. I förlängningen innebär ju det att alla andra styrdokument, som baseras på visionen, också måste revideras.

Enligt avsnittet "Utgångspunkter" (sidan 10) utgår översiktsplanen från de mål, planer och program som har betydelse för en hållbar utveckling i Tjörns kommun, framför allt Agenda 2030. Ändå saknar kultur- och fritidsförvaltningen många viktiga styrdokument bland de underlag som legat till grund för planen, då hållbar utveckling även inbegriper sociala och kulturella aspekter. Därför bör samtliga strategier och planer som är antagna av kommunfullmäktige beaktas i översiktsplanen, då de dels utgår från Tjörns kommuns vision, dels ska vägleda i framtida planering. Det handlar till exempel om Kulturpolitisk strategi för Tjörns kommun 2014–2025, Idrottspolitisk strategi 2021–2031 samt Biblioteksplan 2023–2034. Då det inte finns något centralt antaget styrdokument för friluftslivet utan endast en handlingsplan antagen av kultur- och fritidsnämnden, bör istället de nationella målen för friluftslivet beaktas i översiktsplanen.

Kultur- och fritidsförvaltningen saknar en tydlig koppling till de nationella målen för social hållbarhet och hälsa. Planen hänvisar inledningsvis (sidan 11) till dem men kopplar inte dessa till översiktsplanen i stort. Det står till exempel att "alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet" och att "kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling" (del av Agenda 2030-målen), men i nästa stycke som beskriver hur översiktsplanen bidrar till att uppnå dessa mål nämns bara att den ska "rikta samhällsviktiga funktioner till befintliga serviceorter och sträva efter mer varierade bostadsformer", ge "god tillgång till bredband i hela kommunen" samt ange "hur natur- och kulturmiljöer kan göras tillgängliga för såväl invånare som besökare". Ska barnfamiljer flytta till Tjörn krävs mer än så, inte minst genom en bredare definition på offentlig service som även innefattar bibliotek, biograf, scen och andra mötesplatser.

Kultur är så mycket mer än kulturmiljö! Förutom alla konstnärliga uttryck, som inte ens nämns i översiktsplanen (kanske för att det saknas goda arenor för dem), så handlar det om "livet mellan husen". Detta bör utvecklas i avsnittet om gestaltad livsmiljö (sidan 32), där exemplet "belysning längs gång- och cykelvägar och i tätorter" måste strykas eftersom det är att skjuta bredvid målet.

Förvaltningen saknar även en besjälning av platsen Tjörn, till exempel genom de lokala rösterna, civilsamhället. Tjörn har ett mycket rikt föreningsliv, med alltifrån vägföreningar till körer och fäktningssklubbar, som alla har sina tankar och förhoppningar kring kommunens utveckling. Föreningslivets röst saknas helt i översiktsplanen. Inte heller biblioteket nämns, trots att det är en lagstadgad verksamhet för alla människor, oavsett bakgrund och förutsättningar.

Förvaltningen tycker att det är bra att översiktsplanen uppmärksammar att tillgängligheten för gång, cykel och kollektivtrafik är generellt sämre än för bil och att det saknas säkra gång- och cykelpassager och sammanhängande cykelstråk på flera platser (sidan 69). En förutsättning för att människor tar sig till idrotts- och rekreationsanläggningar är att det är lätt att göra det; om de placeras utanför tätorter är det därför av yttersta vikt att god infrastruktur finns med redan i planeringsstadiet.

Förvaltningen reagerar också på att översiktsplanen, som ska vara en samlad strategi, ibland blir alldeles för detaljerad. Som exempel nämns exakta ändamål för sjöbodar (sidan 52) och sträckning för ridleder (sidan 53). Samtidigt är andra avsnitt alldeles för odetaljerade; till exempel behandlas hela besöksnäringen i endast ett stycke (sidan 40), men med hänvisning till styrdokument.

En detalj som förvaltningen ändå vill lyfta är planeringen av områdena nära Stansvik, där närheten till industri och hamn enligt planen ska innebära en restriktiv hållning till bostäder och annan känslig markanvändning (sidan 22). I samband med ett kommunalt övertagande av ishallen finns goda möjligheter att utveckla närområdet med exempelvis skatepark och utegym med mera.

Bilaga 2: Frank Holviks (C) yttrande över Översiktsplanen:
Det offentliga rummet

Riksdagen har antagit 16 nationella miljö kvalitetsmål. Ett av dem är målen för god bebyggd miljö med följande definition: Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur och kulturvärden skall tas tillvara och utvecklas i byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktig och hushållning av mark, vatten och andra resurser främjas. Den bebyggda miljön skall fylla människors och samhällets behov, erbjuda bra livsmiljöer och bidra till en hållbar utveckling.

Jag menar att den för handen liggande Översiktsplanen inte följer riksdagens andemening i de nationella miljö kvalitetsmålen och det offentliga rummets viktiga plats i en Översiktplan. Därför denna skrivelse.

Det offentliga rummets funktion

Utöver den självklara och fantastiska natur vi har fått att förvalta på bästa sätt talar jag om det vi ständigt påverkar i våra urbana och offentliga rum. Överallt där det finns människor, i parker, på gator, i vackra områden och så vidare attraherar det till mänskliga aktiviteter. Människor dras till människor, individer till grupper söker sig dit andra är. Människor tenderar att exempelvis välja att ta sig fram på livliga gator framför öde gator. Liknande tendenser ses i val av sittplatser i det offentliga rummet där det finns överblick och utsikt över omgivningen, aktiviteter och andra användare. Möjligheten att se, höra och möta andra människor är en av de viktigaste faktorerna i den offentliga miljön. Mänsklig aktivitet innefattar den starkaste orsaken till uppmärksamhet och intresse. Det som sker mellan husen och dess miljö är av mer relevans än det faktiska huset och miljön.

Två exempel belyser problematiken. Delar av Södra hamnen i Skärhamn är ett bra exempel på ett lyckat offentligt rum. Där finns promenadstråk, ytor och arenor där människor kan se/mötas i anspråkslösa kontakter. Inte långt därifrån i nordlig riktning före och efter torget finns vägvägnitt som är direkt människofientliga.

Genom Klädesholmen går Strandgatan och Ångbåtsvägen med slutstationen Ångbåtsbryggan. På söndagarna förr promenerade man genom dessa gator och samlades på Ångbåtsbryggan för att mötas, samtala och se båtar komma och gå. Tiden, vårdslösa byggen och förändrad infrastruktur har förstört denna hundraåriga tradition som inte kunnat ersättas av något annat.

Så vad gör vi med vårt samhälle? Vad kan vi göra och hur ser utgångspunkten ut och vad har vi själva för syn på vårt samhälle.

Under de senaste decennierna har stora förändringar skett i de flesta av våra samhällen beträffande kommunikation, marknadsplatser, transportmönster med mera. Utifrån det går det att urskilja fyra typer av städer /samhällen. Vilket är viktigt då det ger en varierad bild av användandet av det offentliga rummet.

- Den traditionella staden – där mötesplatser, marknadsplatser och trafik fungerar sida vid sida i mer eller mindre balans.
- Den invaderade staden – där ett ensamt användande, oftast biltrafiken har inkräktat territorium på bekostnad av andra användningsområden i staden.
- Den övergivna staden – där det offentliga rummet och det offentliga livet har upphört.

- Den återupptagna staden – där stora satsningar görs för att hitta nya genomförbara balanser mellan användningen av staden som en mötesplats, marknadsutrymme och trafikplats.

Aktiviteter för att främja det offentliga rummet.

För att skapa en god bebyggd miljö i det offentliga miljömålet måste förutsättningar för aktivitet främjas. Centralt gäller att människor vill vara där andra människor är. Det finns flera teorier som belyser detta:

- **Upplevelsevärde:** Människor tenderar att värdera upplevelsemöjligheter i det offentliga rummet. Upplevelsevärde har till stor del ihop med estetik. Upplevelsen kan bestå av allt från estetiska utformningar till tillfälliga händelser. En viktig faktor är att det offentliga rummet är inbjudande.
- **Nytta med nöje:** Att man kombinerar nytta med nöje genom att handla och vila på en parkbänk. Att man fyller en funktion, maskerad eller inte. Att skapa attraktiva offentliga rum är det därför viktigt att värna miljöer som inbjuder till aktiva handlingar.
- **Platsens sociala aktivitet:** Människor vill vara där andra människor är och det är viktigt att kunna se andra samtidigt som att själv bli sedd. Offentliga miljöer blir mer attraktiva om det finns en möjlighet att exempelvis sitta som bjuder in till att stanna kvar eller göra ett avbrott i sin förflyttning. Att främja miljöer där människor blir sedda och stannar kvar ger en ökad betydelse i möjligheten till möten, att skapa kontakt med andra människor. Det offentliga rummet blir då en arena för sociala kontakter.
- **Nödvändiga aktiviteter:** Är de aktiviteterna som är tvingande. Handla, gå till tandläkaren, gå till skolan, gå till jobbet, vänta på bussen o.s.v. Dagliga kontakter som oftast genomförs till fots.
- **Frivilliga aktiviteter:** Är de aktiviteter som sker beroende på den som utför det de vill om tid och yttre miljöer tillåter det. Ta en promenad, sitta och njuta av miljön, använda miljön eller sola sig. Detta om väder och vind tillåter det.
- **Sociala kontakter:** Är de aktiviteter som är beroende av andra individer och grupper i den offentliga miljön. Barn som leker, hundar som är söta, konversationer, tillfälliga kommentarer samt möten men också den mest omfattande sociala är att se och höra andra människor.

Jag tror jag slutar där det är redan för långt men belyser hur livsviktigt det offentliga rummet är för det sociala djuret människan. Må väl!

2.1.5 Barn- och utbildningsnämnden

Barn- och utbildningsnämnden noterar förvaltningens tjänsteutlåtande och sänder remissvaret utan eget ställningstagande.

Barn- och utbildningsförvaltningens synpunkter på översiktsplanen

Barn- och utbildningsförvaltningens verksamheter står inför stora utmaningar de kommande åren. En stor del av dessa utmaningar är kopplade till dagens skolstruktur med många skolor i förhållande till storleken på kommunen och dess totala elevunderlag. Den nuvarande skolstrukturen försvårar förvaltningens möjligheter att skapa en effektiv organisation som på bästa sätt använder sina personalresurser för att kunna ge eleverna en så bra skolgång som möjligt.

Förvaltningen har i sitt remissvar "Skolstruktur i Tjörns kommun" (2021-06-21) förespråkat de många fördelar som färre och större skolor kan ge för att, bland annat, kunna erbjuda attraktiva heltidstjänster och möjliggöra större flexibilitet i organisationen.

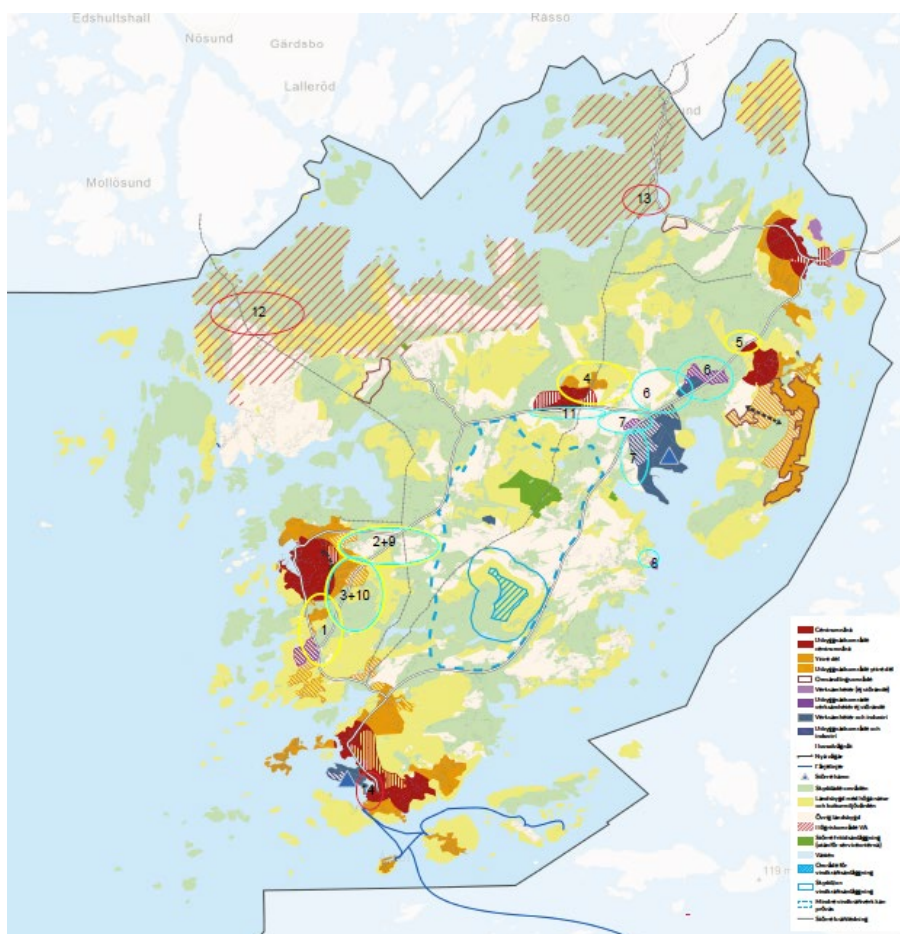
I planförslaget bibehålls och förstärks planen att behålla den befintliga skolstrukturen i och med att de fem serviceorterna lyfts fram på ett likvärdigt sätt för bebyggelseutveckling med samhällsservice såsom skola och förskola. Utbudet av skolor kommer inte kunna erbjudas i samma utsträckning och med samma kvalitet i samtliga serviceorter. Att kunna erbjuda barn och elever utbildad personal kommer bli allt svårare då bristen på behöriga lärare och förskollärare är stor redan idag. Bristen förväntas öka avsevärt de kommande åren och förutspås dessutom bli långvarig. Även tillgången till timvikarier har minskat avsevärt, framför allt till grundskolan. Det blir ett allt större problem då det är flera enheter som konkurrerar om samma personal.

Barn- och utbildningsförvaltningen ser det därför som nödvändigt att kommunens bebyggelsestrategi förtydligas i översiktsplanen för att möjliggöra byggnation i områden som gynnar framtida rekrytering och inflyttning till kommunen. Under början av 2023 har kommunens övergripande lokalförsörjningsplan färdigställts för perioden 2024 – 2028 med utblick mot 2033. För att skapa handlingsutrymme för det långsiktiga lokalförsörjningsarbetet behöver översiktsplanen ta höjd för och peka på lämpliga geografiska områden för de olika förvaltningarnas behov. En ökad tydlighet i översiktsplanen torde också skapa bättre förutsättningar för en långsiktig planering av exempelvis kollektivtrafik och arbetspendling. Att på ett enkelt sätt kunna ta sig till och från sin bostad och sitt arbete kommer bli allt viktigare vid framtida rekrytering och för att locka blivande kommuninvånare.

2.1.6 Politiska majoriteten; Moderaterna, Liberalerna, Tjörnpartiet, Sverigedemokraterna, Centern

Utbyggnadsområdena är väldigt detaljerade och begränsade, vilket vi bedömer som problematiskt.

I såväl Tjörns vision, det bostadspolitiska programmet, lokalförsörjningsplanen etc. så påtalas vikten av tillväxt och utveckling av vår kommun och våra tätorter. Men vår uppfattning är att ÖP-förslaget inte möjliggör önskad tillväxt då skrafferingarna i stort sett endast visar mindre utbyggnad av befintliga områden. Om förslaget går igenom bedömer vi att det blir svårt att få igenom nya detaljplaner i områden utanför tätorterna.

Områden som bör pekas ut

Exempel på områden som vi bedömer behöver pekas ut som **utvecklingsområden för bostäder och samhällsservice** (förskolor, skolor, äldreboende etc.) är:

- Området mellan Skärhamn och Röa (1)
- Området mellan Skärhamn och Utäng (2)
- Området mellan Skärhamn och Märkesten (3)

- (även upp mot Bötjärn)
- Områden norr om Källekärr (4)
- Området runt Häggvallsrondellen (5)

Exempel på områden som vi bedömer behöver utökas som utvecklingsområden för verksamhet och industri är:

- Svanvik (6)
- Wallhamn (7)
- Djupvik (8)

Vi bedömer att det dessutom behöver pekas ut **fler utvecklingsområden för verksamhet** för att på så sätt avlasta Wallhamnsområdet. Förslag på områden som skulle kunna utredas för detta är:

- Utäng (9)
- Märkesten (10)
- området söder om Källekärr (på andra sidan väg 723) (11)

Ytterligare anledning till att verksamhets- och industriområdena behöver utvidgas är att ekonomiskt genomföra den infrastruktur som kommer att behövas. De ytor som idag är utpekade innebär att kostnaderna för infrastrukturen troligen inte kommer att täckas av kommande intäkter. Exempelvis kommer området i Svanvik att behöva en ny väglösning mot väg 160 – vilket är oerhört kostsamt.

VA-frågor

På huvudkartan finns en kodning som kallas: Högriskområde VA (röd skraffering). I beskrivningen framgår att i dessa områden avser inte kommunen att bygga ut kommunalt VA. På kartan är området mellan Långekärr, Valsäng och Björholmen + runt Björholmen utmarkerat, men här finns idag redan kommunalt VA (12)

- Vad gäller?

Om markeringarna stämmer så innebär detta att området kring Sundsby säteri inte kommer att erhålla kommunalt VA. Detta är bekymmersamt, då Sundsby är ett av kommunens största besöksmål med mycket hög belastning, främst under den varma årstiden. Området kring Sundsby har även mycket känslig natur och ligger i Natura 2000-område + Fågeldirektivet SPA (13).

Skyddade områden – Landsbygd

Teckenförklaringen/kodning av de olika ytorna har en väldigt grov indelning. Exempelvis likställs "vanlig" jordbruksmark med mark som utpekats av Länsstyrelsen i Västra Götaland (se Länsstyrelsens bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården)

Förslag:

För att underlätta förståelse för vilka områden som kan vara möjliga att exploatera önskas en tydlig skillnad på "vanlig" jordbruksmark kontra odlingsmark med höga bevarandevärden.

Skyddade områden (grön markering) bör överensstämja med Länsstyrelsens bedömning.

I Stenungsund har man valt att göra följande ställningstagande: (se utdrag ur Stenungsunds ÖP nedan)

Värdefulla odlingslandskap samt ängs- och hagmarker

Odlingslandskapet är en del av vår historia och har stor betydelse för kulturmiljön på landsbygden. I odlingslandskapet finns också viktiga livsmiljöer för djur och växter. Det småskaliga och mångformiga odlingslandskapet är dock en landskapstyp som är hotad genom igenväxning och som därigenom håller på att försvinna. I länsstyrelsens rapport "Värdefulla odlingslandskap i Göteborgs och Bohus län" (1995) finns odlingslandskap med höga natur- och kulturvärden redovisade. För Stenungsunds kommun sammanfaller de inventerade områdena ofta med de utvalda kulturmiljöerna i kulturmiljöprogrammet i länsstyrelsens rapport.

Skyddade områden – Riksintressen och övriga begränsningar

I huvudkartan synliggörs inte vissa begränsningar som riksintressen, strandskydd m.m. trots att flera av dessa har ett högt skyddsvärde. Avsaknaden av dessa begränsningar vilseleder betraktaren i vissa områden. Vi saknar även information och områden med stora översvämningrisker och ytor som kan komma att påverkas av havsnivåhöjningarna på huvudkartan.

Förslag:

Områden med begränsningar med anledning av riksintressen, strandskyddsgränser, översvämningrisker etc. bör synliggöras på huvudkartan.

Tjörns mål gällande fiskerinäringen

I kommunens styrelsen detaljbudget för 2023 finns följande prioriterade mål:

Prioriterat mål

Fiskenäringen på Tjörn ska bevaras och stimuleras

Kommunen ska verka för att Tjörns tradition som fiskekommun skall bevaras och även verka för att stimulera yrkesfisket och övriga havsbaserade näringsverksamheters utveckling inom kommunen. Kommunen ska verka för att Rönnängs fiskehamn förblir en

bra lossningshamn för landning av fångst. (tilläggsyrkande på antagen budget som ska delas till berörda nämnder och styrelser)

I ÖP-förslaget överensstämmer inte ytorna för verksamhetsområde i Rönnängs hamn i huvudkartan med de ytor som är utpekade som **Riksintresse för yrkesfiske 3 kap 5 § Miljöbalken (14)**

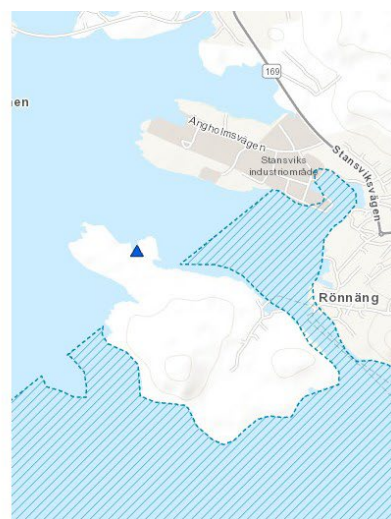
Riksintressen 3 kap miljöbalken

Områden av riksintresse enligt 3 kap miljöbalken ingår i miljöbalkens grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Områden av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdenas värden.

Riksintresse för yrkesfiske 3 kap 5 § miljöbalken

Rönnängs hamn och kustområdena Stigfjorden, Pater Noster Måseskär och Hakefjorden är av riksintresse för yrkesfiske.

Kommunen tillgodoser riksintresset för Rönnängs hamn genom att markera den som en viktig hamn som ska kunna utvecklas i såväl utvecklingsinriktningen som i mark- och vattenanvändningskartan. Kommunens förhållningssätt till övriga riksintressen för yrkesfiske framgår av fördjupad översiktsplan för havet i Tjörns och Orusts kommuner.

Andra frågor att beakta

Har det gjorts bedömningar om hur ÖP påverkar kommunen ekonomiskt? (Exploatering och VA) – i så fall hur?

Har det tagits hänsyn till kommunens lokalbehovsplan? – I så fall hur?

Hur mycket kommunal mark omfattas av utvecklingsområden i ÖP'n?

Hur är det tänkt att nå kommunen mål att säkerställa mark? Detta försvåras av att stora områden inte pekats ut i ÖP'n (förvärvslagstiftningen)

Ett exempel är markköp runt Bö tjärn (mark som är viktigt för kommunen att köpa in enligt VA) och området runt Utäng.

Nybyggnation

Skyddade områden (gröna), Landsbygd med höga natur- och kulturmiljövärden, samt friluftsliv är arealer över nästan hela Tjörn, hela Mjörn och hela L. Askerön. Utöver detta brukningsvärd jordbruksmark (s.41.förvisso mycket överlappande).

I dessa områden ska nybyggnation enligt samrådshandlingen prövas antingen restriktivt eller mycket restriktivt. Utöver detta finns det fornlämningar, strandskydd, naturreservat och friluftsliv etc. som också kraftigt påverkar alla former av nybyggnationer negativt.

Förvisso står det angivet att Kommunen är positiv till förhandsbesked och bygglov för bostäder och verksamheter på landsbygden, men det blir oerhört motsägesfullt avseende nybyggnationer med anledning av alla förekommande restriktioner. Samrådsunderlaget indikerar kraftigt att gå på än hårdare restriktioner än de lagstadgade, vilket måste anses som oerhört negativt för en sund och stabil samhällsutveckling.

Det ligger inte i kommunens intresse att reglera och skapa nya förordningar för kommunens olika markägare. Visserligen är det svårt att göra något åt de gröna och gula ytorna, men formuleringen borde uttrycka sig mildare -som exempelvis att man "har dessa områden i åtanke" istället för att konsekvent skriva restriktiv/mycket restriktiv syn på nybyggnation.

VA-utbyggnad i det som klassas högriskområde på norra Tjörn är något som bör undvikas i nuläget. Mycket här är fritidsbebyggelse och det kommer inte att ändras till permanentboende enbart på grund av VA-frågan. Bra att frågan lyfts, men det gäller att inga förhastade beslut tas avseende en VA-utbyggnad, då detta kan bli oerhört kostsamt för VA-kollektivet.

Infrastruktur

Positivt att kommunen stöder broförbindelse mellan Svanesund och Kolhättan. Dock tyvärr mycket osannolikt det blir en bro inom tidsperioden för ÖP:n. Bron är med största sannolikhet en förutsättning för att nå upp till målet på 20 000 invånare och framför allt Myggenäs är beroende av denna för att växa. Färja mellan Tjuvkil och Rönnäng kan på sikt vara positivt, men oerhört mycket måste åtgärdas före dess, innan detta kan bli en verklighet. T.ex. kraftigt förbättra vägen mellan Kungälv och Tjuvkil. Risker är annars stor att det inte blir någon tidsvinst in till Göteborg. Denna fråga ligger främst i handen på Kungälvs kommun avseende infrastrukturen.

Utbyggnad tätorter

Samrådshandlingen anger i alltför hög grad att det i princip endast ska byggas flerbostadshus, vilket inte kan och ska vara meningen. Betydligt fler detaljplaner ska också tas fram där möjligheten till byggnation av småhus/villor möjliggörs. Många etablerade familjer som vill söka sig hem till Tjörn igen vill väldigt gärna kunna bygga sig ett eget hus på en egen tomt, vilket givetvis i en framtid också ska vara möjligt. Det ena ska inte utesluta det andra, utan bägge formerna ska kunna byggas.

En eventuell stängning av skolan i Källekärr kan ha en negativ påverkan att expandera området med 300-400 bostäder. Denna siffra känns oavsett

en stängning eller ej som väl optimistisk med tanke på att det varit något lägre tryck i planområdena för Olovs Hage och Lilldalsberget. Den tilltänka byggnationen hamnar dock lite närmare centrum, vilket förmodligen är positivt. Alldeles oavsett är det viktigt och positivt att fler tomter finns att tillgå för byggnation av småhus/villor inom området Källekärr.

Myggenäs kan påverkas negativt vid en eventuell stängning av skolan, men inte i samma utsträckning då pendlingsläget är väldigt bra.

I Skärhamn och Rönnäng/Bleket har de tidigare detaljplanerade områdena så som Nordviksberg, Veberga, Skalåsberget och Mossholmen varit de detaljplaneområden som har haft störst efterfrågan.

Det kan med anledning av detta anses som märkligt att Skärhamn och Rönnäng ges ganska liten ökning på 400 respektive 300 bostäder vardera (jämfört med Källekärr). Helt klart finns en möjlighet till flerbostadshus inom dessa områden, men en majoritet av dessa nybyggnationer bör vara småhus/villor.

Kyrkesund har inte har tilldelats något område att växa på. Fastigheterna i planområdet för Limhamn var ändå ganska högt tryck på. Nackdelen är dock att mestadels byggnation inom dessa mområden blir fritidsbebyggelse. Trafikverket har med all säkerhet inte någon plan på att bygga ut vägen som är nödvändig för att omvandla området till permanentboende i någon större utsträckning. Om möjligt kan mindre planområde skapas. Ca 20-40 bostäder.

Höviksnäs har mycket bra möjligheter att växa med tanke på det nära läget till bron och Stenungsund.

”Ledorden för ÖP:n ska vara att det är viktigt att alla orter på Tjörn ska ges möjlighet att växa, dvs hela Tjörn ska leva året runt, samt att alla former av boendeformer ska kommunen se positivt på”.

Med detta sagt ska det eftersträvas blandad bebyggelse där även småhus (villor) prioriteras. Detta för att stimulera inflyttning av barnfamiljer som söker och har behov av större ytor.

Kommentarer/synpunkter mer i detalj på nedan angivna sidor. Gulmarkerad text är synpunkter, medan ommarkerad text är exakt återgiven från samrådshandlingen.

Sid 9. Tjörns utmaningar handlar framför allt om klimatförändringar. **Känns oerhört tveksamt att uttrycka sig på detta sätt, då kommunen har betydligt fler stora utmaningar att ta sig an.**

Sid 10. Mål 11 Hållbara städer. **Inte relevant att ha med**

Sid 10. Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna. *Kan inte anses vara kommunens främsta ansvar, då det borde vara statens ansvar att främst ge kommunerna förutsättningarna att bekämpa klimatförändringarna*

Sid 10. Mål för byggd miljö och infrastruktur. Det finns flera nationella mål om den byggda miljön och infrastruktur som är relevanta för översiktsplanen. Bland annat strategi för levande städer och hållbar stadsutveckling, transportförsörjning, gestaltat livsmiljö och kulturmiljöer i mångfald.

Strategin för levande städer och hållbar stadsutveckling betonar att städer ska utvecklas utifrån alla dimensioner av hållbar utveckling, miljömässiga, ekonomiska och sociala. Städer ska vara gröna, hälsosamma och trygga, där människor kan mötas. *Kan inte anses relevant att så mycket text handlar om städer, då detta inte kan anses ligga inom kommunens ansvar och dess ÖP.*

Sid 11. Det innebär bland annat att byggande i exponerade lägen på bergsryggar och klippor mot havet ska undvikas. *Ytterst tveksamt om sådan textmassa ska vara med. Kan lätt uppfattas som att det då är förbjudet. Hela Tjörn är bebyggd med småhus i exponerade lägen, vilket inte kan anses som negativt på något sätt. Vad är då definitionen på exponerade lägen?*

Sid 12. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, och år 2040 ska Sverige ha 100 procent förnybar elproduktion. *Ingenting som kommunen kan påverka så att det på något sätt ger avtryck i verkligheten. Därför inte relevant att ha med, då det inte är en "Sverige" ÖP som ska tas beslut på.*

Sid 17. Rönnängs hamn ska möjliggöra fortsatt fiskerinäring. *Helt korrekt, men då måste SBN omprioritera sitt beslut avseende just detaljplanen för fiskehamnen i Rönnäng. Hela fiskehamnen i Rönnäng ska fortsättningsvis vara just en fiskehamn/industriområde. Ingen ny detaljplan ska påbörjas för att möjliggöra bostäder inom hela fiskehamnen, inklusive tomtarealen för "Astrids Fiskexport"*

Sid 22. Vid planläggning av nya bostäder ska flerbostadshus och särskilda boendeformer prioriteras. Exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering. Ingrepp i landskapet i form av omfattande sprängning, utfyllnad, stödmurar och dylikt ska undvikas. *Ytterst tveksamma formuleringar, som i förlängningen endast kommer att uppfattas och därmed behandlas som förbud. Med en sådan textmassa blir det fritt översatt i princip förbjudet att spränga, uppföra stödmurar, göra utfyllnad, mm.*

Sid 22. Skärhamn är utsatt för översvämningar vid höga havsnivåer. Vid planläggning ska därför alltid utredas hur ny och befintlig bebyggelse

kan skyddas från höga havsnivåer. *Skärhamn är inte mer utsatt än övriga samhällen.*

Sid 22. Eventuell placering av ett större skolnav vid Bleketskolan bör utredas. *Denna text ska uteslutas, då politiken är ytterst oenig i denna fråga.*

Sid 22. Myggenäs har en mycket hög andel småhus, varför det är angeläget att planlägga för flerbostadshus och andra boendeformer som kompletterar befintligt utbud. *Vid en sådan planläggning ska inte det ena utesluta det andra. En sådan textmassa kan uppfattas som om att inga småhus/villor kan eller ska byggas.*

Sid 25. Pågående detaljplan för att komplettera befintlig bebyggelse med cirka 70 nya bostäder (Stockevik) *Denna detaljplan borde kunna inrymma fler bostäder än 70 st. Ingenting om förtätning/utvidgning av bostadsområden mellan Skärhamn och ända bort till Aröd. Även detta område kommer att på sikt byggas samman, och det är positivt om det redan nu aviseras att politiken ser positivt på en sådan utvidgning.*

Sid 26. De delar av området som berörs av strandskydd ska utformas så att strandskyddets syften inte motverkas. *Ska inte gälla i alla lägen? Kommunen måste ta strid i högre grad, om en annan viljeinriktning vid rådande tillfälle finns än vad strandskyddet för en specifik plats anger?*

Sid 27. Ny färjeförbindelse föreslås för persontrafik mellan Rönnäng och Kungälv kommun via Åstol och Dyrön. Den bör ges fortsatt anslutning mot Göteborg med expressbuss på väg 168 eller fortsatt båttrafik till centrala Göteborg. Förbindelsen bedöms ha potential för såväl arbetspendling som besöksstrafik. *Inget som ingår i kommunens ansvarsområde, varför en sådan textmassa måste anses som överflödig. Önskningsar? Viljeinriktning? Detta är främst en fråga för Regionen och därmed Västtrafik.*

Sid 27. Ny färjelinje föreslås mellan Rönnäng-Kungälv, med stopp på Åstol och Dyrön och vidare anslutning mot Göteborg med expressbuss på väg 168 eller fortsatt båttrafik hela vägen till centrala Göteborg. *Som ovan och är en onödig upprepning.*

Sid 27. Rönnängs hamn. Fortsatt utveckling av befintlig hamn och industriområde. *Gäller även för området Astrids Fiskexport, som ju SBN tagit beslut på att prioritera högt som ett framtida bostadsområde, vilket nämnden måste omprioritera. Ingen ny detaljplan för området "Astrids Fiskexport" ska påbörjas som möjliggör bostäder. Området ska fortsättningsvis vara en fiskehamn/industriområde.*

Sid 28. *Har jordbruksmarken rent generellt identifierats? Vem avgör vad som är jordbruksmark?*

Sid 28. Områden med höga natur- och kulturmiljövärden. *Hur stora arealer är egentligen områdena som kan betecknas som natur- och kulturmiljövärden? Var finns egentligen dessa områden?*

Sid 29. *Stryk hela avsnittet avseende vindkraft. Ingen mening att överhuvudtaget nämna detta, då ingen idag bygger sådana små verk som texten tillåter.*

Sid 33. Framtida konjunktursvängningar, komplexa planeringsförutsättningar och andra externa faktorer som kommunen inte kan påverka, kan komma att begränsa byggandet. Det är ont om lämplig mark för ny bebyggelse på Tjörn. Omfattande utbyggnad i hög takt riskerar att påverka kommunens karaktär och själ negativt genom påverkan på höga kulturmiljö-, natur- och landskapsbildsvärden. *Ingenting behöver nämnas om konjunktursvängningar. Fel att skriva att det är ont om mark för ny bebyggelse, samt att nybyggnationer riskerar att påverka kommunens karaktär. Sådana formuleringar är en alltför negativ textmassa och ger en klar indikation på att kommunen inte ser nybyggnationer som något positivt. Det är inte så ont om mark för nybyggnationer som texten anger.*

Sid 33. Prioritera flerbostadshus med lägenheter- i alla storlekar och upplåtelseformer samt radhus/parhus för att öka variationen i bostadsbeståndet. *Åter igen, sådana prioriteringar ska inte utesluta nybyggnation av enskilda småhus.- En sådan textmassa uppfattas som att kommunen inte på något sätt prioriterar och ser positivt på nybyggnationer av småhus.*

Sid 34. För att tänja på denna gräns är det angeläget att hushålla med marken och där så är möjligt omvandla redan ianspråktagen mark till ny användning. *Kan lätt uppfattas som en förbjudande textmassa, varför en formulering ska ske..*

Sid 38. • Åk f-9, nav på östra Tjörn vid Fridas Hage/Häggvall

Åk 4-9, nav på västra Tjörn (närmare placering ännu ej beslutad)

Åk f-3 samt förskola i befintliga skolor i Myggenäs, Rönnäng, Skärhamn och Källekärr.

Stryk denna textmassa, (även på andra förekommande ställen i dokumentet)

Sid 42. Uttorkning och försämrad vattenkvalitet i sjöar och vattendrag till följd av ökad nederbörd och högre temperaturer. *Motsägelsefullt då det anges uttorkning till följd av ökad nederbörd.*

Sid 42 *(även på många andra sidor nämns detta).* Värna natur- och kulturmiljövärden samtidigt som de görs tillgängliga för friluftsliv. Anpassa friluftslivet till vad områdena tål i områden med höga

bevarandevärden eller i tysta, oexploaterade områden. *Alla dessa områden för natur- och kulturmiljövärden måste uppdateras och eventuellt krävs förändringar genom nya politiska beslut. I annat fall känns det som om vi blir helt låsta.*

Sid 42. Skapa kompensationsytor för salta strandängar som riskerar att försvinna vid ett förändrat klimat. *Vad menas egentligen med detta? Finns det belägg för detta påstående?*

Sid 42. Fortsätta pågående arbete med att ta fram en grönstrukturplan för Tjörns kommun. *Är detta ett arbete som pågår? Vem har tagit beslut på detta i så fall?*

Sid 44. Dagens odlingslandskap är påverkat av rationaliseringar som pågått under en längre tid, vilket lett till att många små jordbruk avvecklats med minskade arealer av odlingslandskapet och igenväxning som följd. I Tjörns kommun finns flera områden med odlingslandskap som är värda att bevara. De större sammanhängande områdena finns i öster kring Hjalteby-Valla men också i väster kring områdena Toftenäs-Breviks kile-Säby kile-Säby Brok samt Härön. *Hur stor areal är egentligen att betraktas som odlingsmark? Var finns hela denna areal?*

Sid 47. Det finns angivet en hel rad av skyddsområden/arter mm. Dessa benämns som Naturreservat, Naturvårdsområde, Landskapsbildskydd, Djur- och växtskyddsområde, och sist men inte minst Strandskydd. *(Kan alla dessa benämningar på olika skydd sammanfattas på 1-2 sidor vad som gäller, var de finns geografiskt, mm?)*

Sid 50. Inriktningar kulturmiljö

- Se kulturmiljövärden som en resurs vid planläggning och byggnation.
- Bevara, använda och utveckla kulturella, historiska och arkitektoniska arv i form av värdefulla byggnader, bebyggelsemiljöer samt platser och landskap.
- Skydda särskilt värdefulla kulturmiljöer.
- Vara varsam vid förändringar i områden med stora kulturhistoriska värden och visa stor hänsyn till kulturmiljön, för att inte förvanska områdets karaktär. Ny bebyggelse i kulturhistoriskt värdefulla områden ska anpassas till områdets och platsens värdebärande karaktärsdrag avseende form, volym, material, färg och placering.
- Undvika byggande i exponerande lägen på bergsryggar och klippor mot havet.

Vem avgör vilka områden, byggnader mm som är att betraktas att gå under benämningen kulturmiljö? Hur stora är dessa områden, och vilka är det?

Sid 52. På Tjörn är bergsryggar och klippor mot havet viktiga landskapsrum som är känsliga för påverkan genom sitt exponerade läge. Även dalgångarnas jordbruksmarker är värdefulla landskapsrum. Om både klippor och dalgångar ska anses som värdefulla landskapsrum där byggnation ska undvikas, var finns det då för områden kvar att bygga på? Hur värdefullt är det att inte bygga på och i dessa landskapsrum?

Sid 53. Kommunen avser att ta fram en grönstrukturplan där dessa frågor ingår.

Är ett sådant politiskt beslut taget?

Sid 53. Säkerställa tillgång till grönområde inom 300 meter från bostäder och i närheten av skolor. Vad kännetecknar ett grönområde? Vad kännetecknar ett friluftsområde?

Sid 53. Kanalisera båtlivet till mer tåliga områden, så att känsliga naturmiljöer skyddas. Hur då? Var ligger dessa tåliga områden?

Sid 53. Utveckla befintliga småbåtshamnar med fler båtplatser där förutsättningarna medger. Inte bara vid befintliga småbåtshamnar som ska utvecklas. Det finns goda förutsättningar att även anlägga nya småbåtshamnar inom kommunen, då det ju uppenbarligen finns ett stort behov. Skrivs det endast befintliga småbåtshamnar uppfattas detta som att kommunen ser negativt på möjligheten att etablera nya småbåtshamnar. Exempelvis är vattenspegeln mellan Bleket och Rönnäng ett utomordentligt lämpligt vattenområde att omvandla till en småbåtshamn. Höviksnäs är ett expansivt område, där behovet av fler båtplatser finns.

Sid 54–55. Skärgården runt Tjörn utgörs också av Sveriges bästa paddelvatten. Stigfjorden, Askeröfjorden och Hakefjorden, skyddade vikar och sund gör det möjligt att paddla i lugnare vatten medan den mer erfarna paddlaren kan hitta utmaningar på Tjörns västsida. En egen plats för övernattnings kan hittas bland otaliga öar, kobbar och skär. Ett av flera exempel på textmassa som känns onödigt att överhuvudtaget ha med i dokumentet

Sid 55. Bristen på ridvägar innebär ett hinder för ridsporten och ridturismen att utvecklas och skapar konflikter. Att anlägga ridleder är därför en prioriterad fråga. Prioriterad geografiskt var? Prioriterad före annan byggnation inom ett visst område?

Sid 57 – 60. Frågan är hur faktabaserad denna textmassa egentligen är. Känns som om mycket är antaganden/spekulationer. Oavsett vad LST anser så måste man ställa sig ytterst tveksam till att +3,4 meter från medelvattenstånd är det riktmärke som ska gälla för nybyggnation av främst bostäder. Detta samtidigt som samrådshandlingen anger att det generellt är olämpligt att bygga på berg. Var ska nybyggnationer då kunna ske någonstans?

Sid 60. Värmeböljor medför behov av svalka vid särskilt solutsatta fasader till förskolor, skolor, äldreboende med mera. Träd på skolgårdar, vid äldreboenden, i gatumiljöer, lekplatser och parker bidrar till att kyla byggnader och minska extrem värme. Långvariga värmeböljor kan också ge konsekvenser i form av ökad risk för att smittoämnen sprids genom vårt dricksvatten. Vattenreningsverk behöver därför kunna fånga små partiklar för att hindra smitta. Ytterligare en överflödig och i sammanhanget onödig textmassa

Sid 67. Ange beräknade bullervärden i planbeskrivningen till detaljplan om det handlar om bostadsbyggnader och man kan befara att riktvärdena kan komma att överskridas. Detsamma gäller vid bygglov för bostäder utanför detaljplanelagt område. Hur ska dessa värden beräknas? Genom bullerundersökningar eller genom antaganden/sunt förnuft?

Sid 67. Bevara tysta områden, så att de inte utsätts för tillkommande ljud. Vad är värdet på tyst och hur definieras tillkommande ljud?

Sid 70. Det mesta av texten anger vad som bör göras med vägnätet, bland annat att kommunen ska utreda utformningen av väg 169 på sträckan mellan Vallhamn och Myggenäs för ökad säkerhet och framkomlighet. Vägnätet som anges på denna sida är statligt huvudmannaskap. Frågan blir om det i huvudsak är kommunens ansvar att då utreda detta? Hur skulle ett sådant upplägg kunna se ut? I samarbete med Trafikverket? Att påverka

Trafikverket att utreda ?

Sid 71. Verka för att prioritera framkomlighet för kollektivtrafiken mellan Tjörn och Göteborg.

Verka för fortsatta direktbussar mellan Tjörn och Göteborg.

Verka för hög turtäthet med Västtågen på Bohusbanan. Hur då? Genom täta dialoger med Trafikverket?

Sid 72. Skapa åtgärder för att öka säkerheten för oskyddade trafikanter där det inte kan anläggas separerad gång- och cykelväg, exempelvis i

korsningar eller vid hållplatser. Detta ansvar ligger främst på Trafikverket, då stora delar av detta vägnät är inom statligt huvudmannaskap.

Sid 75. Verka för småskalig produktion av förnybar energi såsom solceller, solfångare eller bergvärme. Hänsyn ska tas till bebyggelsens kulturhistoriska värden. Alla kommunmedborgare ska få möjlighet att etablera solceller på sina tak, men då krävs nya beslut avseende de kulturhistoriska värdena för ett antal områden.

Sid 75. Skapa en välfungerande ladd-infrastruktur för el-laddning av fordon med både publika och icke-publika ladd-stationer. Rent konkret skapa denna ladd-infrastruktur, eller skapa förutsättningar för den? Kommunen ska inte rent kommersiellt bygga laddstationer.

Sid 75. Verka för stabil elförsörjning och tillräcklig kapacitet i kraftledningsstråken. Hur då och på vilket sätt? Ligger helt och hållet utanför kommunens kompetensområde.

Sid 75. Kartan anger möjlig utbyggnad av vindkraft. Ta bort detta då ingen bygger annat än mycket stora vindkraftverk idag, och detta är inte aktuellt inom dessa områden.

Sid 76–77. Hela sidan 76 och delar av sidan 77 kan strykas, då etablering av sådana vindkraftverk ändå inte har någon ekonomisk bärkraft, varför ingen är intresserad att etablera detta under angivna förutsättningar.

Sid 77. Det finns stor potential för solex och solvärme i Sverige och på Tjörn. Det kan tas tillvara genom att verka för solpaneler på större tak i fördelaktiga väderstreck och lutning, exempelvis på större industribyggnader. Det kan också tas tillvara genom att anlägga solcellsparker. Denna text är helt ok, men går emot de kulturhistoriska värdena, varför ännu en anledning att ett nytt politiskt beslut tas om att ta bort dessa kulturhistoriska värden avseende etablering av solceller på hustaken. Idag sker en diskriminering av vissa kommunmedborgare.

Sid 79. Ett alternativ till reservvattenförsörjning är att ansluta till Orust kommun som i nuläget bygger ut sitt VA-nät i sydvästra delen av kommunen. Är inte längre aktuellt, då det nyligen tecknats ett avtal med Stenungsund kommun om vattenleveranser, och därmed indirekt med Kungälv, varför denna textmassa kan anses som överflödig.

Sid 81–82. Förklara vad siffrorna står för.

Sid 84. Flertalet av riksintressen som pekats ut av sektorsmyndigheterna, tillkom redan under 1980-talet och har inte varit föremål för översyn sedan dess. Vissa myndigheter har uppdaterat sina värdebeskrivningar, men det kvarstår ett stort behov av översyn. Av vilken

anledning kan det anses nödvändigt att kommunen påminner myndigheterna att det finns ett stort behov av en uppdatering och översyn av riksintresset över lag.

Sid 84. Kommunen tillgodoser riksintresset för Rönnängs hamn genom att markera den som en viktig hamn som ska kunna utvecklas i såväl utvecklingsinriktningen som i mark- och vattenanvändningskartan. Åter igen, hamnområdet med tillhörande markområde inom Astrids Fiskeexport ska inte prioriteras som bostadsområde.

Sid 85. Kartan på denna sida anger att hela kustlinjen runt hela Tjörn är att betrakta som friluftsområde. Vad innebär detta och vad består restriktionerna av rent konkret för hela denna kustlinje?

Sid 85–89. Skrivs i huvudsak om riksintressen. Dessa anges som "Riksintresse för naturvård", "Riksintresse för Kulturmiljövård", "Riksintresse för kommunikation". Vad får detta rent konkret för konsekvenser?

Sid 88. Kommunen tillgodoser riksintresset genom att verka för att belastade stråk på det statliga vägnätet byggs ut för ökad kapacitet och ökad trafiksäkerhet. Framför allt väg 160 och 169. Kommunen verkar också för effektiva och tillförlitliga godstransporter som är säkra och trygga för trafikanter och boende på Tjörn. Hur detta ska ske bör förtydligas.

Sid 88. I Tjörns kommun finns fyra farleder av riksintresse; Oslofjorden-Öresund, Hätteberget-Stenungsund. Oslofjorden – Öresund kan knappast definieras som en farled, och kan heller inte definieras som riksintresse som berör Tjörns kommun.

Sid 89. Kartan på denna sida anger att i stort sett hela Tjörn är att betrakta som "Riksintresse högexploaterad kust". Vad får detta rent konkret för konsekvenser?

Förtydligande av YTTRANDE ÖVER FÖRSLAG TILL NY ÖVERSIKTSPLAN TJÖRNS KOMMUN

1. Bebyggelseutvecklingen måste tydligare framgå. ÖP måste ha ett övergripande utformning om hur man skulle kunna locka fler att flytta till Tjörns kommun, det vill säga att göra kommunen attraktiv bostadsmässigt. ÖP måste ändras så bostadsutvecklingen kan genomföras. Samrådsförslaget för en ny ÖP kraftigt begränsar möjligheterna för en utveckling av Tjörns kommun. Förslag måste således omarbetas i större omfattning då samrådsförslaget är felaktigt och därmed begränsande för bostadsutveckling etc. Den föreslagna planen visar för lite mark för bostadsändamål och att de riktlinjer som finns för andra intressen gör att det kan bli svårt att hitta områden

för ny bostadsbebyggelse. Därmed finnes det ett behov av mer detaljerade fördjupningar av de större tätorterna där en tydligare planering för bostadsutveckling kan göras. För fortsatt hantering planeras fördjupningar av de större tätorterna i kommunen. Kommunen bör arbeta även med att ta fram ett nytt bostadsförsörjningsprogram där många av dessa synpunkter kommer att hanteras. Bostadsförningsprogrammet och den föreslagna ÖP måste harmoniseras vilket inte nu är fallet med det ÖP-förslag som nu framtagits en övergripande omarbetning är därför helt nödvändig.

2. Utökade möjligheter till att bo i bostads- eller hyresrätter, vilket skulle locka fler barnfamiljer till kommunen. Det skulle också ge de som redan bor i kommunen större möjlighet att flytta till lägenhet om man önskar det. Då kommunen har en åldrande befolkning där de äldre vill flytta till ett enklare för äldre hanterbart boende. Platser för lägenhetsbygge måste anges, fler möjligheter till bebyggelseutveckling i kommunen föreslås, förutom fler möjligheter att bygga flerbostadshus, även större markutrymme för att bygga enfamiljshus.
3. Näringslivsutveckling har inte givits ett tydligt utrymme i den föreslagna ÖP förslaget, Att göra det möjligt för små och medelstora företagare att " etablera sig i kommunen. För att " möjliggöra bland annat för besöksturism. Vi vill se möjligheter för större variation bland företagare i kommunen. Det framkommer också i förslaget INTE en tydlig målmedvetenhet där utpekade platser för industrimark där man kan etablera sig. I den föreslagna översiktplanen saknas strategier för hur små och stora företagare ska kunna etablera sig i kommunen. Översiktplanen pekar inte tillräckligt tydligt ut områden för etablering av störande verksamheter
4. Arbetet med att ta fram fördjupade översiktplanerna för tätorterna och landsbygden och kust samt kommunens mindre öar kommer frågan om lämpliga lägen för verksamheter av olika karaktär inte kunna hanteras eftersom föreslagen ÖP begränsar all utveckling till en gräns att fördjupade ÖP i princip blir verkningslösa eller omöjliga att implementera.
5. Den föreslagna ÖP innefattar istället för utveckling av kommunen en "dimridå" av restriktioner i fråga om etablering av nya området samt utvecklande av existerande områden. Det finnes således allvarliga brister i förslaget där prioritering felaktigt har fokuserats på politiska ställningstagande om tex: Agenda 2030 etc. vilket kan tyckas överdrivas i förslaget. Det saknas således anledning att överarbeta Agenda 2030 etc. i en kommande ÖP. Agenda 2030 etc. får således inte ges utrymme för bli nyttjas politiska ställningstagande som motverkar en tydlig utveckling av kommunen. Förslaget behöver

således omarbetas övergripande i fråga om "politiska restriktioner". Förslaget innebär således en "grön fotboja" för Tjörns kommuns utveckling. Det kan tilläggas att bl.a. Agenda 2030 är mål som avses kunna nås och tydligheten är fokuserat på utvecklingsländers arbete att nå dessa mål. Sverige har tillgodosett de absolut flesta målen och ÖP förslaget får inte bli ett instrument för politiska viljor att radikalisera det politiska momentet och överarbeta de mål som redan har nåtts och därigenom förhindra kommunens utveckling.

6. Havsplaneringen behöver förtydligas med bl.a. ställningstaganden när det gäller lämplig användning av havsområdet för tex. Vindkraftsanläggningar både till hav och kust. Det finnes starka skäl att i en kommande ÖP kraftigt begränsa möjligheterna att etablera vindkraftsanläggningar då dessa skadar kommunens utveckling, dess kulturarv samt kulturminne samt skadar kraftigt både fiske- och turistnäringen.
7. Havsplanering och hamnar är felaktigt utformad i förslaget. Vi anser att kommunen bör förtydliga sina ställningstaganden när det gäller lämplig användning av havsområden och hamnområden.
8. Förslaget måste förtydligas angående vilka områden som är utpekade som riksintressen. Vidare anses att det ska förtydligas att område av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada områdets värden respektive påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningar av riksintresse. Sammanfattningsvis rörande fiskenäringen finnes nedan specifika synpunkter på riksintressen för fiskenäringen. Fiskehamnen, Stansvik, Rönnäng är utpekade som riksintresse för fiskenäringen. Här behöver det tydliggöras att både Norra och södra delen av fiskehamnen utgör riksintresse. Den norra delen av fiskehamnen utgör bl.a. av kajområdet vid Charlie Docks väg. Här kustnära fiskeverksamheter och fartyg och att hela fiskehamnen och landtytor skall anse utgöra ett fortsatt riksintresse
9. Gällande fiskehamnen i Rönnäng så är det av vikt att verksamheterna kan fortsätta bedrivas och utvecklas varav ÖP-förslaget måste tydligt omarbetas så att nya bostäder inte skall förläggas så att fiskehamnens verksamhet påverkas eller tvingas upphöra. Att omvandla fiskhamns området vid Astrids Fisk AB till bostäder kommer att skada och förhindra näringsverksamheterna. ÖP-förslaget skall således tydliggöras att området är avsett för näringsverksamhet och det allmänna intresset av att fortsatt kunna bedriva hamnverksamhet skall tydliggöras och enskilda intressen av att nyttja hamnområdet för boende skall tydligt stoppas i en kommande ÖP. Det är således av vikt att Fiskhamnsområdet fortsatt skall anses utgöra "industrimark" enligt gällande planer.

10. Fullmäktige har beslutat att fiskenäringen skall utvecklas inom kommunen (se bl.a. antagna budgetdokument). Därmed måste ÖP anpassas till vad fullmäktige beslutat och att ÖP om framtida nyttjande av hav och hamnområdet skall kunna nyttjas för fiske- och hamnändamål. Detta är inte endast begränsat till Fiskehamnen i Rönnäng utan måste även implementeras i ÖP rörande övriga hamnar inom kommunen tex: Skärhamns hamn, Klädesholmen, Åstol, Dyrön, hamnen vid Ängholmen etc. Utvecklingen går mot mindre kustnära fiske med mindre fartyg och mindre besättningar, inte minst märks denna utveckling tydligt att kommunen har många s.k. ensamfiskare. Förslaget måste således omarbetas så att utvecklingen inte hindras och att kommunen fortsatt kan utveckla fiskenäringen.

Sammantaget:

Föreslagen ändring av ÖP behöver således omarbetas i stora delar i fråga om restriktioner, politiska mål, ökade möjligheter till nya bostäder, industrimark etc. för att kommunen skall kunna ges en framtida utveckling.

2.1.7 Kristdemokraterna

Utgångspunkter

I inledningen under "Utgångspunkter" (sid 9) nämns en reviderad befolkningsökning jämfört med gällande vision. Resonemanget utvecklas under avsnittet "Bostadsförsörjning och befolkningsscenarioer" (sid 33). Hittills har inte befolkningsökningen legat i takt med kommunens vision. Ju snabbare befolkningsökning desto större krav på utbyggnad av infrastruktur och kommunal service. Dessutom ökar kraven på hänsynstagande till viktiga natur- och kulturmiljöer. En balanserad befolkningsökning och en sänkning av medelåldern är viktigt för kommunens utveckling.

Frågan om befolkningsökning är lite mer komplicerad än att enbart titta på invånarantalet över tid. Tjörn har en hög medelålder som ligger drygt 4 år över snittet för riket. Under åren 2000 till 2022 har medelåldern successivt ökat (ett år undantaget då medelåldern minskade marginellt).

Under de senaste 20 åren har befolkningsökningen varierat. Under första 10-årsperioden var befolkningsökningen ganska marginell men har under de senaste 10 åren tagit fart och särskilt under senare år (undantaget 2022 med befolkningsminskning). Dessutom har antalet 80+ samt andelen 80+ ökat kontinuerligt och ökningen har accelererat de senare åren då Tjörns befolkningsökning har tagit fart.

Det visar på att det finns andra viktiga faktorer som är avgörande för demografiska förändringar än bara graden av befolkningsökning.

Exempel på faktorer som spelar roll är kvalitén på kommunal service, kostnadsläge, infrastruktur (arbetspendling) och utbudet av arbetstillfällena.

Slutsatsen blir att ambitionen med kommunens befolkningsökning måste bygga på analys och en strategi som riktar in sig på att öka framförallt befolkningen i familjebildande åldrar för att balansera en ökning av 80+.

Kommunen har planmonopol och ett kommunalt bostadsbolag som är utmärkta verktyg för att kunna styra exploatering i linje med politiska beslut. Med aktiva kommunala markinköp underlättas styrning till efterfrågade bostadsformer som lägenheter, radhus och villor.

Tilläggs kan att det är en utmaning att behålla och öka åretruntboende särskilt på västra Tjörn. Med en god kommunal service och snabba kommunikationer på västra Tjörn attraheras barnfamiljer och arbetspendling underlättas. Det innebär lägre medelålder och mer levande samhällen även på vinterhalvåret.

Under "Mål för social hållbarhet och folkhälsa" (sid. 11) finns det anledning att beskriva det aktiva föreningslivet på Tjörn och att det finns ett allmänintresse som ibland kan stå i motsats till bevarande av natur- och miljövärden. Förslag på ytterligare skrivning:

" Befintliga fritidsanläggningar ska kunna fortsätta utvecklas på platsen. Ett rikt och levande föreningsliv är en viktig del av Tjörns själ och ett positivt bidrag till ökad hälsa. Därför väger allmänintresset extra tungt när behov av expansion i anslutning till befintliga anläggningar ska vägas mot natur- och kulturmiljövärden."

Övriga kommentarer:

Kustvärdekärna (sid. 18): områden som nämns är bl.a, Breviks kile. Även på andra ställen nämns t.ex. Breviks kile men ej Säby ö. För tydlighetens skull bör fler områdesspecifika namn anges för bättre förståelse där så är möjligt och relevant.

Mark- och vattenanvändning

Avsnittet om mark och vattenanvändning borde inledas med beskrivning av de tre olika "skyddsnivåerna" som nu står under "Natur och friluftsliv"? Det är ju en principiell och kategorisk indelning av markanvändning i tre nivåer och gäller generellt oaktat andra aspekter. Alltså beskrivning av skyddade områden, områden med höga natur- och kulturmiljövärden samt övrig landsbygd med respektive förutsättningar.

Tonvikten på detaljplanerad exploatering för boende och samhällsservice ska ligga i anslutning till kommunens serviceorter. Förslaget beskriver detta under rubrikerna centrumnära, utbyggnadsområden centrumnära, yttre del samt utbyggnadsområde yttre del (sid 22-25).

För att beskriva ytterligare utbyggnadsmöjligheter i anslutande områden behövs en mer detaljerad redogörelse detta.

Dessa anslutande områden beskrivs väl i "samrådsyttrandet över Tjörns kommuns översiktsplan" från kommunstyrelsen. Områdena är numrerade 1 till 5 och finns markerade på markanvändningskartan som är bilaga till yttrandet.

Eftersom dessa områden kan utgöras av både skyddade områden, områden med höga natur- och kulturvärden samt övrig landsbygd får områdena beskrivas med större detaljeringsgrad.

Tillgänglig mark för verksamheter såsom småindustrier, hantverk, detaljhandel, kontor mm. och möjlighet till ytterligare expansion behöver tydligare redogöras för.

Dessa områden beskrivs och specificeras i "samrådsyttrandet över Tjörns kommuns översiktsplan" från kommunstyrelsen. Områdena är numrerade 6 till 11 och finns markerade på markanvändningskartan som är bilaga till yttrandet.

Eftersom dessa områden kan utgöras av både skyddade områden, områden med höga natur- och kulturvärden samt övrig landsbygd får områdena beskrivas med större detaljeringsgrad

Tjörn har serviceorter och spridd bebyggelse utanför dessa serviceorter. Något som också är karaktäristiskt för Tjörn är ett flertal mindre områden med samlad bebyggelse på landsbygden. Exempel är Hjälteby, Valla, Djupvik, Dyrön, Åstol, Klädesholmen m.fl. Därför finns det anledning till ytterligare rubriksättning och beskrivning av detta före "omvandlingsområde fritidshusbebyggelse" på sid. 25. Förslag på ny rubrik kan vara "Samlad bebyggelse utanför serviceorterna". Skälet är bl.a. att eftersträva ev. utomplans nybyggnation där det redan finns samlad bebyggelse.

På sid. 27 nämns "större hamnar" ganska kortfattat. Det är viktigt att tydligare klargöra vikten av Wallhamn och Rönnängs hamn som strategiska hamnar med regionalt och nationellt intresse samt markera expansionsområden kring hamnarna för att kunna säkra framtida hamnverksamhet och möjlig expansion.

Ett av syftena med den nya ÖP'n är att göra den mer tillgänglig och lättbegriplig för allmänheten genom bl.a. digitalisering. För att öka förståelsen för avvägningar när det gäller bygglov för utomplansbyggnation så är det nödvändigt med lite tydligare skrivningar kring faktorer som påverkar besluten. Det anges i punktlistor på sidorna 27-28. Dessa kan kompletteras med t.ex.:

" Andra omständigheter som ingår i bedömning vid tillståndsgivning vid byggnation:

- pågående eller kommande verksamhet
- komplementbyggnation
- ianspråkstagande av odlingsbar jordbruksmark
- ianspråkstagande av orörd naturmark
- ianspråkstagande av icke exploaterad mark för angöring av fastighet
- mm?"

Klimathotet och inte minst det senaste årets utveckling har tydliggjort att energiproduktion och konsumtion är av strategisk betydelse för landet men även att det har stor påverkan lokalt på kommunnivå. Frågan om energi (sid. 29) beskrivs i termer av markanvändning för vindkraft och kraftledning nämns (se karta).

Med den utveckling av storleken på vindkraftverk som innebär höjder på över 300 meter både till havs till lands så behöver detta avsnitt skrivas om så det blir relevant.

Det bör tillfogas en skrivning om hur ev. vindkraftsparker till havs kan påverka markanvändning med tanke på kabeldragning och eventuella tänkbara angöringspunkter till lands. Sker kabeldragning över land kan lämpliga/olämpliga korridorer anges.

Det bör finnas skrivningar om ökat behov av lokal energiproduktion i form av solcellsparker och dess påverkan på markanvändning. Sannolikt kommer även efterfrågan på gemensamhetsanläggningar för elproduktion i framtiden. Även solfångare (varmvatten sommarhalvår) på tak eller på mark bör nämnas som delar i lokal energiproduktion.

Här kan finnas konflikt mellan allmänintresse och natur- och kulturvärden!!

Övriga kommentarer:

Centrumnära (sid 22): "Exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering. Ingrepp i form av omfattande sprängning, utfyllnad, stödmurar och dylikt ska undvikas."

Denna formulering minimerar möjlighet till byggnation med tanke på Tjörns kuperade landskap. Förslag på något mjukare formulering: "Exploatering som innebär exponerade lägen mot havet och omfattande sprängning, utfyllnad, stödmurar och dylikt ska noga övervägas."

Utbyggnadsområden centrumnära (sid. 23): "Kuperad terräng med berg-hällar som är exponerade ". Se kommentar ovan och förslag till formulering.

Omvandlingsområde fritidshusbebyggelse (sid.25): Tådås nämns under förutsättning av utbyggnad av kommunalt VA och förbättrad väg 727. Även Valsäng bör nämnas?

Områden med höga natur- och kulturvärden (sid.28): andra punktlistan, stryk "direkt"

Övrig landsbygd (sid.28): första punktlistan, stryk "direkt": andra punktlistan, ändra "ska" till "bör" i ". inte exploateras"

Plankarta

För att underlätta förståelsen av kartan bör befintligt vägnät tydligare markeras på markanvändningskartan för att lättare kunna orientera sig.

Övrig kommentar: Plankarta (sid 21): Röavallen är markerad som "Utbyggnadsområde ej störande". Här ska Röavallen ritas in på kartan.

Övrig kommentar: Plankarta (sid 21 alt sid 38): Större fritidsanläggningar såsom fotbollsanläggningar är inte utmärkta på kartan, bör finnas angivna. T.ex. Valla och Tuveslätt.

Övrig kommentar: Plankarta (sid 40): märk ut "Märkesten"

Allmänna intressen

På flera ställen i samrådshandlingen nämns måltal för befolkningsökning och behov av antalet nya bostäder (t.ex. sid 37). Inledningsvis i ÖP'n kan det vara relevant att hänvisa till vision och målår. Men förhoppningsvis slutar inte Tjörns utveckling vare sig 2035 eller 2050. Det är mer relevant att beskriva byggnation och ökningstakt av befolkning genom att ange ungefärligt/genomsnittligt årligt behov vilket inte indikerar ett slutår för Tjörn. Såvitt veterligen finns ingen djuplodad analys över hur många invånare Tjörn kan ha. Det beror på många olika faktorer såsom förtätning, byggnadshöjder, infrastruktur och teknikutveckling.

Under kulturmiljöer (sid. 52) nämn sjöbodan. En viktig aspekt på allmänintresse och markanvändning är allmänhetens tillträde till strandlinje och i detta fall område kring sjöbodan. Därför bör ett stycke läggas till före "riktlinjer för nya sjöbodan":

"Allmänhetens tillträde till hamnar och stränder är en viktig del av syftet med strandskyddet och är i enlighet med gammal hävd på Tjörn. Kommunens rådighet över kommunägda hamnar och stränder ska bevaras."

Övriga kommentarer:

Näringsliv (sid. 39): inga områdesnamn nämns i texten (Vallhamn, Svanvik mm). Bör anges.

Stora opåverkade områden (sid. 49): andra stycket - område "Öster om Kärna" bör väl vara "Väster om Kärna"?

Friluftsliv (sid. 53): punktlistan om att "kanalisera båtlivet till mer tåliga områden". Vad menas?

2.1.8 Miljöpartiet

Miljöpartiet de gröna på Tjörn ser generellt positivt på föreslagen ÖP. Vi vill ha en starkare koppling mellan vår co2-budget och ÖP. Ser fram emot en ny kollektivtrafik vattenförbindelse, södra Tjörn-Kungälv. Denna skulle bidra till en minskning av co2. Önskar även fler sammanhängande GC-vägar av samma anledning. Ställer oss positiva till förtätningen av nuvarande tätorter och utsatta landbaserade vindkraftsområden.

2.1.9 Socialdemokraterna

Socialdemokraterna på Tjörn lämnar följande samrådsyttrande gällande "Tjörns översiktsplan – samrådshandling".

- Den framtida skolstrukturen måste beslutas innan översiktsplanen kan fastställas. Byggnation, infrastruktur, serviceorternas utformning med mera bedömer vi påverkas i stor utsträckning beroende på skolstrukturen. Där förordar vi att kommunen fullföljer inriktningsbeslutet som fattades i juni 2020 och där skolnavet på västra Tjörn placeras i Bleket. I underlaget till översiktsplan står det att det finns ett "förslag" (s. 38) till denna struktur, rätt är att det finns ett inriktningsbeslut.
- Tydligare uttrycka vikten av att åstadkomma mer varierade bostadsformer för att främja flyttkedjor, och också skapa möjligheter för unga att hitta sin första bostad i kommunen, det vill säga bygga hyresrätter, gärna i Tjörns Bostads AB:s regi.
- Väg 727, ut till åtminstone Långekärr, ska upptas i "huvudvägnätet" för att underlätta säkra transporter mot nordvästra Tjörn, gång- och cykelväg inkluderad och för att främja utvecklingen av denna del av kommunen.

- Ange Långekärr/Klövedal som ett område för innovation inom klimat och omställning, både när det gäller boende och företagsamhet.
- Föra in mål om elektrifiering av transporter, med första prioritet gällande kollektivtrafik, lokalbussar och skolbussar, och kommunens fordonsflotta.
- Pendelparkeringar ska finnas även i Skärhamn och i Wallhamn.
- Förtydliga och utöka ambitionerna med gång- och cykelvägar så att de täcker större delar av Tjörn och knyter samman serviceorter, fritidsanläggningar och kultur- och turistmål, för att främja hållbara transporter och hållbar turism.
- Mål och ambitioner med havsbaserad vindkraft behöver skrivas fram tydligare i översiktsplanen. Inte minst viktigt, då det finns förslag på att ta bort angivet vindbruksområde i den fördjupade översiktsplanen för havet i Tjörns och Orusts kommuner. Tjörns kommun behöver ange inriktning med höga ambitioner.
- Ange områden för solcellsparker i översiktsplanen.

2.2 Föreningar, företag och organisationer

Synpunkter från föreningar, företag och organisationer bemöts i tematisk redogörelse, se samrådsredogörelse.

2.2.1 Vattenfall AB

Vattenfall Eldistribution har tagit del av samrådshandlingar för ny översiktsplan och lämnar följande yttrande: Vattenfall Eldistribution har inget att erinra.

2.2.2 Ellevio AB

Vi har tagit del av samrådshandlingarna avseende översiktsplanen för Tjörns kommun. Vi har både lokalnät och regionnät inom kommunen.

Frågor rörande elförsörjningen är en viktig del i en hållbar utveckling och därför är det viktigt att ledningar som överför energi från produktion till konsumtion skyddas och säkras. Elnätet är en möjliggörare för samhällets utveckling och energiomställningen. En viktig aspekt för att elförsörjningen ska vara hållbar är att den ska vara driftsäker. Vid inskränkning i vår eldistribution blir vårt samhälle mer sårbart och driftsäkerheten inte lika självklar, det är därför viktigt att våra regionnätledningarna skyddas i samhällsutvecklingen. Genom att upprätthålla avstånd till viktiga matande ledningar i samhällsplaneringen bidrar ni till säkerheten för vårt nuvarande och framtida ökande kapacitetsbehov kan tillgodoses.

Ni har i översiktsplanen gjort flera ställningstaganden till elnätet och vi välkomnar att ni har tagit upp frågor som berör elförsörjningen i planen.

När det gäller avstånd mellan större luftburna kraftledningar och bebyggelse så anger ni en inriktning på minst 50 meter. På s. 77 finns rubriken "Större kraftledningar", där skriver ni att det finns både regionnät (40 kV) och lokalnät (10 kV). Vi anser att enbart regionnätet bör klassas som "Större kraftledning". Vi är positiva till att inriktningen är minst 50 meter till kraftledning för tillkommande bebyggelse. Vi är även positiva till att inriktningen är 50 meter även om vi bygger nytt. När vi bygger nya kraftledningar behöver vi ansöka om linjekoncession, det är inte säkert att det alltid går att hålla minst 50 meter eftersom det är flera andra allmänna och enskilda intressen som ska avvägas vid val av ledningssträckning och det är inte alltid det utrymme (50 meter till närmsta bebyggelse) finns tillgängligt. Det är Energimarknadsinspektionen som beslutar om tillstånd för linjekoncession. Det är viktigt att inriktningen i översiktsplanen inte begränsar vår möjlighet att bygga ut elnätet där det inte går att hålla ett avstånd på minst 50 meter.

Vad gäller vindkraft vill vi upplysa om att det i de allra flesta fallen behövs en ny regionnätledning (luftburen) som ska ansluta parken till överliggande nät. Det är bra att ha med sig den informationen att, om de ska byggas vindkraft, kommer det högst sannolikt behöva byggas en ny regionnätluftledning.

Generellt när det gäller utbyggnad av vindkraft har vi en teknisk instruktion som ska efterlevas och den innebär att ett vindkraftverk inte får placeras närmare än riskavståndet.

För ställverk och nätstationer gäller riskavståndet (d):

$d = (D + H) \times 1.5$ där d är riskavstånd [m], D rotordiameter [m] och H navhöjd [m].

För luftledningar gäller riskavståndet (d):

$d = (D/2 + H + \text{fasavstånd})$ där d är riskavstånd [m], D rotordiameter [m] och H navhöjd [m] (dock minst H = 200 meter för att upprätthålla en god flygsäkerhet vid besiktningar).

I samband med planering av utveckling av samhället är det viktigt att vi är med i en tidig dialog om elnätsutbyggnaden, detta för att säkerställa kapacitet och utrymmen för elnätet.

Kontakt med oss tar ni enklast via vår e-postbrevlåda:

RES.elleviofysiskplanering@ellevio.se där vi tar emot alla ärenden rörande fysisk planering. Vi önskar även bli kontaktade via denna e-postbrevlåda i samband med remisser i plan- och bygglovsärenden.

2.2.3 Tjörnfiskarna

Föreningen Tjörnfiskarna är en sammanslutning av 15 fiskeriföretag på Tjörn. Föreningens syfte är att göra det möjligt att bedriva yrkesmässigt fiske på Tjörn främst vad gäller logistik i samband med landning av fångst. Föreningen består av större och mindre fiskeriföretag, som tillsammans skapar ett tjugotal arbetstillfällen på Tjörn. Tjörnfiskarna ser var ytterligare 19 fiskeriföretag från vår kommun och närliggande kommuner vilka betalar serviceavgift till föreningen och nyttjar föreningens landningsanläggning. Tjörnfiskarna tillskriver härmed kommunen med anledning av att vi upplever vår verksamhet i fiskhamnen i Stansvik är hotad genom de förändringar som föreslås i den nya översiktsplanen.

Måndagen den 19 december 1960 landade två flyttrålslag från Åstol de första fångsterna i den nyanlagda fiskhamnen i Rönnäng. Hamnen har alltsedan dess tjänat som landningsplats för såväl mindre som större båtar, och är idag en viktig länk i transportkedjan av fisk och skaldjur från hav till konsument. Verksamheten i fiskhamnen är periodvis livlig, då upp emot tio båtar landar sina fångster samma kväll. Flera av föreningens medlemsföretag har sina fasta kajplatser i fiskhamnen i Stansvik som är fullbelagd fränsett en bit kaj som reserverats för lossning av fisk. Varje kväll måndag till torsdag går transport från fiskhamnen i Rönnäng till Göteborgs Fiskauktion, då fiskare från Rönnäng, Dyrön, Åstol, Klädesholmen och Skärhamn kommer iland med sina fångster, ställs dessa in i kylan i Rönnäng för vidare transport till Göteborg. Utan denna service skulle det vara omöjligt för de mindre kustnära fiskarna att bedriva sitt yrkesfiske.

I nuvarande översiktsplan är fiskhamnen i Stansvik industriområde, i förslaget till ny översiktsplan är fiskhamnsområdet inritat som centrumnära. Detta är av stor betydelse då ett industriområde inte tillåter bostäder, vilket centrumnära gör. Det är ingen hemlighet att man vill bygga bostäder där Astrids Fisk nu ligger, dvs. i direkt anslutning till fiskhamnen. Detta skulle vara direkt förödande för vår verksamhet, då bostäder är svårt att kombinera med verksamhet som pågår dag som natt. Tjörnfiskarna motsätter sig en ändring av översiktsplanen, vi motsätter oss också bostadsbyggande i direkt anslutning till fiskhamnen.

Tjörn har alltid varit en kustkommun, vad gäller sjöfart, fiske och fiskberedning, har vi alltid legat i framkant och gör alltjämt. Det är därför mycket märkligt och djupt tragiskt att man på detta sätt vill ta död på den näring som byggt vår kommun, genom att göra om strategiskt viktiga kajer och hamnnära industrimark till bostäder och bryggor för fritidsbåtar. Tjörns kommun borde i detta fall ta sitt ansvar mot sina invånare och för dem som vill verka i de marina näringarna i framtid och se

till att "charlie dock", fiskhamnen och området där Astrids Fisk nu ligger förblir industriområde. Därmed möjliggör man för framtida marin verksamhet så som fiske, fraktfart, supplyverksamhet, person och godstransporter samt fiskberedning mm.

Det finns gott om mark på Tjörn att bygga bostäder på, det finns däremot inte gott om kajplatser för yrkesbåtar, att då förstöra en befintlig fungerande hamnanläggning ser vi som helt förkastligt. När denna fråga kommer på tal, får vi ofta till oss att vi kan flytta vår verksamhet till Ängholmen. Ängholmen är en privatägd hamn där vi varken förfogar över kajplatser eller kajnära mark. Det har också talats om att bygga en ny hamn innanför reningsverket på Ängholmen, vid Hotteskär. Detta projekt skulle om det ens är möjligt bli oförsvarligt dyrt för kommunen, dess skattebetalare och oss som hyrestagare. Det råder idag brist på kajer för djupgående tonnage, som tex. större fiskebåtar och produkttankers. Fartyg hemmahörande i andra orter längs kusten, söker sig redan idag till Rönnäng och Sjöfartsverket hyr plats här för sina fartyg. I framtiden kommer sådana kajplatser bli än mer efterfrågade, att då omöjliggöra hamnverksamhet i en etablerad industrihamn genom att tillåta bostadsbyggande är emot allt sunt förnuft.

2.2.4 Midvåg Fiskeri AB

Detta är synpunkter angående nya planen från fiskebåten Osprey med hemmahamn i Skärhamn.

I förslaget till den nya plan som lagts ändras industrimark till centrumnära i Rönnängs hamn. Skulle detta ske och man således kan bygga bostäder så kommer detta att påverka fisket mycket negativt.

I Rönnäng finns Tjörns sista kvarvarande kaj med närliggande kyl för lossning och förvaring av fisk och skaldjur innan transport avgår till Göteborg. Många gånger sker lossning nattetid och lastbil som lastas med truck kör varje natt. Detta är redan i dagens läge svårt att accepteras av boende i hamnområdet och kommer bli omöjligt om mer av hamnområdet bebyggs.

Tjörns kommun kallar sig en fiskekommun, men utan lossningsmöjligheter så blir detta väldigt svårt att leva upp till. Vi vädjar nu till kommunen och dess beslutsfattare att värna om de lilla av vårt kulturarv som återstår och göra allt för att kajer och lossningsmöjligheter skall finnas kvar. Det finns andra ställen på ön att bygga på än att kommunen ska bidra till att de lilla av yrkesfiske ska försvinna.

2.2.5 Havs- och kustfiskarnas producentorganisation, HKPO

Tack för inbjudan. Vi har inga medlemmar som bedriver fiske i området och avstår därför från yttrande.

2.2.6 Sveriges fiskares producentorganisation, SFPO

Sveriges Fiskares PO (SFPO) företräder cirka 250 fiskefartyg som är verksamma inom det demersala fisket. Våra medlemmar bedriver fiske på naturens och förvaltarens villkor. Vi har medlemmar längs hela den svenska kusten, från Koster till Kalix. SFPO står för ett långsiktigt hållbart fiske och våra medlemmar är bland de bästa när det handlar om skonsamhet, selektivitet och kvalitet.

Tjörns kommun har tagit fram ett förslag till en ny översiktsplan som på en övergripande nivå visar hur kommunen vill att mark och vatten ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen har en tidshorisont till 2050 och ger vägledning för efterföljande planering och byggande. Till översiktsplanen hör en miljökonsekvensbeskrivning som visar planens påverkan på miljön.

I Tjörns kommun har yrkesfisket i alla tider varit en viktig näring. Väst-kustfisket är viktigt utifrån många aspekter, inte minst för bidraget till den svenska livsmedelsförsörjningen, sysselsättningsmässigt och som bärare av en kulturell tradition. Elva svenska fiskeriföretag är medlemmar i SFPO och har sin hemvist i Tjörns kommun.

I samrådshandlingen Tjörns kommun: Möjligheternas översiktsplan omtalas Rönnängs fiskehamn som är en mycket viktig fiskehamn; det är därför den är av riksintresse och ska värnas avseende funktion och anslutande infrastruktur. Det är glädjande att läsa intentionen att hamnen ska utvecklas för att främja kommunens näringsliv och att den ska möjliggöra fortsatt fiskerinäring. Det är också glädjande att läsa att farlederna till Skärhamn och Rönnängs hamnar ska värnas för bland andra fiskerinäringen. Med avseende på fiskets betydelse för besöksnäringen har AgriFood economics centre i Lund tagit fram en rapport: *Kan yrkesfisket locka turister? – En analys av hamnarna Skillinge och Träslövsläge* (AgriFood_Rapport20204.pdf) som visar att yrkesfisket bidrar med ett värde för turistsektorn.

Den målformulering som återfinns på s. 41 – att kommunens utsjöområden och grunda skärgårdsområden utgör goda fiskevatten av både lokal och nationell betydelse för yrkesfisket – står vi fullt ut bakom. SFPO biträder vidare uppfattningen att sjöbodan är kulturhistoriskt värdefulla byggnader, dessa är av stor betydelse för det yrkesfiske som bedrivs.

2.2.7 Åstols båtförening

Vi förstår att arbetet på en ny översiktsplan för Tjörns kommun har påbörjats. Vi vill därför redan på detta tidiga stadium lyfta fram områden på Åstol som vi bedömer är viktiga att få med i processen. Boende och turism på Åstol är per definition nära kopplat till båtlivet och för att framtidssäkra möjligheten att utveckla dessa vill vi visa på områden som vi bedömer vore bra att omfattas av en ny Översiktsplan.

Dessa ligger i stor utsträckning utanför befintliga gränser i nuvarande ÖP för Åstol.

Just nu ligger en Fördjupad Översiktsplan för havet i Tjörns kommun ute för granskning. Mycket av det som tas upp i denna samspekar väl med våra tankar på att vi behöver utöka hamnens område för att möta friluftslivets, besöksnäringens och de boendes förväntningar på att få ta del av västerhavets attraktionskraft.

Varför?

Åstols Båtförening behöver framtidssäkra ytor för att hantera öns båtliv som växer, om än i annan form än vad hamnen ursprungligen planerades för. Idag är hamnens båtplatser fulltecknade och det finns en båtplatskö som växer när nya flyttar in, och snart närmar sig färdigställandet av 16 bostadsrätter i den gamla skolan. Under sommartid är det packat i gästhamnen och det finns svårigheter att ta emot dagbåtturism som vill besöka Rökeriet, Cafét, badplatsen eller handla i butiken.

För att på sikt stärka Åstols "konkurrenskraft" ser vi det som väsentligt att Översiktsplanen tar höjd för en utbyggnad av hamnen för att hantera fritidsbåtar, för såväl turism som boende.

Var?

Vi har preliminärt identifierat fyra möjliga ytor för utbyggnadsmöjligheter (se kartbilaga):

- A. Inloppet på norra sidan ost Rökeriet. Eventuellt med pirutbyggnad ändå till ostpricken.
- B. Söder om södra piren.
- C. Område strax norr om norra kajen, inkluderande holmarna alldeles norr Rökeriet.
- D. Stora viken väster om idrottsplan "Stormvallen".

2.2.8 Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) kommungrupp på Tjörn

Efter att tagit del av planen både vid muntlig dragning och digitalt finner vi den mycket väl genomarbetade på flertalet områden.

Vi noterar att kommunen är väl införstådd med att jord- och skogsbruksmark är av nationell betydelse och skyddas enligt 3 kap 4§ MB. Vilket innebär att brukningsvärd jordbruksmark bara skall nyttjas om alternativ saknas! I samma stycke som detta konstateras bedömer kommunen att det finns åkermark som av väsentliga samhällsintressen måste bebyggas! Kommunen verkar också vara helt införstådd med att utifrån förväntningarna på effektiv livsmedelsproduktionen så måste det tas hänsyn till möjligheterna att rationellt nyttja den brukningsvärd jordbruksmark som påverkas av ett ökande nyttjande av mark i kommunen!

Vi, LRFs kommungrupp är beredda att bestå kommunen vid exploatering av mark med kunskap och kompetens för att reducera negativa effekter på jordbruksmark, markavvattning och utveckling på landsbygden. Den kan gälla åtgärder för att säkra den biologiska skörden (den kanske viktigaste ekosystemtjänsten hos jordbruksmark) och åtgärder för att säkerställa minimal miljöpåverkan på vår levande och landsbygd med dess höga natur och kulturvärden. Förslagsvis får LRFs kommungrupp möjlighet att lämna synpunkter (remissinstans) på alla kommunal åtgärder som innebär att skogs- och åkermark tas i anspråk samt åtgärder som påverkar avvattning, nyttjande av omgivande åkermark och landsbygdsföretagen.

Vi vill påminna om att det skall vara självklart för alla boende i en levande landsbygd att den innehåller djur som bidrar till livsmedelsförsörjning, öppna brukade landskap, samt ekosystemtjänster som pollinerande bin och att djurhållning m.m kan medföra viss grad av påverkan på boendemiljön. Det är därför mycket viktigt att vid nyetablering/byggnation av bostäder industri etc klargöra att nuvarande omgivande marks nyttjande kan komma att förändras. Det kan bland annat innebära etablering av djurhållning! Dvs utgångspunkten för "den levande landsbygden" är att den på samma sätt som en markyta avsatt för industri (oftast odefinierat vilken) kan få en varierande varu- och tjänsteproducerande verksamhet utan att i dagsläget vara "stadsplanerad". En utvecklad livsmedelproduktion kan innebära diverse påverkan på omgivande miljö som kan upplevas störande! Med tanke på kommuns ansvar för livsförsörjning och beredskap samt förhoppning om ökad lokalproduktion livsmedel anser vi det viktigt att tydliga göra att produktion i en levande landsbygd kan innebära förändringar i närmiljön!

När det gäller utvecklingen av enskilda planerade områden har vi naturligtvis redan synpunkter som vi gärna framför när det blir dags att fastställa detaljplaner etc. Vi ser alltså fram emot att få medverka till ett rationellt och väl miljöanpassat framtida nyttjande av vår kapacitet att producera livsmedel och levande landsbygd här på Tjörn.

2.2.9 Pensionärernas riksorganisation, PRO

Uttalande antaget på årsmöte i PRO Tjörn, den 22/2-23 i Sibräcka bygdegård.

Senaste utskicket till hushållen från Tjörns kommun handlar om Översiktsplanen, som nu är ute på samråd. Där skriver Tjörns kommun att en av utgångspunkterna för Översiktsplanen är att : " Tjörn har en åldrande befolkning. Det ger en ökad försörjningskvot, alltså att de i arbetsför ålder ska försörja en större andel av befolkningen".

Detta är totalt nonsens! Kommunen har ingenting med försörjningen av de äldre att göra!

Vi pensionärer har pension, som är uppskjuten lön. Den betalas ut av staten via pensionsmyndigheten och av våra olika tjänstepensionsinstitut, försäkringar och privat sparande. På samtliga våra inkomster betalar vi kommunalskatt precis som de yngre och exakt lika mycket per intjänad hundralapp! Det finns rika och fattiga bland pensionärerna precis som i andra åldersgrupper.

Det är tvärtom en stor tillgång för kommunen att så många som ca 28 % uppnått pensionsåldern, varav många har tid över för att t.ex :

- rycka in där det är brist på personal,
- åta sig förtroendeuppdrag i bl.a. styrelser av olika slag i den civila sektorn. Som: vägföreningar bostadsrättsföreningar Idrottsföreningar, intresseföreningar, kulturföreningar, samlingslokal föreningar, Vålgörehetsföreningar, politiska Parti-föreningar och kommunalpolitiska uppdrag mm.
- Många av dem som startar företag på Tjörn är också personer som vill fortsätta erbjuda sina tjänster och tillvarata sina kompetenser även efter sin pensionering.

Kommunen borde se pensionärerna som den resurs vi är och räkna med oss pensionärer precis som med alla andra kommuninnevånare oavsett ålder och erbjuda alla kommuninnevånare den service och stöd som varje individ har rätt till oavsett ålder. Vi pensionärer har betalt skatt för detta under hela våra liv!

Våra synpunkter på Översiktsplanen i övrigt återkommer vi till under samrådsperioden.

2.2.10 Tjörns naturskyddsförening

Tjörns Naturskyddsförening (TNF) tar härmed möjligheten att avge sitt yttrande i samband med samrådet av Tjörns kommuns översiktsplan (ÖP) "Möjligheternas Översiktsplan" (MÖP) som är avsedd att ersätta den senaste ÖPn som vann laga kraft 2013. Det har alltså gått 10 år sedan det senaste ÖP-arbetet, och många förutsättningar har förändrats liksom de faktiska förändringar som skett.

Våra synpunkter avges efter ett omfattande arbete inom TNF där flera medlemmar deltagit i samrådsmöten, de olika texterna och informationskartan studerats och diskussioner ägt rum dels i en särskild arbetsgrupp, dels i styrelsen.

Synpunkterna avges i tre avsnitt. Först ger TNF några generella iakttagelser och reflektioner på "Möjligheternas Översiktsplan" och ett antal viktiga förutsättningar som all kommunal planering bör vila på för att på ett adekvat sätt kunna bidra till medborgarnas och miljöns hälsa och välbefinnande på lång sikt. Därefter går vi igenom MÖP-förslagets kopplingar till de svenska miljömålen. TNF har också identifierat ett antal "försörjningsmål" vilka utgör ett antal grundläggande förutsättningar för samhällets funktioner t ex energitillförsel och mat. I det sista avsnittet analyseras ÖP-förslagets kopplingar till dessa försörjningsmål.

Generella synpunkter

ÖP-förslaget går under beteckningen "Möjligheternas översiktsplan" (MÖP) och vilar på en omfattande genomgång av politiska viljeinriktningar, strategiska överväganden, gällande lagstiftning och därmed förknippade hänsyn och begränsningar, samt på ett mycket stort kartmaterial där olika geografiska förutsättningar, hänsyn och inriktningar finns återgivna.

TNF noterar med tacksamhet att det nu aktuella förslaget till ÖP innehåller väsentligt bättre kartmaterial och avsevärt bättre information än ÖP 2013. Vi noterar också att det i kartmaterialet ges en mycket omfattande genomgång av nationella (Naturvårdsverket), regionala (Länsstyrelsen) och lokala (Tjörns Naturvårdsprogram 2008) natur- och miljöförutsättningar, och olika bestämmelser.

TNF noterar också att MÖP har ett mycket långt tidsperspektiv. Ett tidsperspektiv fram till 2050 gör att osäkerheterna i alla antagna, såväl klart uttalade som outtalade eller omedvetna, är mycket stora. Det är givetvis så att det öppnar för olika möjligheter, både önskade och oönskade, men

det gör också att MÖP undviker att ta ställning i ett antal frågor där det behövs åtgärder, och långsiktiga ställningstaganden och inriktningar. Man undviker på så sätt att göra prioriteringar och det lämnas inga tydliga besked i ett antal frågor. Med ett sådant MÖP-förslag har Tjörns kommun både ingen plan och alla tänkbara planer. Man undviker därmed att ta ett konkret ansvar för den hållbara utvecklingen, eller de olika mål och hänsyn som det talas om i planen. Man verkar vilja både äta kakan och ha den kvar. Detta är tydligt beträffande de skrivningar som finns beträffande bygglov utom plan. Man kan inte både bygga ut tätorterna och samtidigt ställa sig positiv till byggnation på landsbygden utan att riskera negativa konsekvenser. Något som också påpekas i miljökonsekvensbeskrivningen.

TNF har tidigare påpekat betydelsen av att genomföra en strategisk miljöbedömning. Något som bör ske parallellt med utvecklingen av planförslaget för att säkerställa såväl identifiering av olika indikatorer som olika planalternativ. I ett senare skede hade dessa alternativ kunnat jämföras med varandra m h a de identifierade indikatorerna, medan indikatorerna under kommande år kunnat användas för att följa upp utvecklingen. I stället har man genomfört en traditionell MKB (även den bättre än 2013 års version), som resulterat i en lång rad enkla beskrivningar om vad som står i MÖP-förslaget utan att göra bedömningar av eventuella miljökonsekvenser. Det finns emellertid också ett antal rekommendationer i MKBn, varav de allra flesta väntar på sitt genomförande, såväl i planförslaget som i verkligheten.

Möjligheternas ÖP är en omöjlighet – utmaningen med att komma inom de planetära gränserna

Givet de aldrig tidigare skådade utmaningar som mänskligheten står inför så kan vi inte längre fortsätta som vanligt. Det krävs en omställning. Läget är numera ett radikalt annorlunda än för bara 40 år sedan. Och det är dags att inse att detta läge kräver extraordinära åtgärder. Planeten har aldrig tidigare haft en så stor mänsklig befolkning, något mer än dubbelt så stor som för 40 år sedan. Den befolkningen har aldrig tidigare haft det så materiellt sett bra (även om fattigdom och svält fortfarande finns kvar på sina håll) och därmed aldrig tidigare gjort så stora anspråk på naturresurser av olika slag som idag. Även de tekniska möjligheterna - på gott OCH ont - har aldrig tidigare varit så kraftfulla. De viktigaste faktorerna som avgör miljöbelastningen är just befolkningens storlek, vår konsumtionsnivå (den rika delen av befolkningen står för den helt avgörande delen av resursanvändning och miljöbelastning) och den teknik som används. Därför har påverkan på miljön heller aldrig tidigare varit så stor som nu. Detta faktum kan åskådliggöras på många olika sätt.

Ett sätt är att konstatera att 5 av 9 identifierade planetära gränser är överskridna. Att passera dessa gränser gör att risken för stora och oåterkalleliga förändringar av grundläggande förutsättningar för mänsklig-
hetens välfärd är mycket stora. Klimatet är en av dessa gränser som passerats, andra gränser som passerats är kopplade till de stora förändringar som skett genom ett ökat och intensifierat jordbruk. Det handlar om minskad biodiversitet, kraftiga förändringar av näringsämneskretslopp, med tillhörande övergödning, och spridning av kemikalier.

Ett annat sätt att beskriva miljöproblemen kan vara att konstatera att de svenska miljömålen inte uppfylls. Flera av de svenska miljömålen är direkt relevanta för Tjörn och för MÖP-förslaget. Nedan går TNF igenom hur kopplingarna mellan miljömålen och MÖP-förslaget kan beskrivas.

Ett tredje sätt är att konstatera att det miljöutrymme som Sverige har, för året 2023, tagit slut i början av april. Resten av året kör vi vidare med ett miljömässigt underskott. Miljön går back.

Det är alltså en icke förhandlingsbar grundförutsättning att försöka hålla mänsklighetens aktiviteter inom de planetära gränserna beträffande klimat, biodiversitet och materialflöden eftersom fortsatta överskridanden ger stora risker för dramatiska förändringar av det planetära systemets funktion, som alltså är förutsättningen för mänsklighetens fortsatta välbefinnande.

Antingen inleder vi en frivillig omställning snarast, eller också kommer vi inom den tidsperiod som omfattas av MÖP-förslaget att tvingas till omställningar.

TNF tar också som en grundförutsättning att alla Sveriges kommuner, däribland Tjörn, skall bidra till att nå de svenska miljömålen. Utan att låta grundförutsättningarna få en avsevärt större roll i MÖP-förslaget så blir möjligheternas översiktsplan en omöjlighet. Det är t ex så att om emissionerna av klimatgaser inte kraftigt minskas så kommer förutsättningarna för det liv vi i dag lever att radikalt förändras. Det räcker inte att tidigare realistiska antaganden om befolkningsökning för Tjörns justerats ner för att vi över tid skall hålla oss inom planetära gränser eller bidra till att nå de svenska miljömålen. Det krävs åtgärder av många andra, men vi på Tjörn måste ge vårt bidrag, och MÖP-förslaget indikerar inte en sådan insikt. Många viktiga hänsyn är omnämnda, men inte återspeglade i skrivningarna om inriktningar. Det måste alltså till ett antal förändrade inriktningar t ex beträffande lokalisering och omfattning av nybyggnation, utveckling av energi- och transportsystemen och hantering av vatten- och avloppsfrågorna.

TNF har alltså lagt märke till att befolkningsvisionen justerats ner, men antagandet är fortfarande ca dubbelt så stort som vad SCB räknar med för hela rikets befolkningsutveckling. Det finns ingen anledning för Tjörns kommun att räkna med en befolkningsökningstakt större än rikets. Det kan också vara värt att notera att det senaste året medfört en befolkningsminskning på Tjörn.

En annan grundförutsättning, som visserligen omnämns i MÖP-förslaget, men som i begränsad utsträckning hanteras i inriktningar och rekommendationer, gäller den kraftiga skevhet som gäller beträffande befolkningens fördelning över året. Tjörn är fantastiskt, och TNF anser att vi på Tjörn skall välkomna besökare till ön. Men det faktum att ett stort antal besökare utgör inte bara en inkomstmöjlighet för vissa delar av Tjörns näringsliv utan också ett hot mot miljön bör innebära ett försök att balansera olika intressen på ett bättre sätt. Denna balansering har under en följd av år skett på bekostnad av miljön vilket bl a lett till en oacceptabel utveckling av båtlivet. Under sommartiden utgör fritidsbåtarna, och därmed kopplade störningar i form av bryggor, buller och utsläpp en betydande störningsfaktor för havsmiljön. Den fantastiska miljön är en förutsättning för besöksnäringen, och måste därför också bevaras.

Möjligheternas ÖP – bevara förutsättningarna

Det gäller alltså att bevara förutsättningarna för att en rimligt stor helårsbefolkning skall kunna ha ett gott fortsatt liv på Tjörn. MÖP-förslaget innehåller många förslag och texterna beträffande olika hänsyn och begränsningar är omfattande men det finns ingen sammanhängande prioritering eller koordinering i förslaget. Att allting hänger ihop, är en av de tre ekologiska grundreglerna, men vissa processer och funktioner är viktigare än andra för att säkra en långsiktigt hållbar utveckling. Och då kan man inte undvika prioriteringar även om det skulle kräva svåra politiska samtal.

Man kan inte heller underlåta att hantera de två andra ekologiska grundreglerna, där en handlar om att ingenting försvinner. Man kan t ex tro att exkrementerna försvinner när man spolrar på toaletten men det är alltså inte fallet. Den som spolrar förlorar dem ur sikte, men materialet finns kvar och detta spelar en stor roll för vattenkvalitén och samhällets hantering av växtnäringsämnen. Egentligen borde man säkra ett lokalt näringsämnesflöde men det sker ingen utveckling i den riktningen, och man tar sällan hänsyn till vatten- och avloppsfrågorna på ett verkligt grundläggande sätt vid bygglovsgivning.

Den tredje ekologiska grundregeln brukar anges som att det inte finns några gratisluncher. Beträffande MÖP-förslaget saknas helt insikten att vissa åtgärder, eller brist på åtgärder, leder till kostnader, antingen som pengar i kommunens budget, eller som kostnader i miljön eller för människor hälsa, på kort eller lång sikt.

TNF har därför identifierat några försörjningsmål som vilar på att man måste bevara de förutsättningar som finns lokalt för försörjningen av Tjörns helårbefolkning. Detta inbegriper både energi-, mat- och landskapsaspekter. Energi och mat behövs för allas fortlevnad, och landskapet behövs för att Tjörn fortsatt skall vara attraktivt som besöksmål. Den skisserade utbyggnaden av kustremsan mellan Rönnäng och Skärhamn är t ex ett tydligt exempel på att man inte tänkt på vad som är förutsättningarna för att vara ett attraktivt besöksmål.

Tjörn vill framstå som en kommun med stora möjligheter till ett rörligt friluftsliv och kopplad besöksnäring. Tack vare havet och stora oexploaterade områden där allmänheten har tillträde, är kommunen i detta avseende oerhört gynnad. Det finns därför anledning att särskilt värna om och utveckla de kvaliteter som gör ön attraktiv. Tillgängligheten, tystnaden, rent hav och ren luft är värden som besökare sätter stora värden på och som kan utnyttjas av besöksnäringen. Men de måste då också bevaras som den förutsättning de utgör.

Kommunens ansvar och roll

Kommunen är den största arbetsgivaren på Tjörn. Kommunen har också myndighetsansvar för byggnation och miljö, bl a tillsynsansvar för en rad frågor. Detta sammantaget med det mycket allvarliga planetära miljö- och försörjningsläget gör att kommunen har en mycket stor uppgift beträffande genomförandet av MÖP-förslaget. Det handlar för kommunens politiker om att inse situationens allvar och ta ansvaret för sin del av den omställningsprocess som krävs. Självklart skall också andra aktörer samspela med kommunen, som i kraft av sin relativa storlek på arbetsmarknaden och beträffande sin myndighetsutövning har avgörande möjligheter att påverka utvecklingen. Det handlar inte bara om att sätta gränser i planeringen utan också om att främja den omställning som krävs. Kommunen kan skapa "rådrum" över utvecklingen genom en framsynt planering – MÖP-förslaget skulle kunna vara en ett sådant instrument – eller genom krav på förnyad, eller ny, detaljplanering av olika områden på Tjörn som numera sker som permanentning, ofta "under radarn", eller utomplans. För att hitta en rimlig omfattning och utformning av ny bebyggelse krävs inte bara rimliga uppskattningar av befolkningsutvecklingen utan också en uppfattning om var den nya bebyggelsen skall placeras, eller ej, och av vilken typ den skall vara. Att

underlåta att ta detta planeringsansvar skapar framtida problem. Det finns en lång rad vaga skrivningar när det gäller hänsyn och förhållningssätt till riksintressen, där bl a ny planerad bebyggelse längs kusten mellan Rönnäng och Skärhamn inte betraktas som intrång i riksintressena för denna del. TNF hävdar att hänsyn skall tas full ut till riksintressena för naturskydd och friluftliv, vilket skall innebära att kustremsan inte skall exploateras.

Kommunen kan också påverka andra verksamheter på ön t ex genom att delfinansiera vissa utvalda åtgärder som leder till en verkligt hållbar omställning. Detta innebär också att TNF anser att kommunen bör ta egna initiativ för att påskynda en omställning. Ett exempel kan vara genom att skapa ett kommunalt energi/elbolag som skulle kunna bli en viktig aktör för att koordinera utbyggnaden av förnybar energitillförsel i olika former.

Kommunens roll i att identifiera långsiktiga och övergripande mål, prioritera dem och tidssättning av dem, skulle också behöva utvecklas. Detta skall inte tolkas som att TNF är anhängare av någon slags planekonomi, men man kan inte bortse ifrån att de formidabla utmaningar som klimat- och miljökrisen utgör kräver koordinering och nytänkande långt bortom den förhärskande "låt-gå-politiken".

Meningen med en översiktsplan

Det finns många poänger med att regelbundet, och betydligt oftare än vart tionde år, genomföra en översiktsplanering.

Dels ges möjligheter för kommunens politiker och förvaltning att följa upp tidigare planer, dels ges möjligheter för nya politiker och tjänstepersoner att sätta sig in i grundläggande förutsättningar och begränsningar av den kommunala verksamheten. En ÖP är också ett väsentligt stöd för kommunens tjänstepersoner beträffande förhållningssätt till olika förslag och åtgärder som kommer upp. Dessutom kan kommunens innevånare och andra aktörer få en uppfattning om vilka regler som gäller för vissa platser.

Uppföljning kräver en identifiering av ett antal viktiga faktorer att regelbundet indikera. Det handlar om väsentligt andra faktorer än de som återfinns i kommunens ekonomiska budget. Man kan t ex behöva skaffa sig en uppfattning om hur stora materialströmmarna är och hur de förändras. Detta gäller t ex trafikflödena till och från Tjörn och näringsämnesflöden till de närliggande havsområden. Man behöver också ha kunskaper om hur markanvändningen förändras över tid för att dels säkerställa besöksnäringens behov och inverkan, dels jordbrukets utveckling

och påverkan på biodiversiteten genom fragmentering av viktiga livsmiljöer.

Lärprocesser. Ett väl genomfört ÖP-arbete kan leda till att många kan lära sig mer om Tjörn, vilket också ger möjlighet att fördjupade dialoger och en förbättrad demokrati. Genom att inte genomföra ett ÖP-arbete med tätare intervaller och med en större inblandning av befolkningen så missar man också möjligheter till nytänkande och förändring i en hållbar riktning.

Stöd för tjänstepersoner. De många ärenden som handläggs av kommunala tjänstepersoner kan väsentligt underlättas om det funnes tydliga riktlinjer i en ÖP. I MÖP-förslaget står det att "En översiktsplan visar på kommunens samlade strategi för hur mark, bebyggelse, och vatten ska användas, utvecklas och bevaras. Översiktsplanen har en lång tidshorisont och en vägledande funktion för kommunens övergripande viljeinriktning och fysiska planering. Den har dessutom en viktig roll i arbetet för en långsiktig hållbar utveckling...". Men genom att inte tydliggöra vilka gränserna är, eller hur prioriteringarna ser ut, så leder detta till en risk för godtycke i olika myndighetsprocesser. TNF anser att MÖP-förslaget bör vara tydligare beträffande vilka områden som skall undantas från exploatering, och att vaga skrivningar förtydligas beträffande olika utbyggnadsområden.

Information till allmänheten. Förutsättningarna för att informera allmänheten om innehållet i en ÖP har aldrig varit bättre, och kartmaterialet i det geografiska informationssystem som nu finns tillgänglig är i många stycken utmärkt. I andra är det tydligt att man "målat med breda penslar", något som ger en otydlighet och möjligheter till tolkningar i fler, ofta motstående, riktningar. Det borde vara en självklarhet att förtydliga vad som verkligen gäller beträffande byggnation, även om det skulle innebära att ytterligare exploatering inte medges i vissa, ganska stora områden på Tjörn.

Möjligheterna finns fortfarande att ställa om tillräckligt mycket och tillräckligt fort men det kräver en samlad och koordinerad utveckling – MÖP-förslaget skulle kunna möjliggöra en sådan, men i stället missar man dessa genom att undvika att tydliggöra prioriteringar. Det är många mål som missas, eller riskerar att missas framgent.

De svenska miljömålen

För att en hållbar utveckling ska vara möjlig måste de nationella miljömålen utgöra en av grunderna för en kommande ÖP för Tjörn. De nationella målen måste uppnås innan Tjörn möjligtvis kan expandera avseende befolkning, turism och näringsliv. De utgör en förutsättning för en

rad av de försörjningsmål som också finns beskrivna i Agenda 2030 (vatten/avlopp, energi, transporter, produktion/konsumtion, osv).

Svenska miljö kvalitetsnormer (MKN) är ett led i styrningen mot att nå miljömålen och de finns omskrivna i MÖP-förslaget. Generellt sett anser TNF att kommunens förhållningssätt att inte försämra situationen m a p luft- och vattenkvaliten borde ändras till att förbättra förhållandena. Detta borde innebära tydligare begränsningar beträffande byggnation, förbättrad tillsyn av enskilda avlopp för att förbättra deras funktion, och förbättringar av de kommunala reningsverkens funktion.

Begränsad klimatpåverkan

“Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.”

Ytterligare åtgärder som krävs utöver de som finns i MÖP-förslaget

MÖP-förslaget behöver fokusera mer på att hindra än lindra klimatfrågan och redovisa mer verksamma förslag till åtgärder. Förslaget bör ta ett avstamp i en plan för "Fossilfritt 2030 på Tjörn". Det kräver en minskning av koldioxidutsläppen med 13% årligen fram till 2030 enligt Tjörns koldioxidbudget. I MÖP-förslaget och i koldioxidbudgeten anges att transporter och hushåll står för merparten av energianvändning och utsläpp av växthusgaser på Tjörn. Orsaken till dessa utsläpp är enligt förslaget att vi tjörnbor kör för mycket bil i jämförelse med andra kommuner. Vidare uppmärksammas att Tjörn är en pendlingskommun med hög utpendling och inpendling. Även bilinnehavet är bland de högsta i länet. Andelen gång- och cykelresor var drygt 10 procent och andelen kollektivtrafikresor strax under 10 procent, vilket är generellt lågt. (Se mer i avsnittet försörjningsmål Transporter)

Tjörn bör som delägarkommun förhandla med Västtrafik för att snabba på elektrifieringen av kollektivtrafiken. Man kan t ex börja med elektrifiering av lokalbussar och skolbussar.

Ett annat konkret förslag är att bygga ut pendelparkeringar nära Wallhamnsrondellen-Svanvik för att underlätta anslutning till kollektivtrafik utan att belasta väg 169 ända till Myggenäs korsväg. Pendelparkering behöver också finnas i Skärhamn för att möjliggöra anslutning från områden utanför tätorten.

Andra exempel är att gång och cykelvägar snarast behöver byggas genom Skärhamn, Siröd, Röavallen, Märkesten-Skärhamn, Wallhamnskorset-Rönnäng, Källekärr, Sundsbyvägen-Orust och Källekärr-Kyrkesund. Kommen kan också i MÖP-förslaget verka för en minskad hastighetsbegränsning (med 10 km/tim) för vägar där det inte finns gång och cykelväg. (På kartan på s 72 så anges att det finns cykelväg i norra delen av Skärhamn vilket inte stämmer med verkligheten.)

MÖP-förslaget har en positiv hållning till förhandsbesked och bygglov för bostäder och verksamheter på landsbygden. Denna hållning motverkar de transportpolitiska målen. Den föreslagna begränsningen av nybyggnation i områden där det inte finns tillgång till kollektivtrafik och cykelvägar bör skärpas ytterligare eftersom utomplans bebyggelse alstrar mer transporter, huvudsakligen med personbil.

Kommunen måste bli en föregångare vad gäller elektrifieringen av kommunens egna bilar och färjor samt ställa krav på elektrifierade fordon vid olika upphandlingar.

Kommunen bör också stimulera elbilsanvändning genom att medverka till att bygga upp en laddinfrastruktur på Tjörn.

Kommunen kan också medverka till att begränsa användandet av fritidsbåtar och vattenskotrar med förbränningsmotorer. (Se mer i avsnittet Hav i balans och levande kust och skärgård, samt försörjningsmålet Arbetsplatser, inkomster, besöksnäringar)

Kommunen bör också utreda möjligheten att införa trängselavgifter för att minska belastningen på Tjörnbroleden. En kraftfull begränsning av koldioxidutsläpp från alla slags fordon och båtar kan underlättas genom att ge fordon och båtar utan utsläpp i luft eller hav företräde eller förmåner. Likaså kan massiva upplysningskampanjer påskynda en omställning.

Kommunen bör undersöka möjligheterna att på olika sätt subventionera kollektivresor och stimulera till samåkning. De ovan angivna pendelparkeringar kan ha en viktig betydelse i detta sammanhang.

Ytterligare åtgärder som krävs för att säkra energitillgången och minska miljöpåverkan

Det är bra att kommunen håller på att ta fram en energi- och klimatplan. De årtal som nämns (2021-2024) för planen är emellertid svårförståeliga eftersom planer inte kan vara retroaktiva, utan måste gälla framtiden vid det tillfälle då planen antas.

De övergripande målen måste vara energieffektivisering och elektrifiering dvs både minska energiåtgången och att effektivt och lönsamt främja lokalproducerad hållbar energi (solceller och vindkraftsverk) i kommunal, andelsägd och i privat regi. Kommunen måste axla sin roll och bli medveten om de möjligheter man har att påverka. Kommunen kan upphandla förnybar energi till sina verksamheter, det räcker inte med enbart fossilfri energi. Kommunen bör också upplåta mark för sol- och vindkraftparker till subventionerade markavtal.

Energieffektivisering

Att använda mindre energi av olika slag är en stor möjlighet att både spara pengar och miljö. Det finns möjligheter att inte genomföra förändringar som leder till ökad energianvändning och att effektivisera olika pågående energianvändningar. Energieffektiviserande åtgärder kan vara att se över apparater, maskiner, fläktar, belysning, värmesystem mm i kommunens egna lokaler. Dessutom bör även invånarna och företagare få stöd för energieffektiviserande åtgärder. Det behöver också utredas hur mycket som kan sparas genom att släcka ned, tysta ned, automatisera mindre (t ex alla dörrar mm som öppnas automatiskt etc som kan manövreras med muskelkraft, se om energiåtgången vid gräskötsel och lövräfsning kan minskas mm)

Vindkraft

En av Tjörns stora tillgångar är vinden. TNF anser att texten om vindkraft i MÖP-förslaget är omodern och otillräcklig. Den föreslagna höjden på vindkraftverken är inte gängse standard och möter inte dagens krav på lönsamhet och effektivitet. Likaså finns det ny kunskap om färgsättning för att minska fågelkollisioner och för minsta påverkan på landskapsbilden.

Detaljnivån i skrivningen om hur vindkraften ska utformas och prövas, hör enligt TNF inte hemma i en ÖP. Så detaljerat bör man inte ens skriva i en detaljplan. I en ÖP bör man mer visa i vilka områden man kan tänka sig etablera vindkraft. Vi anser att det borde finnas fler lämpliga platser än endast de som föreslås för landbaserad vindkraft vid Tyfta. Befintlig lokalisering på Stansvik och i Heås saknas i MÖP-förslaget.

Nylokalisering av vindkraftverk i Wallhamn bör vara aktuellt eftersom det i Wallhamn finns ett behov att elektrifiera fartygens energibehov. I framtiden behövs det även el till att ladda bilar och lastbilar i området. Vindkraft på plats vore ett lönsamt och effektivt sätt att producera el till hamnens och kommunens olika behov.

Havsbaserad vindkraft bör ges en mycket större roll. Havsbaserad vindkraft är en av de minst miljöstörande genereringsteknikerna och en framsynt hantering av planfrågorna och kommunens roll som aktör borde kunna ge både elenergi och inkomster till kommunens innevånare.

Solceller

MÖP-förslaget bör kompletteras med områden som är lämpliga för solparker t ex för gemensamt ägd solel. För nya husbyggen bör kravet vara att de ska lokaliseras så att det är möjligt att förse huset med solceller. Det ska också finnas krav på att alla nya hus ska förses med solceller. Om detta krav inte är möjligt att införa så bör alla nybyggen med solceller få nedsatt avgift på byggavgifter.

Bilparkeringsplatser på kommunal mark, exempelvis föreslagen utbyggnad av pendelparkeringarna, utgör också lämplig plats för solcellsinstallation som tak över parkeringen.

Upplåtelse av mark med subventionerade markavtal till solcellsparker för t ex de kommuninvånare som saknar mark, lämplig plats eller bor i kulturområden där uppsättning av solpaneler nekas.

Elnät

Kommunen uppmanas att i samarbete med nätägaren verka för komplettering och utökning av kraftledningsstråken och främja nya anslutningspunkter för att möta upp behovet av en alltmer utbredd produktion av privat eller gemensamt ägd solel. Ett kommunalt energibolag skulle kunna bli en viktig aktör för att påverka en elektrifiering och generering av lokal förnybar energi. En eventuell framtida ilandföringspunkt för elenergi från havsbaserad vindkraft utanför Tjörn, kan medföra nya förutsättningar för ett förstärkt elnät som även gynnar lokal elproduktion i kommunen. En sådan lokalisering kan också gynna etablering av viss industri till Tjörn.

Ytterligare åtgärder som krävs för att begränsa klimatpåverkan

Det finns flera kopplingar mellan energianvändning och vattenförsörjning (vilken behandlas nedan). I korthet utgör vattenförsörjningen också ett energibehov genom att vattenrening och transport kräver energi. Att återvinna grävatten och utnyttja regnvatten på ett ordnat sätt kan minsta energibehovet.

Det är också viktigt att bevara eller återställa koldioxidsänkor till exempel genom att återställa grunda havsvikar och våtmarker, stimulera ett rikt odlingslandskap, skapa fler gröna stråk i tätorter, samt enbart tillåta

hyggesfri avverkning av skog. (Se även avsnitten om övriga nationella miljömål och försörjningsmålen enligt agenda 2030)

Giftfri miljö, skyddande ozonskikt, säker strålmiljö

“Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturlig förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.”

“Ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.”

“Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.”

Kommunen kan minska sin användning av olika kemikalier som finns i olika kemiska produkter och dessutom upphandla kemikalier som är bättre ur miljösynpunkt. Exempel på egenskaper att efterfråga i upphandlingar är vid sidan av de funktioner man vill ha också snabbare biologisk nedbrytbarhet och lägre giftighet. Man kan också välja miljömärkta kemikalier/produkter.

Den samlade påverkan av hushållens kemikalieanvändning skapar skador i recipienterna eftersom utspädningen är otillräcklig i många vattendrag i Sverige. Självklart blir omfattningen mindre då havet fungerar som recipient, eftersom utspädning kommer bli större, men inte heller havet är oändligt. I närområdet från utsläppen kommer det alltså att kunna uppstå effekter av den samlade belastningen – cocktaileffekten är påtaglig. (Se även avsnitt Hav i balans och levande kust och skärgård, samt Vatten/Avlopp)

Det finns också risk att kemikalier av olika slag spolats ut med dagvattnet i havet via hårdgjorda ytor. Färre hårdgjorda ytor i kombination med lokalt omhändertagande av dagvatten, så att dagvatten istället kan infiltreras i marken, är möjliga åtgärder som bör in i MÖP-förslaget. Dessutom är asfalt delvis en petroleumprodukt och kommunen bör verka för användning av andra alternativ.

Beträffande strålsäkerheten bör kommunen vara mycket restriktiv beträffande nybyggnation i de områden som klassats som högriskområde för radon, och om det ändå blir fallet med nybyggda bostadshus kräva åtgärder för att säkra en låg exponering av boende. Det är vid ökad ventilation nödvändigt att också kräva värmeåtervinning från uppvärmda ytor för att minska energianvändningen.

Grundvatten av god kvalitet och frisk luft

“Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.”

“Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.”

Enligt MÖP-förslaget: Inom vattenskyddsområden ska ny bebyggelse prövas utifrån att inte riskera att försämra vattenkvaliteten enligt vattenskyddsområdets skyddsföreskrifter.

TNF anser att kommunen bör säkerställa tillgång till vatten och sanitet för boende och fritidsboende på Tjörn, genom att inse naturens begränsningar och teknikens möjligheter. Man bör eftersträva lämpliga avvägningar mellan vad naturen kan ge och vad teknik kan åstadkomma. Att motverka vad som ges av naturliga förutsättningar är möjligt men kräver särskild teknik och energi. (Se även avsnittet Vatten/Avlopp)

Avgaser från alla förbränningar av olika bränslen (även biobränslen) i luft är potentiellt skadliga eftersom de leder till ökade halter av partiklar och gasformiga organiska ämnen. Dessa ämnen kommer till exempel från dieselfordon, vägdamms och vid vedeldning och bör begränsas.

God bebyggd miljö

“Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Det gäller för Tjörn att fullfölja den satsning på tätorterna som omnämns i MÖP-förslaget. Kommunen bör i än större utsträckning kräva detaljplaner om det uppstår ”nya grupper av hus” i utomplansområden. Tjörn är ett förhållandevis tätbebyggt glesbygdsområde utanför de identifierade centralorterna, vilket kräver särskilda hänsyn och åtgärder beträffande restriktioner och krav på olika tekniska försörjningssystem.

En god bebyggd miljö omfattar också att förse serviceorterna med gång- och cykelvägar, tillgång till välfungerande elektrifierad kollektivtrafik, gröna stråk, skydd mot ökande havsvattennivåer och översvämningsskydd med mera. Säkring mot översvämningsshot bör ske genom att inte tillåta nybyggnation i låglänta områden.

Vid nybyggnation i redan täta områden skall det ställas krav på låg energiförbrukning, och en tillräckligt stor andel hyreslägenheter.

MÖP-förslaget bör innehålla tydligare krav på mer grönyta, skydd av känslig natur och kultur vid nybyggnation. Observera att det i MÖP-förslaget anges områden med höga natur- och kulturmiljövärden och att dessa värden medför att det ofta är olämpligt att medge ny bebyggelse i dessa områden. Det bör också finnas tydligare kartbilder som anger dessa områden. Annars blir uttalandet fritt för tolkningar och därmed meningslöst.

Kommunen bör undersöka möjligheterna att införa krav på permanent boende (boplikt) där så är möjligt, via detaljplaner, hyresrätter och bostadsrätter.

(Se mer i avsnitten Begränsa klimatpåverkan, Hav i balans och levande kust och skärgård, samt Vatten/Avlopp)

Ett rikt odlingslandskap

“Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Jord- och skogsbruksmark är av nationell betydelse (MÖP förslaget s. 40) och ska skyddas enligt de svenska miljömålen. Odlingslandskapet på Tjörn (åkrar, ängar och betesmarker) bär på en unik kulturhistoria med rik biologisk mångfald som följd. Detta gäller särskilt de områden som inte är påverkade av konstgödsling, rationalisering av jordbruket, och där det finns ett långt, mer eller mindre kontinuerlig bete, mm (MÖP-förslaget s.44.) Jordbruksmark ska bevaras, inte bara på sammanhängande större områdena utan även där småskalighet fortfarande finns. Viktigt att även de områden som inte brukas just nu kan åter tas i bruk vid behov. (Se vidare försörjningsmål: Mat)

Odlingslandskapet hotas av klimatförändringar, torka och havsnivåhöjningar. Särskilt det storskaliga jordbruket är hotat av invasiva arter, ska-deinsekter mm. Småskaligt jordbruk innebär oftast mera biologisk mångfald som i sig bär på viktiga värden och även kan ge bättre motstånd till dessa skador. Småskalig odling är ofta kopplad till andra typer av verksamheter vilket skapar möjlighet till småföretagande, samverkan av olika slag, kan skapa arbetstillfällen och bidrar till en högre grad av självförsörjning på ön. TNF anser att kommunen bör ta bredare initiativ beträffande jordbruket på Tjörn och inte reducera landsbygdsutvecklingen till att gälla bebyggelseutvecklingen. Denna är inte heller alltid en förutsättning för jordbrukets utveckling. Det är skillnad på bostäder och byggnader för lantbruket.

Enligt MÖP-förslaget kan viss jordbruksmark tas i anspråk vid komplettering av bebyggelse i centrumnära områden för att utveckla blandad bebyggelse. TNF anser att stora delar av den viktiga jordbruksmarken med oersättliga värden på det sättet kan försvinna. TNF avstyrker därför från ianspråktagande av ytterligare jordbruksmark och uppmanar till att motverka utglesning, förtäta i stället befintliga industriområden snarare än att utvidga dem.

MÖP-förslaget påpekar (s.41) det som samhällsintresse att serviceorterna kan utvecklas oberoende av varandra och vill prioritera projekt som kan komma att genomföras i närtid. Vi ser även här en stor risk att viktig jordbruksmark kommer att försvinna och vill uppmana till långsiktig planering utifrån miljömålen där koldioxidbudgeten och biodiversitetshänsyn måste styra prioriteringarna. Kommunen har en viktig roll i utvecklingen genom sin myndighetstillsyn och främjande av olika verksamheter. Bostadsbyggande och näringslivets intressen måste anpassas till det utrymme som finns efter att olika hänsyn tagits till riksintressen och miljö, inte tvärt om.

Det är viktigt att konsekvent centrera byggandet på områden där infrastruktur redan finns och istället ta vara på jordbruksmarken runt omkring. Detta kan t.ex ske i form av kolonilotter, möjlighet till olika verksamheter kopplad till odling med mera. (se mera i försörjningsmålen: Mat)

Det bör vara en viktig del i en ÖP att kommunen strävar efter att upphandla närodlat mat och öka andelen vegetarisk mat till kommunens verksamheter, vilket kommer stimulera lokal ekologisk odling.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

“Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktig hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur-och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.”

TNF har avgivit ett omfattande yttrande beträffande den fördjupade översiktsplanen för havsområdena kring Tjörn och Orust som är under behandling. Vad som inte tydligt finns med i den ÖPn är kopplingarna mellan verksamheter på land och konsekvenser för havet. Nedan anger TNF några sådana områden jämte de som gäller verksamhet i havet

Ytterligare åtgärder som krävs utöver de som finns i ÖP

Åtgärder för att förbättra avlopps- och dagvattenhantering för att minska övergödning och annan påverkan på havet bör få en mer framskjuten plats i MÖP-förslaget. Kommunen bör införa åtgärder så att inte bräddavlopp rinner ut i havet. Minska tillförsel av miljögifter och övergödning i havet genom att ge stöd för att återställa våtmarker och ökad tillsyn av gamla avloppslösningar. (se även avsnitt Giftfri miljö, Vatten/avlopp).

MÖP-förslaget bör innehålla en utökning av fredade lekområden för fiskar i havet och i bäckar. Man bör också freda fjordarna och det kustnära havet från fiske för framställning av fiskföda (till laxodlingar). För att ytterligare främja lokal försörjning bör MÖP-förslaget innehålla skrivelser om stimulering av havsbruk t ex odling av alger. Förutsättningar för att anordna marina kolonilotter för skaldjur och alger bör också prövas.

Ta bort de begränsningar som finns för genomströmningen för att förbättra marin miljö i vissa grunda havsområden, t ex stenblock i gamla "grumsedammar", samt vägbankar.

MÖP-förslaget bör tydligt ange att en ökning av antalet båtplatser inte är acceptabel, eftersom det leder till ökat antal fritidsbåtar som ger ökade störningar i form av buller, erosion, uppgrumling och påverkan på ekosystemet i grunda vikar genom skuggning. Det behövs också utökad tillsynsbehov av bryggor och badplatser. Kommunen bör verka för en minskning av den totala flottan av fritidsbåtar genom en medveten satsning på charter/uthyrning och satsningar på förvaring på land. Hastighetsbegränsningar och ankringsförbud i känsliga marina miljöer bör införas.

Myllrande våtmarker, levande sjöar och vattendrag, bara naturlig försurning, ingen övergödning, levande skogar, samt ett rikt växt- och djurliv

Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfall av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Skogen och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Ytterligare åtgärder som krävs utöver de som finns i ÖP

Kommunen bör genomföra en uppdatering och förnyelse av Naturvårdsplanen från 2008. En sådan förnyad utredning bör innehålla inventeringar av befintliga naturvärden och upprättandet av en plan för bevarande och utökning av grön infrastruktur, samt av behovet av utökade skyddade naturområden för att bevara biologisk mångfald.

Kommunen kan genomföra åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden genom att, åtminstone delvis, ersätta gräsmattor med ängar i serviceorterna och bevara den naturliga vegetationen genom en måttlig hävd av vägdiken.

Kommunen bör i MÖP-förslaget, i samband med vattenförhållanden, ta upp möjligheten till restaurering av våtmarker för att utjämna vattenflöden, bidra till vattenförsörjningen, minska övergödning i sjöar samt minska risken för försurning.

Kommunen bör också stimulera ett ökat inslag av lövträd i skogarna och användning av hyggesfria metoder i det begränsade skogsbruk som finns på Tjörn för att gynna biologisk mångfald och för att låta skogen fungera som koldioxidsänka. (Se även avsnitten Begränsa klimatpåverkan och Ett rikt odlingslandskap)

Försörjningsmål – Agenda 2030 m fl

Försörjningsmålen behöver i högre utsträckning än tidigare grundas på de givna naturliga förutsättningarna på Tjörn, snarare än på möjlig användning av teknik och energi. Man bör också sträva efter en högre grad av självförsörjning och gynnande av lokala producenter. Detta skapar både förutsättningar för ett större oberoende, en lokal försörjning och en varierad arbetsmarknad.

Mat

Mat är något som vi i Sverige under de senaste årtionden har tagit mycket för givet. Självhushållning, närproducerat mm har varit mera fitness och undantag än regel. Den senare tidens utveckling, inte minst krig i närområdet och de accelererande klimatförändringarna har visat på en sårbarhet som måste tas på allvar. Beredskap måste återbyggas, och självförsörjningsgraden ökas. Agenda 2030 innebär flera delmål som behandlar detta (mål 12,13,14,15,6 och 2)

Rationalisering av jordbruken har även på Tjörn minskat det småskaliga. Vi måste vända trenden. Framtiden skall vara mera av närproducerat och småskaligt, dessa verksamheter ska på olika sätt främjas i MÖP-förslaget. Småskalighet innebär ofta en kombination av olika näringar (fiske, jordbruk, djurhållning), hantverk av olika slag och kulturverksamhet. På Tjörn finns en hel del av detta, det behöver bevaras och utvecklas vidare. Digitalisering ger ökade möjligheter till att skapa bärande verksamheter.

Lokalproducerad mat har flera fördelar: oftast bättre kvalitet, kortare lagringstider, minskade transporter med mera. Närhet möjliggör mera kontakt mellan producent och konsument vilket innebär trygghet åt båda hållen, möjlighet till bättre planering t ex genom beställningar i förväg. Kommunen kan på olika sätt främja verksamheterna i samband med sin tillsyn, rådgivning och upphandling. Ekologisk odling kan stimuleras t ex genom att upphandla närodlat mat och öka andelen vegetarisk mat till kommunens verksamheter.

Byggandet skall centreras till tätorterna. Jordbruksmarken som på det sättet skyddas kan användas till att skapa kolonilotter i närheten. Kommunen kan också plantera bärbuskar och fruktträd i bostadsområdena. Det ger möjlighet till ökad självförsörjning åt de boende. Utifrån dessa områden kan det utvecklas samodling av olika slag, möjlighet till praktikplatser, och samverkan med skolorna. Tjörn har även unika möjligheter att utveckla "havsbruk" – marina kolonilotter och nya projekt i samband med detta.

Vattenförsörjning är nära kopplad till odling, särskilt småskalig. Klimatförändringarna påverkar odlingslandskapet bl.a. genom både torka och översvämningar, vilka i sin tur orsakar erosion. Kommunen bör satsa på att skapa/återställa våtmarker som kan dämpa denna effekt och även kombineras med system som tar vara på regnvatten till odlingsbruk. (Se vidare på Vatten/avlopp.) Utifrån detta kan helt nya projekt utvecklas, t. ex fiskodlingar på land. Genom att stimulera ett småskaligt jordbruk

kan det också skapas viktiga kolsänkor som kan bidra till att ta upp koldioxid från atmosfären. (Se även avsnitt Ett rikt odlingslandskap)

Vatten/avlopp

Tjörn har två huvudproblem gällande vatten. För lite och för mycket. Generellt sett behövs ett nytänkande beträffande vatten- och avloppssystemets utformning för att man samtidigt skall kunna möta behoven och göra det inom de begränsningar som Tjörns belägenhet och naturliga begränsningar medför.

Om ambitionen är att kommunens invånarantal skall växa måste vattentillförselproblemen först lösas, eller betraktas som naturliga begränsningar, som befolkningsantalet behöver anpassas till. Nybyggnation, med ökad befolkning som följd, behöver begränsas tills vattentillgång och avloppslösningar är säkerställda.

Vattentillgången är kraftigt begränsad under delar av året. Vattentäkten räcker inte för invånarnas behov. Vid långvarig torra som inträffade senast 2018 förslog inte vattentäkten i Tolleby. Exempelvis förbjöds kommuninvånarna att vattna under lång tid.

En lösning som skulle kunna införas i MÖP-förslaget är att i högre utsträckning sträva efter att använda regnvatten, och eventuellt gråvatten, där det inte behövs "dricksvattenkvalitet", till exempel för bevattning, rengöring utomhus och rengöring av båtar.

Andra åtgärder för att minska dricksvattenanvändningen är att begränsa tillstånd att bygga pooler för sötvatten samt att införa begränsningar för hur mycket vatten som får användas till pooler.

Kommunen kan också erbjuda/stimulera till gemensamma badanläggningar med bastu i stället för privata pooler.

Kommunen bör utreda möjligheterna för avsättning av havsvatten som reserv för vattentillgång. Observera att den ökade vattenanvändning som sker under sommaren sammanträffar med en större tillgång till solgenererad el vilket är en viktig förutsättning för rimliga lösningar av avsättning.

Periodvis har Tjörn ett övermått av nederbörd som ger upphov till översvämningar. Nederbörden är som störst under vinterhalvåret, men ibland förorsakar ihållande regn besvärande översvämningar även under sommarhalvåret. "Hundraårsregnet" som drabbade Skärhamn för något år sedan fick enorma proportioner. Försäkringsbolag, boende och kommun fick ett antal svårlösta problem att hantera. Kan vi asfaltera mindre i kommunen, så att dagvatten mm infiltreras i marken.

Detaljplaner bör innehålla planering/lösningar för att undvika översvämningar.

Dagvattnet kan ledas till dammar som renar vattnet innan det användes för bevattning eller släpps vidare ut i havet. En framsynt planering skulle kunna innebära att man använder sådant vatten till vattentoaletter. Även om detta inte låter sig enkelt göras måste i vilket fall torrare system användas till toalösningar. Det är inte rationellt att använda sig av en bristande resurs som dricksvatten till wc. Det är viktigt att inse att ovanstående åtgärder bör beaktas även om dricksvattensfrågan löses via ledningar från Kungälv. Ur säkerhetssynpunkt är det dessutom tveksamt att hela Göteborgsregionen har samma källa till dricksvatten.

Vid nybyggnation bör ett nydesignat vatten- och avloppssystem eftersträvas som leder till mindre användning av dricksvatten (till vattning och toalettpolning) och lägre avloppsvattenflöden ("torrare" system). Kommunen bör alltså stimulera "torra eller torrare toalettlösningar", och möjliggöra lagring av avloppsvatten från slutna tankar för att möjliggöra en lokal näringsämnes-cirkulation (vilket också skulle minska risken för näringsämnesläckage och övergödning i havsområdena kring Tjörn).

Dagvatten och avlopp från hushåll i samma ledning är oacceptabelt och kommunen bör identifiera om sådana system fortfarande finns och sträva efter att separera dagvatten från hushållsavlopp och leda hushållsavloppen till reningsverk. Vid ny- och ombyggnad är detta en nödvändig förutsättning.

Tjörn har relativt nya reningsverk men tyvärr är de inte anpassade till att ta hand om läkemedelsrester, vilket är skadligt för livet i havet. Vidare tillåter man frysen i Skärhamn att år efter år släppa ut lut i hamnbassängen. Här finns anledning till förbättringar.

(Se även avsnitten Begränsad miljöpåverkan, Hav i balans och levande kust och skärgård och Grundvatten av god kvalitet och frisk luft)

Energi

Tjörn är förhållandevis välförsedd med flödande förnybara energiformer som sol, vind och vågkraft. MÖP-förslaget tar endast i begränsad omfattning upp de möjligheter som ges för en ökad självförsörjning av el, inklusive (säsong)lagring. Ett energisystem med en högre grad av självförsörjning på Tjörn, med större inslag av förnybar energi och med möjligheter för kommunen och dess innevånare att ingå som ekonomiska aktörer bör bli föremål för en särskild utredning. Det är viktigt att den klimat- och energistrategi som är under framtagning i kommunen,

också konkretiseras i energiplan med mätbara mål och milstolpar. (Se även Lst VGs vägledning för kommunala energiplaner, och avsnittet Begränsad klimatpåverkan)

Bostäder

Bostäder är en nödvändig förutsättning för Tjörns innevånare och besökare och generellt sett gäller att utbyggnadsområden först kan säkras sedan miljö- och försörjningsmålen är säkrade. Det handlar om att i långt större grad än tidigare "rätta mun efter matsäck".

För att söka en bättre balans mellan åretruntboende och sommarboende behövs en restriktiv nybyggnationspolitik och en tydlig fokusering på existerande tätorter. MÖP-förslaget bör tydligare inriktas på en placering av nybyggnation i centrumnära områden, vilka bör förtätas.

Kommunen bör, t ex genom sitt eget bostadsbolag, prioritera hyresbostäder för att stimulera boendecirkulation.

MÖP-förslaget bör vara tydligt inriktat på att undvika ytterligare sommarbostäder utan istället verka för rådighet över detta problem (typ boplikt). Indirekt motverkas ytterligare sommarboenden genom att nybyggnation inte planeras längs den västra kusten utan i stället lokaliseras till de områden som är fördelaktigare ur pendlingssynpunkt i de nordöstra delarna av Tjörn. Längs västra Tjörn finns flera exempel på direkt olämpliga placeringar av ny bebyggelse t ex söder om Bleket och vid Goviken. Exempelvis bör ett nytt hotell placeras i när anslutning till Skärhamns centrum (gångavstånd) medan området kring Goviken – som är helt unikt i sin avskildhet och ostördhet – bör skyddas från exploatering. (Se mer i avsnitt God bebyggd miljö)

Produktion/konsumtion

Den svenska konsumtionen medför stora miljöeffekter, inte minst i främmande länder. Kommunen bör gynna lokalproducerad mat i de kommunala verksamheterna. (Se avsnitt Mat)

Transporter

Om Tjörns invånarantal ska växa måste också trafiksituationen lösas innan det kan ske. Att passera Tjörnbron är redan idag problematiskt under vissa tider delar av året och ytterligare trafik försvårar både för pendlare, transporter till hamnarna och för besökande. Färjeleder över Hakefjorden kan inte lösa situationen då Kungälv kommun inte planerar för pendeltrafik från sin sida. Det verkar heller inte som att byggande av alternativa kommunikationsleder planeras inom överskådlig tid. Det som återstår är att rätta sig efter förutsättningarna och försöka

på olika sätt begränsa biltrafiken. Klimatmålet att sänka koldioxidutsläppen talar dessutom för en sådan lösning då Tjörns kommun inte har någon större koldioxidkälla än biltrafiken.

Som nämnts tidigare skulle MÖP-förslaget kunna innebära anläggning av flera pendelparkeringar för bil och cykel. Långtidsparkering bör också möjliggöra på ön. Många små parkeringsplatser där lokalväg möter bussleder skulle kunna motivera folk att ta bussen framför allt till orter på fastlandet. Ekonomiskt skulle detta kunna lösas genom att ta ut trängselavgifter under sommarmånaderna då situationen är som värst över Tjörnbleden. 0-taxa för kommuninvånare borde ytterligare öka motivationen att ta bussen. Cykelvägarna måste kompletteras så att man kan cykla säkert till de flesta orter på ön. MÖP-förslaget skulle också kunna innehålla en utredning av en ny färjelinje från Höviksnäs, med anslutande lokal buss, till Nösnes för att avlasta Tjörnboleden. Den som väntat på bussen i Myggenäs korsväg kan enkelt observera att det i färre än var tionde personbil färdas mer än en person. Med åtgärder som stimulerar samåkning dit kollektivtrafiken inte når, skulle således trafiksituation kunna förbättras samtidigt som utsläpp och kostnader minskas.

(Se även avsnittet om Begränsad klimatpåverkan)

Arbetsplatser och inkomster – besöksnäringen mm

Den lokala arbetsmarknaden är relativt begränsad, men på sikt möjlig att utveckla genom större satsningar på lokala näringsidkare och en högre grad av självförsörjning. Besöksnäringen är en viktig del, men för att begränsa antalet besökare finns behov av att skapa en högkvalitativ "destination" där relativt få turister betalar mycket för unika upplevelser. Det finns mycket att utveckla inom besöksnäringen som t ex att verka för att sprida ut besökssäsongen över en längre tidsperiod. Kommunen skulle kunna undersöka möjligheterna till trängselskatt och storleks- och bullerprogressiv båtskatt under sommarens högsäsong.

Satsa på hållbara kommunikationer för besökande i form av pendelparkeringar, upphämtningsplatser där lokala eldrivna småbussar ansluter och skjutsar till turistmålen, samt cykeluthyrningar vid dessa knutpunkter. Satsa på eldriven båt- eller färjetrafik längs kusten typ Norges hurtigrutbåtar. Båtturister bör också mötas av tydliga sopsorteringssystem och cyklar i hamnarna. Kajakuthyrningarna skulle kunna erbjuda rabatt på hyran för de som kommer tillbaka med upplockat plastskräp.

En mycket angelägen del av det rörliga friluftslivet är förutsättningarna för cyklisterna. Det verkar som att man helt enkelt saknar intresse för cykling, såvida den inte ingår som inslag i ett idrottsevenemang. Kommunen behöver ta till sig kunskap och känsla för cyklistgruppen. Det räcker

inte med att hyra ut cyklar. Det måste vara tryggt och säkert för en barnfamilj att cykla runt på ön. Därför behövs det cykelvägar både för att nå skola och arbeten liksom för att cykla på sin fritid och uppleva natur och ha samvaro. Cykelvägar är billiga i förhållande till bilvägar och kan göras mycket enkla. Låt den omtyckta cykelvägen från Brevik till Pilane vara en modell för hur man planerar cykelvägar som ger mervärden och lyckokänsla.

Dessutom bör Tjörn profilera sig som en turistö och skulle kunna förevisa kommande sol- och vindparker. TNF menar att Tjörn skulle kunna låta sig inspireras av Samsö där turister cyklar runt, äter och köper lokala produkter på gårdar och i stånd längs vägkanterna, samt besöker vindsnurror.

Över huvud taget bör ön kunna erbjuda besökare fler möjligheter att känna sig delaktiga och "göra nytta" - ett populärt sätt att semestra/besöka nya platser (jfr plocka vindruvor i Frankrike el slåtter på Härön då "alla" vill vara med).

I övrigt håller inte Tjörns naturskyddsförening med MÖP-förslaget om att "Bristen på ridvägar innebär ett hinder för ridsporten och ridsportismen att utvecklas utan att skapa konflikter. Att anlägga ridleder är därför en prioriterad fråga." Det finns gott om småvägar och större stigar som enkelt kan samutnyttjas av vandrare och ryttare. (Se även avsnitten *Begränsa klimatpåverkan* och *Hav i balans och levande kust och skärgård*)

2.2.11 Sjöräddningssällskapet

Vi har tagit del av översiktsplanen och vi har inget att erinra. Förstår att vi står inför en händelserik framtid.

2.2.12 Dyröns samhällsförening

Följande synpunkter är en sammanställning från ett möte som Dyröns Samhällsförening ordnade. Vid mötet deltog nästan 10 % av alla bofasta på ön. Det är inget stort antal. Frågan är ändå om det finns någon annan plats där en så stor andel av befolkningen i ett område/en ort deltar med intresse och diskuterar en kommunal översiktsplan?

Vi sökte och testade hur många gånger ordet Dyrön finns på de 92 sidorna. Summan är 12. Vid tre tillfällen nämns Dyrön som besöksmål, i samband med friluftsliv och liknande. Vi 9 tillfällen gäller det färjetrafik.

I inledningen av samrådshandlingen, under rubriken "Utgångspunkter" finns en slags vision. "Tjörn 2035 är en åretruntlevande ö för livets alla faser. Företagsamhet, småskalighet och närhet är kommunens

kännetecken. Havet, det öppna landskapet och kulturen är kommunens unika värden. Vision anger att Tjörn ska uppnå 20 000 invånare 2035.”

Vi provade att byta ut Tjörn mot Dyrön och justera invånarantalet. Då blev det så här.

Dyrön 2035 är en åretruntlevande ö för livets alla faser. Företagsamhet, småskalighet och närhet är öns kännetecken. Havet, det öppna landskapet och kulturen är öns unika värden. Visionen anger att Dyrön ska uppnå 200 invånare 2035.

Med tanke på inventeringen av ordet Dyrön i texten finns det inte så mycket som talar för att visionen Dyrön ska kunna bli verklighet. Detta är en grundfråga till politikerna på Tjörn. Hur går tankarna kring och hur stor är viljan till att skapa och upprätthålla möjligheterna till permanentboende ute på öarna?

När vi kommit så långt provade vi om det som uttrycks i samrådshandlingen utgör hinder eller möjligheter för att nå denna vision. Här är de synpunkter vi då landade i.

- **Förbindelsestråk på vatten, Färjelinjer, Färjetrafik** Kommunikationsmöjligheterna är naturligtvis helt avgörande för möjligheterna att permanent-bo på en ö. Vi instämmer fullt ut i behoven av en hög turtäthet Rönnäng-Dyrön. Vi har med glädje tagit del av innehåll i upphandlingsunderlaget för ny färja. Detta utgör **möjligheter**. Viktig är också goda anslutningar mellan färjetrafiken och övrig kollektivtrafik för att underlätta arbetspendlande och pendlande till skolor. Avseende dagens färjetrafik från Dyrön – Rökan så finns en felaktighet i samrådshandlingen. Turen går året om, även om den måste förbeställas några timmar innan under icke högsäsong. Vi ser utvecklingen av denna färjelinje att sträcka sig från Rönnäng via Åstol-Dyrön till Kungälv kommun som en stor **möjlighet**. Ett första steg skulle kanske kunna vara att verka för ökad turtäthet på befintlig linje. Avseende utveckling av ny linje nämns i handlingen Kungälv kommun som destination. På annat ställe anges Tjuvkil. Befintlig linje går till Rökan. Här bör nog redas ut vad som är möjligt. Med ny bebyggelse i Tjuvkil finns troligen varken parkeringsmöjligheter eller vettig anslutningsmöjlighet med buss. Vi har inget givet svar, men frågan bör klargöras i handlingen. Likaså finns en otydlighet i startpunkten Rönnäng. Oberoende av vad som avses, så finns det en avgörande framgångsfaktor och det är att lösa parkeringsfrågan i anslutning till färjeläget. Se för övrigt särskild punkt om parkering.
- **Parkering**. En av de viktigaste punkterna för möjligheterna till boende på öarna är parkering i land. Långa köer till parkering och

långa avstånd för barnfamiljer till parkering utgör absoluta **hinder** för att uppnå vision Dyrön. Det tillsammans med bristen på besöks-parkering inkl nyttfordon och bussar utgör också ett absolut **hinder** för utveckling av besöksmålet Dyrön, vilket också är en förutsättning för att nå visionen. Denna fråga har högsta prioritet att lösa. Den skrivning som finns i samrådshandlingen är alldeles för defensiv för att lösa problemen.

- **Skolor** För oss på Dyrön är det av största vikt att skolan i Rönnäng/Bleket bibehålls, har hög kvalitet och utvecklas inkluderande en fullskaleidrottshall som tjänar hela sydvästra Tjörn.
- **Utbyggnadsområden** Ingenstans går det ens att göra en tolkning av att det skulle kunna finnas några som helst tankar om bebyggelse-möjligheter på Dyrön. Vi är medvetna om att det finns begränsat med plats på ön, men det finns ändå några möjliga områden i anslutning till nuvarande bebyggelse. I samrådshandlingen är det ett **hinder** att inget nämns, men det går att omvandla till en **möjlighet**.
- **Boende** Med en hög andel åldrande befolkning vill vi poängtera behovet av serviceboende och trygghetsboende i nära anslutning till befintligt boende. Många ute på öarna är uppväxta och har levt hela sitt liv här ute. Viljan att kunna få bo kvar är stark, men möjligheterna ganska små och det står inget om detta i samrådshandlingen.
- **Områden med höga natur och kulturvärden** Såvitt vi kan förstå kan kommunen i översiktsplan peka ut områden för landsbygdsutveckling där undantag kan göras från strandskyddet. Vi önskar att kommunen pekar ut områden, i direkt och nära anslutning till nuvarande bebyggelse och med redan färdig infrastruktur som områden där undantag kan göras från strandskyddet. På så sätt skulle det skapas en **möjlighet** för att uppnå visionen. Idag är det ett **hinder**.
- **Serviceorter.** 5 tätorter lyfts fram under begreppet serviceorter. Om detta fokus blir för starkt utgör det ett **hinder** för boende, boendeutveckling och serviceutveckling på Dyrön.
- **Sophantering.** Denna fråga kanske inte hör hemma i en översiktsplan, men för oss ute på öarna är den en stor fråga. Sophantering inklusive kompost fungerar alldeles utmärkt. All heder åt Vbot och killarna som sköter detta. Det som inte fungerar är förpackningsåtervinning. Det är inte en rimlig lösning att allt ska släpas med färjan och sedan transporteras till Stansvik. Resultatet blir att det mesta hamnar i soporna. Inte minst på somrarna med alla båt och vandringsgäster. Detta behöver en snar lösning.
- **Hamn och verksamheter.** Ett tydligt bevarande av Rönnäng som fiskehamn och en utveckling av personfärjetrafiken är positivt för Dyrön. En **möjlighet**.

- **Större besöksmål.** Här vill vi instämma i och betona; "För att möjliggöra och främja fortsatt stark besöksnäring behöver förutsättningar kring dessa besöksmål utvecklas. Framför allt avseende trafiksäkerhet, avfallshantering, tillgänglighet för icke bilburna, samt parkering för bil och buss." Idag ett **hinder**, rätt hanterat en **möjlighet**.
- **Kulturmiljöprogram** Kulturmiljöprogrammet är väl i någon mening underordnad Översiktsplanen hierarkiskt. Det är därför lite konstigt att i en framåtriktad översiktsplan göra hänvisningar till ett gammalt Kulturmiljöprogram. (Denna princip gäller också en del andra delar av planförslaget.) Dyröns bebyggelse präglas av en mångfald av tidsepoker och varierad arkitektur. En promenad längs Hamnvägen rymmer allt ifrån bevarade fiskarstugor och kaptenshus, via större trähus ibland täckta med eternit, folkhemsliknande villor, mexitegelvillor från 70-talet och vidare genom 80–90- och 2000-talsbebyggelse. Den senaste nybyggnationen är från 2022. Att schabloniserat låta hela denna bebyggelse omfattas av särskilda kulturmiljöbestämmelser utgör ett **hinder** för visionen. Ett exempel är konstanta avslagsförslag på installation av solpaneler med hänvisning till Kulturmiljöprogrammet. Oftast står dessa avslagsförslag också i strid med lagstiftningen som säger att varje ansökan ska prövas individuellt. Obs; det betyder inte att vi vill ha någon vilda västern, mera vett och sans.
- **Sjöbodan** Vi har inga synpunkter kring skrivningarna i programförslaget. Däremot skulle kommunen behöva skärpa upp hanteringen av sjöbodarna. Alltför många av dem är idag i dåligt skick och försämrar kulturmiljön.
- **Solenergi** Det finns en stor potential i enskilda mindre solenergianläggningar. Detta bör lyftas i planen.

Med lite omsorg i arbetet kan ovanstående synpunkter på ett bra sätt inarbetas i Översiktsplanen. Rätt använt och med god vilja är vision Dyrön uppnåelig. Vi som bor här ute visar i alla sammanhang där vi har möjlighet att viljan finns här, att engagemanget lever och att vi är stolta över vår fina ö.

Vi välkomnar gärna de som arbetar med Översiktsplanen på besök för att på plats ta del av vad vi ser både som **hinder** och som **möjligheter**.

2.2.13 Rönnängs intresseförening

Rönnäng är sedan en tid i starkt växande. Här byggs många nya bostäder och hit flyttar många unga barnfamiljer för permanent boende. I Rönnäng, Stansvik finns ett blomstrande näringsliv med många viktiga arbetstillfällen och fortfarande har vi en aktiv fiskeflotta. I Rönnängs Intresseförening arbetar vi hårt för att vårt samhälle skall utvecklas och bibehålla intresset för vår unika miljö till kommande generationer.

Rönnäng har, liksom de bebyggda öarna runtom, ett rikt och viktigt kulturarv i form av fiskerinäring och varvsnäring. För att bibehålla det så vill föreningen att Rönnäng skall vara en attraktiv plats att leva och bo på. Från att i stor utsträckning vara ett samhälle man snabbt passerar och parkerar i till en ort med stort egenvärde och egen profil.

Aktiviteter som t ex Havets Dag har placerat Rönnäng på kartan på ett nytt sätt. Många människor, inte bara från Tjörn utan vida omkring, åker nu till Rönnäng för att besöka och bosätter sig i Rönnäng. Det är vi mycket glada för.

Det finns nu en speciell stolthet för Rönnäng inte minst bland våra ungdomar. Uppställningen att engagera sig bland unga t ex vid Havets Dag är imponerande. Det har skapats en gemenskap och sammanhållning i Rönnäng som är föredömlig.

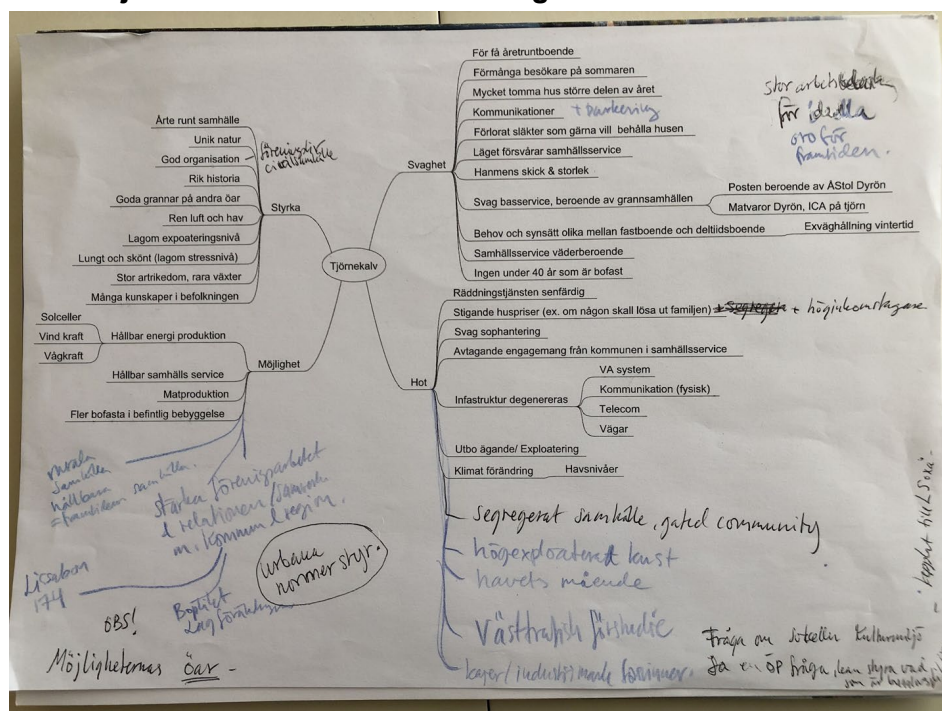
Vi kämpar för fler åtgärder som skall göra Rönnäng och därför hela Tjörn mer attraktivt. Vi vill att fler människor skall få anledning att besöka oss.

Vi vill förlänga bron/bryggan som går längs berget i ("Sunt") sundet mellan Tjörnekalv och Rönnäng. Bryggan är idag mycket uppskattad men har ett abrupt slut. En fortsättning runt Tjörnehuvud fram till badplatsen i Kårevik skulle ge en rad fördelar. Både en stor turistattraktion, naturupplevelse med vacker utsikt och gångvägen skulle också avlasta trottoarlösa vägar för gående till Kåreviks sandstrand och badplats.

Vi vill också återställa gångvägen i Båtvik. Denna fina väl utnyttjade promenad stoppas ofta vid högre vattenstånd. Båtvik är en intressant plats, som en av Tjörns första hamnar från Söder. Gamla vägar leder hit både från väster och öster men idag är det ofta stopp för att den gamla stenbryggan har eroderat.

Med hopp om stöd och medverkan från Tjörns kommun.

2.2.14 Tjörnekalvs fastboendeförening

Föreningen har deltagit i processen genom att initiera en dialogträff med kommunen för de bofasta öarna utan broförbindelse inom kommunen, i samrådsmöte på kommunhuset samt i dialog med tjänstepersoner och politiker löpande under processen. Föreningen har diskuterat ÖPn vidare både inom föreningen och på möten med de andra bofasta öarna i närområdet.

Möjligheternas öar

Vi vill börja med att kommentera att kommunen fortsatt använder sig av en slogan som osynliggör att kommunen består av flera öar, alltså i plural och inte singular, kommunens slogan bör således vara **Möjligheternas öar**. Kommunen bör inkludera hela kommunen och jobba aktivt med att inte glömma bort delar av kommunen och med det akta sig för att odla ett allt för centraliserat fokus där kommunen reduceras till en ö. Tjörn är en öarnas kommun - något att lyfta! Räknar vi alla öar, både de med och utan broar är Tjörns kommun just en kommun rik på öar, med en moder/huvudö i mitten.

Dialogmöten Fokusgrupp Skärgården

Vi ser att dialogmötena Fokusgrupp Skärgården redovisas felaktigt i dialoghandlingen där Sammanfattning av SWOT-analysen samt Sammanfattning av synpunkter blivit fel på ett flertal punkter där mycket är borttaget, riskerna underdrivits och öarnas olika svar har sammanblandats. Hela avsnittet blir därmed missvisande och ej korrekt. Här bör ett omtag göras. Återkoppling om SWOT-underlaget som skulle göras blev

heller inte gjord. Detta blir en brist där vi ser att vår dialog och våra synpunkter inte knutits till processen på ett korrekt sätt. Vi vill igen påpeka att öarna som ingår i Tjörns kommuns skärgård har gemensamma angelägenheter men att de samtidigt är olika samhällen/öar med skilda och unika förutsättningar. Redovisningen blir därför särskilt olycklig. Det står tex också "Kalven" vilket blir missvisande då öns namn är Tjörnekalv och bara den med god förkunskap vet vilken ö som avses. Därför bör inte "smeknamn" användas i en ÖP. Vi bilägger Tjörnekalvs SWOT nu igen och ett möte behövs för att reda ut begreppen och underlaget. Vi hänvisar också till SWOT-analys från Åstol.

Skärgårdsutvecklare

Vi menar att kommunen behöver en skärgårdsutvecklare som arbetar med skärgårdens frågor i kommunen, på tvären mellan olika sektorer. Det arbetet behövs hela tiden, också i en ÖP. Detta blev extra tydligt under dialogmöten med kommunen och även i andra i närtid pågående processer. Vi menar att en skärgårdsutvecklare bla kan fördjupa sig i de möjligheter som tex EU-fördraget 174 innebär (se avsnitt EU-fördraget är en hittills outnyttjad möjlighet), och att detta kan omsättas i det kommunala arbetet. Kommunen behöver en skärgårdsutvecklare/landsbygdsutvecklare som fördjupar sig i problematiken och villkoren för en levande skärgård och jobbar övergripande och långsiktigt inom kommunen tillsammans med samhällsföreningarna. Här ser vi också gärna samverkan med kommunens hållbarhetsstrateg om levande bebodda öar med primärbostäder. Det ideella föreningslivet behöver paras ihop med det kommunala arbetet på ett bättre och mer framåtsyftande sätt än idag. Skärgårdsutvecklare är en gemensam resurs som vi menar behövs. En skärgårdsutvecklare kan också vara en resurs inom kommunhuset för att säkerställa kompetens om kommunens olika områden för tex nyanställda utan lokalkännedom och skärgårdskunskap. På nationell nivå finns organisationen Skärgårdarnas Riksförbund som består av medlemsorganisationer i alla Sveriges kuster och skärgårdar och bla har i uppdrag av Tillväxtverket att arbeta för att lyfta de bofasta skärgårdarnas perspektiv på ett nationellt plan. Det görs tex genom att vara remissinstans i flera organ. I Bohusläns finns den regionala underavdelningen och medlemsorganisationen Bohusläns Skärgårdsråd där de flesta bofasta öarna är medlemmar. För en god landsbygdspolitik i regionerna och på kommunal nivå behövs skärgårdsutvecklare som arbetar både regionalt och kommunalt med skärgårdsfrågor tillsammans med de lokala föreningarna i lokalsamhällena. Vi behöver bli bättre på att skapa samverkande strukturer med landsbygd i fokus. Riksdagen har också fattat beslut om att kommuner och regioner ska bli bättre på att samverka med civilsamhället och på att verka för ökad demokrati och

delaktighet. Vi tror att demokratin börjar i levande lokalsamhällen i dialog med "sina" tjänstepersoner och politiker. Ett exempel på en bra struktur är den som finns i Västerviks skärgård som har en skärgårdsutvecklare i sin kommun (Malin Ohlsson) och en i sin region (Anna Karlin, Region Östergötland), vilka samverkar med varandra och med lokalsamhällena och öarna.

- <https://www.vastervik.se/Trafik-och-infrastruktur/Landsbygd/>
- <https://arkipelaget.se/valkommen-anna-ny-skargardsutvecklare/>
- <https://utveckling.regionostergotland.se/ru/utvecklingsomraden/samhallsplanering/landsbygds--och-skargardsutveckling/skargardsutveckling>
- <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/anna-ar-ny-skargardutvecklare>

Avsaknad av proaktiv riktning

Med den långa tidshorisont som den nya ÖPn har (år 2050) ser vi att proaktiva perspektiv saknas för att nå hållbara samhällen i kommunens område. Vi menar att kommunen genom att inte vara proaktiv inte tar det ansvar för utvecklingen som är möjligt att ta, en missad chans som behöver fångas. Samhället måste omformas för att klara utmaningarna med omställning till hållbara samhällen och för att leva upp till målen i Agenda 2030, det gäller också vår kommun. Vi kan inte utläsa en viljeriktning i materialet, utan ser olika förslag och olika vaga riktningar. Hur ska dessa samsas, vad ska prioriteras? Hur kan en kommun aktivt arbeta för att klara av omställningen? Hur kan det kommunala självbestämmandet användas för att driva på för ett mer hållbart samhälle? Texten menar vi att Tjörns kommun bör profilera sig som en modig, nytänkande och proaktiv kommun när det gäller synen på befintliga bostäder. Vi tror också att kommunen kan ta en mer aktiv roll i ett samhälle som behöver fler samägda och kollektiva lösningar på omställningens utmaningar.

Öka bogra den i befintlig bebyggelse

Med tanke på energibrist och den omställning som behövs i hela samhället bör kommunen och alla delar i samhället jobba mer aktivt för att bryta gentrifieringen och trenden där allt fler hus blir fritidsbostäder som då är sekundärbostäder. I Sverige, och särskilt på landsbygderna och i skärgårdarna, behöver fler hus bli primärbostäder igen för att inte slösa med ändliga resurser och för att bygga hållbara fungerande lokalsamhällen. Öarna behöver få större andel primärbostäder igen utan att bygga nya bostäder. Tillväxt är inte lösningen på omställningen utan en omställning i synen på vad husen ska fylla för funktion behöver till. Husen ska vara människors hem; primärbostäder. Många bostäder kan skapas i befintliga byggnader. Därtill kan fastigheter hyras ut till

besökare, där hyran återinvesteras i lokalsamhället i lämplig form. Vi måste vara proaktiva och våga se till nya metoder för att bryta den destruktiva utvecklingen i skärgården. Tjörns kommun bör vara modiga här och tänka proaktivt och visa vägen! Hur kan ÖPn vara ett verktyg för positiv förändring och utveckling av lokalsamhällena och kommunen?

Vi menar också att kommunen tenderar att inta en alltför okritisk hållning till att utgöra en yta för främst semestervistelse och turism. Utan att ha ett miljö- och omställningsperspektiv drar det med sig många negativa spiraler, tex fokus på exploatering och service för turister snarare än fungerande öar året om.

Segregeringen av samhällena på Tjörn ökar, antalet sekundärbostäder är alltför många. Tjörn tenderar och riskerar att bli än mer av en plats för bättre beställda besökare att spendera fritid på, med eller utan husägande i kommunen. Segregering är ett av de största hoten för Tjörn som kommun och de olika samhällena. Med allt dyrare hus kommer en segregering och en gentrifiering som slår undan möjligheten för levande orter och bygder och valmöjligheten att bo på Tjörn blir för ytterst få i samhället. I de nationella målen ska segregering motverkas. Hur ska detta göras på Tjörn? Vad innebär det att "sträva efter mer varierade bostadsformer"?

Fokus bör i första hand läggas på att människor ska bo här året runt och hur vardagen ska fungera på bästa sätt, med god service och möjlighet till ett gott liv för alla oavsett plånbok, att människor i alla åldrar och inkomster ska kunna bo kvar eller flytta till både moderöna Tjörn och de mindre öarna. Utan en viljeriktning här blir inflyttning till Tjörn endast möjligt för de med stor plånbok. Unga kan inte bo kvar och hitta sin första bostad och vi förlorar hela generationer till grannkommuner - där det finns fler hyresbostäder. Vi har förlorat hela generationer i den gentrifiering som detta skapar. Unga flyttar till andra kommuner! Kommunen bör göra mycket mer för att unga och singelhushåll ska finnas i kommunen.

För oss är det uppenbart att ett av de största problemen för vårt område nu, och i framtiden om ingen förändring sker, är att bostäder i kommunen allt mer omvandlas till sekundärbostäder. Också nybyggda bostäder blir i allt för hög grad sekundärbostäder. Detta är ej hållbart ur en resurssynpunkt och skapar inte hållbara och livskraftiga samhällen. Vi som bor på några av de bofasta öarna ser med all tydlighet hur fler och fler hus omvandlas från primärbostäder till sekundärbostäder pga den bostadsmarknad vi har idag där priserna kontinuerligt drivs upp av ett

fåtal med stort intresse för sekundärbostad i området (ibland inte ens sekundär utan det kan ägas fler fastigheter än två).

Sverige har hittills misslyckats med att reglera marknaden och införa någon typ av boplikt och bohuskusten inkl Tjörns skärgårdsområden har de senaste decennierna skenat i priser vilket leder till att unga personer och människor men vanliga inkomster inte har möjlighet att bosätta sig eller stanna kvar på öarna.

I den prisklassen som husen befinner sig idag kan vi inte få grannar som flyttar hit för att leva sina liv här, utan hus efter hus blir en semesterbostad. Ska kommunen leva upp till sitt åtagande för att nå de globala målen måste kommunen ligga på och vara proaktiv för att få till en förändring. Vi kan inte längre skylla på marknaden utan att göra något åt situationen. Vad behöver förändras för att få hållbara levande samhällen igen? Därtill turism, men de bofasta samhällena måste utgöra grunden. Alla kommuner behöver skattebetalare, alla orter behöver människor som bor året runt, som lever sin vardag på orten, människor i alla åldrar och samhällsklasser, nyinflyttade och flera generationers-personer. Fler åretruntboende skapar fler jobb, tex i offentlig sektor och service. Här ser vi också gärna samverkan med kommunens hållbarhetsstrateg om levande bebodda öar med primärbostäder. Låt samhällena leva och vara annat än semesterorter!

Dessa frågor diskuteras livligt i flera andra skärgårdssamhällen nu, med perspektivet att öarna ska vara levande och hållbara socialt, miljömässigt och ekonomiskt. Här ser vi gärna att kommunens nya hållbarhetsstrateg involveras.

Att som i ÖPn nu bara hoppas att vi ska bli fler året runtboende i kommunen anser vi vara en allt för svag metod. Vi menar att en bättre planering och vilja måste till som styr kommunens agerande och beslut, så att färre hus står tomma. Goda, hållbara samhällen är bebodda samhällen.

På öarna har vi ett stort problem med för få bostäder för de som flyttar hemifrån och vill bo kvar i bygden/ på ön, och för "vanliga" personer med "vanliga" inkomster som inte kan köpa hus pga de höga priserna. Generationsskiften i husen är allt ovanligare då det blir omöjligt att lösa ut varandra, detta gäller också vid skilsmässor. Bristen på varierat utbud för "vanliga" inkomstagare utarmar våra samhällen och gör dem till semesterorter för de med stort kapital. Det är inte grunden för ett hållbart samhälle. Forskning visar också att fler män än kvinnor äger mark och hus, med dyra bostäder blir kommunen också mindre jämställd i vem som ges tillträde.

Här måste alla nivåer till; kommunal, regional och riks, för att ändra denna utveckling. Ska vi klara hållbarhetsmålen är huspriserna och tillgängligheten för bostäder några av nycklarna. Vi som lever och bor på öarna ser hur förödande det är när husen står tomma och inga nya grannar flyttar in, utan ytterligare ett hus blir en semesterbostad som används då och då. Vi menar att detta är ett problem som kommunen måste våga lyfta och driva på för att nå förändring, på alla nivåer. I decennier har utredningar visat att någon reglering måste till och att marknadskrafterna inte kan eller kommer kunna rätta till det här för landsbygden/skärgårdarna. Se tex Glesbyggsverkets rapport PLANERING FÖR ÅRETRUNTBOENDE I KUST OCH SKÄRGÅRD som kom 2001.

<https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f276d3/1586367610675/aretruntboende-i-skar-gard-01.pdf>

Våra grannländer har alla olika lösningar, Sverige står utan.

Hur ser kommunen på nya lösningar för att nå det mål som ÖPn formulerar?: "Målet är långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven på ett sätt som är ekologiskt, ekonomisk och socialt hållbart." (s. 33)

Vi undrar också vad kommunen - som har så många outnyttjade bostäder - menar med: "Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet är ett angeläget allmänt intresse" (s. 33)

Visionen som ÖPn har om en "generell befolkningsökning" genom nybyggnation är ett feltänk och en ganska naiv förhoppning i en kommun med så hög andel hus som redan står tomma under stora delar av året. Vi menar att kommunen bör ställa sig frågan - Hur kan en ÖP vara ett verktyg för att få fler bofasta i kommunen och i då även i befintliga byggnader? Hur kan ÖPn sammanlänkas med andra processer för att nå det målet? Vilka hinder och möjligheter ser kommunen? Hur kan ÖPn kopplas till de globala hållbarhetsmålen och se på befintliga bygder i kommunen som en resurs som bättre kan nyttjas genom högre beläggning av aretruntboende? Det saknas helt mål i ÖPn om att öka bofastgraden i kommunen.

Det kan inte längre vara gångbart att planera för att hus ägs av människor som bor på andra platser och endast nyttjar dem ibland, husen ska vara människors hem och inte investeringsobjekt som nyttjas ibland. Ska vi klara den stora omställning vi står inför måste synen på befintliga byggnader ändras, särskilt i dessa områden som tenderar att ha en hög andel bostäder outnyttjade stora delar av året. Det finns andra grannländer som lyckats bättre med att hitta metoder för att undvika tomma hus

och byggnader som tex rapporten vi hänvisar till ovan tar upp. Vi menar ett med de krav på omställning som finns måste kommunen våga driva på för en omställning av normer kring syftet med byggnader/hus. Skrivningen om att nya byggnader planeras i anslutning till befintliga serviceorter och att detta ska vara ett sätt bidra till mål om klimat och resursanvändning är en allt för klen ambition. Att bebo befintlig bebyggelse året om måste vara ett mål. På Tjörnekalv har befolkningen gått kraftigt neråt sedan 70-talet och kan ses som en indikator på hur det kan gå för övriga bofasta öar i kommunen om inte nya grepp tas.

I tillägg till det vill vi poängtera att också besökare och turism ska finnas, men hur görs detta på mer hållbara sätt? Tex kan vi anlägga perspektiv på lokal ekonomi som gynnar lokalsamhällena. Tex kan hus samägas i större utsträckning och hyras ut till turister istället för att ägas av privatpersoner som bor på andra plaster. Det är ett exempel på omställning för att både få ekonomin att cirkulera på orten/inom kommunen och se till att beläggningen/antal dagar ett hus nyttjas ökar, då det inte står tomt på samma sätt som om det är privatägt eftersom ett uthyrningssystem skulle tillgängliggöra byggnaden i mycket högre grad. Då får fler tillgång till miljön med höga natur- och kulturvärden, utan att vi tar mer mark med höga värden i anspråk och hus slipper stå tomma. Hur kan kommunen vara med och möjliggöra en sådan omställning? Vilka är nycklarna? För en levande kulturmiljö måste åretruntliv levas på platsen. Kulturarv är inte något museialt utan pågående liv i samklang med bygden där olika aspekter av liv och arbete rymms. Det är inte bara byggnader som rymmer historia, utan det är också liv som levs på en plats, ett görande här och nu, i samklang med natur och platsens historia.

Vi vill lyfta ö-kommunen Kökar i Ålands skärgård, som har strax under 300 bofasta personer, som genom samverkan med flera aktörer arbetar med omställning och cirkulär ekonomi och en har skapat begreppet bobarhet. Varför inte använda ÖP som ett verktyg här för att få hela Tjörns kommunen att öka på graden av bofasta invånare? <https://www.kokar.ax/bobarhet>

En vision för 2050 bör vara att inga hus ska stå obebodda, eftersom det är resursslöseri och många vill bo i kommunen. Starka hållbara samhällen byggs av en levande bygd, av människorna som bor här och lever sin vardag här. Vi ser att avsaknaden av en strategi för detta är en stor brist i Öpn. Vi måste våga kritisera den rådande svenska normen om rätten att äga hus som sedan låts stå tomma stora delar av året. Den är inte hållbar.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Vi menar att kommunen bör vara mer proaktiv i att tänka nytt kring viljeriktningar och att använda ÖPn som ett styrande verktyg. För att leva upp till Hav i balans samt levande kust och skärgård kan inte en syn på ständig tillväxt anläggas. Kommunen kan inte få både fler turister, fler bostäder, fler och mer av allt utan att exploatera för mycket. En god förvaltning och goda verktyg för hur nyttjandet av resurserna ska se ut måste till. Hur kan ÖPn användas som ett verktyg för detta? Vilka prioriteringar måste göras? Hur kan en varsam tursim göras?

Vi menar att en utgångspunkt i vardagslivet, cirkulär lokal ekonomi, högre boendegrad i befintliga byggnader och att fler människor kan ha sin vardag inom närområdet är viktiga nycklar.

Starkt strandskydd och natur- och kulturmiljö

Vi stödjer de skrivningar i ÖPn som förordar ett starkt strandskydd för både allmänhetens tillgång till olika miljöer och för djur och naturens egen existens. Vi ser att det är nödvändigt att hålla i dessa restriktioner om utökad strandskydd för Tjörnekalv då trycket på att använda och exploatera dessa miljöer och områden ständigt ökar. Här har en kommun som Tjörns kommun ett stort ansvar att skydda miljön från andra intressen. Strandskyddet behöver vara fortsatt starkt i vårt område för att värna allmänhetens tillträde till skärgårdsmiljön samt utrymme för djur och natur att också finnas för sin egen skull. Detta är i linje med målen för Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Vi ser att Tjörnekalv blir en allt mer unik ö i området, en blandning av hav och land. Då andra områden i närområdet förtätats och bebyggts, och t.o.m. tillåts att plansprängas, har strandskyddet gjort det möjligt för ett stycke oexploaterad Bohuslänsk natur att få finnas kvar på Tjörnekalv. Det är av stort värde för oss människor samt för naturen själv. Ön utgör också ett numera ovanligt fint samspel mellan natur- och kulturmiljö. Vi ser det som ytterst viktigt att poängtera att miljöer som Tjörnekalv inte utsätts för exploatering, särskilt med tanke på både Hav i balans samt levande kust och skärgård och att bohuskusten räknas som högexploaterad kust. Samhället lär sig allt mer om vikten av en hög biologisk mångfald och oexploaterade områden där olika livsmiljöer ryms, särskilt i områden där förtätning sker i angränsande områden. Vi ser positivt på att kommunen vill undvika att exploatera exponerade lägen på bergsryggar och klippor mot havet, då detta på senare år gjorts i allt för stor utsträckning. Vi ser att kommunens skrivning om allmänhetens tillgång till mark runt sjöbodas som säger: "marken kring sjöbodas är till för allmänhetens fria rörelse och passage. Sjöbodas ska användas för förrådsändamål. Marken runt sjöbodas för inte bebyggas med exempelvis altaner, trädäck, plank eller på annat sätt blockeras så att allmänheten

förhindras eller avhålla från att vistas i strand- eller hamnområdet kring sjöboden.” (s. 50-51) bör poängteras tydligare för att undvika privatisering av områden.

EU-fördraget är en hittills outnyttjad möjlighet

I ÖPn nämns inte alls den EU lagstiftning som kommunen i mycket större utsträckning bör dra nytta av och använda sig av, då kommunen utgörs av just en ö-region:

”Artikel 174 (f.d. artikel 158 FEG) C326/127 Avdelning XVIII

AVDELNING XVIII-Ekonomisk, social och territoriell sammanhållning

För att främja en harmonisk utveckling inom hela unionen ska denna utveckla och fullfölja sin verksamhet för att stärka sin ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning. Unionen ska särskilt sträva efter att minska skillnaderna mellan de olika regionernas utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna. Bland de berörda regionerna ska särskild hänsyn tas till dels landsbygdsområden, dels områden som påverkas av strukturomvandlingar och dels regioner med allvarliga och permanenta, naturbetingade eller demografiska nackdelar, såsom de nordligaste regionerna med mycket låg befolkningstäthet, öregioner, gränsregioner och bergsregioner. ”

Genom denna lagstiftning kan både en viljeriktning, finansiering och prioritering göras för utveckla skärgården och göra den mer hållbar och bobar. Här finns mycket outnyttjat potential. Viktigt att poängtera är att i EUs mått mätt är hela Tjörns kommuns område, inkl huvudön och med alla öar, del av en ö-region. Kunskapen om hur artikel 174 kan och bör omsättas för vårt område måste bli större och vi vill igen poängtera vikten av en skärgårdsutvecklare både i kommunen och i regionen. Hur kan detta fördrag omsättas här? Vilka medel finns för kommunen att söka för en utveckling av infrastruktur i skärgården?

FÖP Hav och ÖP i samspel

När det gäller samråd för FÖP hav har något blivit fel under processens gång och vi bjöds inte in till den senare delen av processen och har som kompensation erbjudits att inkomma med synpunkter här. (Detsamma gäller Åstol.) Frågor som kvarstår för oss är hur samspelet mellan land och hav hanteras mellan de olika planerna samt de olika processerna som rör färjetrafiken och utveckling av hamnarna? Hur ska dessa frågor hanteras? Här ser vi igen behovet av en skärgårdsutvecklare som kan vara spindeln i nätet för öarnas frågor och guida i processerna så att civilsamhället ska kunna arbeta med de lokala frågorna och hänvisas rätt.

Hamnen på Tjörnekalv är eftersatt i underhåll och för liten för att rymma den nödvändig infrastruktur som behövs. Här behöver en

planering av alla viktiga funktioner göras för en fungerande och hållbar miljö, både för besökare och det bofasta samhället. Hamnen rymmer nödvändiga funktioner som alla samsas på liten yta och här behöver ett gemensamt grepp med kommunen tas för att utveckla hamnen. Hamnarna på de bofasta öarna bör ha en särskild status i kommunens ÖP-arbete och Föp Hav-arbete då det är knutpunkten mellan "moderön" Tjörn och den aktuella ön, samt mellan öarna, och ska rymma den infrastruktur som behövs i samhället. Här behöver också ytor och funktioner som behövs för omställning räknas in, tex fossilfria båtar, sophantering och källsortering from 2027 när det kommunala ansvaret för avfall om-sätts i praktiken och tex samägd lokal energiproduktion via solel och annat som omställning kräver. Här måste planeringen vara dynamisk för att möta de krav som omställningen ställer på samhället. På mindre öar bör planer tas fram för att uppdatera hamnar och utveckla dem i takt med samhället. Hamnen relaterar också till räddningstjänst och annan utryckning och ön klassas som ett område för brandrisk (s. 67). Hamnen är den del av ön som vi vill lyfta som ett direkt svar på uppmaningen om att inkomma med bidrag om vad som kan göra vår ort bättre. Stansvik/Rönnäng - som vi tidigare påpekat bör området i Stansvik där Astrids Fisk ligger inte tillåtas att omvandlas till bostäder. Kajer, hamnområden och industrimark bör skyddas från omvandling för att kunna fortsätta brukas för maritima näringar nu och i framtiden. Rönnäng och Stansvik är som Föp och ÖP visar en viktig resurs för kommunen och lokala näringar. Ytterligare dyra lägenheter/bostäder är det sista som Tjörns kommun och skärgården behöver. Kajer ska ej omvandlas till bostäder. Istället för att spränga sönder de berg som återstår på Ängholmen/i Stansvik bör kommunen inte tillåta en omvandling av industrimarken som tillhör Astrids Fisk. Precis som ÖPn redan säger ska kajer och hamnområden värnas. Att spränga mer på Ängholmen kommer påverka landskapsbilden allt för negativt samt ta bort värdefulla berghällar. Trots att Stansvik är ett industriområde ska det inte tillåtas att all mark används genom att sprängas. Andra ytor behövs också. Färjeled till Kungälv's kommun är positivt, men bara om det finns en reell möjlighet att resa vidare från det färjeläget. Här är det oklart om detta är en viljeriktning som kommunen är beredd att satsa på. Det finns också olika orter angivna för färjeläget där både Rökan (s 18) och Tjuvkil (s 73) förekommer. Skrivningen om att allt större båtar ställer krav på Tjörns olika småbåtshamnar är alltför vag. Här kan kommunen istället ta en mer proaktiv hållning och arbeta för att den trenden bryts och att större och större båtar inte blir en norm. Hur ska alla större båtar få plats? Mindre båtar ger mer utrymme till fler och det bör vara kommunens mål ur ett miljö-, resurs- och tillgänglighetsperspektiv.

Färjetrafiken och kollektivtrafiken

Precis som ÖPn säger är det avgörande för de bofasta öarna att det finns en fungerande färjelinje som utgör väg på vatten. Det är öarnas viktigaste infrastruktur, och termen väg på vatten är viktig att använda. Till öarna finns inga andra vägar att ta sig än över vatten. Här finns mer för kommunen och en skärgårdsutvecklare att sätta sig in i som relaterar till tex ekonomiskt stöd från stat och EU. Färjan är så mycket mer än kollektivtrafik, den är infrastruktur. Vi hänvisar också till allt det underlag som vår förening, och de andra öarnas föreningar lämnat in när det gäller färjetrafiken och behov av fungerande hamnar. På kartan som visar kommunens färjelinjer (s 73) saknas sträckan till Tjörnekav, den måste såklart ritas in. I skrivningen om att utveckla färjetrafiken har Tjörnekav också fallit bort och ska skrivas in.

När det gäller kollektivtrafiken och arbetspendling för Tjörnbor är det i dagsläget ej möjligt att arbetspendla kollektivt norrut till grannkommunerna i den riktningen, utan allt fokus ligger på pendling till Stenungsund Kungälv - Göteborg. Möjligheterna att resa norrut måste förbättras om vi ska kunna minska bilismen. ÖPn har ett för ensidigt fokus på Göteborg. ÖPn bör ha som ett övergripande mål att fler ska kunna arbeta och studera utan att pendla ut ur kommunen. Färjetrafiken är också viktig för det rörliga friluftslivet så att fler kan ta sig till skärgårdens olika områden utan egen båt. Det är viktigt både för miljön och för social hållbarhet och tillgänglighet. Många öar riskerar att i praktiken bli mer och mer av "gated communities".

Solpaneler, elförsörjning och omställning

Vi vill se en ändring där kommunen sätter omställning i första rummet och ger tillåtelse till solpaneler på hustak i kulturmiljö, tex här på Tjörnekav, och på andra plaster i kommunen. Hur räknar kommunen på den egna elförsörjningsgraden nu och framåt? Vilka mål finns här? Hur ser målen för olika energikällor ut? Hur kan kommunen stimulera för en lokal energiomställning?

Parkering

Att parkeringsplaster för öarna inte finns hänvisade i ÖPn är en brist. Detta är en fråga som dragits i långbänk allt för länge och nu måste parkeringssituationen lösas. Med tanke på att laddstolpar och den infrastruktur som behövs måste planering göras. Om inte nu så när? Parkeeringar ska finnas för ö-borna, i anslutning till färjeläget, likaså kollektivtrafik på land. Det står också missvisande att det endast är ett problem med parkeringar sommartid, det stämmer inte. Det är parkeringsproblem hela året. Innan corona-pandemin gjordes ansatser till en lösning, vad har hänt här?

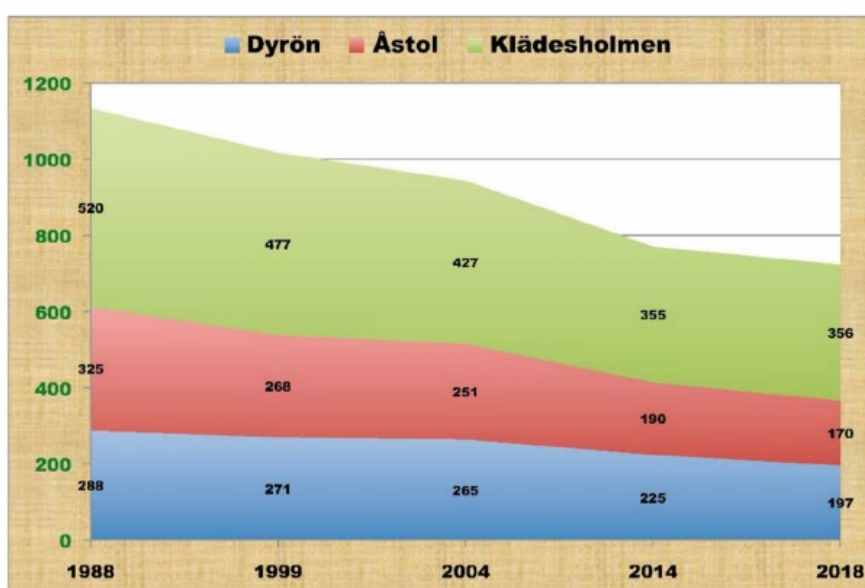
2.2.15 Samhällsföreningar på sydvästra Tjörn

Klädesholmens Samhällsförening, Dyröns Samhällsförening, Åstols Samhällsförening.

Vår problembild

1. Kraftigt långsiktig befolkningsminskning på Klädesholmen, Dyrön, Tjörnekalv och Åstol. Sedan 1988 har befolkningen minskat med över 500 personer. Kommunen har idag inte ens befolkningsstatistik som redovisar utvecklingen. På Tjörnekalv har befolkningen gått kraftigt neråt sedan 70-talet och kan ses som en indikator på hur det kan gå för övriga bofasta öar i kommunen om inte nya grepp tas.

Bofast befolkning öar på sydvästra Tjörn – Dyrön, Åstol och Klädesholmen

2. Nästan total avsaknad på sydvästra Tjörn av lediga/nyproducerade hyreslägenheter till rimliga priser parallellt med mycket hög andel delårsboende – allt mörkare samhällen stora delar av året. Det saknas på sina håll mark för byggbara tomter.
3. Kommunen har ingen fungerande plan eller strategi för att öka antalet bostäder för bofasta på sydvästra Tjörn. Dagens bostadsmarknad utestänger många. Få om några genomförda kommunala bostadsprojekt via Tjörns Bostads AB.
4. Bofasta på Dyrön, Åstol, Tjörnekalv som är arbetspendlare med bil och barnfamiljer (där barnen ska till förskola/skola) har svårt att få P-plats i närheten till färjan. Flera får vänta i många år. Samtidigt finns det folk som skriver sig på öarna för att få p-plats, men som inte bor här. Det finns också de som har P-plats men utnyttjar bilen sällan eller till och med saknar bil.

5. ÖP-förslaget anger inga som helst proaktiva åtgärder för att sydvästra Tjörns öar ska kunna överleva, utan understryker mest potentialen som rekreations- och besöksmål. Men öar utan bofast befolkning blir döda öar utan själ.
6. Åldrande befolkning som lever allt längre ställer än större krav på en väl fungerande och trygg hemtjänst och hemsjukvård.
7. Minskat kundunderlag för affärer/företag - utöver sommaren – då basen bofasta ständigt minskar.
8. Långvarig oro för kvalitet/framtid för förskola och skolor på sydvästra Tjörn inkl. vikande resultat, lärarsituation, avsaknad av långsiktiga och hållbara besked.
9. Föreningslivet gör fortfarande ett storartat arbete men stödet ekonomiskt för dess verksamhet är lågt. Föreningsdrivna t ex vandringsleder, lokaler, museer, badplatser eller verksamheter får ett marginellt stöd. Allt arbete i samhällsföreningarna sker utan arvode och arbetsbördan blir allt större.
10. Besöksnäringen ökar kraftigt men praktiska möjligheter till källsortering för alla besökare fungerar dåligt på många platser – särskilt akut på sommarhalvåret.
11. Bristfällig dialog regelbundet mellan kommun (förvaltningarna) och små samhällen om planer, investeringar och problem. Avsaknad av konkreta besked om vad kommunen vill göra/investera på en ort.
12. Höga kostnader för VA-anslutning och dyr bygglovshantering och dyra godstaxor för tyngre investeringar på öar utan fast förbindelse.

Samhällsföreningarnas synpunkter för en positiv utveckling

För att samhällena och öarna på sydvästra Tjörn ska överleva och utvecklas krävs:

1. Åretruntbefolkningen måste öka i alla åldrar. Det förutsätter att reell valfrihet i boende inte minst behövs attraktiva hyreslägenheter i rimliga prisnivåer, men också egnahemsbyggen, kooperativa lägenheter. Det är avgörande för bl a unga innan de bildar familj, för rekrytering av personal till kommunala verksamheter och lokala företag, ensamhushåll och för generationsskiften. Andra vägar är att säkra alternativa trygghetsboenden på öarna, t ex i hemmen eller i kollektiv form. Former av boenden för palliativ vård, genom ett rumsligt nav för personal inom vård och omsorg att utgå ifrån på öarna. Underlätta för privatpersoner och företag att skapa föränderliga boendemöjligheter i befintliga byggnader för att skapa boende året runt. Ge förutsättningar för befolkningarna att attrahera besökare året runt. Ge möjligheter för föreningar och företag att ta över eller arrendera lokaler och mark som handhas av kommunen för verksamheter året runt.

2. Vi ser det som viktigt att Bleket-Rönnäng med idag ca 2 000 invånare, byggs ihop och understryker skrivningen i ÖP Samrådshandling sid 22 "Centrumpunkter finns vid Bleketskolan, Ica Rorsman, Rönnängs skola och Rönnängs ishall/Stansvik. Rönnäng- Blekets centrumnära områden bedöms kunna utvecklas med cirka 200–300 bostäder. Merparten i e. större utbyggnadsområde öster om Stansviksvägen (se utbyggnadsområden centrumnära), men även i viss mån genom komplettering och förtätning inom befintliga strukturer.
3. Bra förskolor och skolor med god kvalitet. Det är helt avgörande att Bleketskolan snarast renoveras/byggs -till och kompletteras med en fullskaleidrottshall som kan utnyttjas brett vilket blir en injektion för hela sydvästra Tjörn. Att vi har bra förskolor, skolor och en högstadieskola innebär också värdefulla lokala arbetstillfällen.
4. Systemet för parkeringsplatser i Rönnäng för bofasta på öarna (Dyrön, Åstol och Tjörnekalv) måste ändras/justeras så att de som arbetspendlar med bil och barnfamiljer kan prioriteras och få plats i vettig tid. Annars är det hopplöst att försöka få hit förvärvsarbete och yngre hushåll. Parkeringsplatser i Rönnäng/Stansvik måste utökas både för fastboende och deltidboende året runt. Besöksparkering måste utökas sommartid för att hantera ökad besöksnäring.
5. En bra turtäthet för busslinjerna och färjetrafik (linje 361 och 326) och synkronisering med kollektivtrafik (bussar inom Tjörn och mot Stenungsund/Kungälv/Göteborg men även norrut mot Orust/Uddevalla. Inte minst måste restiden till arbetsplatser i Kungälv/ Göteborgsregionen kortas.
6. Godstaxorna (linje 361) måste vara rimliga så att de inte skapar ytterligare barriärer för exempelvis byggande och lokala företag, inte minst livsmedelsaffärer, restauranger, hyrboenden.
7. Vi delar ÖP:s syn på utvecklade färjeförbindelser mot Göteborg. ÖP sid 27 "Ny färjeförbindelse föreslås för persontrafik mellan Rönnäng och Kungälvs kommun via Åstol och Dyrön. Den bör ges fortsatt anslutning mot Göteborg med expressbuss på väg 168 eller fortsatt båttrafik eller centrala Göteborg. Förbindelsen bedöms ha potential för såväl arbetspendling som besöks trafik."
8. Initiativ för nytt bostadsbyggande/förtätning. Samhällena har idag tillräckliga problem med att det är släckt i alltför många hus den mörka årstiden. De skapar problem för VA, underlag för färjeförbindelser/kollektivtrafik och inte minst underlag för kommersiell service. Vi understryker ÖP sid 17 "Serviceorterna bör därför utvecklas med såväl nya bostäder som mötesplatser, grönområden, arbetsplatser, förbindelselänkar för olika trafikslag och kompletterande serviceutbud. "

Vi anser att Klädesholmen, Dyrön och Åstol ska räknas som serviceorter då där bl a finns arbetsplatser, livsmedelsaffärer, post/apotekstjänster, kollektivtrafik.

9. Ett strandskydd som värnar flora, fauna och känsliga miljöer samt allmänhetens tillgänglighet till havet är viktigt men däremot bör områden redovisas där strandskyddsdispenser bör kunna ges enligt kommunen.
10. Fastigheters energikostnader har blivit dyrare och förväntas långsiktigt spela större roll i hushållens ekonomi. Det kan därför inte vara rimligt att ha kulturmiljöregler som förhindrar hus i skärgården att sätta solpaneler på sina röda tegeltak, hur trist detta än kan vara av estetiska kulturmiljöskäl. Samtidigt kan kommunen vara mer proaktiv för att finna projekt med lite större solcellslösningar som kan serva flera fastigheter.
11. Samhällsföreningarna gör ett omfattande ideellt arbete med allt större ansvarsområden. Stimulansmedel för att delta i landsbyggs-konferenser samt studiebesök på andra orter bör instiftas för föreningarna att söka utan stor administration.
12. Gynna initiativ från föreningar med fokus på hållbara alternativ för levande samhällen året runt. Det kan innebära provisoriska, tillfälliga och fasta lösningar på alternativa användningsområden för områden och lokaler. Lokaler och mark som handhas av kommunen skulle kunna överlåtas eller arrenderas (som inte påverkar, strandskydd kulturarv eller befolkning osv) för verksamheter året runt.

Sydvästra Tjörn ska vara ett Fiskets och Havets Centrum

Sydvästra Tjörn har en lång tradition inom maritim verksamhet och fiske-näring. Den är av stort värde även för arbetstillfällen och framtiden inklusive hållbara satsningar på förädling av fisk- och andra maritima produkter. Dessa näringar är en del av sydvästra Tjörns själ och identitet och att utveckla detta är viktigt för en hållbar utveckling. Därför bör inte bostadsbyggande tillåtas krypa in på traditionella hamnområden.

Vi anser därför att kommunen ska värna:

- Stansvik som ett företagarmråde för maritima verksamheter.
- Rönnängs hamn och hamnområde som en fiskehamn.
- Delar av Bleket och Stansvik bör stärkas som område för småföretagande och service.
- I övriga hamnar måste yrkesfiskare och marina företag ha tillgång till kajplats. Hamnarna ska också motsvara kraven för att hantera gods till privatpersoner och företag.

Besöksnäringen

skapar allt fler lokala arbetstillfällen och småföretagande. Hit kommer folk från hela världen och glädjande så förlängs säsongen. Branschen arbetar hårt med att försöka bredda verksamheten året runt, satsa på lokal- och närproducerat och hitta hållbara lösningar. Här finns dessutom en god samverkan mellan lokala företag och föreningsliv för att skapa levande och bra upplevelser och god service.

Besöksnäringen omfattar kulturverksamhet, hantverk, rekreation och havsbad, vandring, bastubadande, båtliv & gästhamnar, restauranger & caféer, kajakuthyrning, motion och serviceföretag. Näringen har t ex avgörande betydelse för lokala livsmedelsaffärer. Och den är vital för färjeverksamheten och smårederier.

Men kommunen måste engagera sig mera, inte bara promota fler besökare.

1. Arbeta för att upprätthålla god turtäthet på färjelinjerna året runt och utöka trafiken på linje 326 (Rökan-Dyrön) till att omfatta Åstol och Rönnäng. Då kan fler arbetspendla.
2. Långsiktig lösning med fler P-platser både för besökare men också för nyttotrafik/servicefordon. P-plats för turistbussar i närheten av färjeläge på Rönnäng är viktigt sommartid.
3. Tillse att besökare har praktiska möjligheter att lokalt källsortera sitt avfall. Året runt. Så är det inte idag. Båtlivet måste också kunna källsortera exempelvis så besöks Dyröns gästhamnar av närmare 12 000 gäster.
4. Ge planerade och höjda årliga bidrag till lokala föreningslivet för att sköta badplatser, ordna åretruntoaletter för besökare, sköta vandringsleder mm.
5. Arbeta för en blå linje (båt) mellan Göteborg – Marstrand – Tjörn.
6. Slå vakt om gods/frakthanteringen på linje 361 då den har stor betydelse för de lokala företagen som restauranger och livsmedelsaffärer samt för hantverkare som utför service. Tillse att plats finns i hamnarna för hantering av gods för privatpersoner och lokala företag.
7. Fortsätta med och stärka räddningssvårnen på öarna. Exempelvis kan kommunen som en del av "Säker och trygg kommun" vara med att delfinansiera Hjärtstartare.
8. Ge båtklubbarna rimliga ekonomiska förutsättningar att investera i hamnarna t ex spolplattor så att kostnaderna för båtägare inte blir orimliga.

2.2.16 Kyrkesunds byalag

Förslag till ÖP om miljöförbättring i Linneviken som Kålhuvuds grumsedamm orsakar.

Linneviken med förbättring av vattencirkulation inför framtiden.

Linneviken är en skyddad vik öster om Kyrkesund där det förr växte ålgräs och där det var gott om småfisk tack vare god cirkulation av vatten. På 50 talet utgjorde viken en barnkammare för många former av växter och djur inte minst plattfisk som tunga, rödspätta samt glasål.

Sedan många år har landhöjningen gjort att vattencirkulationen vid Tysslingesund nästa har upphört och genom påverkan av besökare som skall ut till Sunne holme som ibland fyller igen Tysslingesund med sten för att slippa vada.

Problemet är den gamla grumsedammen vid Kålhuvudet som sen många år är dämd mellan några små skär med stora stenar som effektivt stoppar all vattencirkulation in i Linneviken.

Som situationen är med igenväxt av stinkande alger och döda bottnar är Linneviken absolut ingen trevlig badplats för turister eller boende på Tjörn.

Vårt förslag är att få bort stenarna mellan skären på östra sidan av grumsedammen och gräva ur för att få en ordentlig cirkulation och få tillbaka levande bottnar med ett rikt djurliv.

Vi föreslår att mellan skären skulle man kunna lägga landgångar så att åtkomsten till Sunne Holme kvarstår så att vandrande turister och Tjörnbör som besöker Linneviken och vill ut på holmen får en enkelt promenad. Någon enkel landgång över Tysslingesund så även kanoter kan passera och kanske en mindre sprängd fördjupning för bättre cirkulation.

Må vara att Kålhuvudet är kulturmärkt men det kan inte vara så att grumsedammen (ligger inom fastigheten Sunna 1:16) får sätta stopp för en levande Linnevikskile med ålgräs, glasål, småfisk och badplats med friskt klart vatten.

Det skulle varit gjort för länge sedan men vi tror att med dessa relativt enkla åtgärderna får naturen en möjlighet att läka såren. Med förhoppning att problemet uppmärksammas i ÖP så att åtgärderna kan planeras, finansieras och vidtas i samråd med ägare och Länsstyrelsen med det snaraste.

2.2.17 Omställning Tjörn

Omställning Tjörn tar härmed möjligheten att avge sitt yttrande i samband med samrådet av Tjörns kommuns översiktsplan (ÖP) "Möjligheternas Översiktsplan" (MÖP) som är avsedd att ersätta den senaste ÖPn som vann laga kraft 2013.

Vi står inför en aldrig tidigare utmaning där det krävs en hållbar omställning! För att en hållbar utveckling ska vara möjlig måste de nationella miljömålen och Agenda 2030 utgöra en av grunderna för en kommande ÖP för Tjörn.

Omställning Tjörn konstaterar att den enskilt viktigaste åtgärden för att minska Tjörns klimatavtryck är våra sätt att transportera oss - vi måste minska bilåkandet till förmån för kollektiva lösningar och cykel. Tjörns kommun bör ta vara på de goda förutsättningar som finns i och med en relativt liten ö. Kommunen bör profilera sig som en hållbar turistö med kollektivtrafik och väl utbyggda gång- och cykelvägar.

Översiktsplanen har en lång tidshorisont vilket leder till en otydlighet i ambition och prioritering. Detta är tydligt beträffande de skrivningar som finns beträffande bygglov utom plan. Man kan inte både bygga ut tätorterna och samtidigt ställa sig positiv till byggnation på landsbygden utan att riskera negativa konsekvenser. Något som också påpekas i miljökonsekvensbeskrivningen.

Kommunen bör arbeta för:

- Utbyggd kollektivtrafik, pendelparkering (ex vid Walhamnsrondellen), och för att uppmuntra pendlare att ställa bilen till förmån för kollektivtrafiken föreslår vi kraftigt sänkta priser eller nolltaxa för alla åldersgrupper.
- Begränsa bilanvändning på kortare sträckor genom olika åtgärder: kraftigt sänka hastigheten i tätort, främja cyklande till skolor och fritidsaktiviteter.
- Bygga ut cykelbanorna för tryggare cykling över hela ön. I närtid längs huvudvägarna: genom och kring Skärhamn mellan Siröd samt Märkesten och Röavallen, Wallhamnskorset till Rönnäng, från Kållekärr via Sundsbyvägen till 160:an och Orust samt Kållekärr till Kyrkesund.
- Där cykelbana idag saknas föreslår vi sänkt hastighet för bilar och att kommunen ska arbeta aktivt för detta.
- Arbeta mer handlingskraftigt, likt andra kommuner i GR, genom att anlägga ny infrastruktur, främst gång- och cykelvägar. Detta genom frivilligt markförvärv alternativt detaljplanläggning. Inte att gömma sig bakom det felaktiga påståendet i det gällande Trafikprogrammet

att kommunen har "låg juridiskt inflytande på den fysiska infrastrukturen".

- Kommuncyklar för utlåning på strategiska platser.
- Underlätta för samåkning med hjälp av app eller dyl.
- Utforma någon form av premie vid samåkning över Tjörnbron, alternativt avgift i högtrafik. Detta i kombination med matarbussar över bron i båda riktningarna.
- Kommunen bör uppmuntra alla anställda att välja cykel till, i och från arbetet, i största möjliga utsträckning, till exempel genom möjlighet att leasa cykel/elcykel. Detta i kombination med att erbjuda säker och väderskyddad cykelparkering.
- Arbeta med parkeringsstyrning för att öka andelen hållbart resande.
- Kommunen bör gå i täten, trycka på och skapa goda förutsättningar för att besökare och nyinflyttade till Tjörn från start att leva hållbart på vår ö. De bör erbjudas en introduktion till hur det går att turista, leva, bo, äta och förflytta sig klimatsmart på Tjörn. Skriftlig info och app med lättillgänglig info om allt bra vi har som kanske inte direkt står i turistbroschyerna, ex REKO-ring, Egnahemsfabrikens byggnadsdagar m.fl. aktiviteter, Billströmskas kurser, strandstädning, föreningsinfo - länkar till hemsidor, självplock, cykelvägar, allemansrätt mm. T.ex. skulle kommunen kunna erbjuda guidade cykelturer hur man tar sig till olika aktiviteter, badstränder, fina berg och klippor mm.
- En av Tjörns stora tillgångar är vinden. Detaljnivån i skrivningen om hur vindkraften ska utformas och prövas, hör inte hemma i en ÖP. I en ÖP bör man mer visa i vilka områden man kan tänka sig etablera vindkraft. Vi anser att det borde finnas fler lämpliga platser än endast de som föreslås för landbaserad vindkraft vid Tyfta. Befintlig lokalisering på Stansvik och i Heås saknas i MÖP-förslaget. Nylokalisering av vindkraftverk i Wallhamn bör vara aktuellt eftersom det i Wallhamn finns ett behov att elektrifiera fartygens energibehov. I framtiden behövs det även el till att ladda bilar och lastbilar i området. Vindkraft på plats vore ett lönsamt och effektivt sätt att producera el till hamnens och kommunens olika behov. Havsbaserad vindkraft bör ges en mycket större roll.
- Enligt ÖP förslaget kan viss jordbruksmark tas i anspråk vid komplettering av bebyggelse i centrumnära områden för att utveckla blandad bebyggelse. Det är viktigt att konsekvent centrera byggandet på områden där infrastruktur redan finns och minimera ianspråktagandet av värdefull jordbruksmark och i stället ta vara på jordbruksmarken runt omkring. Detta kan t.ex. ske i form av kolonilotter, möjlighet till olika verksamheter kopplad till odling med mera.

2.2.18 Egnahemsfabriken

Från Egnahemsfabriken efterlyser vi att bli listade som officiell remisspart.

Synpunkter på planförslaget

För det fortsatta arbetet med Översiktsplanen har vi tagit fram följande direkta synpunkter som omfattar både föreslaget innehåll och innehåll som idag saknas i planförslaget.

Civilsamhället frånvarande i planförslaget

Förslaget till översiktsplan saknar i nuläget helt skrivningar om civilsamhällets roll i samhällsbyggandet och utvecklingen av Tjörns kommun. Ordet civilsamhälle förekommer överhuvudtaget inte i texten och föreningar nämns endast ett fåtal gånger (i betydelsen väg- och fiberföreningar). Det är enligt vår mening ett stort förbiseende att inte tänka in civilsamhällets roll i samhällsbyggandet. Framtidens hållbara samhälle utvecklar vi genom en god tvärsektoriell samverkan, där kommun och civilsamhälle behöver arbeta tätt tillsammans.

- VÅR SYNPUNKT: Kommunen bör i översiktsplanen betona den strategiska betydelsen av nära kommunal samverkan med civilsamhället.
- VÅR SYNPUNKT: Förväntningarna och förutsättningarna för civilsamhällets roll och deltagande i samhällsbyggandet behöver klargöras.
- VÅR SYNPUNKT: Kommunens syn på bostadsbyggande som drivs av civilsamhället (sk. idéburet och socialt byggande) behöver tydliggöras

Möjliggör och stimulera fler hyresrätter och små bostäder på hela Tjörn genom samverkan med civilsamhället i form av idéburet och socialt byggande

Det är bra att samrådshandlingen nämner behovet av fler blandade upplåtelseformer i bostadsutbudet (sid 33) samt betydelsen av "att skapa en ökad rörlighet på bostadsmarknaden"

Vi saknar dock ett ställningstagande för att det på Tjörn i synnerhet behövs fler små och billiga bostäder och hyresrätter och att dessa typer av bostäder också behöver utvecklas på alla delar av ön, inte bara i serviceorterna.

Då det byggs nya bostäder måste det ske på ett sätt som gör att priserna på det nyproducerade kan hållas nere, annars kommer nya bostäder inte kunna bidra till att sänka tröskeln för äldre att flytta till ett nytt mindre boende och därmed inte öka rörligheten på bostadsmarknaden. Här

måste kommunen se civilsamhällets möjligheter att ta en större roll i byggandet av bostäder i idéburna, sociala och kooperativa former, exv. kooperativa hyresrätter och genom organisering i form av bygggemenskaper.

Här är Orust kommun enligt vår mening ett steg före med skrivningar i förslaget till Översiktsplan om att satsa på idéburet och socialt byggande då detta "bedöms kunna bidra till bostadsförsörjningen genom att komplettera det konventionella bostadsutbudet och möjliggöra bostadsbyggande för fler målgrupper, vara positiva för kommunens näringsliv genom småskaliga och lokala byggprojekt samt bidra till nationella mål för gestaltad livsmiljö."

Orusts översiktsplan anger att detta behöver ske genom "detaljplanering och markanvisningar, men också genom att kommunen samverkar med lokala aktörer och tar en aktiv roll i det lokala innovationsarbetet."

I förslaget till Översiktsplan nämns trygghetsboenden, det är bra. Utöver detta behöver kommunen generellt vara positiv till olika former av bopark och områden bestående av små hus som delar på gemensamma funktioner – detta är en del av den cirkulära delningsekonomi som beskrivs på sid 39 i samrådshandlingen.

- VÅR SYNPUNKT: Nya hyresrätter behövs i alla delar av kommunen och kommunen bör se positivt på byggande med inriktning mot hyresrätter i alla lägen.
- VÅR SYNPUNKT: Då det byggs fler hyresrätter behöver de utföras på ett sätt som bidrar till att höja Tjörns befintliga bebyggelsemiljöer och kulturmiljö – det kräver byggnader som är väl anpassade till landskap och platsers kulturhistoriska värden – översiktsplanen bör markera detta.
- VÅR SYNPUNKT: Husmodeller som avviker i skala och materialval från det som annars präglar landskapet och platsen, bör undvikas
- VÅR SYNPUNKT: Kommunen bör inta en tydligt välkomnande och positiv hållning till bopark, bygggemenskaper och kooperativa bygg- och boendeformer. Vi uppmanar kommunen att ta intryck av Orust Översiktsplan som just nu är ute på samråd, där skrivningen säger att kommunen ska "främja innovativa och sociala boendeformer inom den så kallade idéburna sektorn, exempelvis bygggemenskaper, bopark, ekobyar eller självbyggeri

Möjliggör utveckling av landsbygden med bredbandsbillerbyar och små flerbostadshus

Vi instämmer över lag med tanken att samla ihop ny bostadsbebyggelse istället för att den ska "smetas ut" och resultera i bilberoende. Vi menar

att utgångspunkten då bör vara att bebyggelse lokaliseras till lägen där den kan försörjas med kollektivtrafik och ha god åtkomst till service via ett sammanhängande tryggt stamcykelnät. Kan väl de behoven tillgodoses ska det dock inte behöva vara ett krav att all bebyggelse koncentreras till serviceorterna, istället bör nya kluster av bebyggelse kunna få växa fram i form av nya små byar.

Många som "flyttar ut till" Tjörn har de facto ingen önskan om att bo inne i en tätort utan söker i stället efter boendemöjligheter där man kommer ordentligt ut på landet, omgiven av skog, jordbruk, hagar och öppna ytor.

Många söker idag även efter "alternativa" boendemöjligheter, såsom ekologiska boenden, ekobyar. Ett koncept i denna anda är "Bredbandsbullenbyar", där man kan bo, arbeta och delta i lokal regional matproduktion. Detta är något som med fördel kan användas på Tjörn.

Utifrån ovanstående resonemang blir det problematiskt att översiktsplanen uttrycker en kategorisk "restriktiv hållning till planläggning av ny sammanhängande bebyggelse utan anslutning till serviceorter." – utgångspunkten bör enligt vår mening istället vara att i varje fall titta på i vilken grad en föreslagen ny samlad bebyggelse får dels en levande och varierad inre bystruktur och dels kan få bra förbindelser som gör att den inte blir bilberoende.

- VÅR SYNPUNKT: Ny samlad bebyggelse utanför serviceorterna bör prövas från fall till fall, med utgångspunkt i mobilitetsperspektiv och social och ekologisk hållbarhet och delaktighet.
- VÅR SYNPUNKT: Bredbandsbullenbyar och små lantliga flerbo-stadshus (4-6 lgh) i två plan är två former av bebyggelse som kan bidra till att utveckla landsbygden utanför serviceorterna med ett större utbud av hållbara och överkomliga boendeformer, dessa bör generellt uppmuntras.

Inställningen till innovation inom byggandet och skapande av ett samlat innovationsområde på Tjörn

För att möta framtidens utmaningar behöver det finnas fler möjligheter att driva innovation och utveckling inom bostads- och samhällsbyggandet. Då krävs det att kommuner har vilja och mod att våga testa nya verktyg och ta täten istället för att hamna i att man målar in sig i ett hörn där man blir en broms mot utforskande av mer hållbara livsformer och boendeformer.

Klimatutmaningen är akut. Den senaste IPCC-rapporten slår fast att det krävs åtgärder med stor effekt direkt och att klimatanpassningarna idag

kräver omfattande förändringar på alla nivåer och i allt samhällsbyggande.

- VÅR SYNPUNKT: Vi vill se en skrivning i Översiktsplanen om att kommunen uppmuntrar innovationer för ökad hållbarhet inom bostadsbyggandet och som utgångspunkt förhåller sig positiv till byggprojekt som utvecklar och prövar prototyper för framtidens hållbara livsformer och boendeformer.
- VÅR SYNPUNKT: Vi vill att Tjörns kommun tar initiativ till ett samlat innovationsområde där särskilt innovationsdrivna former av byggande och boende kan prövas.

Akademi, forskning och högre utbildning saknas i översiktsplanen

Förslaget till översiktsplan saknar helt skrivningar om universitet, högskola, högre utbildning, akademi, forskning eller innovation på Tjörn. Detta upplever vi som problematiskt både utifrån Agenda 2030-målen och utifrån översiktsplanens uttrycka ambition om att "ta tillvara och attrahera kompetens" och att ha ett "gott företagsklimat". En modern kommun behöver koppla an till forskning, akademi och högre utbildningsinstitutioner för att vara attraktiv och långsiktigt resiliert.

Egnahemsfabriken samverkar med ett flertal högre utbildningsinstitutioner och aktörer, däribland Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), Lunds universitet, Chalmers, Göteborgs universitet, RISE med flera. Vi vet att Tjörn kan vara attraktivt även för dessa aktörer och erbjuda något de kan ha svårt att nå på andra vis. I vårt fall ses vi som ett "verklighetslabb" där forskning och undervisning kan äga rum i en praktisk och laborativ miljö. Denna typ av samverkan kan utvecklas mycket mer, vi verkar för att på Egnahemsfabriken etablera en tvärsektoriell centrumbildning med fokus på hållbart hantverk och byggande tillsammans med Chalmers och Göteborgs universitet.

- VÅR SYNPUNKT: Översiktsplanen bör lyfta fram betydelsen av att kommunen samverkar mer med akademien.
- VÅR SYNPUNKT: Kommunen bör verka för att det utvecklas stödjepunkter på Tjörn där högre utbildning kan ta plats och bedrivas, exempelvis i form av verklighetslabb kopplade till Chalmers eller Göteborgs universitet

Mötesplatser saknas

Mötesplatser och verksamheter inom vilka människor ser varandra, interagerar och samverkar över gruppgränser är oerhört centrala strukturer för ett välfungerande samhälle. På Tjörn finns det många

mötesplatser som har stor betydelse för samhällets funktionsförmåga och resiliens.

Vi saknar dock helt i Översiktsplaneförslaget att dessa mötesplatser betydelse och funktion uppmärksammas och beskrivs – vilken roll ska mötesplatserna spela i den framtida utvecklingen av Tjörn? Hur ska befintliga mötesplatser upprätthållas? Vilken roll har föreningslivet och fristående aktörer i att driva mötesplatser av olika slag? Hur ska kommunen samverka med dessa?

De viktiga sociala mötesplatserna på dagens och framtidens Tjörn inkluderar alltifrån offentliga verksamheter som skolorna och biblioteken till caféer och kollektivtrafik. Men inte minst viktiga är just föreningslivet; kyrkan, hembygdsföreningen, idrottsföreningarna, bygdegårdarna, Egna hemsfabriken med flera.

- VÅR SYNPUNKT: De sociala mötesplatsernas roll för det socialt hållbara Tjörn behöver beskrivas i översiktsplanen.
- VÅR SYNPUNKT: Idéer för hur gränsöverskridande mötesplatser kan stärkas och stimuleras behöver finnas

Billströmska Folkhögskolan saknas

Vi saknar i samrådsförslaget helt ett omnämnande av Tjörns kanske främsta gränsöverskridande sociala mötesplats och enda högre utbildningsinstitution, Billströmska folkhögskolan. Vi vill understryka att detta är en viktig aktör på Tjörn som har stor betydelse för oss som samverkanspart och kraft i lokalsamhället. Tjörn har mycket få utbildningsinstitutioner och behöver värna om de som finns.

- VÅR SYNPUNKT: Översiktsplanen bör benämna Billströmska som är en viktig knutpunkt för initiativ kring omställning och utbildning

Utformning och utveckling av Svanviks verksamhetsområde för småskalig och ickestörande verksamhet

Svanviks verksamhetsområde är en resurs som skall utvecklas med förnuft och omsorg. Svanvik är idag Tjörns "framsida" för många besökare, eftersom det är en plats som alla som kommer från fastlandet passerar på vägen till södra och västra Tjörn. Det är dessutom den första större samlade bebyggelsen en trafikant passerar efter Tjörnbron.

Det gör att innehållet och utformningen av bebyggelsen är ett viktigt skyltfönster för hela Tjörn.

Vi ställer oss bakom ambitionen att utveckla Svanvik som "Utbyggnadsområde för småskalig och icke störande verksamhet".

Svanviks roll är redan idag betydligt mer varierad och komplex än att enbart vara ett renodlat industriområde. Det finns flera olika typer av verksamheter på platsen, inklusive flera verksamheter som vänder sig till besökare, barn och unga, däribland Egnahemsfabrikens verksamhet.

Svanvik behöver därför ses som ett blandat område med plats för olika lite utrymmeskrävande och småskaliga verksamheter av olika slag, där blandningen ses som ett stort värde för området som gör det mer socialt hållbart och befolkat över hela dygnet.

Hushållning med marken är bra här liksom i andra fall. Ur det perspektivet är det särskilt positivt med verksamheter som sysselsätter många på relativt liten yta. Det är även så vi bör hushålla med utvecklingsytor i kollektivtrafikhöga lägen.

Vid etablering av verksamhetsområden måste idag en god samhällsplanering, som möter hållbarhetsutmaningarna och värnar om landskapets och bebyggelsemiljöns värden, ställa samma krav på gestaltningen som ställs på nya bostadsmiljöer. De kommuner som är seriösa med att arbeta för en god samhällsbyggnad har tillgång till en verktygslåda med möjliga planeringsverktyg för att uppnå detta.

Att ställa gestaltningskrav på bebyggelsen även i verksamhetsområden skulle vara mycket värdeskapande för Tjörn som helhet. Det hade varit en enkel åtgärd som skulle bidra till att göra Svanvik till en förebild där den exteriöra gestaltningen blir till en upplevelse och destination i sig självt. Det skulle också innebära att det tillkommande verksamhetsområdet på ett betydligt bättre sätt passar in i det stora landskapsrummet utan att medföra en negativ visuell påverkan som degraderar omgivningens livsmiljö och livskvalitet eller förstör intrycket av Tjörn för besökare.

- VÅR SYNPUNKT: Översiktsplanen bör ge uttryck för kommunens viljeinriktning om att vår typ av samhällsutvecklande innovationsverksamhet och gränsöverskridande mötesplats även i fortsättningen ska vara en viktig del av Svanvik.
- VÅR SYNPUNKT: Vi vill särskilt understryka Översiktsplanens ställningstagande att Svanvik ska utformas så att verksamhetsområdet inte stör närbelägna bostäder eller påverkar kulturlandskapet eller dess friluftsvärden negativt.

Utveckling av ett grönt kluster för innovation inom omställning och kretsloppsekonomi i Svanvik

Egnahemsfabriken har utarbetat en vision för ett nationellt omställningscenter runt vår plats i Svanvik, som kommer fungera som arena,

draglok och magnet för många andra verksamheter inom olika näringar med ett innovations- och omställningsfokus kopplat till agenda 2030-målen.

För dessa verksamheter kommer en etablering i och runt det nya centret att vara mycket attraktivt och förutsättningarna ges för en stark klusterbildning att växa fram här, som ytterligare "sätter Tjörn på kartan".

Vi verkar för ett innovativt, grönt, omställningsinriktat verksamhetsområde med goda förutsättningar till symbioser mellan verksamheterna. En miljö där företagande, kunskapsöverföring och upplevelser kan gå hand i hand och stärka kommunens Agenda 2030-arbete.

- **VÅR SYNPUNKT:** Vi vill att Översiktsplanen inkluderar potentialen för ett kluster av verksamheter med inriktning mot hållbart byggande och deltagande design i Svanvik med verksamheter som idag vill etablera sig i anslutning till Egnahemsfabriken och en kvadrupel helix samverkan.

Förnybar energi samt matförsörjning och självförsörjningsgrad

Vi saknar även tankar om förnybar energi, matförsörjning och självförsörjningsgrad i översiktplanens mål och strategier.

Synpunkter på kontinuiteten från dialogprocessen

Det beskrivs i samrådshandlingen som att det dialogprocessen har legat till grund för översiktsplaneförslaget. Vi saknar dock i samrådsförslaget de perspektiv som vi lyfte i dialogen under temat "Landsbygdsutveckling" och vi saknar att kommunen uttrycker en viljeinriktning om samverkan kring utveckling av byggnation i översiktsplanen, samt en viljeinriktning om att vi ska finnas kvar som en mötesplats och en motor i utvecklingen av ett framtida utbyggnadsområden för småskalig och icke störande verksamhet i Svanvik.

Den plats som de flesta respondenter i dialogprocessen nämnde som gott exempel på landsbygdsutveckling var just Egnahemsfabriken. Många svar rörde även möjligheten till att bo på landsbygden, gårdsbutiker, platser och föreningar som rör lokal utveckling, omställning, odling och kreativitet. Man vill även satsa på att få de unga att stanna kvar på landet och skapa fler möjligheter för boende.

2.2.19 Företagarna Stenungsund och Tjörn

Inledning – företagare är välfärdsskapare

3 374 - Så många jobb fanns det i de små företagen i Tjörns kommun 2021. Det är 51 procent av samtliga jobb i kommunen och 73 procent av jobben i privatägda företag. Den stora majoriteten av småföretagen är

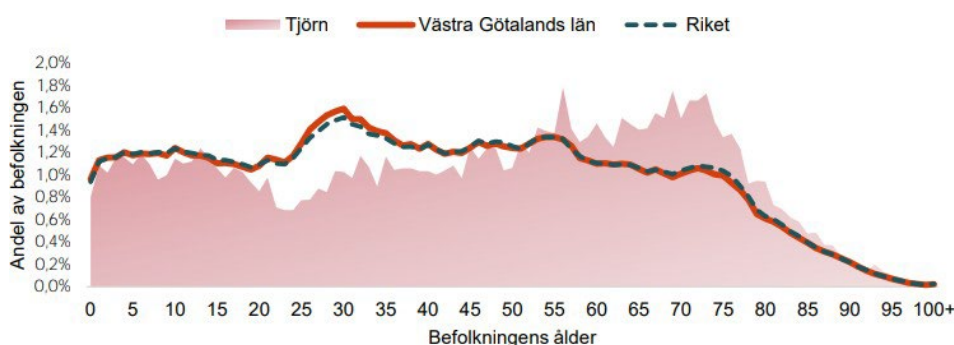
ägarledda företag där ägaren både leder och arbetar i företaget. Nästan alla företag vill växa och därmed skapa fler jobbtillfällen.

I Tjörns kommun står småföretagen för den största andelen av de kommunala skatteintäkterna. Årsintäkterna från den kommunala skatten är 857 miljoner kronor. 31 procent av skatteintäkterna i Tjörns kommun kommer från småföretagen och deras anställda vilket motsvarar: 268 miljoner kronor.

Fakta ovan och nedan från Statistiska centralbyrån (SCB), men vi har också använt statistik från Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Bolagsverket, Skolverket, Post- och telestyrelsen (PTS), Näringslivets regelnämnd (NNR), Polismyndigheten och Företagarnas egna undersökningar.

Utveckling antal invånare på Tjörn

Tjörns kommuns befolkning bestod 2020 av 16 147 personer varav 8 782 i arbetsför ålder (16-64 år). 2 807 personer är yngre än 16 år och 4 556 invånare är 65 år eller äldre. 6 personer har passerat 100-årsgränsen. Kommuner som har en befolkningsdemografi som mest liknar den i Tjörns kommun är Smedjebacken, Sollefteå och Ystad. En liknande befolkningsdemografi kan betyda att dessa kommuner har liknande utmaningar som Tjörns kommun.

Översiktsplanen reviderar kommunens politiska vision med en avstannande befolkningsökning från 20 000 invånare år 2035 (Vision 2035) till cirka 20 000 invånare år 2050. Vilka konsekvenser får det i att skapa nya boenden och locka arbetskraft i arbetsför ålder?

Attraktionskraft/kompetensbehov

En majoritet av företagen anger kompetensbrist som största anledning till att företaget inte kan växa. Hur ska våra företag behålla sin attraktionskraft och arbetspendlingen underlättas? Eller flytta till Tjörn? Väl fungerande skolor kan underlätta ett sådant beslut.

Översiktsplanens skrivning "Genom att öka variationen i bostadsbeståndet går det att initiera flyttkedjor och frigöra bostäder i det befintliga beståndet som passar för yngre och barnfamiljer" behöver förtydligas.

Marktillgång

Företagare, däribland Företagarnas medlemmar, efterfrågar byggbar mark för verksamheter. Flera av våra medlemmar är i stort behov av att antingen utöka sin mark för verksamheter med ökande omsättningar eller finna en plats att etablera sin verksamhet. Det rör sig ofta om småindustri, lager men kan även vara större industriell verksamhet eller små producenter av lokala produkter.

Några av de allra största företagen på Tjörn ligger i riskzonen av att tvingas flytta sin verksamhet från kommunen. Vi eftersöker ett större perspektiv på denna fråga i översiktsplanen* och fler strategier för att skapa byggbar mark för verksamheter.

Not: *Det behövs både mark i goda skyltlägen, vid Vallhamn och Svanviks industriområden samt i centrala lägen i serviceorterna. (sidan 39)

Trafiksituation/vägnät/pendelparkeringar

Fler än 1700 personer pendlar in till Tjörn idag och många fler resor sker i motsatt riktning. Även med översiktsplanens reviderade befolkningsökning (från 20 000 invånare år 2035 Vision 2035 till ÖP:s cirka 20 000 invånare år 2050) tenderar trafiken söderut att öka. Arbetspendlare och näringslivets godstransporter utsätts redan idag för betydande risker, inte minst vid Källösundstunneln (väg 160). Önskvärt att översiktsplanen innehåller en tydligare och fördjupad beskrivning av trafiksituationen.

Om två år ska, enligt regionens försörjningsprogram, 40 procent av regionens resor göras med kollektivtrafik. 2018 skedde 80 procent av Tjörnbornas resor med bil. Hur möter ÖP det?

Behov av pendelparkeringar nämns i tex Hoga och Vallhamn. Parkeeringarna har visat sig sakna utredningsunderlag och bör därför strykas. Föreslås att utreda Källekärr.

Förtydligande

- Hamnarnas betydelse framgår inte tillräckligt
- Vid planläggning av nya bostäder ska flerbostadshus och särskilda boendeformer prioriteras. Vad betyder detta?
- Under rubriken centrumnära anges att exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering. Ingrepp i landskapet i form av omfattande sprängning, utfyllnad, stödmurar och dylikt ska undvikas? Skall detta verkligen gälla centrumnära?
- Södra Hamnen och utvecklingen av denna nämns inte i översiktsplanen när Skärhamn beskrivs
- Höviksnäs – här nämns inte livsmedelsbutiken som en del av navet?

- Stycket kraftledning upplevs oklart. Dialog kring elförsörjningsfrågan i ett vidare perspektiv?
- En reflektion är att man pratar om vikten av en levande landsbygd men det är en snäv bild av den levande landsbygden som beskrivs, där endast besöksnäringens företag och areella näringar har en given plats.

Översiktsplanens kartor

- Omvandlingsområde och övrig landsbygd är svåra att särskilja
- Vägar saknas vilket gör det svårt att orientera sig
- Djupvik bör klassas som verksamhet som kan störa. Denna yta bör hanteras mer likt Rönnäng och Vallhamn
- Heås benämns som verksamhetsområde?
- Vallhamns utbyggnadsområde är väldigt litet
- Svanvik bör även kunna byggas ut på andra sidan väg 169
- Utäng hanteras inte som potentiellt område
- Likaså bör södra sidan om Källekärrens centrum hanteras
- Idag utgår ÖP från tätorter och befintliga verksamhetsområden. Vi har dock utpekade stråk så som väg 169 samt vägen Vallhamn-Skärhamn, hur bör dessa stråk förvaltas?

Framtiden

Översiktsplanen beskriver i många stycken en nulägesbild med hög igenkänningsfaktor, men få kreativa tankar om framtidens markanvändning. Elektrifiering, drönartrafik mm. Vilka krav kommer detta ställa på samhällsplaneringen framöver? Ett resonemang kring detta vore önskvärt.

2.2.20 Tjörnbrö Arena AB

Porten till Bohuslän!

På den strategiska kartan i ÖP 24 vill vi givetvis ses som ett " större besöksmål" med en stor svart ring!

Det andra vi vill betona är att all vår mark på Almön skrafferas med violett, "verksamhet ej störande". Alltså; inte bara detaljplaneområdets utbredning.

Vi vill inte bli begränsade i vår verksamhet. I direkt anslutning till vår mark är "utveckling av centrumnära bebyggelse" redovisat. Det ser vi som mycket positivt. Vi tolkar de linjer som är redovisade som preliminära. Vi är givetvis angelägna att få möjlighet att vara med i fortsatt diskussion kring centrumbebyggelsen.

Vi anser att en fördjupad översiktsplan kan vara bra för hela Myggenäs/Almö-området där vi vill vara en del i processen.

Busshållplatsen med parkering vid Myggenäs korsväg ser vi som en viktig knutpunkt även för våra besökare och anställda. Härifrån får man en nyttig, fin och vacker upplevelse under promenaden mot "Porten till Bohuslän" som vi kallar vår entré. Gång och cykelbanan behöver justeras upp så den även blir säker och trygg.

Vi vill också betona att vi och våra besökare är beroende av kringtytor till Tjörnbrö Arena. Särskilt är det behovet av framkomlighet för fordon. Turistbussar, bilar och godstransporter. Men även parkeringar, särskilt vid större event men också för att kunna parkera när man vill ta båten Granita till Lilla Brattön.

Tjörnbrö Arena - tidigare Tjörnbrö Park - är i en stark expansionsfas och vi ser denna fina plats "Porten till Bohuslän" som utvecklar och tillgängliggör destinationen året om.

Möjligheterna är mycket stora och vårt mål är att barn, ungdomar och äldre skall må bättre hos oss via en ökad rörelseglädje oavsett sina egna förutsättningar. Platsen är därför idealisk att ha utomhusaktiviteter på. Klättring, cykling, gång och hopp... ja så mycket rörelse som bara går. Även i vatten. Vattenlek och simning, både i vår egna pool och i havet. Finns mycket prova-på aktiviteter för att känna på utan prestationskrav.

Till detta har vi även Eventhall för 600 personer och flera restauranger med konferensmöjlighet både inom- och utomhus. I tält om man föredrar det! Vi erbjuder även boende. Vi har direkt koppling även till Lilla Brattön med alla möjligheter som finns där.

Som ni förstår innebär det att det krävs mycket personal inte minst sommarjobb för ungdomar som får möjlighet att komma in i arbetslivet.

Lilla Brattön, som vi har nära samarbete med, kommer lämna egna synpunkter.

2.2.21 Invest Group AB, Lilla Brattön

Lilla Brattön är i en expansiv utveckling. AB Insula ägs, dels av SKF personal dels Invest Group AB. Tillsammans rustas byggnader, restaurang, båtplatser, bryggor, fritidshus och VA. Det är stora investeringar.

För oss är det viktigt med den dialog vi har med er som kommun och med Länsstyrelsen för öns utveckling. Mycket kretsar kring strandskydd, vattenarbete och bygglov. Tillgänglighetsfrågorna till och på ön är viktiga.

Inför Översiktplansarbetet är det mest centrala för oss att säkerställa båttrafiken mellan Lilla Brattön och Almön. MS Granita trafikerar och redan i år utökas turerna och ambitionen är att öka tillgängligheten

ytterligare. Utöver en bra brygga /hamn är det av stor vikt att gång och cykelbana mellan Myggenäs Korsväg och bryggan skall vara säker och trygg. De kollektiva busstiderna bör utökas och gärna samköras med Granitas turlinjer. Vi vill att även parkeringen utökas både vid Myggenäs korsväg och vid befintlig parkering vid Granitabryggan vid Almön.

Lilla Brattön och Tjörnbrö Arena har ett mycket nära samarbete. (Se separat synpunkt från Tjörnbrö Arena).

2.2.22 Astrid invest fastigheter AB

Yttrande avseende samrådsförslag till ny översiktsplan, Tjörns kommun.

Som ägare av fastigheterna Rönnäng 1:386, 1:444 och 1:512 vill vi härmed lämna synpunkter på kommunens samrådsförslag till ny översiktsplan. Inledningsvis vill vi även informera om att våra fastigheter erhöles positivt planbesked 2021-03-17 och arbetet med detaljplanen väntas att påbörjas inom kort. Planbeskedet avser att pröva möjligheterna att uppföra bostäder och verksamheter inom det tilltänkta planområdet.

I det stora hela ser vi samrådsförslaget till ny översiktsplan för Tjörns kommun som en relativ generell och en bra plan. Dock anser vi att man för vissa delar och inte tagit hänsyn till den befintliga bebyggelsen och dess nuvarande användning och karaktär.

Enligt samrådsförslaget till ny översiktsplan är våra fastigheter utpekade som "centrumnära" och kan då innehålla en blandad bebyggelse för exempelvis centrumändamål, bostäder och samhällsservice. Vilket således ligger i linje med vad som anges i det positiva planbeskedet.

Inom användningen "centrumnära" anges dock att exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering, vilket inte är förenligt med de förslag som ska prövas i kommande detaljplaneprocess. Fastigheterna är belägna i direkt anslutning till vattnet och kommer oundvikligen ses från havet. Gällande detaljplan och den byggnation som i dag finns på fastigheten är väldigt dominant och massiv. En annan typ av exploatering kommer med största säkerhet att "luckra upp" strukturen och åtkomsten till havet. Lämpligen revideras formuleringen i översiktsplanen eller tas bort helt.

Vidare beskrivs i samrådsförslaget att områdena nära Stansvik är utsatta för risker och buller från industri/hamn. Därav anser kommunen att det behöver finnas en restriktiv hållning till bostäder i de delar av det centrumnära området som är närmast Stansvik. Det bör emellertid påtalas att det redan idag finns befintliga bostäder närmre Stansvik än våra fastigheter. Det är därför olyckligt att stora delar av Stansvik pekats ut som storskaliga/transpportorienterade verksamheter och som inte bör blandas

med bostäder. Framför allt då de östra delarna av Stansvik idag utgörs av en småbåtshamn med sjöbodar och småskalig verksamhet (se bild 1 och 2). Vi anser att Stansviks sydöstra del istället bör utpekas som "verksamheter (ej störande)" (se bild 3), eftersom denna användning då kan ses som en buffertzona mellan industri och potentiella bostäder.

En sammanfattning av ovan nämnda synpunkter är:

- Tag bort formuleringen under användningsområdet "Centrumnära" att exponerade lägen mot havet ska undantas från exploatering.
- Ändra användning för den östra delen av Stansvik från Storskaliga/transportorienterade verksamheter till "verksamhet (ej störande)" då det i dag redan är den typen av verksamhet vilken det bör värnas om. (se bild 3)
- Vi som fastighetsägare för en ansenlig del av Rönnängshamn ser gärna att vi tillsammans har ett möte, där vi kan komma fram till det bästa förslaget för hamnområdets framtida användning och planering i den nya Översiktsplanen. Kontakta oss gärna för en tid (se kontaktuppgifter nedan).

Bild 1

Småbåtshamn med småskaliga verksamheter

Bild 2

Småbåtshamn med småskaliga verksamheter

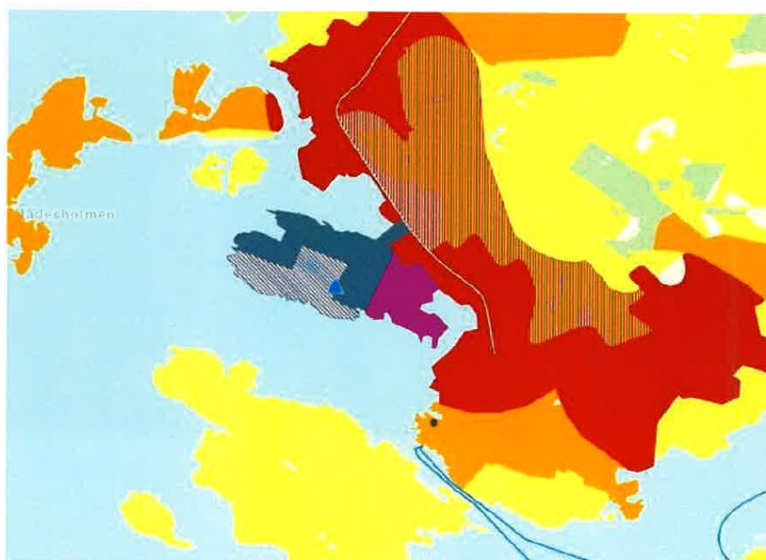

Bild 3

Förslag till ny användning för Stansviks östra del.

2.2.23 JW/A, Elma Group, Ica Almö Livs

MYGGENÄS 2.0

Tjörn är en fantastisk ö med unika egenskaper och stor potential. En attraktiv och levande bygd i mötet mellan hav och land som lockar människor från hela världen. Med sitt strategiska läge i nordöstra Tjörn är Myggenäs entrén till skärgården och det första du möter när du passerat bron från fastlandet.

Vi vill att Myggenäs skall utvecklas till en attraktiv livsmiljö av högsta klass. Ett levande samhälle med varierad bebyggelse, service, butiker samt inbjudande mötesplatser där en blandning av människor i livets alla skeden arbetar, bor, umgås och njuter av allt som hör havet till.

Med stark lokal förankring och övertygelsen om styrkan i att bevara och bygga vidare på dagens kvaliteter går det att åstadkomma ett hållbart samhälle som uppfyller behoven hos de som bor och vistas i Myggenäs idag och samtidigt locka nya invånare och verksamheter att tillsammans skapa framtidens Myggenäs.

Dialogen med de som bor och verkar i Myggenäs är och förblir viktig i arbetet med den framtida utvecklingen av samhället. Kommunen har genomfört en medborgardialog som lyfter ett antal behov som boende (barn och vuxna), verksamheter och kommunen ser i området.

- Identitet. Myggenäs roll som kommunens norra centralort och entré till Tjörn och skärgården behöver utvecklas till gagn för både Tjörnbor och besökare.

- Bostäder. Bostadsutbudet i Almösund/Myggenäs/Almön är ensidigt. Bostadsbeståndet utgörs idag nästan uteslutande av villor från 1960- och 1970-talet. Många äldre vill bo kvar i området men alter nativa boenden saknas vilket förhindrar yngre familjers möjlighet att hitta bostad i området.
- Mötesplatser. Platsen runt Almö Livs behöver utvecklas som mötesplats med en kombination av parkering och allmänna ytor. Marinan med anslutande båthamn, bryggor & strandpromenader kan utvecklas med ett bredare utbud för att stärka sin attraktivitet.
- Koppling mellan Myggenäs olika delar. Rollen som knutpunkt i vägnät och kollektivtrafik behöver kompletteras med nya stråk för gående och cyklister för att knyta samman bostäder, service och natur. Barn och gamla måste kunna röra sig på ett enkelt och säkert sätt och få ökad prioritet framför biltrafik och andra transporter.
- Arbetsplatser. Dagens arbetsliv är i snabb förändring. Hemarbete förändrar tidigare arbetsmönster. Kontorshotell och lokaler för nya verksamheter behöver tillföras för att möjliggöra ett hållbart arbetsliv närmare hemmet.
- Service. Dagens kommersiella och offentliga service behöver stärkas och utvecklas med ett större utbud av verksamheter kopplade till och präglade av närheten till havet.

Vår vision:

- Stärkt identitet. Framtidsvisionen visar en för tätning av Myggenäs med bostäder, service och verksamheter som tillsammans stärker karaktären av centrum, skapar underlag för nya och gamla verksamheter och binder samman samhället.
- Nya bostäder. Förslaget undersöker hur centrumnära områden med gångavstånd till service och kollektivtrafik kan utvecklas med en varierad bebyggelse av småstadskaraktär. Genom att bredda utbudet av bostäder och tillföra en blandning som passar olika målgrupper, med en variation av storlek, typ, upplåtelseform och pris kan Myggenäs locka nya invånare och underlätta flyttkedjor inom samhället.
- Bättre mötesplatser. Karaktären av centrum och målpunkt förstärks genom att kompletteras med nya lokaler för kommersiell och offentlig service samt medveten gestaltning och utformning av tillkommande byggnader och allmänna platser. En nedsänkt parkering väster om Almö Livs samlar parkering och logistik vilket möjliggör ett generösare torg mot sydost med plats för möten och grönska som blir en träffpunkt för boende och besökare. Centralt placerat och väl synligt blir torget en självklar utgångspunkt för sammankomster och utflykter i området.

- Marinan och småbåtshamnen stärker och utvecklar sitt utbud av aktiviteter kopplade till vatten och båtliv genom att komplettera befintliga byggnader med nya sjöbodar och publika tillägg som t ex café, restaurang & kajakuthyrning.
- Stärkt koppling mellan Myggenäs olika delar. Trafiken på väg 160 och Myggenäsvägen delar samhället och skär av kopplingen med Almösund och marinan. I förslaget över bryggs barriären med ett långsträckt och grönt parkstråk som sträcker sig från torget ner mot småbåtshamnen. Denna breda övergång kopplar ihop stråken kring centrum med småbåtshamnen och strandpromenaden ute på Almön. Den visuella kopplingen mellan centrum och marinan förstärks med ny bebyggelsen på båda sidor om väg 160.
- Fler arbetsplatser. Förslaget visar kompletterande lokaler för handel, kontor, kontorshotell och annan verksamhet i anslutning till dagens centrum. Ett stärkt samband mellan nya och gamla verksamheter skapar förutsättningar för ett livskraftigt näringsliv.
- Utvecklad service. En redan god tillgång till kommersiell service utvecklas vidare och kompletteras med verksamhetslokaler för offentlig service som är lätt tillgängligt både till fots och bil.

Syftet med Vision - Myggenäs 2.0 är att bidra till utvecklingen av Myggenäs genom att skapa ett tydligt och framåtriktat underlag för en konkret diskussion med lokalsamhällets aktörer: Kommun, näringsliv och allmänhet.

Vi vill:

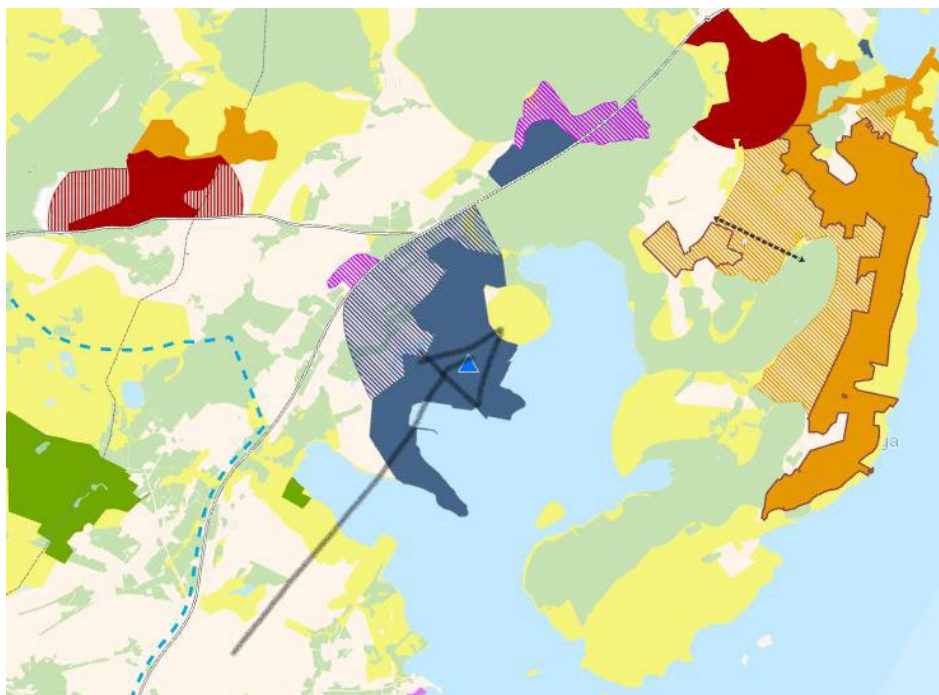
- Utveckla Myggenäs genom för tätning av centrala delar med gångavstånd till service och kollektivtrafik med en varierad bebyggelse av småstadskaraktär. Centrum kompletteras med ett allsidigt sammansatt bostadsutbud med goda kommunikationer och närhet till bra service samt hav & natur.

- Utveckla befintliga mötesplatser genom att koppla samman och stärka stråk och knutpunkter i samhället.
- Stärka kopplingen mellan samhället och vattnet genom en ny passage över väg 160 från centrum till marinan.
- Förstärka service, företagande och besöksnäring genom ett tillskott av nya verksamhetslokaler.

Visionen omfattar sammanlagt ett tillskott på 350–400 bostäder och 10 000 kvm verksamheter

2.2.24 Lindmarks berg AB

Lindmarks är ägare till fastigheten Tjörn Habborsby 3:1 ("Fastigheten") som ligger i anslutning till Vallhamn på östra sidan av Tjörn. I samrådsförslaget till ny översiktsplan har Fastigheten markerats såsom "Landsbygd med höga natur- och kulturmiljövärden" i mark- och vattenanvändningskartan.

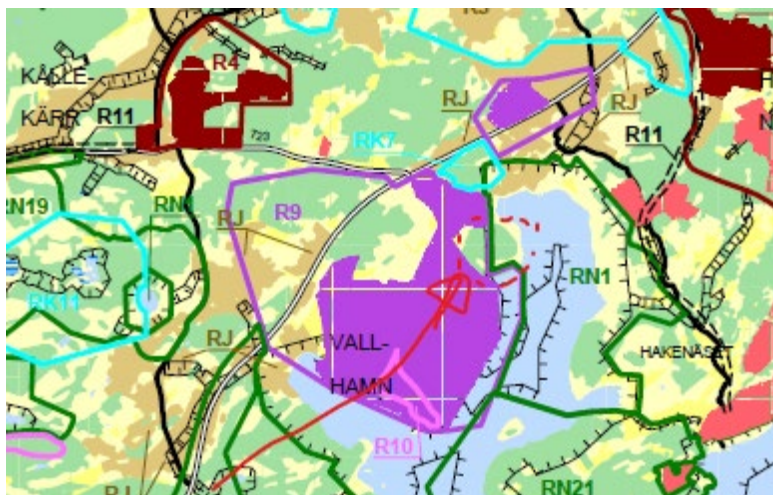

Fastigheten Habborsby 3:1

I dagsläget är Fastigheten oexploaterad och består primärt av svårtillgänglig terräng. Lindmarks har dock planer på att exploatera Fastigheten på lämpligt sätt. Den aktuella Fastigheten är, enligt Lindmarks mening, lämplig för exploatering då den ligger i direkt anslutning till och i princip omges av industrimark. Det finns väl utbyggd infrastruktur och inga nya bostäder planeras att byggas i närheten av Fastigheten pga. den omedelbara närheten till Vallhamn.

Enligt samrådsförslaget till ny översiktsplan så är planerna för Vallhamn att fortsatt utveckla hamn- och industriområdet. Att då Fastigheten tas i anspråk för ytterligare verksamheter är, enligt Lindmarks, ett naturligt steg. Enligt Lindmarks mening bör markområdet där Fastigheten ligger anges såsom "utbyggnadsområde verksamheter och industri" i den nya översiktsplanen. Lindmarks är av uppfattningen att Fastigheten är lämplig för industriändamål med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Vidare så har i vart fall en del av Fastigheten historiskt sett ansetts lämpad för industriändamål. I den översiktsplan som antogs av Tjörns kommun 2003, "ÖP 03", har en del av Fastigheten ansetts utgöra "utredningsområde för industri".

Slutligen får även anföras att företrädarna för Lindmarks äger även andra närliggande fastigheter och bedriver annan verksamhet i nära anslutning till Fastigheten vilket ger Lindmarks bra förutsättningar att nyttja Fastigheten på lämpligt sätt.

2.3 Privatpersoner

Synpunkter från privatpersoner bemöts i tematisk redogörelse, se samrådsredogörelse.

2.3.1 Privatperson, Bleket

Ge Tjörns översiktsplan 2050 dynamik och framtidsvisioner

Översiktsplanen som ska fastställas hösten 2023 är viktigare än både tidigare och senare, som rutinmässigt väntas uppdatera 2023 års. Översiktsplanen har viss rättsverkan. Därför bör fler aktörer än hittills stimuleras ge ideer och reflektioner. Närheten till kraftcenter som Göteborg behandlas perifert - som Stenungsund. Jag kompletterar därför med vissa egna antaganden.

Ett sätt analysera långsiktigt är utifrån begreppsparet push-pull. Med pull ses kommunen som ett område som utsätts för en rad krafter, demografi, ekonomi, näringslivsetablering, kommunikationer. Med push kan man å andra sidan aktivt påverka som med företagsetablering, markköp för byggande, nya vägar och kommunikationsplaner, men också med skatter och service. Det saknas alternativa scenarier i discussionsunderlaget. Jag ser ett kvarstående behov av bredare hearingar politiker-tjänstemän-medborgare för/eftersommaren 2023, när fler kommunmedlemmar har chans delta. Utnyttja sommarens demokrati!

Några utgångspunkter är dock tydliga:

- Befolkningsutvecklingen, Tjörn har i dag 16 500 skrivna medborgare och antas i dokumentationen långsamt öka till 20 000 år 2050. Inga alternativa scenarier visas.
- Inga större förändringar av kommunikationsmönstren diskuteras, bara att kommunens interna kraft ekonomiskt, företagsmässigt och bygg- och bo redovisas som fem samlade orter från vilket det mesta utgår.
- Ekonomin. Inget sägs annat än att man kan förstå att Tjörns kommun arbetar med oförändrade villkor, samma skattesats, 33,19 kr, och företags- och sysselsättningsmönster med nuvarande nationella utvecklingsmönster.
- Inget annat nämns om kommunens administrativa struktur annat än att det finns natur- och miljömässiga och planeringsrestriktioner som lägger lock på dynamiken.

Alternativa punkter kan komplettera de givna:

- Befolkningen. Jag väljer att se till det bredare kommunmedlemskapet där Tjörn redan idag antas långt över 20000 individuella kommunmedlemmar. De bor och verkar här mer eller mindre regelbundet och ger ekonomi till kommunen. Antagandet utgår från 16300 skrivna + 3700 fritidshus på Tjörn till 80% bos av såg 1,5 personer som då är skrivna någon annanstans, men som enligt kommunallagen faktiskt är fullvärdiga medlemmar och har rätt till all kommunal service. Detta tal kan mycket väl öka till 30000 år 2050, men bli betydligt högre med innovativa och smartare lösningar. Framförallt skulle Göteborgsregionen kunna locka fler - och man då kanske når 50000. I sådana fall måste man räkna med att medelåldern sjunker från dagens 46 år, och behovet accentueras att styra kommunens resurser mer mot skolsektorn och mindre mot äldreomsorg, som exempel på dynamiska förändringar.
- Kommunikationerna. (mer under "Transporter") Man kan analysera behovet utifrån tre dimensioner - en lokal för varje ort inom

kommunen, en annan för de stora kommunströmmarna som håller ihop kommunen effektivt samt en tredje ut/in från kommunen - inte bara på vattnet och på marken, utan även i luften. Att se stora bussar och lastbilar svänga runt gamla torget inne i Skärhamn liksom svårigheten att ta sig fram med transporter på Klädesholmen visar på att man måste framtidslösa de närmaste lokala kommunikationerna likaväl som flaskhalsproblemen över Tjörnbron. Se vad en krock eller brand i tunnel på bron skulle medföra, bortsett från en orkan.

- Framtida storkommun. Det är över 50 år sedan kommunsammanslagningen 1971. Tjörn har redan samverkan på flera resursområden med kringliggande kommuner så att man före 2050 mycket väl kan komma att slås ihop till en större kommun med Stenungsund eller/och Kungälv. Fördelen är att man kan rekrytera bättre kompetens som till exempel stadsarkitekt, nackdelen att avståndet till medborgarna ökar och oönskad byråkrati riskerar att frodas. Kanske kan det kan höja den politiska kompetensen, men jag ser en smalare mer nischad kommunal struktur och att det inte ska bli lockande att styra bara för att man får under sig en större geografi-ekonomi. Nyckelordet är istället effektivitet - mer pang för pengarna inom allt.
- De fem orterna på Tjörn skulle mycket väl kunna omdefinieras. Kyrkesund kan växa ihop med Skärhamn med regelbunden båttrafik, på sikt även en tunnel- eller drönartrafik. Myggenäs kan bli en ny, större Tjörnebrostad tillsammans med Stenungsund där Svanvik-Wallhamn utvecklas som industricentrum. Bäcke- och Rönnäng-Dyrön kan bli mer av pendlingsort till norra Göteborg. Källekärr, som en gång skulle bli nytt kommuncentrum, är väl det som mest kan ifrågasättas. A andra sidan - ur miljösynpunkt är Källekärr kanske mest enkelt att bygga mer i.
- Skatten/ekonomin. Tjörn är en av Sveriges rikare kommun, men underförsörjd på flera centrala områden. Skatten är i dag 33,19 kr, mot 32,60 för Göteborg och bara 31,44 för Partille, trots att kommunens medborgare ger ett bättre skatteunderlag, dels också att många kan betala mer själva. Intressant är att Tjörn med de överskott som kommunen gjort 2021 och 2022 varaktigt skulle kunna sänka skatten till under Göteborgs, till 32,50 kr, och ändå uppfylla finanspolitiska ramverket. En skattekrona motsvarar ungefär 45 miljoner - vilket överskott görs i år? Genom att långsiktigt jobba mot successivt lägre skatt gör man det mer fördelaktigt att bo och verka på Tjörn- det ger i sig dynamiska effekter. På sikt bör Tjörn sikta mot att sänka till 31 kr och bli än mer attraktivt. Om det finns minst 3 700 fritidshus på Tjörn som till mer än 80 % bebos av folk som är skrivna någon annanstans - läs framförallt stor-Göteborg - och många är skärgårdshus anpassade för året runt boende så kan det för många vara en

smaksak var man skattar. En annan skattepolitik långsiktigt skulle då bli självgenererande. Exempelvis om det gör husmarknaden ännu hetare, trycker upp fastighetsvärdena - då ökar det 4en fastighetsavgift som betalas in i kommunkassan. Det blir en win-win. Kommunen kan också som Eskilstuna (1,5 % årligen) komplettera med en rullande rationaliseringsplan för att öka produktiviteten på icke-operativ personal. De 2000 kommunanställda bör minska relativt folkmängden och ändå klara översiktsplanen. De politiska värdena måste följa efter - arvoden bör sänkas 20% rakt över, omgående.

Ett sätt att se en kommun är med fyra egentliga uppgifter:

1. Historiskt ursprung i att tillvarata det lokalt fysiska - infrastruktur, planmonopol, byggnation, räddning, vatten/avlopp, soppor, jurisdiktion samt administrera det.
2. Socialt försörjningsansvar, i hög grad av staten lagreglerat. Det började i att man på 1800-talet frigjorde sig från fattigvården samtidigt som ansvaret i familjestrukturer förändrades radikalt med att det agrara samhället uppgick i det moderna.
3. Tillse att det ges ett grundläggande skolutbud, de obligatoriska nivåerna. som ju i hög grad handlar om att förbereda yngre innevånare för framtiden. Den här nivån kan rätt utnyttjad vara tillväxtfrämjande, särskilt om man stannar i vuxen ålder.
4. Övrigt, däribland kultur och idrott, som håller ihop en kommuns unika värden. Här finns en mängd verksamheter som man med en mer frihetlig, rikare syn kan definiera bort eller ersätta med privata initiativ. Information, turism, näringslivsfrämjande, konsumentrådgivning -allt är exempel som man tyvärr kan både ha och mista.

Transportsystemet: Vi utgår från att 2050 kör alla med självkörande elbilar och laddresurs måste finnas över hela kommunen. Vi har då också eldrivna snabbåtar, använder säkert egna drönare. Redan om fem-åtta år kan vi ha elflygplan som de som testas i Göteborg. De beräknas kunna flyga 40-60 mil med 15-20 passagerare i 250-300 km/tim. Är Tjörn förbättrat? Tjörn har i dag en privatägd helikopterplatta i Aröd. Från en landningsbana i Svanvik skulle Hisingen kunna nås på 15 minuter dagligen, pendling ut från Tjörn skulle revolutioneras.

Vissa vägar behöver uppgraderas - exempelvis breddas med vägren, rätning och hastighetsbegränsning. Vägen Hogarondellen -Pilane behöver breddas, tung trafik förbjuds och leds norr Källekärr-Valsäng. Sundsby-Källkärr behöver få skärpt hastighetsbegränsning.

En stor utvecklingsfråga är att staten behöver komplettera Tjörnbron med vägtunnel. En sträckning skulle kunna vara Myggenäs korsväg - gamla färjeläget nedanför restaurang Tjörnebro 4-5 km och under fjorden antingen går upp söder om Stenungsund med ny avfart till E6, alternativt från Myggenäskorset en 3-4 km lång tunnel i båge norrut förbi Stenungsunds hamn/Borealis och anslutning mot väg till E6. Syftet är framförallt att tunga lastbilstransporter från exempelvis Wallhamn ska använda en sådan tunnel. Om Skagerackbanan Oslo-Göteborg blir verklighet 2027, skapas nya förutsättningar men tunneln bör diskuteras nu så att den kan samordnas med planen för Skagerackbanan. Det finns förebilder i Norge, ett exempel är Oslofjordstunneln som i 7 km går mellan norr Dröback-söder Slemmestad, och avlastar E18 genom Oslo, ett annat halvsekelgamla tunneln Ålesund -ön Giske, 11 km lång och når djup på 150 meter. En Svanesundsbro är fel för Tjörn.

Fler nya och nygamla båtlinjer kan projekteras och knyta ihop Tjörn som kommun mer, vilket inte innebär att kommunen måste operativt driva dem. Det är sorgligt hur passivt Kyrkesund-Härön-Björhönen behandlas i dokumentationen till Översiktsplan 2050. Byggplanerna verkar ha missat att rita in behovet av nytt affärscentrum, som självbetjäningsbutik och biblioteksfilial med lättöppet (det skulle också behöva återstartas i Rönnäng). Snabbfärjan Kyrkesund-Skärhamn för både affärsbesök och skoltrafik, cykel och passagerare är märkligt borta som eventualitet. Jämför: I Stockholm går gratisfärja nästan dygnet runt mellan Hammarby sjöstad och Södermalm som en del i stadens gatunät. Så skulle också en sådan färja kunna ses. En gång-, cykel- och evakueringsbro skulle på höjden kan byggas mellan Kyrkesund och Härön. Det är märkligt att man bygger nytt på Härön och sista färjan går 18.30 varje dag på vinterhalvåret. Även norrut från Kyrkesund mot Ängeviken-Mollösund alternativt Nösund är i framtiden möjlighet att lägga mindre snabbfärjor -åtminstone sommartid. Marknadsföring kan ske med årligt lopp Orust-Tjörn runt kombinerat färjetur. En gång-, cykel- och evakueringsbro på höjden kan byggas från vattentornet, Rönnäng över till Tjörnekalv. Det föreslogs 1992 när Mats Odell var kommunikationsminister.

Men en daglig färja morgon- och kvällstid mellan Rönnäng-Marstrand, eller som på 1960-och 1970-talet till Tjuvkil, med anslutande buss nås en ett underlättande av södra Tjörns pendlingsbehov. Smartare alternativet Marstrand som både är turist och ekonomiskt centrum, plus att kommunikationerna Marstrand-Göteborg är bättre i dag än för 50 år sedan. Till Tjuvkil är fjorden svår att färdas över vid storm på grund av bottenförhållandena.

Utanför översiktsplanen skulle en dagfärja Marstrand-Skagen skulle kunna stimuleras att återstartas med att kommunerna förhandlar fram sommartrafik till/från Skärhamn. Märkligt också att kommunen inte försöker utveckla sommartransporter till unika dolda turistpärlan fyren Pater Noster, som ju ligger i Tjörns kommun och numera omskriven i världspresen. Även om inte kommunen bör driva trafiken, kan man möjliggöra med information, hemsida, kajanläggning, parkeringsmöjligheter och planering.

Företag och sysselsättning: Det nämns inga framtidsscenarioer för näringslivet i diskussionsunderlaget. Gjorde man det så skulle man fundera över infrastruktur som energi, bredband, kommunikationer- så det är svårt att ge några substansiella ideer. Men Wallhamns framtid och möjlig utökad ersättare som bilimporthamn till svårnavigerade Drammen är en möjlighet. Men finns bilen kvar 2050? Till näringslivets framtid bör också läggas Tjörns kapacitet som turist- och kulturmål.

Naturvärden: Det går inte långsiktigt att undvika att en av Tjörns stora tillgångar, när fiskar- och sjöfartssamhället tynar bort, är naturen och tillgången till havet. Eviga tusenåriga värden måste skyddas och kan lyftas kulturellt-turistekonomiskt- runt hela ön. Ett centralt element är därför att slå vakt om strandskyddsreglerna från 1950-talet. Det handlar om nu stoppa fortsatt bebyggelse och manipulation av landskapet intill 300 meter från strandlinjen runt om, även i gällande detaljplaner. Sprängningar, som de som skett i Kårevik och i Kyrkesund de senaste åren bör absolut stoppas, även när det ryms i godkända detaljplaner. Det handlar om att skydda oersättliga värden för framtida generationer. Byggnationer som Nordviksberg, som stör siluetten mot havet och som redan på 1960-talet vägrades i Tjörns kommuns byggplaner, ska inte förekomma. Därför är en fortsatt sammanväxning mellan Bleket och Rönnäng mot Stansvik tveksam att vidhålla, likaså de fortsatta höghusplanerna på Mossholmen.

Alla områden kan inte naturskyddas utan ingrepp. I östra Rönnäng, östra Skärhamn, östra Kyrkesund och väster om Tjörnbron måste både flerfamiljshus, vägar och köpcentrum kunna nyanläggas. Det är en del av Tjörns utveckling att kunna ta emot betydligt fler 2050 - alltså kanske 50 000 kommunmedlemmar. Men behåll målet om 75-85 % boende i småhus.

I Kårevik bör kommunen lobba för ett Naturum 24-7, likt de som finns på södra Öland, Kullaberg, Koster och i Sarek. Det skulle kunna ta upp allt från krigsminnen runt Marstrandsfjorden till Pär Lagerkvist avtryck och berätta om flora/fauna runt fjorden. Kommunen bör lobba för att Pater Nosterskärgården ända in till södra Tjörnekalv och lilla Dyrön

förvandlas till en ny svensk nationalpark med det skydd det medför, exempelvis mot att bygga anläggningar som vindkraftverk.

Sammanfattningsvis, Tjörns kommun bör arbeta aggressivare med sin ekonomiska planering, finna nya intäktskällor som ger allt lägre skatter ned mot 30 kr-nivån vid sekelskiftets mitt. Det skapar dynamisk inflyttning och förutsättningar för en helt annan ÖP om 10-15 år.

2.3.2 Privatperson, Kyrkesund

Linnviken med förbättrad vattencirkulation inför framtiden

Linnviken är en skyddad vik sydost om Kyrkesund där det förr växte ålgräs och där det var gott om småfisk tack vare god cirkulation av vattnet. På 50-talet fiskade vi barn i simskolan små plattfisk med håv som äkta tunga, rödspätta och glasål som vi fick släppa tillbaka när vi gick hem.

Tjörn Sunna 1:16.

Kålhuvudet med Grumsedammen i bildens mitt och där vattencirkulationen behöver ökas. Fördämningen rödmarkerad

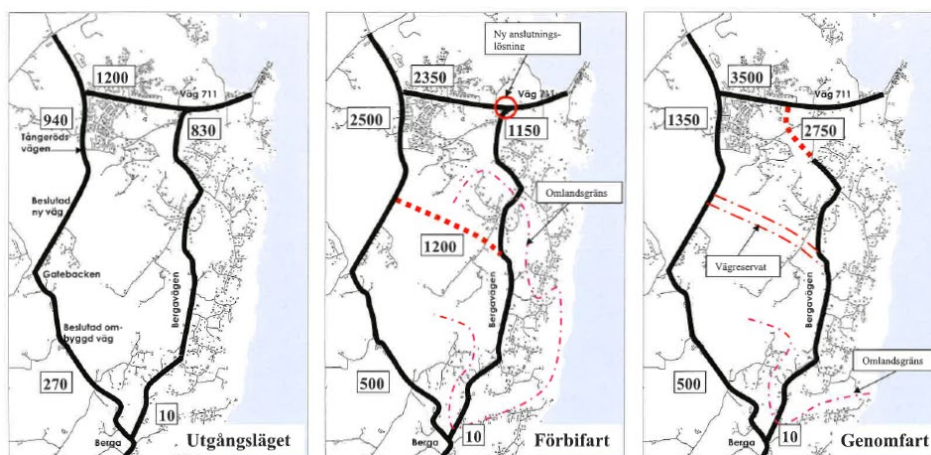
Sedan många år har landhöjningen gjort att vattencirkulationen vid Tysslingesund nästan upphört och genom påverkan av besökare som skall ut till Sunne holme ibland fyller igen Tysslingesund med sten för att slippa vada. Problemet är den gamla grumsedammen vid Kålhuvudet som sedan många år är dämnd mellan några små skär med stora stenar som effektivt stoppar all vattencirkulation in till Linnviken. Som situationen med igenväxt av alger och döda bottnar och stinkande alger på

flera ställen är Linneviken nu inget trevligt ställe för badande och genom enkla medel kan man kanske återställa den fina miljön där.

Mitt förslag är att få bort stenarna mellan skären på östra sidan av grumsedammen och gräva ur för att få en ordentlig cirkulation och en levande vik med produktion av småfisk och glasål som det var när vi gick i simskola där förr. Mellan skären skulle man kunna lägga landgångar så åtkomsten till Sunne holme för vandrare och husbilsturisterna som besöker Linnviken och vill ut dit för bad blir enkelt åtkomligt. Någon enkel bro över Tysslingesund så även kanoter kan passera och kanske en sprängd fördjupning för bättre cirkulation. Må vara att Kålhuvudet är kulturmärkt men det kan inte vara så att grumsedammen (ligger inom fastigheten Sunna1:16) får sätta stopp för en levande Linnvikskile med ålgräs, glasål, småfisk, badplats och fint klart vatten. Det skulle varit gjort för länge sedan, vi får hoppas det inte är för sent men önskar att problemet uppmärksammas i ÖP så att åtgärder kan planeras, finansieras och vidtas i samråd med ägarna och Länsstyrelsen nu med det snaraste.

2.3.3 Privatperson, Krommeröd

Ser att ni markerat eventuell ny väg på Hakenäset rätt igenom ett område. Det finns ett tidigare förslag som jag tagit del av från 2012 om FÖRBIFART HÖVIKSNÄS som ligger norr om Krommeröd som är mycket bättre.

Alternativa vägstrukturer och bedömd trafikfördelning
Siffror anger trafikmängd ADT (fordon per årsmedelåger). I alternativen "Förbifart" och "Genomfart" ingår bedömd nygenererad trafik från möjliga utbyggnadsområden i Höviksnäs samt från en antagen dubblad permanentning och ett antaget tillskott om 200 tonster i anslutning till fritidsbebyggelsen på Hakenäset.

Som jämförelse kan senast uppmätta trafikmängder enligt följande nämnas:
Skärhamn: Hamngatan norr om Kroksdalsvägen 3000 f/d, Hamngatan syd Kroksdalsvägen 2400 f/d, Kroksdalsvägen 2600 f/d, Storgatan 2300 f/d
Rönning: Stansviksvägen 2300 f/d, Bleket: Genomfarten 3100 f/d
Källekärr: Wallhamnsvägen väst Skåpesundsvägen 4500 f/d, Wallhamnsvägen öst Skåpesundsvägen 5200 f/d, Skåpesundsvägen 3300 f/d

2.3.4 Privatperson, Skärhamn

- Cykelbanan som är planerad (Utäng) är viktig. Överhuvudtaget cykelbanor är viktiga för alla att kunna ta sig fram säkert och utan bil.

- Inte bostäder vid gamla Saga biografen. Där bör det vara någon aktivitet för barn, ungdomar och vuxna att samlas kring.
- Om kommunen ämnar bygga vid Saga är det viktigt att byggnaden inte är högre än nuvarande, för första blir det inte snyggt och för det andra försvinner isåfall den lilla havsutsikt som vi har där.
- Vi undrar också hur kommunen har möjlighet att bygga bostäder så nära havet (som ju är till för alla!)?
- Vid de nybyggda husen vid kajen skulle det ju bli butiker längst ner, eller var det aldrig tanken?
- Förövrigt vill vi klaga på all tung byggtrafik som kör förbi i samband med alla bostadsbyggen. Vi har fått rejäla sättningar i vårt hus. Vi har lagat sättningar 2014. Efter det har det blivit flera nya och dessutom värre. Vad gör vi åt det?
- Slutligen är det synnerligen dags att renovera och bygga till alla skolor så att barnen har bra förutsättningar för en hälsosam tid i skolan, både med lek ute, bra luft inomhus och en långsiktig lösning. (Inga föräldrar vill ha bara två storskolor).

2.3.5 Privatperson, Risön

Jag är sommarboende på en ö som heter Risön, sedan 50-talet. Den ligger tillsammans med Kärrsön, Hättan och Krokholmen, som också alla tillhör Tjörns kommun. Dessa öar nämns inte ens vid namn i översiktsplanen, kanske därför att det idag bara finns sommarboende.

Jag tittade snabbt igenom översiktsplanen och konstaterade att Risön på kartan begåvats med en latrintömning för fritidsbåtar? Var ligger den? Färjeförbindelse mellan Dyrön och Kungälv kommun går inte till Tjuvkil utan till Rökan och Rörtången.

Nu skall jag berätta lite historia:

När jag först satte min fot på Risön kunde jag göra det varje dag hela året och när det var möjligt för färjan att trafikera havet, både morgon och kväll. Telefon fanns på ön, elektricitet fick vi tror jag 1972. Man åkte ut till ön så mycket man kunde under hela året. Risön var andninghål i livet.

Under åren som gick förändrades färjetrafiken och många skaffade sig egen båt på grund av osäkerheten vad som skulle hända med färjetrafiken i framtiden, Tjuvkil försvann som anöringsplats och ersattes med Rörtången, som idag inte är aktuell om man vill stanna på ön mer än 24 tim pga parkeringsrestriktioner, så vill man stanna längre (7 dygn) så är det Rökan som gäller. Även dagspendlingen från Åstol och Dyrön till Göteborg minskade över tid och detta påverkade färjetrafiken via Kungälv kommun.

Idag har Västtrafik och Gunnars båtturer färjetrafiken och öborna på våra öar får anpassa oss till vad som gäller idag: Vinterhalvåret okt-mar kan man nå Risön, Hättan och Krokholmen, en helg/mån för tillsyn av sin fastighet, vår och höst varje helg, sommarlovstid, varje dag.

Jag tror ingen tycker att vi på dessa öar skall belasta Tjörn och parkera våra bilar i Rönnäng med allt vad det innebär. Istället bör man vårda samarbetet med Kungälv kommun och ordna parkeringar på Rökan och Rörtången för oss som väljer detta alternativ av resväg och detta kan kanske också bli en ytterligare variant att ta sig till Åstol och Rönnäng i framtiden

För att bo på våra öar, så behöver vi åka till affären ibland och givetvis vill vi utnyttja närliggande affärer, men då måste det finnas bryggplats eller att färjan går dit framför allt i högsäsong.

Nu har jag funderat färdigt och en del var ju bättre förr, men tänk på oss på de små öarna, vi finns också och jag antar att eftersom vi tillhör Tjörns kommun, så faller vi väl också under mottot:

"Möjligheternas ö hela året och för hela livet".

2.3.6 Privatperson, Röra

Vår hamn som sedan ca 55 år är belägen på fastigheten Röra 2:85 är markerad på gällande ÖP men saknas i det nya förslaget. Exempelvis Toröd, Röra Strand och Mjölkeviken är med på förslaget, och det borde rimligen vår hamn också vara, inte minst i jämförelse med dessa andra hamnar. För vår långsiktiga hamnverksamhet är det mycket väsentligt att hamnen fortsatt är med på kommunens blivande ÖP.

2.3.7 Privatperson

Har sett genom utkastet till översiktsplan. Hur har kommuneolog/miljöavdelningen deltagit i beredningen? Översiktsplanen visar på flera miljöer för fortsatt utveckling av bostäder och industrier. För en kustkommun som Tjörn bör man noga överväga dessa så att de inte är i konflikt med långsiktig god hushållning med mark och vatten.

2.3.8 Privatperson, Hövikstrand

Inga invändningar utom en sak. Bebygg inte Almön vid brofästet och dess omgivningar framförallt med höga hus. Området är så fint som naturområde vid havet. Fin utsikt över havet ingen glädje i att i detta område titta på massa tak och väggar. Det är så fint att röra sig häromkring i naturen. Är det så roligt för utomstående besökare första gången av Tjörn få se en massa höga hus.

2.3.9 Privatperson, Åstol

Det är vår förståelse att ett arbete med ny översiktsplan för Tjörns kommun har påbörjats. Vi vill därför så tidigt som möjligt informera er om en förstudie som bedrivs av en grupp på Åstol bestående av fastboende och de/tidsboende med stöd från Åstols samhällsförening. Denna förstudie har för avsikt att undersöka förutsättningarna för att bygga en bastu på lämplig plats på ön utifrån de kriterier vi utgår från inom ramen för förstudien. Då vi önskar skapa bästa förutsättningarna för ett eventuellt genomförandeprojekt så önskar vi i ett tidigt stadium lyfta fram områden på Åstol som vi bedömer är viktiga att få med i processen. I bilaga 1 har vi markerat de av oss föreslagna platser som vi önskar ni tar i beaktande och planering. Se bilaga 1.

Denna förstudie har beviljats 59 000 kr från Leader för att under 1 kvartalet 2023 undersöka möjligheterna till att bygga en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar bastu på Åstol, samt etablera milstolparna som kan ingå i ett genomförande-projekt för en sådan bastu. Förstudien kommer fokusera på själva byggnationen, där ledstjärnan blir innovativa sätt att bygga in hållbara lösningar. Det kommer också bli fokus på lösningar för ett hållbart nyttjande och drivande av bastun som ett "nav" i det lokala samhället och besöksnäringen. Detta betyder att bastun kommer kunna nyttjas både av heltids, deltidsboende och besökande.

Förslag på placering av bastun är följande:

- I gamla vattentornet: återanvändning av grundplatta och delar av den befintliga byggnaden, och med etablering av varm och kall hovsvattenpool som del av lösning. Vi har idag en positiv dialog med ägaransvarig drift chef VA Tjörn, Jörgen Aronsson. A
- Vid vattnet nära 'Smens klämma', ner mot vattnet åt söder. B
- I nära anslutning till Rökeriet, det vill säga på den norra piren, i anslutning till båtföreningens lokaler. C
- Där idrottsföreningen tidigare har fört en dialog om placering - alltså i närhet till det planerade klubbhuset på Stormvallen. D
- Södra piren vid hamninloppet med utsikt söderut med anslutning till befintlig badstege. E
- 'Eldningsplatsen' syd. F

Vi hoppas denna inlägga kan bidra till ert planeringsarbete och att vi som aktivt arbetar med denna förstudie kan få en positiv respons till våra planer.

Del I förstudiegrupp bastu åstol

2.3.10 Privatperson, Fagerfjäll

1. Jag är ägare till en mindre jordbruksfastighet (Olsnäs 1:8), kan se att vissa delar av denna fastighet verkar vara markerade som "Skyddade områden". På vilka grunder?
2. Finns det en bättre karta än den som finns i ÖPn där man kan se fastighetsgränser och era förslag till klassificering?

2.3.11 Privatperson

Nedan lämnar jag några övergripande synpunkter på förslaget till översiktsplan:

Allmänt sett är planförslaget väl genomarbetat och jag har inga specifika synpunkter på det som utan på det som inte står eller är otydligt behandlat.

1. Energi för att minska klimatpåverkan.

Planen behandlar solenergi på ett mycket översiktligt sätt utan att komma med konkreta förslag. Faktum är att andra intressenter redan går före, till exempel: ICA Nordevik, Sparbanken, Akvarellmuseet och Småbåtshamnen i Skärhamn. Däremot tycks inte kommunen ha gjort något, därför är det läge att uppmuntra till installation av solpaneler och installera solpaneler på kommunala fastigheter, till exempel kommunhuset.

2. Åtgärder mot havsnivåhöjningar.

Kommunen har låtit ta fram en föredömlig underlagsrapport, men dess slutsatser och rekommendationer återspeglas i planförslaget bara när det gäller ny bebyggelse. Där finns en rekommendation om 3,4 m vilket är bra. Det som saknas är förslag om en plan för att hantera befintlig bebyggelse där det enligt underlagsrapporten finns ett stort antal fastigheter som kan påverkas.

3. Småbåtshamnar och det rörliga friluftslivet.

Förutom hamnen i Skärhamn finns det ett antal småbåtshamnar på Tjörn. Det är naturligt och viktigt eftersom många som är bosatta på Tjörn vill ha båt fört att utöva ett rörligt friluftsliv. Tyvärr är det så att länsstyrelsen lägger ner stora resurser för att förhindra drift av småbåtshamnar. Ett exempel är Ängeviken som trots länsstyrelsens förbud fått tillstånd att göra en begränsad muddring av Mark- och miljödomstolen. länsstyrelsen har inte gett upp utan använder nu andra bestämmelser för att förhindra åtgärderna. Det är därför viktigt att kommunen tar fram en plan för vilka småbåtshamnar man vill ha och kommunicerar det till länsstyrelsen. Det bästa är naturligtvis att i så stor utsträckning som möjligt behålla och utveckla befintliga hamnar innan man planerar för nya hamnar.

4. Behov av ökat kulturutbud på Tjörn.

Behovet av ett utökat kulturutbud på Tjörn behandlas egentligen inte alls. Sedan Saga biografen lades ner finns det ingen allmän kulturarena. Det är en stor brist både från kultursynpunkt men också när det gäller social hälsa. Detta bör behandlas i planen.

2.3.12 Privatperson, Mossholmen

Som boende på mark Mossholmens marina exploaterat och sålt av, ser vi att det i en del kartmaterial i Översiktsplanen glömts bort att stora delar av tidigare Mossholmens marina nu är bebyggd med bostäder.

Under "Mark och vattenanvändning" skriver kommunen angående yttre delar av serviceorter att områden rymmer inslag av "**verksamheter som inte är störande för sin omgivning.**" Mossholmens marina är markerad som ett sådan område. Vidare står det att läsa i Översiktsplanen att "Allmänna platser, stråk och offentliga miljöer ska utformas så att de är **trygga, säkra och tillgängliga för alla.**"

Vad gäller hamnverksamhet står det om Stansvik "Områdena nära Stansvik är **utsatta för risker och buller** från industri/hamn. Det behöver därför vara en **restriktiv hållning till bostäder** och annan känslig

markanvändning i de delar av det centrumnära området som är närmast Stansvik. Störningar i form av risker och buller från industri/hamn i Stansvik ska beaktas. Det innebär att de delar som är närmast Stansvik i huvudsak bör rymma verksamheter av olika slag, medan delar längre bort kan rymma bostäder.”

Under ”Allmänna intressen” skriver kommunen vad gäller sjöbodar, ”Sjöbodar ska användas för förrådsändamål. Marken runt sjöbodar får inte bebyggas med exempelvis **altaner, trädäck**, plank eller på annat sätt blockeras så att allmänheten förhindras eller avhålls från att vistas i strand- eller hamnområdet kring sjöboden.

Riktlinjer för nya sjöbodar:

- Sjöboden ska användas för **förrådsändamål**.
- **Byggnadsarea: max. 15 kvm BTA. Byggnadens nockhöjd: max. 3,5 m.**
- Sjöboden ska ges en färgsättning som ansluter till den lokala traditionen.
- Sjöboden får **inte innehålla installationer för vatten och avlopp**.
- Elinstallation godtas.
- **Planbestämmelser ska följas**

Under rubriken ”Miljö- och riskfaktorer” skriver kommunen,

”Enligt 2 kap 5§ plan- och bygglagen ska bebyggelse lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med **hänsyn till människors hälsa och säkerhet**. Risker måste därför hanteras på ett ansvarsfullt sätt i planering och byggande. Genom **riskhänsyn** i den fysiska planeringen kan sannolikheten och konsekvenserna av olyckor minimeras för människor som bor eller vistas inom ett visst område. Det kan behövas en kombination av flera åtgärder för att uppnå en acceptabel risknivå, exempelvis skyddsavstånd, utformning av byggnadsverk och riskreducerande åtgärder för de ändamål som planeras.”

Kommer kommunen låta ovanstående vara avgörande för byggnation av bostäder framöver är det väldigt bra.

Mot bakgrund av all omsorg hos kommunen om de boendes miljö i Översiktsplanen förvånar det oss att boendemiljön för oss boende på Mossholmen kan se ut som den gör idag. Utan att kommunen agerar.

1. Verksamheten som bedrivs idag på Mossholmens marina är **störande** för de boende på Mossholmen. Marinan har valt att köpa in en arbetsmaskin som både spyr ut rök och bullrar. Denna kör de mellan de olika bostadsområdena för att forsla båtar och materiel.

2. Med tanke på att marinan kör sina maskiner mellan bostadsområdena är det varken **tryggt, säkert eller tillgängligt för alla** att vistas på området när dessa används. För att ta sig till och från bostadsområdena måste de boende dessutom ta sig över marinans mark, där det ibland placeras båtar och arbetsfordon så det inte går att komma varken fram till eller ifrån sitt boende. Den som kör ett arbetsfordon kan varken se eller höra vad som händer bakom arbetsfordonet.

3. Vad gäller **sjöbodar** är det väldigt konstigt, med tanke på ovanstående skrivning, att kommunen beviljat sjöbodar med dels altaner och trädäck, dels byggnadsarea på 22 m², dels nockhöjd på 6,7 m, dels installation för vatten och avlopp, dels avvikelser från planbestämmelser, dels som utformats som fritidsboenden och inte som förråd, på Mossholmen. Detta av kommunen beviljade bygglov upphävdes av Länsstyrelsen som lämnade över det för ny handläggning till kommunen. Kan en med tanke på kommunens skrivning i denna Översiktsplan förstå det som att kommunen nu kommit på bättre tankar?

4. Vi boende på Mossholmen är ständigt utsatta för risker och buller m.m. från marinans verksamhet. Att kommunen i detaljplan för Mossholmen angett att området ska omfatta både marina och boenden fråntar varken kommunen eller marinan **ansvar för att ta hänsyn till de boendes hälsa och säkerhet.**

2.3.13 Privatperson

Allmänt

Vid framtagande av en ny översiktsplan är det många faktorer att ta hänsyn till. Det är ofta så att det som överväger är en ambition hos kommunen att bli större till folkmängden och det är ofta nedtonat ambitionen att totalt sätt bli en bättre kommun och ta tillvara de värden som finns inom kommunen. Om man skulle lägga samman alla de ÖP-planer som finns framtagna idag skulle Sverige ha en folkmängd på över 20 miljoner människor och så är ju inte riktigt fallet. I detta förslag till ÖP anser jag att man inte riktigt belyst och tagit hänsyn till alla faktorer.

Trafik

Så gott som hela året är det trafikstockningar över Tjörnbroarna vid rusningstrafik på morgon och eftermiddag. Vid en expansion av kommunen ökar med all sannolikhet pendlingen till Stenungsund och Göteborg. Detta kommer alltså att totalt försämra trafikmiljön och förorsaka stora avgasproblem med stillastående fordon varje dag. Denna fråga bör lösas innan man ytterligare ökar folkmängden på Tjörn.

Kulturmiljö

Det är viktigt att man tar tillvara de stora kulturmiljövärden som finns på ön. Det anser jag inte är beaktat i tillräcklig stor grad. Ön har en historisk kulturmiljö som sträcker sig långt tillbaka i tiden. Man har föreslaget nya bostadsområden där det av olika anledningar är lätt att bebygga. Ön har till vissa delar bestått av mindre åkerbruk där man har odlat för att försörja befolkningen på ön. I strandnära områden har det ofta varit ängar och beteshagar mellan klipporna som sträcker sig ner mot havet. Man bör eftersträva att behålla denna miljö, särskilt i dessa dagar då det är viktigt att ta tillvara alla mindre åkerlappar och beteshagar för att kunna öka försörjningsgraden i Sverige. Redan idag är det många mindre åkerlappar, beteshagar och ängar som har fått växa igen. Jag har varit sommarboende på Tjörn på olika ställen i över 70 år och har tyvärr kunnat notera denna förändring.

I nämnda översiktsplan vill man nu påskynda denna utveckling och föreslår bebyggelse på åkermark som skulle kunna användas för jordbruksändamål.

Gamla Höviksnäs

I planen föreslår man i princip sammanhängande bebyggelse från de nybyggda områdena i anslutning till skolorna i Häggvall ner till Gamla Höviksnäs. Det skulle gagna alla att man bevarade områden från Bergavägen ner till Gamla Höviksnäs. Detta skulle kunna bevara en gammal miljö och ge rekreationsområde för alla på Tjörn. Man skulle alltså kunna behålla det Gamla Höviksnäs med sin karaktär och på detta vis kunna visa en gammal kulturmiljö med områden som endast i mindre grad har förändrats. Det finns ju även kvar resterna av en grundläggning av ett gammalt värdshus som fanns in på 1900-talet.

Samtidigt kan det ju vara rimligt att bebygga det gamla området där den nedlagda brädgården finns i Gamla Höviksnäs. Områden som ligger på detta vis blir snart anskrämliga för hela Gamla Höviksnäs. Det är också angeläget att hela området mellan Bergavägen och Gamla Höviksnäs hålls i ett acceptabelt skick av berörda markägare, så att det även i framtiden kan användas för mindre jordbruksändamål och som rekreationsområden. Detta är även av betydelse för besöksnäringen på hela ön.

Dagvatten

På områden i anslutning till Gamla Höviksnäs är det föreslaget nya bostadsområden som ur nivåsynpunkt är olämpliga att bebygga. Redan idag är det vid svåra väderleksförhållanden problem med dagvattenavledning i området. På höstarna kan dessutom havet gå upp i området och ytterligare försvåra avvattningen av markområden. Vid enstaka tillfällen är Lå kavägen och parkeringen nere vid båthamnen

översvämmade. Vid eventuell ytterligare exploatering inom området blir det ytterligare hårdgjorda områden, vilket innebär att nämnda problem förvärras.

För cirka 15 år sedan gjorde kommunen en utredning med avsikt att lösa nämnda problem. Projektet blev tydligen bara en utredning som hamnade i någons bokhylla. Några åtgärder ute i området genomfördes aldrig.

Sammanfattning

- Bevara gamla miljöer på Tjörn för kommande generationer.
- Bebygg inte jordbruksmark, ängar och hagar som kan bidra till framtida försörjning.
- Använd redan "fördärvad" mark till ny bebyggelse.
- Ytterligare hårdgjord mark medför avvattningsproblem.

2.3.14 Privatperson, Rönnäng

Hej är yrkesfiskare i Rönnäng. Bedriver småskalig fiske med fiskebåten Gideon. Mest ensam men i perioder är vi 2 man. Ja och ett 20 tal fiskare från Tjörn till. Är oroliga över ändringar ang Rönnäng fiskhamn. Har förstått att de är förslag att bygga bostäder vid "Astrid fisk". Vi har äntligen fått byggt en gemensam kyl där vi sätter in våra dagliga fångster. Vid 23-00 på kvällen kommer en kylbil å **fraktar** de till Göteborg fiskhamn. Detta går inte att kombinera med bostäder då kylan ligger nära Astrids. Jag vill härmed vädja om att de inte blir ändringar i översiktsplanen, så att det går att bygga bostäder i Hamnen. Detta är den enda hamn som fungerar som fiskhamn på tjörn. Ja företräder många kustfiskare på tjörn. Fiskebåtar inom kommunen som använder hamnen är Istunder, Vågen, Nidaros, Svanfors Liz alla från Dyrön, Hajen, Toven. från Åstol, Hemland, Sydvåg Björn från Klädesholmen, Linda, Rex, Solvåg, Gideon, Rimfors, Hamneskär, Arkö från Rönnäng, Osprey, Hanna, carmita från Skärhamn, Black Pearl, Tärneskär från Kyrkesund, Skanör, Idunn från Björholmen. Alla vi är helt beroende av transport å lossning i Rönnäng.

2.3.15 Privatperson, Märkesten

För oss som bor i Märkesten utanför Skärhamn och har barn, så skulle den föreslagna G/C utmed väg 723 vart mycket uppskattad. Den hade möjliggjort att vi kan låta våra barn cykla till skolan. Idag anser vi att det är för farligt för våra barn att cykla på väg 723 ner mot Kroksdalsvägen.

För att barnen ska slippa korsa väg 723 för att nå G/C-vägen, så hade vi helst sett att G/C-vägen läggs på södra sidan av väg 723.

2.3.16 Privatperson

Undrar om det finns några planer för att bygga en större och kreativ lek-park/trädgårdspark/teater någonstans på Tjörn för alla våra barn?

Undrar också över Häggvallskolans gymnastiksal/omklädningsrum? Är det meningen att barnen ska behöva byta om i korridorerna eller inte alls pga platsbrist?

Har också en fråga kring Fridas Hage, skolgården är under all kritik och detta är en skolgård för de yngre barnen?

Vi som familj är relativt nyinflyttade till kommunen och måste säga att engagemanget kring barnens utveckling känns trögt.

Skickar gärna uppslag och inspiration från andra kommuner vi besökt och bött i om ni så önskar.

2.3.17 Privatperson

Hej! För att bevara den befintliga kulturhistoriska karaktären hos fiske-läge Bleket bör nya byggnader i utbyggnadsområdet Rönnäng-Bleket inte vara direkt synliga från Bleket. Tack!

2.3.18 Privatperson

Synpunkter

Nedanstående synpunkter grundar sig helt på vad som framgår av sammanfattningen av samrådsförslaget till översiktsplanen. Det förutsätts därvid att sammanfattningen är ett koncentrerat av det absolut mest väsentliga från översiktsplanen. Dvs. det som kommunstyrelsens arbetsutskott tycker att medborgarna minst bör känna till.

Utgångspunkter

Översiktsplanen "tar avstamp" och "tar höjd" för ett antal mjuka värden, vilket kan vara helt rätt. Men det som betyder något för framtiden är framför allt, att man säger sig vilja utgå från sådant som har betydelse för en hållbar utveckling. "Agenda 2030, nationella mål för byggd miljö- och infrastruktur, mål om social hållbarhet och folkhälsa, hållbar regional utveckling samt miljö och klimatmål".

Med dessa ambitioner måste en eloge utdelas till kommunen/planförfattaren, som uppenbarligen har förstått att genomförande av hållbarhetsmålen är förutsättningar för ett gott liv på Tjörn framöver.

Utan denna insikt blir ju dessutom översiktlig planering meningslös.

Synpunkterna som framförs nedan bygger på att kommunen verkligen menar allvar med att ha dessa målsättningar och att de inte bara är tomma fraser. Eller i värsta fall, att de utgör till intet förpliktigande

"carte blanche", en slags friskrivning, för att man sedan fritt ska kunna ta beslut som motverkar målen. Undertecknad vill uttrycka denna oro med hänsyn till hur ÖP-2013, med i stort sett motsvarande målsättningar, senare inte beaktades i enskilda beslut.

Översiktsplanen har en tidshorisont till år 2050.

Visst är det bra med långsiktighet. Och särskilt om man samtidigt behandlar och analyserar de långsiktiga konsekvenserna av de beslut som nu ska fattas. Men där finns också en baksida. Hur lätt är det inte att som politiker skjuta upp och därmed slippa ansvaret för genomförande av nödvändiga, ibland kostsamma och kanske impopulära åtgärder med ett så långt tidsperspektiv. Tänker framförallt då på åtgärder för att minska klimatförändringar, som bör kräva omedelbara åtgärder.

I övrigt måste texten under rubriken "Utgångspunkter" framför allt uppfattas som en problembeskrivning av klimatförändringar, kommunikationer, demografi och planeringsproblem. Man skulle alltså rättare kunna kalla utgångspunkterna för "Tjörns utmaningar".

Vad gäller avsnittet "Klimatförändringar och en hållbar utveckling" pekar man härutöver på insatser som måste beaktas. Att man måste hantera klimatförändringarna. Tyvärr inte med förslag till omställning utan i stället ett antal anpassningar, vilka i och för sig också är nödvändiga eftersom omställningar dröjer. Detta kan bara upplevas som oerhört upp-givet. Dessutom blir det väldigt kostsamt för kommande generationer. Eller är det så att man tvivlar på klimathotet?

Var finns generationsmålet när det gäller klimatomställningen? Är det redan nu i inledningen till ÖP:n helt övergivet?

Utvecklingsstrategi

Här redovisas kommunens viljeinriktning. Sammantaget med en karta behandlas kortfattat orter, hamnar, verksamheter, landsbygden, besöks-mål, leder på land och till sjöss, områden med höga natur-, kultur- och rekreativvärden. Viljeinriktningen stannar dock vid att allt skall "utvecklas". I vissa fall ska de olika intressena både värnas, främjas och utvecklas. Vad gäller hållbart resande är det intressant att här ska endast förutsättningarna för detta värnas och utvecklas.

Vad menas egentligen?? Vad ska det leda till?

Redovisningen är ganska intetsägande. Det är svårt att uppfatta några klara linjer eller någon strategi. Framför allt vad gäller ambitionerna om hållbarhet. Kanske man får gå till nästa avsnitt för att där mer i detalj få klart för sig "hur kommunen avser använda, bevara och utveckla" med

avseende på den tidigare uttalade strävan efter hållbarhet. Hållbarhet är ju ett av ledorden i översiktsplanen.

Mark- och vattenanvändning (med bifogad karta)

Serviceorter ska förtätas och landsbygden bebyggas. Områden med höga natur- och kulturvärden är ofta olämpliga för nybebyggelse. (Vad lurar bakom denna formulering??) Industriområden ska utvecklas. Nya vägar behövs för att avlasta befintligt vägnät eller skapa sammanhängande vägar. Befintliga hamnar ska utvecklas.

Beskrivningen rymmer till stora delar allmängiltiga självklarheter. Men - där finns ändå två konkreta uppslag att titta närmare på.

1/ "Nya länkar i vägnätet för att avlasta befintligt vägnät eller för att skapa sammanhängande vägnät i samband med ny bebyggelse."

En ny förbindelseväg är markerad från Tubbegatan till Kroksdalsvägen med motiveringen att dels få ett sammanhängande vägnät dels att koppla på nämnda bostadsområde.

Detta projekt strider mot all nutida trafikteknisk kunskap. Förbindelsen kommer att medverka till att fler tar bilen i stället för att cykla eller gå. Tubbegatan är synnerligen belastad av biltrafik redan nu, till nackdel för de få barn som faktiskt går eller cyklar till skolan. (Föräldrar uppger att trafiken är så intensiv att man inte vågar släppa barnen på en så otrygg skolväg och därför kör man barnen.

Skolan och förskolan är alltså idag en i hög grad "transportorienterad verksamhet".)

Precis som på småorter och landsbygd i gemen har vi här på Tjörn en inarbetad bilkultur, som kommer att vara synnerligen svår att bryta. Klimatet påverkar uppenbarligen inte flertalet människor från att avstå från den bekvämlighet det innebär att ta till bilen i alla sammanhang. Endast fysiska hinder kan eventuellt ge resultat. Begränsa därför i stället trafik till skolor.

Är det så att förslaget är en outtalad lösning på att minska trafiken på Hamngatan - Storgatan, så finns det endast en lösning på detta och det är att stänga av denna led för all genomfartstrafik undantagandes kollektivtrafiken. Naturligtvis en otänkbar lösning för många. Ungefär som att sluta röka. Jobbigt i början men oerhört hälsosamt för alla och för all framtid. Skapa ett lås vid hamnen och gör denna sträcka till en plats för rekreation och möten fullt ut. Idén med "Stråket" skulle t.ex. kunna genomföras.

Man kommer aldrig att nå några miljö- eller klimatmål genom att gynna biltrafik före GC-trafik! Tag hjälp av professionen för att få detta ytterligare förklarat. Säkra utbyggnad av GC-vägar genom budgetering.

Vad gäller tillskapandet av nytt bostadsområde på Tubbeberget och i skogen öster därom, så strider detta mot i princip alla de värderingar som ÖP:n i ampla ordalag försöker pådyvla läsaren.

Landskapsbild, skog, kolsänka, rekreation, friluftsliv, undvika sprängningar. Ja -allt! Det är kränkande mot invånarna! Har planförfattarna varit på berget, i skogen, sett Mullebarnen leka där osv.. Har man inte fattat att det är ett viktigt närområde? Ska det offras bara för att det är orört och innehåller stora naturvärden?

En annan förbindelse är markerad i Höviksnäs med tillhörande utbyggnadsområde. Mot bakgrund av ovanstående framstår det inte som meningsfullt att kommentera detta område.

2/ Område för vindkraftsanläggning samt skyddszon kring detta.

Synnerligen gynnsamt skulle det vara för klimatet och för kommunen om ÖP:n kunde medverka till en ökad vindkraftförsörjning. Energiförsörjningen är en av översiktsplanens viktigaste punkter att hantera, eftersom den hänger så nära samman med klimatets utveckling. Dessutom är det ju en utomordentligt viktig ekonomisk fråga för invånarna och företagen. Tjörn skulle, liksom flera andra kommuner redan gjort, kunna aktivt arbeta för en kommungemensam lokal elförsörjning. Det skulle sätta kommunen på kartan. Vi skulle kunna bli ett svenskt Samsø om bara viljan fanns.

Under energianläggningar saknas tillvaratagande av solenergi. Det kan inte ha undgått planförfattarna att kommuninvånarna har ett stort både egen- och allmänintresse för solceller. Med tanke på de inledande orden om hållbarhet krävs att kommunen tar sitt ansvar för en snabb utbyggnad av solceller. Eller, - att man i "Möjligheternas översiktsplan" åtminstone ger medborgarna möjligheter att både bidra till en klimatomställning och få tillgång till energi.

Allmänna intressen

Sammanfattningen avslutas med ett antal "Allmänna intressen". Dessa borde presenterats inledningsvis i stället för i slutet. De ger en god och bra överblick över vad som redan gäller för Tjörn. Vad som framgår under rubriken "Energiförsörjning" t.ex. hade varit önskvärt att ha läst innan man läser "Energianläggningar" under rubriken "Mark- och vattenanvändning. Många medborgare hade säkert också uppskattat att få

läsa att kommunen nu har tagit fram en koldioxidbudget och att en klimat- och energistrategi är på gång.

Några slutkommentarer.

Det är ytterst få personer som läser hela den fullständiga versionen av översiktsplanen. Det finns därför anledning att fundera på vad som ska stå i en sammanfattning. Min åsikt är att sammanfattningen är lagom i omfång men den saknar tyvärr ett reellt innehåll. Måste därmed misstänka att det även gäller det fullständiga samrådsförslaget.

Det är svårt att förstå att översiktsplanen verkligen ger uttryck för en viljeinriktning. Det räcker inte med att skriva att ÖP:n ska ha en viljeinriktning. Den måste också visa att en sådan finns!

Känns som att kommunen känt sig tvingad skaka fram något nödvändigt ont. Detta är beklagligt eftersom jag vet att man lagt ned ett stort och seriöst arbete på att få fram dessa handlingar.

Ordet "Utveckling"

Så tröttsamt det är att läsa ordet "utveckling". Ett positivt värdeladdat ord, som utnyttjats i tid och otid för allt som ska förändras. Enligt SAOL kan utveckling betyda förändra eller förbättra. I ÖP:n används det i stället för ordet "exploatering", vilket är vilseledande och oärligt.

Säg saker vid dess rätta namn i stället för att lägga ut dimridåer.

Möjligheternas översiktsplan

"Möjligheternas" är ett vackert och sympatiskt ord, som här har fått hjälpa till att försöka ge översiktsplanen en tilltalande klädnad. Det är inte fel, men vad står ordet för. Vems möjligheter är det man talar om. Jag vill tro att vi alla kommuninvånare vill att vår ö ska vara en bra plats att bo och verka på även efter år 2050. Men klimatet hotar och är det allt överskuggande vilket ju framgår av översiktsplanens inledning.

Men vart tog då möjligheterna till reella åtgärder vägen för att verkligen göra en omställning?

Utnyttja möjligheterna i "Möjligheternas Översiktsplan" så att den ger skäl för namnet!

I all välmening och lycka till med det fortsatta arbetet.

2.3.19 Privatperson, Gunneby

Vi äger Tjörn Gunneby 2:52. En gård från mitten av 1800-talet som vi nyttjat som fritidshus sedan 1960-talet. Vår gård ligger i utkanten av Gunneby som en del i äldre by omgiven av ängar och hagar. I takt med Wallhamns utbyggnad har vår sommaridyll dock sakta blivit

mer och mer påverkad, först av buller från bergtäkten och för några år sen av ljusföroreningar. Vi känner oss oroliga över hur samrådsförslaget utbredning av Wallhamns industriområde kommer att påverka vår fastighet och omkringvarande öppna och idag tämligen opåverkade landskap.

Ljusföroreningar idag

Både vår gård och granngården ligger skärmd från väg 169 av en bergknalle vilket medför att det varit förskonat från ljusföroreningar fram tills för något år sedan. Wallhamn tog ned skyddande växtlighet samt monterade en kraftigt lysande armatur som höjer sig ovan bergtäktens kant och sprider ljus också över ängarna mot våra gårdar. Vi påpekade olämpligheten i armaturens höjd i samband med samråd för bergtäktens utökade tillstånd, men fick aldrig någon respons. De senaste åren har vi noterat en minskad population av fladdermöss kring gården, något som kan bero på en ökad grad av ljusförorening. I artdatabanken finns en registrering av fladdermus gjord vid Gunneby kile inre ängar, ca 800 meter från vår gård. Vi kommer att anmäla framtida fladdermusobservationer kring vår gård som underlag inför framtida planer.

Noterar att varken översiktsplanens samrådshandling eller MKB beskriver förutsättningar och konsekvenser av ljusförorening och dess påverkan på exempelvis fladdermöss. För att värna den fladdermuspopulation som förhoppningsvis återstår i Gunneby vill vi att ni ser till att Wallhamns armatur sänks eller avskärmas så att dess ljus inte sprids över angränsande ängar och gårdar.

Översiktsplanens förutsättningar angående ljusföroreningar på Tjörn och samrådsförslaget påverkan behöver också beskrivas i dess MKB.

Översiktsplanens samrådsförslag till framtida utveckling av Wallhamns industriområde

Idag är avståndet mellan vår gård och Wallhamns industriområde ca 500 meter. Med samrådsförslaget tänkta utbyggnad krymper det avståndet till enbart drygt 100 meter. Översiktsplanens förslag till utbyggnad tar både skogs- och jordbruksmark i anspråk och kommer att väsentligt påverka boende i Gunneby.

Vid en full utbyggnad enligt samrådsförslaget, hur avser ni säkerställa att boende inte störs av buller eller ljusföroreningar från verksamheten?

Hur avser ni säkerställa att dagens relativt opåverkade kulturlandskap runt Gunneby Uppegård kan bevaras? Finns det uttalade

målformuleringar som säkerställer att ett genomförande medför en hög grad av landskapsanpassning för att bevara kulturlandskapet?

Störningar under byggtiden?

Ett genomförande av översiktsplanens förslag för Wallhamns utvidgande antas ta flera år. Hur avser ni säkerställa att boende inte störs av buller och ljusföroreningar under byggtiden?

Det framgår inte av förslaget beskrivning om bergtäkten kommer att utvidgas eller om utbyggnaden i övrigt omfattar sprängning. Om så är fallet känner vi oss oroad över de två brunnar vi har på vår tomt, en äldre grävd brunn som används för bevattning och en nyligen borrade brunn som nyttjas för dricksvatten. Vid sprängning finns också risk för vibrationsstörningar som kan orsaka sättningar på våra hus. Vi har flera byggnader på tomten som vilar på en äldre grundläggning, vissa murade, andra kallmurade (dvs utan murbruk). Hur avser ni säkerställa att våra byggnader inte utsätts för vibrationsstörningar som riskerar utlösa sättningsskador eller andra typer av vibrationskador?

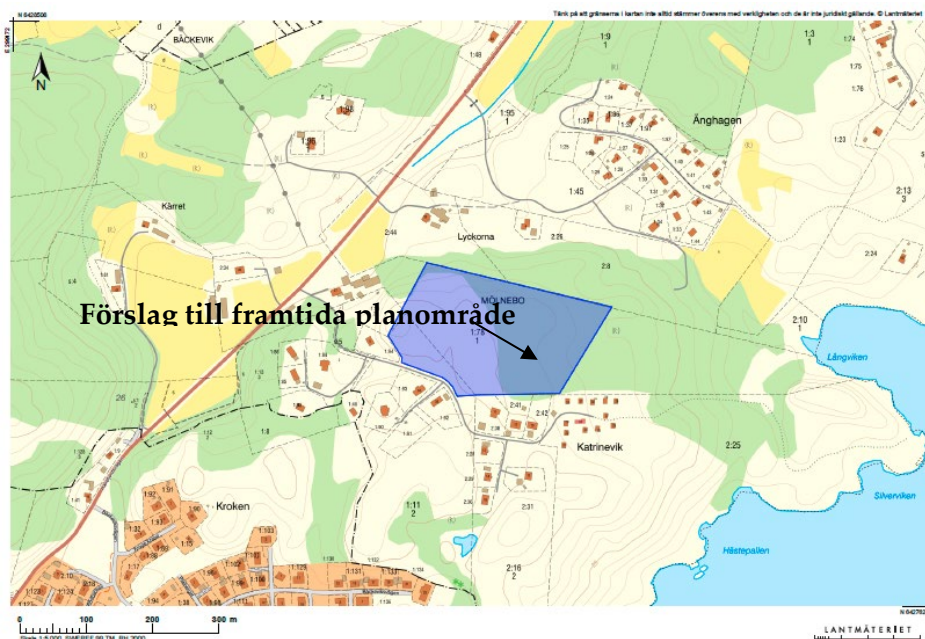
2.3.20 Privatperson, Mölnebo

Förslag till planläggning i Mölnebo, ca 4,5 ha, läge se nedanstående karta.

Förslag till komplettering med nya bostäder med varierade boendeformer (helårsboende) inom Mölnebo 1:78 och Mölnebo 1:11. Pågående markanvändning klassas i ÖP 2013 "som övrig mark, skog, berghällar som inte är lika exponerade i landskapsbilden, spridd bebyggelse samt sammanhängande grupper av bebyggelse".

Utfart kan lösas via Katrineviksvägen till Mölnebovägen/Hakefjordsvägen. Det skulle då bli möjligt att lösa kommunalt vatten och avlopp för befintlig bebyggelse och även för Änghagen och Katrinevik (planlagda områden) som tidigare har diskuterats.

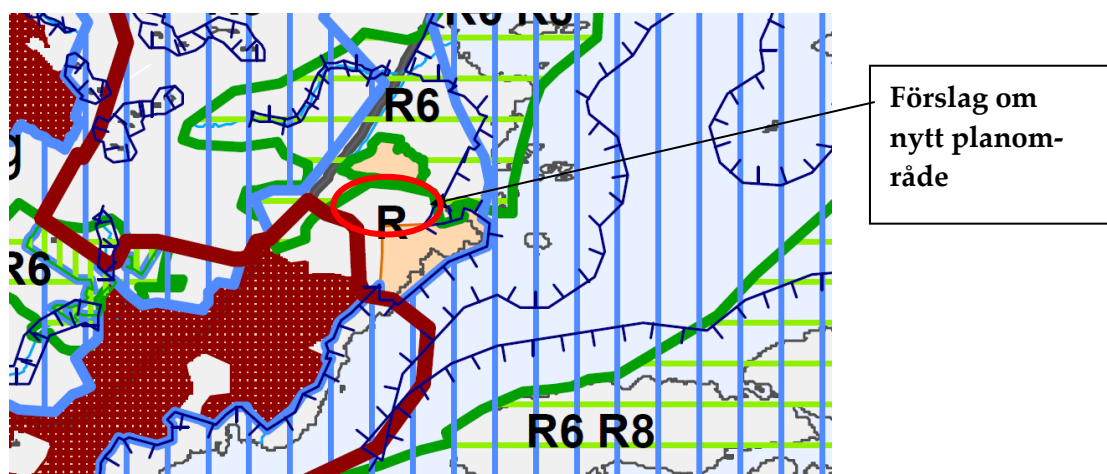
Föreslaget område har inga värdefulla kultur- eller naturmiljöer, tar inte någon åkermark i anspråk och kommer att anpassas till landskapsbilden. Här finns tillgång till kollektivtrafik, skola och affär i Rönnäng (inom mindre än 2 km), badmöjligheter, fantastiskt fina områden att promenera i mm. Detta innebär att landsbygden kan utvecklas så att fler kan bosätta sig på Tjörn.

I samrådshandlingen i ÖP 2023 redovisas inte någon ytterligare bebyggelse för Bäckeвик. Ovanstående område föreslås därför komplettera översiktsplanen som "Utbyggnadsområde yttre del".

Området berör inte något riksintresse för friluftsliv, naturvård eller kulturmiljö och kan anpassas till gällande strandskydd, vilket gör området lämpligt för bebyggelse.

Utdrag från gällande översiktsplan för TJÖRNS KOMMUN, ÖP 2013, laga kraft 16 maj 2014

I nuvarande ÖP 2013, har området "Generellt ställningstagande" där ny bebyggelse kan tillkomma i direkt anslutning till befintlig bebyggelse. Föreslaget område ligger i direkt anslutning till bebyggelsen i Katrineviksområdet.

Övriga synpunkter

- ÖP 2023: "Sammanlänka gång- och cykelvägnätet så att det blir trafik-säkert för oskyddade trafikanter att röra sig i gatuvägnätet."

En viktig fråga är säkerheten för gång- och cykeltrafiken från Kuballe till befintlig gc-väg mot Rönnäng. Här behövs redan i dagsläget en separat väg för dessa oskyddade trafikanter. Här är vägen smal och har mycket stark trafik med tung trafik och många som går och cyklar utmed denna väg idag.

- ÖP 2023: "Verka för en ny fast förbindelse mellan Orust och Stenungsund."

Om det ska planeras för en framtida förbindelse från Tjörn till fastlandet borde det vara en tunnel i närheten av Vallhamn t ex mellan Olsby (genom berget) och mot Aröd och E6 i Kungälv kommun.

2.3.21 Privatperson, Skärhamn

Jag är intresserad av att i framtiden kunna pröva bebyggelseutveckling inom mina fastigheter Nordvik 1:159 och Nordvik 1:196, antingen genom detaljplanering av marken eller ansökan om förhandsbesked/bygglov.

2.3.22 Privatperson, Skärhamn

Tack för en utförlig översiktsplan. Jag håller till stora delar med om Narturskyddsföreningens synpunkter. Till vissa delar är planen inkonsekvent. MÖP-förslaget har en positiv hållning till förhandsbesked och bygglov för bostäder och verksamheter på landsbygden, men på andra ställen står det att detta ska begränsas. Jag kan förstå att man vill samla VA till de redan tätbebyggda områdena men tycker att man borde vara mer frikostig med att bevilja bygglov på sk jordbruksmark om denna inte är åkermark. Betesmark kan nybebyggas i mindre skala. VA kan lösas på ett miljömässigt bra sätt utan att vara anslutet kommunalt. Tjörn vill ju ha en positiv befolkningsutveckling och därmed bör man vara attraktivt även de personer som vill bosätta sig "på landet".

Tjörn bör verka för en funktionell utbyggnad av vindkraften, och därmed ta bort begränsningar av tornens höjd som i praktiken förhindrar nybyggnation då den inte annars anses ekonomiskt gångbar. Jag anser att havsbaserad vindkraft stör inte bebyggelsen på land i nämnvärd omfattning, lite måste man stå ut med för att få en bättre miljö. Kommunen bör göra som på Samsö där lokalinvånarna äger vindkraftverken och alla hade möjlighet att köpa stora eller små andelar innan de byggdes. När invånarna själva får ta del av vinsten blir man betydligt mer positiv

till det störmoment som tornen kan innebära. På Samsö står de på land, inte långt ute till havs där de knappt syns.

Nu när det finns integrerade solcellstak borde kommunen starkt trycka på att sådan skall användas på nybyggda hus, både privat och företag. Man slipper dubbelkostnaden med att lägga tegel eller plåt under solcellerna, så detta blir framtidens byggnadsmetod. Om kommunen inte kan ha tvingande regler bör man istället göra det lockande, ex. genom att slopa bygglovsavgiften helt eller delvis beroende på hur stor del av taket som får solceller. Kommuninvånarna borde ges möjligheter att själva investera i solcellsparkar som kommunen uppför på lämplig plats.

Norge har gott om "hurtigbåtar" i kommunal trafik, katamaraner som kör i 30 knop ger en snabb förbindelse, ex till Tjuvkil som det skissas på. Lämpligen ersätter man alla båtar med snabbgående eldrivna båtar där kommunen kan vara med och investera för en hållbar vattenmiljö.

I MÖP bör ingå en plan för hur man i framtiden kan ta tillvarata regn- och grävatten för att minska åtgången av dricksvatten som det är ont om på Tjörn.

Ovanstående rimmar väl med delmålet: "Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande"

Cykelbanor längs alla asfaltvägar på Tjörn borde vara en självklarhet vid planering av alla vägbyggen och reparationer. Ex finns ingen cykelbana in från rondellen förbi Radona in till centrum trots att vägen byggs om flera gånger.

Jag undrar också hur ni tänker bemöta alla de anonyma synpunkter som kommer in när ni inte kan knyta upp dem till något namn?

2.3.23 Privatperson, Häggvall

Jag har upptäckt i Samrådshandlingen, som vi invånare fått ta del av, att kommunen tänkt belägga vår jordbruksfastighet Häggvall 3:8, med "Landsbygd med höga natur- och kulturmiljövärden". (I tidigare ÖP: Område med endast generella rekommendationer).

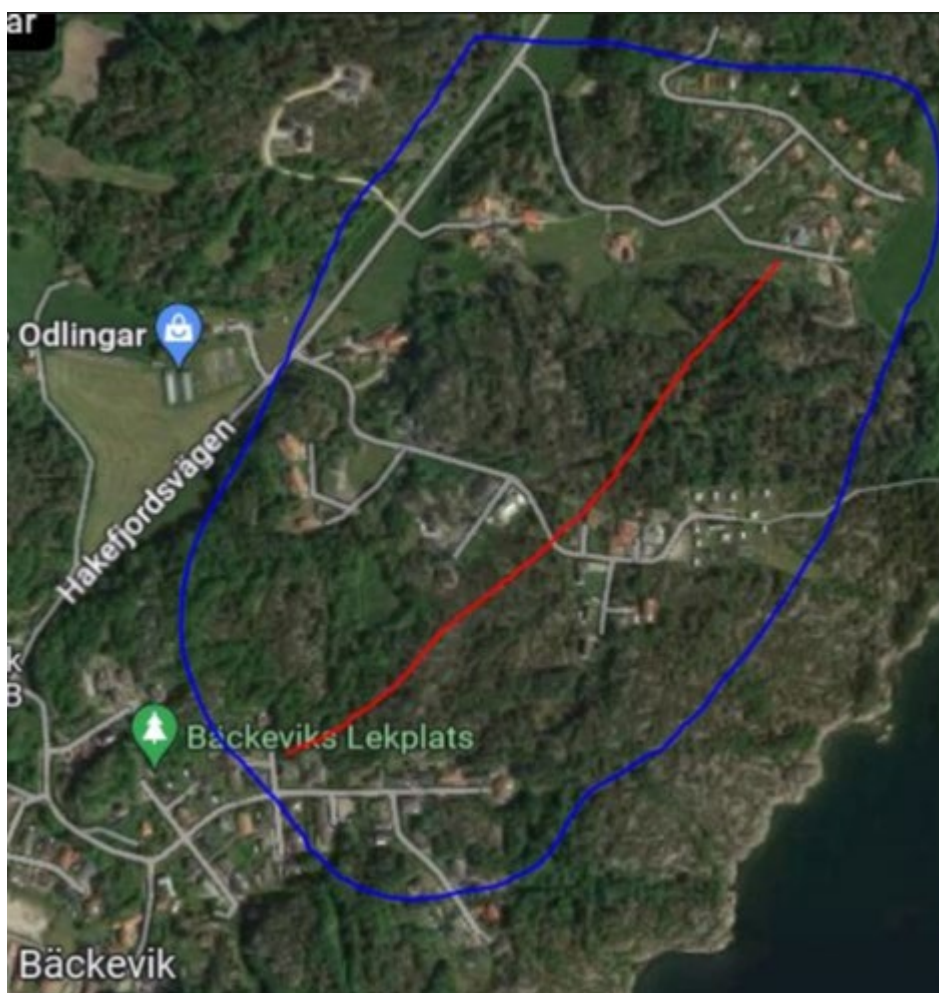
Det räcker med strandskydd på denna jordbruksfastighet sedan 50-talet, så vänligen ändra inte rekommendationen för området som berör Häggvall 3:8, utan låt det fortsatt vara ett "Område med endast generella rekommendationer."

2.3.24 Privatperson

- Varför inte bygga ihop områdena: Änghagen -Katrinevik – Bäckeвик.

- Vad jag förstått så går det en VA- ledning längs Hakefjordsvägen. Varför inte koppla på en parallell VA-ledning typ där jag dragit en röd linje på kartan, så får alla områdena kommunalt VA.
- Områdena har gångavstånd till affär, skola och idrottsanläggning (Tuveslätt).
- Västtrafik och skolskjutsar kör regelbundet på Hakefjordsvägen. (Bara att ta sig utför backen från resp. område)
- Områdena kommer att få ett väldigt attraktivt läge, med närhet till Hakefjordens stränder och vy över fjorden.
- Det blir lätt att pendla till o från områdena, det är bara ca 2 km till väg 169.

Tror dessa områdena kan locka många barnfamiljer till Tjörn.

2.3.25 Privatperson, Gunneby

Vi har några synpunkter på de utbyggnadsplaner som finns med i den kommande översiktsplanen. Vi bor i Gunneby och familjen har gjort det sedan sent 50-tal. Vi har mao levt med hamnen och framför allt med de

sprängningar som har pågått under många många år. Man lär sig att leva med det och självklart förstår vi att kommunen vill utveckla hamnen, men...det som gjort det möjligt att leva med att det är en stor industriverksamhet på andra sidan berget är just berget. Berget har varit och som tur är fortfarande är en ljudbarriär för det som sker på andra sidan att då dra med den breda pensel och visa på att ännu större del av berget och hela udden ska vara verksamheter och industri skrämmer oss. Idag är det en småbåtshamn på andra sidan udden in i Wallhamnsviken, vilket är väldigt trevligt och att låta den fortsätta vara där och kanske möjliggöra för de som har båtar där att öppna upp så att de kan komma till Gunnebyviken och den fina badstrand skulle istället vara positivt. Gunnebybadförening som håller simskola varje sommar och ser till att stranden städas och att bryggor kommer i ser gärna att det kommer gäster från småbåtshamnen.

Jag vet att översiktsplanen inte är juridiskt bindande och gränserna inte är som en detaljplans gränser, men om man ritar med den breda penseln, så kommer det en dag att vara någon som tycker det är alldeles utmärkt att bygga något uppe på udden eller fortsätta spränga bort ännu större del av berget och låta "Wallhamn utökas och komma in i hela Gunnebyviken".

När det var planer på gång att placera två vindkraftverk på berget, varav en var tänkt precis ovanför badplatsen, så tyckte man att utifrån sett, så störde det inte, då det ändå var hela hamnen med dess industrier man hade i blickfånget. För oss som bor och nyttjar Gunnebyviken, var det som att flytta in hela Gunnebyviken till Wallhamn och det är den risken vi ser nu också.

Så det vore väldigt tacksamt om penseldragen blev betydligt tunnare och att i text tala om att bergskammen ska få vara kvar.

2.4 Yttranden från webformulär

Synpunkter framförda genom webformulär bemöts i tematisk redogörelse, se samrådsredogörelse.

2.4.1 Privatperson 1

Ansvariga för trafikplanering måste se till att trafiken blir reglerad. Respektera oss som valt att bo på landet för att kunna njuta av djur och natur i lugn och ro. Många vägar på ön behöver hastighetskontroll i form av fartkameror.

2.4.2 Privatperson 2

Det som behövs satsningar på är framför allt cykelväg myggenäs o sundsby bedrövtligt att man inte kan ta sig den sträckan både som boende eller turist här skall alla oavsett ålder röra på sig på den sträckan har man inte en chans att förflytta sig säkert och så vill man ha ett samhälle med så lite biltrafik som möjligt tänk att få cykla sträckan Stenungsund Sundsby det vore nått men det är väll så att all cykling skall vara i skärhamn för där har man hört skall bli en ny sträckning träkigt att inte barn kan cykla säkert den sträckan myggenäs sundsby

2.4.3 Privatperson 3

Tjörn behöver i första hand satsa på vanliga hyreslägenheter för alla våra unga o gamla som inte har en chans idag kommunen är i princip sämst i hela landet på detta är bedrövtligt vill man sälja sitt boende för de yngre har man ingen stans ta vägen så se till mera hyreslägenheter

2.4.4 Privatperson 4

Cykelbana från rondellen vid Utängs mot kroksdal. Lifsfarligt att cykla på vägen som det ser ut nu. När man har barn vill man kunna cykla från Skärhamn till övriga orter på Tjörn.

2.4.5 Privatperson 5

Hej :-) min tanke är en byggnation av äldreboende alternativt tillgänglighetsanpassade mindre lägenheter i centrala Myggenäs. Det finns nu många äldre i Myggenäs som önskar en mindre bostad, men samtidigt önskar bo kvar i området. De flesta har idag stora villor som egentligen passar bättre till barnfamiljer med närhet till skola och dagis. Drömmen hade varit ett äldreboende vid 'tennisplan' med närhet till både vårdcentral, apotek och världens finaste Icabutik. Jag håller tummarna för en uppdatering i Myggenäs :-)

2.4.6 Privatperson 6

Bygg planskild korsning vid Myggenäs korsväg

2.4.7 Privatperson 7

Förbjud trafik med långsamtgående fordon över tjörnbron, under rusningstrafik

2.4.8 Privatperson 8

Jag tycker Tjörn ska satsa mycket mer på att tillsammans med markägarna bekämpa förbuskningen och igenväxningen. Vissa delar håller ju på att växa igen totalt. Jag tycker det är angeläget att förstärka öns skärgårdskaraktär med kala berg och öppna utmarker.

2.4.9 Privatperson 9

Kanske kan detta finansieras med mindre pengar till kultur, som väl ändå till stora delar får anses vara en enskild angelägenhet.

2.4.10 Privatperson 10

Huvudsyftet är att bevara Hakenäset som det är idag förmodar jag. Den gula delen används idag för friluftsliv men inte den gröna, som till största delen är instängslad. Nu har kategorin "möjlighet för bebyggelse" kopplats ihop med kategorin som hanterar "natur och friluftsliv". För oss som bor här är det väldigt angeläget att veta hur "sällan är möjligt" (grön) skiljer sig från "ofta är olämpligt" (gul), att bygga. Eftersom denna skillnad måste vara helt klargjort för bygglovshandläggare, hoppas jag, så är det viktigt för oss att veta hur de är instruerade att bedöma detta. Observera att det är den gula delen som används för friluftsliv. Orden "ofta" och "sällan" beträffande medgivande av bebyggelse är diffusa. En konkret beskrivning av hur området för friluftsliv är tänkt att bevaras, relativt nybyggnation, är ytterst angeläget. Om svaret är att det bedöms från fall till fall är framtiden för vår fina natur, och tillgången till den, helt upp till enskilda handläggares egen tolkning.

2.4.11 Privatperson 11

Jag tycker att Högriskområde VA skall vara mycket mindre. Vatten och avlopp från en stor del av denna mark går inte ut till stigfjorden utan leds ut i Tådås. Jag tycker man borde bygga ut Tjörns VA system även i detta område på sikt eller höja kraven på avloppsanläggningarna i området istället för att i översiktsplanen begränsa utbyggnad av bostäder mm. Sedan förstår jag inte varför området mellan röra och sundsby ej berörs då dom också släpper ut vatten till stigfjorden. I övrigt tycker jag att gröna och gula områden är förstora. Det borde vara mer/större vita områden (Övrig landsbygd).

2.4.12 Privatperson 12

Hej, vi har för avsikt att bygga åretruntbostad på fastigheten Stora Dyrön 1:228. Tomten är idag obebyggd - men har byggrätt enligt nuvarande detaljplan. Kan vi känna oss säkra på att Stora Dyrön 1:228 fortsatt, vid en ny detaljplan eller ny översiktsplan (som nu släpptes), kommer behålla byggrätten?

2.4.13 Privatperson 13

Det skrivs att man vill ha barnfamiljer till Tjörn och då krävs att det finns en fungerande skola för det är viktigt för barnfamiljer. Idag byts rektorer och personal längtar bor och barnen far illa. Detta lockar inte barnfamiljer till Tjörn.

2.4.14 Privatperson 14

* Generellt vill jag att bebyggelse i möjligaste mån inte görs på jordbruksmark (för odling eller djurhållning).

* Viktigt att de olika orterna får behålla sin karaktär och dragningskraft.

* Självklart skall infrastrukturen fungera och vara säker.

* Viktigt att säkra nära kustbebyggelsen för att klara havsnivåhöjning.

2.4.15 Privatperson 15

Bor i Gamla Myggenäs de senaste 10 åren har trafiken o ljudnivån stigit. Så hoppas ni har en plan på o säkra trafiken här samt tex sänka hastigheten för o minska ljud nivån.

2.4.16 Privatperson 16

Jag ser att det inte planeras någon cykelväg från Långekärr till Björholmen. Det kan jag förstå med tanke på hur få nya cykelvägar som planeras... (verkligen undermåligt). Men då måste jag påtala att det är en potentiell olycksrisk att lämna Björholmsvägen åt sitt öde. Sommartid är det många som använder vägen till fots och cykel när man ska bada. Man vill ju röra på dej och inte behöva ta bilen, dessutom är det ont om p-platser därute (helt okey men då måste vägen dit vara trygg). Därtill är det många som joggar, går med hund, stavgår mm på den vägen för motion hela året. I och med att restaurangen på Björholmen blir mer populär (vilket är kul) och även har många konferensgäster, har biltrafiken på Björholmsvägen ökat enormt mycket. Mest på sommaren men även vår och höst. Och dessa bilister kör fort, 90 är vanligt! De kör alltså på samma väg som småbarn lär sej cykla och klungor med folk med barnvagnar och småbarn promenerar mot havet. Gör något åt detta problem INNAN en olycka sker!!

2.4.17 Privatperson 17

Viktigt att bevara och underhålla den vackra kultur- och naturmiljön på hela Tjörn så den inte byggs sönder av bostäder och vägar. Även om det kan låta motsägelsefullt till det jag just skrev så behövs en cykelväg från rondellen i Vallhamn och till Rönnäng längs med väg 169, så man kan cykla lite säkrare.

2.4.18 Privatperson 18

Är färjeförbindelsen mellan Rönnäng och Tjuvkil väl utredd? Skulle det innebära en tidsbesparing för resenärerna? Har det utretts en färjelinje som skulle kunna gå från Skärhamn, Rönnäng till centrala Göteborg med stop i Marstrand sommartid?

2.4.19 Privatperson 19

Som ni skriver är trafiksituationen sårbar med i princip bara Tjömbron som väg från ön. Kanske att det finns ett sätt att få ännu fler att åka kollektivt så det blir färre fordon över bron? Sedan kan ni väl trola bort alla dessa jävla A-traktorer.

2.4.20 Privatperson 20

Fler vindsnurror ute till havs! Kanske finns möjlighet till smart energilagring till dagar då det inte blåser lika mycket?

2.4.21 Privatperson 21

Kanske ska se till att det finns ett fungerande VA system innan ni ska bygga ut till fler? Hört skräckexempel på hur boende på västra Tjörn knappt har tryck i ledningarna och ändå måste klara sig med egen brunn.

2.4.22 Privatperson 22

Vi ska absolut INTE främja byggnation av vindkraft i Tjörns kommun - Varken på land eller till havs! Fler vindkraftverk på, eller i närheten av, Tjörn skulle totalt förstöra den unikt vackra och värdefulla naturmiljön som finns här. Vindkraftverk är ett mycket fult och onaturligt inslag i naturen, som tyvärr syns inom en radie på flera mil. Vindkraftverk sprider ut stora mängder mikroplast i naturen, som kommer från erosion av bladen. Vindkraftverk dödar ett stort antal fåglar årligen. Vindkraftverk bullrar, vilket påverkar alla levande varelser negativt inom en radie på flera kilometer. Elproduktionen från vindkraft som, av naturliga skäl, är helt oplanerbar skapar stora problem i hela Sveriges elnät, eftersom den är kraftigt volatil.

2.4.23 Privatperson 23

Hej! Tycker kommunen borde bygga fler bostäder i Skärhamn för äldre människor, typ enplans radhus. Många äldre får bo kvar i sina stora hus, eftersom det inte finns något annat att flytta till.

2.4.24 Privatperson 24

Snälla bygg en simhall! Alla kommuner i hela Sverige har en simhall.

2.4.25 Privatperson 25

Frigöra bostäder samt möjliggöra för åretruntboende i fritidshus. Tjörns kommun har under flera år framhållit att kommunen ser positivt på utökad byggrätter/ytor i fritidshusområden när infrastrukturen med VA, vägnät, el, tele samt fiber är på plats vilket det är i Hövikstrandsområdet som gränsar till Höviksnäs tätort. Hövikstrandsområdet fastigheter

består av stora tomter men små byggrätter/ytor. Här finns nu en utmärkt möjligheter bygga för åretruntstandard och göra området attraktivt för bl.a. fritidsboende som vill bosätta sig året runt, barnfamiljer och familjer som vill bo lantligt men behöver större bostadsyta än som nu är tillåtet. Vi som är något äldre eller av annan anledning inte orkar eller har möjlighet att sköta gamla hus med stora tomter får då en bra och lättare möjlighet att sälja fastigheten och skaffa någon annan bostad i kommunens planerade centrumnära blandbebyggelse.

2.4.26 Privatperson 26

Hoppas Tjörns kommun inte tillåter byggnation av vindkraft, varken på land eller hav för det är ett mycket störande inslag på vår vackra ö.

2.4.27 Privatperson 27

Det saknas i stort sett helt tillgång till ett ställe att handla livsmedel etc på hela nordvästra Tjörn. Om det skulle finnas en möjlighet att skapa en lokal i exempelvis Långkärr skulle det kanske vara möjligt att etablera en obemannad butik. Det skulle minska transportererna mycket eftersom närmaste butik nu är Källekärr eller Skärhamn

2.4.28 Privatperson 28

Det finns ett betydande nätverk med smala vägar från Hoga-rondellen och in i nordvästra Tjörn till Kyrkesund, Björholmen, Halsbäck. Dessa vägar är mycket dåliga som transportväg för gående och cykel. Samtidigt är det inte realistiskt att skapa gång/cykelvägar bredvid. Skulle det var möjligt att inleda en dialog med Trafikverket om att finna ett nytt sätt att utvidga och fördela trafik så att det skulle finnas 70 cm plats för gående och cyklar på varje sida med behållen bredd utan filer för biltrafik?

2.4.29 Privatperson 29

För att förbättra trafiksituationen över Tjörnbron skulle det vara möjligt att föra en diskussion med Trafikverket om att förbjuda trafik med långsamma fordon mån-fre 6-9 och 16-18 och söndagar 16-18. Varför inte bygga speciella A-traktorparkeringar i Myggenäs och på andra platser för att göra det mer lockande för ungdomarna att ta buss över bron?

2.4.30 Privatperson 30

Skulle det inte vara fantastiskt med 1-timmestrafik med båt runt Tjörn i varje riktning på sommaren för att enklare locka resande till alla orter som ligger som ligger längst ut på en väg?

2.4.31 Privatperson 31

Kan kommunen jobba med att främja användning av samåkningsappar för att underlätta för äldre och ungdomar att ta sig in till serviceorterna på ön eller till Stenungsund / Göteborg. Men mest för det lokala resandet.

2.4.32 Privatperson 32

När det gäller Tjörns strategi för energiförsörjning bör Tjörn vara restriktiv till att bygga vindkraft. Vår ö är liten och att placera vindkraft på land och i hav skulle innebära mycket negativ påverkan på människor och djur. Vi lever i en havsmiljö där sjöfågel och örnar lever. Vi har solblinkningar när solen går ner i väster som är obehagliga att se för boende. Risk för buller samt utsläpp av microplaster och olja från verken. Inte mycket av detta beaktas när nya verk sätts upp eftersom det är en sådan stor miljöhype kring vindkraftverk. Sen har vi en majoritet av de vindkraftsverk som byggs är utlandsägda. Kina är största ägare och sen Tyskland. Vi behöver inga utländska spekulanter som prospekterar vår ö med denna typ av energiförsörjning som mestadels går på export via de specialavtal dom har. Som sagt var mycket varsamma med detta och tänk hellre att prata med Stenungsund om att bygga kärnkraftverk i vattenfalls oljekraftverk.

2.4.33 Privatperson 33

När det gäller Rönnäng så anser jag att samhället inte skall förtätas. Vi har idag nya bostadsområden som byggts upp och det har blivit mycket bra. Men kring dessa nya områden så är det bra att det finns miljö kvar i form av berg och grönytor. Det skapar dynamik mellan de olika bebyggelserna och skapar en luftigare känsla i boendemiljön. Barn kan springa i bergen och leka. Djur och människor mår bra av att det inte blir för tätt mellan bebyggelsen. Var rädd om vår boendemiljö och skapa ej bebyggelse för tätt inpå befintligt boende. Vi behöver även ytor som ej är bebyggda inpå våra bostäder.

2.4.34 Privatperson 34

"Tjörns unika kulturmiljöer och bebyggelsekaraktärer ska värnas. Det innebär bland annat att byggande i exponerande lägen på bergsryggar och klippor mot havet ska undvikas." Jag tycker inte detta efterlevs, t ex Nordeviksberg går ju fullständigt emot detta och det planerade höghuset på Mossholmen likaså. Tråkigt att dessa fint formulerade dokument inte gäller alla.

2.4.35 Privatperson 35

Ni verkar generellt ha glömt bort cykelbanor. Jag hittar inget om utbyggnaden av dessa. Det kan vara fint att ha med i planen. Till exempel finns det ett akut behov av cykelbana mellan Kållekärr och Sundsby, det vore önskvärt innan någon dör i trafiken där. Alternativt får ni sänka hastigheten på vägen till 30. Men det tror jag trafikverket är skeptiska till.

2.4.36 Privatperson 36

Era ambitioner/visioner på energiområdet är väldigt försiktiga. Havsbaserad vind vore ju bra att förorda. Om ni bråkar om det kanske ni istället kan sätta en målsättning för solkraft. Välj ut områden där markanläggningar är lämpliga. Till exempel på området där ni har bestämt er att vindkraft får vara. Men det finns ju stora ytor på Tjörn där man inte brukar jorden. Uppmuntra invånarna till att sätta mera solceller, gör tydliga regler vad som gäller om du vill ha solceller på t ex Klädesholmen, istället för att bara ha orimliga 100 procent förbud. Ta er an frågan och gör något!

2.4.37 Privatperson 37

Snälla, förstör inte vårt vackra Tjörn genom att tillåta och främja byggnation av vindkraft på land eller till havs!

2.4.38 Privatperson 38

Här kan man antingen bygga hyresrätter i radhus eller bostadsrätter, men om det inte ska förtätas mer så bör vi omvandla denna grusplan till en mysig park.

2.4.39 Privatperson 39

Cykelbana längs hela väg 169 bör byggas snarast!

2.4.40 Privatperson 40

Här är en solig gräsmatta vid stranden. Plantera 3 träd här för skugga och svalka varma sommarkvarnar!

2.4.41 Privatperson 41

Fixa cykelfil och cykelbana längs hela klädesholmenbron!

2.4.42 Privatperson 42

Bygg pendelparkering på sydvästra Tjörn t ex Aröd så att fler tar bussen till Stenungsund.

2.4.43 Privatperson 43

Bygg gång- och cykelbana mellan Bäckeвик och Kuballe, samt mellan Kuballe och Bleket så att denna runda som många använder för löpträning, promenad och cykling blir trafiksäker!

2.4.44 Privatperson 44

Jag anser att översiktsplanen inte längre speglar den framtid som väntar oss med minskad globalisering, skenande energipriser och brutna försörjningskedjor av varor och komponenter ifrån hela världen. Enligt min uppfattning är det fullt realistiskt att vi står inför en kraftig tillbakagång i ekonomin och utvecklingen generellt på grund av detta. Tjörns kommun bör lägga mycket större vikt vid ökad beredskap och lägga till rätta för en ökad självförsörjningsgrad som en rationell åtgärd för att minska sårbarheten vid en långvarig ekonomisk och/eller geopolitisk kris. Underlätta för jord- och skogsbrukare genom minskad byråkrati och ge stöd för åtgärder som främjar en ökad livsmedels- och bioenergiproduktion. Underlätta för avstyckning av tomter utanför detaljplan då en större tomt kan bidra till ökad självförsörjningsgrad genom egen produktion av livsmedel, solceller etc. De bostäder som idag ligger tätt inpå varandra är också de mest såbara.

2.4.45 Privatperson 45

Vår synpunkt är generell och gäller ÖPs hela intention med tillväxt och planerad befolkningsökning. Vi förvånas över att det pratas så lite om omställning och alternativa lösningar vad gäller bebyggelse, kommunikation, energiförsörjning och näringsliv. Tjörn skulle kunna bli en grön ö, en förebild för många - med tillväxt på andra plan än de traditionella. Kommunen borde trycka mer på omställning i ÖPn - och främja lokala initiativ med mer sol, vind och vatten, tydligare cykelbanor/leder, småskalig eldriven kollektivtrafik, grönare turism, självförsörjning mat och vatten mm. Det finns många bra anslag i planen, om hållbarhet och att inte bygga på jordbruksmark, inte spränga berg, värna strandskydd mm. Men kommunen behöver ha en konkret plan för hur detta ska verkställas och bevakas, och på olika sätt tydligt stimulera/premiera övergång till ett fossilfritt och cirkulärt samhälle. Så att vi kan fortsätta bo och verka på denna fantastiska ö och växa organiskt. Lycka till kära kommun!

2.4.46 Privatperson 46

Denna översiktsplan är mycket bra eftersom den är en så bra blandning av allmänna frågor och framförallt specifika frågor som går att relatera till min egna situation såsom fastighetsägare och boende inom Tjörns kommun. Jag bor på Hakenäset - Höviksnäsområdet - och jag är

framförallt nöjd med den utvecklingsstrategi som gäller för hela Höviksnäsområdet. En stor del av området präglas av fritidsbebyggelse och befintliga detaljplaner sätter stopp för utvecklingen till permanentboende då storleken på byggnaderna begränsas vilket gör området mindre attraktivt för framförallt barnfamiljer. Idag har vi ingen möjlighet att ta oss till vårt hus med allmänna kommunikationsmedel när skolorna inte är igång. Det är fullt förståeligt då underlaget är för litet. Denna översiktsplan kan vara ett mycket bra underlag för kommunen och enskilda bostadsexploaterer när de skall planera för utökat bygande inom Höviksnäsområdet där jag bor. Jag - vi - ser fram emot att se resultatet.

2.4.47 Privatperson 47

Viktigt med starkt strandskydd så det inte byggs överallt. Tjörn har så vacker och varierad natur som alla ska kunna ta del av (allemansrätt), det går inte om det byggs hus vid varje strand eller på varje berg.

2.4.48 Privatperson 48

Det står så här: Pendelparkering vid Myggenäs centrum kan behöva flytta till annan plats vid förtätning med ny bebyggelse. Jag har bott i Myggenäs i 8 år och under den tiden har det inte funnits något pendelparkering. Jag har hört av grannar att det fanns tidigare men att den aldrig har blivit ersatt.

2.4.49 Privatperson 49

Finner det trist att alla vägar ska gå ifrån tjörn. Möjlighet att åka runt på ön vore fint. Både med cykel och kanske en badbuss på sommaren som går runt i en slinga

2.4.50 Privatperson 50

Ser väldigt bra ut - MEN - låt det inte bara bli fina ord. Säkert kostat multum att jobba fram så jag hoppas på genomförande.

2.4.51 Privatperson 51

Glöm inte cykelväg mellan Myggenäs Skåpesund!

2.4.52 Privatperson 52

Har ni glömt nordvästra Tjörn helt? Vad finns det för utvecklingsplaner för oss i Klövedal? Motsätter mig att Klövedal endast ska tjäna som rekreationsområde. Vi som bor här känner oss glömda och styvmoderligt behandlade.

2.4.53 Privatperson 53

Som vanligt är det inget i Klövedal (eller som ni politiker kallar det, fäsokna.) Andra pratar om cykelbanor utmed vägar. Här har vi cykelled genom terrängen som inte leder till där folk bor eller jobbar.

2.4.54 Privatperson 54

Tjörns kommun ska inte tillåta byggnation av bostäder på odlingsbar mark utan verka gör att tjörns marker odlas och sköts så att importbehovet minskas. Inte ens den mark kommunen äger som är odlingsbar ska tas till bostäder. Markägare ska uppmuntras till att bruka sin jord och mängden mark som ligger i Vall minskas

2.4.55 Privatperson 55

Bostäder bör byggas på ett sätt så de smälter in i miljön, tex bör modernistiska byggnade och ombyggnader inte tillåtas i klassiska bostadsområden

2.4.56 Privatperson 56

Tjörns kommun bör för sina invånares bästa uppmuntra konkurrerande livsmedelskedjor och bryta Icas monopol för att främja konkurrens och hindra att tjörnborna lägger sina matpengar i Stenungsund. Att ica har monopol gynnar inte låginkomsttagare och barnfamiljer på ön

2.4.57 Privatperson 57

Tjörns kommun måste förhindra att det dras kablar från vindkraftverk i fjordarna kring ön. Det är välkänt att magnetfält skadar hummer och krabbyngel. Kabeldragning innebär störning för tumlare och delfiner. Risk för grumling och skador på ålgräsängar i ett redan känsligt område.

2.4.58 Privatperson 58

Björholmens marina bör ej tillåtas fylla igen vattenområden bakom marinan in mot kårsund. Dessa grunda vattenområden är viktiga för laxyngel och fågelliv. Vidare bör de ej tillåtas expandera själva marinan (bryggor etc). Samt vid hot om vite förbjudas att klippa botten kring bryggorna där det växer sudare och ålgräs. Det finns känslig biotoper runt björholmen som hotas pga verksamheten. En tillsyn av hur vattnet från badtunnan hanteras bör genomföras eftersom denna rengörs med kemikalier som riskerar hamna i stigfjoden

2.4.59 Privatperson 59

Cykelväg till Kyrkesund önskas snarast! Hela vägen från Skärhamn till Kyrkesund.

2.4.60 Privatperson 60

Utbyggnad av bostäder i nordrevik vore kanon, gärna fler av lägenheterna uppe på berget som passar i miljön och verksamheter vore mycket positivt. Något promenadstråk/grönytor i bostadsområdet för hund osv vore uppskattat då man annars bara måste gå ner till cykelvägen varje gång. Färjan till GBG vore ju GENIALISKT bra!!

2.4.61 Privatperson 61

Skulle behövas att busstrafiken utökas genom att köra Hamngatan stycket Nordviksberg här bor många som har långt till hållplatser för kommuntrafiken

2.4.62 Privatperson 62

Vi behöver en fastlandsförbindelse till och då ifrån södra Tjörn. Vet att det funnits tankar på det tidigare. Ska kommunen växa och det ska flytta in mer åretruntboende så behövs det. Gärna en bro ifrån Kuballe och över mot Kungälv.

2.4.63 Privatperson 63

Hej, Jag undrar vad utbyggnadsområde för industri betyder och hur det skulle påverka oss som bor i området. Vi anser att detta område inte bör kategoriseras som utbyggnadsområde. Naturen bör bevaras! Både för oss som bor i området och i närheten. Här finns också populära promenadstigar och ridvägar.

2.4.64 Privatperson 64

Min uppfattning är att många barnfamiljer flyttar till Tjörn. Men det finns alldeles för dåligt med roliga aktiviteter för familjerna på ön. Det skulle finnas en eller två stora roliga lekplatser likt den på Stenungstorg som har både kul lekplats samt skatepark i sin kommun. Det är fantastiskt att vi har havet här men resten av året.... Vänliga hälsningar.

2.4.65 Privatperson 65

I Förslaget så drar man den nya strandskyddslinjer extremt när stranden på Häröns östsida. Detta gör att det kan bli problem för husägare att renovera sina bryggor. Det finns inga hinder från att dra strandskyddslinjen ex. 10 m ut från stranden. Detta skulle säkerställa att fastighetsägare på området inte får onödigt hinder vid ex. bryggrenoveringar. I Länsstyrelsens beslut av december 2014, Förordnande om utvidgat strandskydd i Tjörns kommun, så togs strandskyddet bort från dessa områden eftersom det ansågs att områdena var såpass bebott att strandskydd inte kunde motiveras. Med det nya förslaget av dragningen av

strandskyddet med strandskyddslinjer som tangerar kusten så begränsar och försvårar man för boende i området.

2.4.66 Privatperson 66

Jag tycker allmänt att det är för hårda regler för bygga på landsbygden vilket driver upp priser på det som redan är byggt. Alla vill inte bo i samhällen och jag tycker det är tråkigt att landskapet växer igen. Jag skulle vilja ha större vita områden samt lättare krav på var och hur man skall bygga.

2.4.67 Privatperson 67

Hel Cykelväg mellan Källekärr och Skärhamn. Den avbryts på mitten så cyklister måste åka på landsväg en bra bit. Generellt saknas bra cykelvägar för turister och boende på långa sträckor. Vi har ju till och med cykeltävling varje år.

2.4.68 Privatperson 68

Kanske man borde renovera och bygga ut VA innan man diskuterar mer befolkningen i denna takten kommer ni ju aldrig ikapp.

2.4.69 Privatperson 69

Innan man bygger fler bostäder behöver Tjörn en till bro eller tunnel, det är redan kaos vintertid med köer vid rusningstid.

2.4.70 Privatperson 70

Det finns på tok för lite parkeringsplatser för alla turister och boende som vill besöka Tjörn och bada eller vandra i skog och mark.

2.4.71 Privatperson 71

Rönnängs samhälle, Bleket och Klädesholmen kommer att på sikt byggas om till ett samhälle. Behovet av båtplats är väsentligt när Tjörn skall växa enligt presenterad långtidsplan. Redan idag är läget prekärt. Lilla Getryggens Marinas utbyggnad av existerande Stansviks hamn är viktig för framtiden. Det är även väsentligt att ÖP-n pekar på det behov av ytterligare verksamhetslokaler i anslutning till den planerade småbåts hamnen i Stansvik.

2.4.72 Privatperson 72

Bevara denna unika kustremsa från byggnation. Används för bad promenader, rekreation, fiske, och gör vår ö unik.

2.4.73 Privatperson 73

Ta vara på Astrids fiskhamn , ordna bryggor för fiske, färjeterminal för öarna och parkeringar, samhället i Rönnäng behöver denna avlastning i infrastrukturen.

2.4.74 Privatperson 74

Bevara kustremsan runt hela ön, ett fantastiskt arv vi har fått som måste förvaltas och viktigt för alla på ön och även för oss vars generationer vistas i vikarna. Måste helt enkelt bevaras för framtiden kust remsan har större värden för semester och rekreation än byggnation med kortsiktiga vinster

2.4.75 Privatperson 75

Byggnationer som sker kustnära även i Palm ändrar område skall ha samma byggregler som i de kulturområde kommunen anget. Sluta tillåtelse av utfyllnader och byggnationer av flervåningshus som förstör buhuslänskttradition. Dvs bygg enhetliga hus dom fiskarstugor med moderna energiteknik mm och traditionellt utseende

2.4.76 Privatperson 76

Skall något höghus tillåtas när kusten skall det vara ålderdomshem till det äldre så de kan se kusten som dom lämnat över till oss och sitta där och se släktingar och vänner vinka från båtarna.

2.4.77 Privatperson 77

En väl förankrad plan för Rönnäng. Parkeringar räcker inte till. Skolan i Rönnäng saknar parkering och gräsytor. Affären har ingen större yta att tillgå... mm Svårt att expandera. Som förslag- missa inte att gigors Astrids fisks markyta för parkering sommartid. Färjeterminal för öarna, mer yta åt fiskare och båtföreningen och ett hus för åldringarna.

2.4.78 Privatperson 78

Jag önskar att vattenkvaliteten kunde förbättras i Linnviken vid badplatsen och egentligen hela Linnvikskilen. På vissa ställen täcks botten av ett tätt lager alger som det bubblar ifrån. Detta på grund av liten cirkulation på grund av Kålhuvudets grumsedamm som kunde öppnas så vattnet kan cirkulera och förbättra chansen för fisk och ålgräs att etablera sig här igen till gagn för badande och inte minst Simskolan.

2.4.79 Privatperson 79

Vid Bö-tjärn finns fina vadrings slingor men då det är svårt med Parke-ring(inga p-platser nära) blir det inte särskilt tillgängligt. Bättre/ fler parke-ringsmöjligheter där skulle vara bea

2.4.80 Privatperson 80

Vid kyrkoruins hade det varit kanon med en promenadslinga längs med vattnet. Som det är nu är det svårt att komma någoannen stans än bilvägen ner till kyrkesunds brygga.

2.4.81 Privatperson 81

Bötjärn har ju ett fint friluftsområde men nu finns ingen p-plats i närheten att parkera på, jättesynd tycker jag för det kommer bli ett minskat intresse för det området

2.4.82 Privatperson 82

På andra områden för utveckling har ni skrivit: "Området ska utformas så att det inte stör närbelägna bostäder." Men inte här - varför? Jag anser att området öht inte bör exploateras för industri. Här finns naturvärden som uppskattas av många, och boende som kommer att påverkas negativt. Men om något ska göras här, så ska det åtminstone "utformas så att det inte stör närbelägna bostäder."

2.4.83 Privatperson 83

Vi vill inte ha vindkraft i Fagerfjäll

2.4.84 Privatperson 84

Att lägga en vindkraftpark eller etablera vindkraft överhuvudtaget i Tyfta visar på att personerna som har gjort förslaget till översiktsplanen inte har varit ute på plats för att kontrollera platsen. Det finns ingen rimlig anledning till att det bör läggas inom detta område och förslagsvis bör man utveckla vindkraftparken som står på återvinningscentralen, Heås, med fler vindkraftverk. Inte bara stör det natur, miljö och lantbruk inom området, utan även det vilda djurlivet som finns i Tyfta.

2.4.85 Privatperson 85

Att låta industriområdet krypa så nära 169:an istället för att bevara naturvärdet känns märkligt. Jag har förståelse för att man vill expandera, men att behålla någon form av naturgräns mellan 196:an och industrin hade varit vettig. Det går ju att gömma undan området och bevara naturkulissen.

2.4.86 Privatperson 86

Vi vill att grusplanen vid Linhäcklan används på ett sätt som är bra för närboende och hela Tjörn. Förslag: Helikopterplatta

2.4.87 Privatperson 87

Allroundplan/multiarena så att man kan spela t ex fotboll, handboll, basket osv. Rolig lekplats för alla åldrar med gungor, linbana, rutschkana, gungbräda, sandlåda, klätterställning, även handikappanassad klätterställning osv. Vi har massor av bra idéer! Man kan också passa på att plantera träd, buskar, blommor osv. Det får även plats med grillplatser, bänkar och bord osv. Parkering så att alla har möjlighet att besöka platsen. Bra för butiker och andra näringsidkare. Vi är många i Bäckeвик som redan har pratat om det här och alla grannar som vi pratat med tycker det är en toppenidé!

2.4.88 Privatperson 88

Mindre miljöpåverkan i svanvik

2.4.89 Privatperson 89

Vi saknar bio och simhall otroligt mkt. Det är en sorg att man lät Saga bion förfalla och inte klarade att ordna ett substitut. Barn och ungdomar är tvingade att lämna ön för ett biobesök. Dyrt och komplicerat. Och en ö utan möjligheter för barnen att lära sig simma under vintertid är dåligt.

2.4.90 Privatperson 90

Kommunens satsning på "Tjorn Island of Art" tar sikte på en långsiktig och hållbar utveckling av besöksnäringen på ön. För att projektet skall bära frukt så krävs dock, förutom marknadsföringsinsatser, vissa fundamentala insatser för att besökarna skall känna sig nöjda och återkomma. Vad gäller besöksmålet Pilane så handlar det till stor del om att vatten och avlopp saknas inom området. Pilane investerar årligen miljontals kr på att skapa utställningar som attraherar såväl nationella som internationella gäster men Pilane kan efter 17 år fortfarande inte erbjuda gästerna toaletter annat än bajamajor. Avsaknad av vatten och avlopp omöjliggör också uppförande av en mindre servicebyggnad som förutom toaletter skulle innehålla lokaler för information, kafé, mindre utställningar etc. Menar Tjörns kommun allvar med sin satsning på en långsiktig och hållbar besöksnäring så bör vatten- och avloppsfrågan i Pilane hanteras snarast möjligt.

2.4.91 Privatperson 91

När det kommer till vindkraftsbygge är jag helt emot. Solceller är ett mycket natur- och miljövänligare. För inget oväsen, släpper inte ifrån sig plastartiklar eller slår ihjäl fåglar och insekter. Vindkraftverk är inte bättre ute till havs. Har kortare livslängd och är inte planerbar. Kärnkraftverk, vattenkraftverk och solceller ska det satsas på.

2.4.92 Privatperson 92

Tubbegenomfarten - över min döda kropp.

2.4.93 Privatperson 93

Kommunen borde satsa mer på lekplatser, gärna med teman och inte vara standard lekplats. Idagsläget finns det inte många på Tjörn, i alla fall inte på södra delen. Lägg pengarna på det istället för på konstverk så kommer nog fler barnfamiljer stanna på ön.

2.4.94 Privatperson 94

Skyddsrum borde byggas så det täcker en större del av befolkningen.

2.4.95 Privatperson 95

Om byggnation på Tubbeberget och Tubbeskogen tillåts flyttar jag från kommunen. Trodde aldrig man kunde vara så hänsynslös mot de som bor runt området och denna pärla till närmatur. Detta är en jätteviktig naturmiljö och landmärke för alla som bor runt området. Både barn och vuxna/pensionärer, just för att det är oexploaterat. Barnen går dit själva, det finns ibland mulleverksamhet, familjer, joggare, utsiktsplatsen från toppen, fornlämningar, hundrastare, här finns lite vilda djur så att barnen kan få uppleva dem. Här finns allt man behöver som inte finns i området annars. Det är just för att det är oexploaterat som det ger hela området ett mycket stort värde. Ta bort exploatering av Tubbeberget och Tubbeskogen. Bort.

2.4.96 Privatperson 96

Förutom att villatomter på Tjörn tillåts vara betongklossar som sticker upp med mycket fula betongväggar (helt oanpassat till platsen som Nordeviksberg (=svag politik)) innebär transportlederna enorma irreversibla ingrepp som aldrig läker eller försvinner. Ni får tänka att om några hundra år finns inte denna bebyggelse kvar, bara bortsprängda berg. Visa respekt för era invånare och för framtida generationer av både människor och djur och växter. Lämna Tubbe- och Arödbergen i fred.

2.4.97 Privatperson 97

Man ser tydligt att det är företagarna/byggarna/markägarna som exploaterar, som politikerna sätter i första rummet, inte alla vi andra, som utgör en stor del av det levande samhället/levande landsbygden. Vi kommer flytta och lämna allt engagemang i samhället om detta sker på Tubbeberget och ni får in nyrika sommargäster med flera boenden de kan välja mellan, som inte till större del bidrar till gemenskap i samhället utan kommer med förväntningar på samhällsservice.

2.4.98 Privatperson 98

Det här är en dödsstöt för de som bor runt Tubbeberget. Som lämnar kommunen om något av berg, skog och genomfartsled exploateras. Vilka lockar man hit med utsikt över hav och över alla oss andra? Engagerade medborgare? Eller är det exploatörernas fickor som gynnas mest? Byggstatistiken? Det sker på boendemiljöns bekostnad. ExploateringsIdén är hänsynslös mot den ö man har ansvar att se till allas intressen, inte bara byggkompisar som förstås trycker på. Vi vill INTE ha någon genomfartsled här. I Tubberöd/Kroksdal finns jättebra nätverk av gång- och cykelvägar för barn och de som prioriterar bort bilen vid korta resor. Bygg cykelbana istället så folk slutar ta bilen till gymmet/skolan/ärenden där man mest transporterar sig själv. Sprängningsplanerna i ÖP känns helt otidsenliga, styrgruppen verkar sitta fast i samhällsplanering från förr. Våga bry er om alla som gillar ön för att det inte är exploaterat överallt. Annars överger vi, och för den delen, även turisterna ön. Hastalavista

2.4.99 Privatperson 99

Hej, jag ifrågasätter det orange-vita området som är utpekad som utbyggnadsbar mark mellan Storgatan-Långavägen? Detta är Tubbeskogen, ett väl omtyckt friluftsområde. Området är välanvänt av invånare i Skärhamn ex för: hundpromenader, friluftsfrämjandet har aktivitet här med många deltagare, skolan använder skogen för utflykter, närliggande rekreativområde, hög biologisk mångfald men en mängd olika fåglar kopplade till skogen och Toftenäs naturreservat. Tror också det finns många arkeologiska fynd inom området. Hur kan detta pekas ut som utbyggnadsområde för bostäder? Vi måste vara rädda om denna typen av närliggande skogar intill en stor ort!

2.4.100 Privatperson 100

Vad händer med det området?

2.4.101 Privatperson 101

Fiskhamnen i Stansvik är Tjörns enda fiskhamn och bör förbli en industrihamn. Området och kajerna vid norra och södra kajen i Stansvik samt området där Astrids Fisk ligger bör även i kommande plan, vara industrimark och inte centrumnära. Centrumnära öppnar upp för bostadsbyggande och kommer på sikt göra det omöjligt att bedriva verksamhet i hamnen. Alla befintliga kajer och all kajnära mark, behövs för att Rönnäng även i framtiden skall kunna vara ett kluster för de marina näringarna

2.4.102 Privatperson 102

Om man lyckas enligt översiktsplanen så har man vunnit mycket, men det gäller att förverkliga snart. Med tanke på vår åldrade befolkning och även att man önskar ungdomar som stannar kvar så är hyresrätter viktigt att man försöker bygga upp mer utav så att man från ett stort hus som äldre kan flytta till en hyreslägenhet istället för bostadsrätt och även som ungdom som ett första boende att man kan bo i en hyresrätt, där tror jag man vinner mycket - då många äldre har svårt att klara av sina stora hus. Så om man tänker högstadium på annan plats än Bleketskolans plats så är det viktigt att det görs antingen hyreslägenheter där eller äldreboende då detta kommer bli stort behov framöver och redan är nu, så kanske inte inom för lång framtid. Allra helst utveckla högstadium där. Kommunikation med cykelvägar borde förbättras från Bäckeвик som bor många barn att ta sig via både Kuballe och även ner till Rönnängs skola samt till Tuveslätt där aktiviteter är många som man cyklar och går till.

2.4.103 Privatperson 103

Som boende i Utäng, Skärhamn önskar jag att det blir en gång/cykelväg längst hela sträckan Utäng in till Skärhamns centrala delar. Detta skulle underlätta mycket för oss som familj då vi väldigt mycket oftare skulle kunna välja cykel istället för bil som kommunikationsmedel. Som det är idag är inte vägen lämplig att cykla på med yngre barn.

2.4.104 Privatperson 104

Det känns nödvändigt att en strategi tas fram så att unga människor som växt upp eller flyttar till Tjörn har möjlighet att hitta ett boende där deras liv kan utvecklas. När marknaden är som den är och bostäder har ett högt inesteg, då krävs det tydliga insatser. Ett exempel är att människor som inte bor i kommunen, som endast är ute efter ett sommarhus får stå i den kommunala tomtkön. Att kunna köpa en tomt av kommunen borde vara en möjlighet för människor som har för avsikt att leva, arbeta och frodas här. Om det inte tas verkliga krafter mot detta så kommer väldigt många unga tjörnbor istället behöva välja grannkommuner. Det absolut enklaste sättet att få kommunen att växa är att kunna erbjuda möjligheter här och undvika att människor behöver flytta. Så om kommunen rannsakar sig själv och ställer sig frågan: "Hur ska unga människor göra för att kunna bo kvar på Tjörn?".

2.4.105 Privatperson 105

En kommun utan en skatepark känns lite tråkig. Skateboard är en perfekt aktivitet för alla unga som inte riktigt gillar eller klarar av den strukturerade idrotten. En skatepark attraherar kultur. Se på Malmö

Stad som exempel där skate och kultur går hand i hand. Ps. Det finns pengar! Taxera människor som äger hus som de inte bor i.

2.4.106 Privatperson 106

Behåll och försök göra naturområden mer tillgängliga. Idag saknas ofta parkeringsmöjligheter. Naturen är en mötesplats, en lekplats och viktig för klimatet. Behåll gärna så mycket grönt i närområden.

2.4.107 Privatperson 107

Vii vänder os emot att våran mark i Låka ,3:6, har blivit klassad som "Landsbygd med höga natur-kultur miljö värden". Vi begärde plantillstånd 2006- 11-27 på marken 3:6.3. Och I den tidigare ÖP 2012(2012-05-31 Utställningshandling sidan 48 "Ändringar i tätortsstudie Höviksnäs" Programmet godkändes i samhällsbyggnads arbetsutskottet 2008 -12-08 paragraf 223) var bostäder, både enfamilj och flerfamiljshus inritat. Vi har med andra ord väntat sedan 2006 på ett plantillstånd.

2.4.108 Privatperson 108

När kommer cykelvägen genom skärhamn ? Det är fruktansvärt tragiskt att ni inte kan göra något runt och i Skärhamns vägar Hamng -Storgatan och runt utäng mot kvarnen o södra skärhamn. Då skulle man kunna cykla runt utan att vara rädd att bli påkörd. Tjörns kommun har ett uttryck. O värnar om kommunens trygghet. Gäller inte detta? Kanterna behöver röjas, då blir marken bredare för cyklisterna och o medborgarna som promenerar. Jag vill ha svar på mina synpunkter. Tack

2.4.109 Privatperson 109

Önskar lättnader i detaljplan över områden som ej får bebyggas. Nuvarande begränsning i "mark som ej får bebyggas" förhindrar möjlighet att bygga exempelvis garage och att utveckla befintliga fastigheter. Nuvarande begränsning upplevs ej vara grundat på någon faktisk anledning (såsom strandskydd eller bevara kulturarv) och bör således tas bort. Inget känt syfte till varför kommunen skall begränsa finns. Givetvis skall övriga bestämmelser för byggnationer följas, men ta bort onödig "prickmark" som ej bidrar till positiv utveckling av fastigheter.

2.4.110 Privatperson 110

Att Tjörns kommun ska ha 20000 invånare är både olämpligt och orimligt. Tjörns kommun är redan nu tätbebyggt, och det med svårt att försörja så många människor med vatten och avlopp. Trafiksituationen redan nu är ansträngd, och kommer inte att klara en så stor ökning. Förutom ökningen av invånare så kommer det till ökade fritidsboende och

turister. Det är inte rimligt att Tjörn ska växa med 25% till 2050, när Sveriges befolkning beräknas växa med 13% enligt SCB.

2.4.111 Privatperson 111

Jag önskar att Tjörns kommun skulle förenkla och vara mer tillmötesgående till generationsboende på lantbruksfastigheter. Detta har andra kommuner. Det skulle Tjörns kommun tjäna stora pengar på!

2.4.112 Privatperson 112

Skogen är redan skövlad tillräckligt i området. Det är blött i marken ofta då kvarvarande träd inte suger upp tillräckligt med vatten. Vi vill ha möjlighet att gå i skogen, plocka bär och svamp. En utbyggnad av Vallhamn förstör naturupplevelsen.

2.4.113 Privatperson 113

Skogen är redan skövlad tillräckligt i området. Det är blött i marken ofta då kvarvarande träd inte suger upp tillräckligt med vatten. Vi vill ha möjlighet att gå i skogen, plocka bär och svamp. En utbyggnad av Vallhamn förstör naturupplevelsen.

2.4.114 Privatperson 114

Vatten från egna brunnar riskerar att försämrats om det grävs och sprängs nära bostadsområde

2.4.115 Privatperson 115

Utnyttja den yta Vallhamn redan har. Bygg på höjden, fyll ut vattnet för att skapa ny yta. Uppställningsplats för alla bilar kan användas för nya verksamheter och industrier. Bygg parkeringshus på höjden för alla bilar om det behövs så stor yta för dem. Spräng inte bort det som gör Tjörn till Tjörn! Om man spränger bort och bygger på den yta som visas på kartan försvinner det vackra i naturen som gör att man så gärna vill återvända till Tjörn.

2.4.116 Privatperson 116

Det finns många fritidshus på Tjörn. Om de husen försvinner kommer många turister att försvinna då dessa fritidshusinnehavare inte kommer att återvända till Tjörn. Bygg inte ut fullt enligt kartan så att hus behöver rivras. Anpassa till befintliga byggnader med god marginal. Använd det material ni spränger bort till att fylla ut i vattnet och bygga på för att undvika att förstöra naturen. Bygg på höjden på befintliga ytor i Vallhamn.

2.4.117 Privatperson 117

Access till badplatsen försämras och försvåras. En träffpunkt i naturen går förlorad. Badvattnet riskerar att försämras när det ska sprängas. Naturen överlag på Tjörn är unik och värd att bevara. Förstör inte den!

2.4.118 Privatperson 118

Tjörns skolor , framförallt blekets skola är fruktansvärt nedsatt . Den ligger fantastiskt fint men ser inte trevlig ut när man går förbi . Många människor som väljer att bo på Tjörn har barn och skolan är det viktigaste . Just nu skäms man över att vi har en så dålig skola. Jag arbetar själv som lärare i annan kommun och skulle aldrig söka mig dit . Dags att göra något åt denna nu!!!

2.4.119 Privatperson 119

Gör en prioriteringslista på vilka cykelbanor som bör göras, och en tidplan. Påverka Trafikverket: Att införa trängselavgift/trängselskatt på Tjörnbron. Avgift/skatt på Tjörnbron kommer att minska köbildningen och öka framkomligheten. Minska hastigheten (en nivå) på vägar som inte har någon cykelväg. Lägre hastighet minskar risken för olyckor, och påvisar för bilisterna att det inte finns någon cykelväg.

2.4.120 Privatperson 120

Se till att Heås och Stansvik förblir område för vindkraftverk, så de befintliga vindkraftverken kan vara kvar. Markera områden som är lämpliga för solcellsparker. Upplåt kommunmark för solceller och vindkraft till subventionerad avgift. Ta bort kravet för höjden på vindkraftverk, alternativt dubblera den angivna. Moderna vindkraftverk är betydligt högre än det som angivets. Ändra kravet att vindkraftverk skall vara grå eller vita. Snare forskning visar att grå och vita vindkraftverk är olämpliga för att förhindra fågeldöd. Skriv i stället (om det behöver vara så detaljerat) att vindkraftverken skall färgsättas så att fågeldöd elimineras och hänsyn till omgivningen.

2.4.121 Privatperson 121

Jag tycker det är viktigt att satsa på varierade former av boende, framförallt för de unga och att skolan ges bättre resurser så barnfamiljer väljer att stanna kvar på ön.

2.4.122 Privatperson 122

I markerat område finns i ÖP möjlighet till ökad bebyggelse och anläggning av hotell. Känns väldigt tveksamt när området är markerat enligt : Högexploaterad kust Beskrivning Kusten och skärgården från Norge till Brofjorden är utpekade som riksintresse för sina samlade natur- och

kulturvärden samt stora värden för friluftslivet enligt 4 kap MB. Tjörns kommun ingår i sin helhet i Södra Bohusläns högexploaterade kust. Enligt lagen får ingrepp i miljön endast ske om det inte påtagligt skadar områdets samlade natur- och kulturvärden. Turismens och det rörliga friluftslivets intressen ska särskilt beaktas. Bestämmelserna ska inte hindra utvecklingen av befintliga tätorter eller det lokala näringslivet.

2.4.123 Privatperson 123

Enligt ÖP möjligt till ökad bebyggelse och hotell. Forsök markerar flertalet fornlämningar inom det planerade området. Fornlämningar är en fysisk lämning av mänsklig verksamhet som är varaktigt övergiven. På Tjörn finns lämningar från hela det historiska registret, från tidig stenålder till 1800-talets industriella verksamheter. Lämningstyp Röse

2.4.124 Privatperson 124

Jag vill inte ha några vindkraftverk i Tyfta, jag tycker det är bättre att satsa på vattenkraft eller vindkraftverk närmare kusten!

2.4.125 Privatperson 125

Jag tycker INTE det ska finnas vindkraftverk här. Bättre att ha det längre ut på kusten där det inte bor folk.

2.4.126 Privatperson 126

Området har höga kulturmiljövärden och omfattar ett flertal befintliga småhus och fritidshus. Området är också en av Tjörns sista orörda vattengränsande områden där berg och kustlinjen inte är bebyggd.

2.4.127 Privatperson 127

Varför planerar man i ÖP för vindkraftsanläggningar under 50 meter. Enligt representanter på samrådsmöten är dessa omoderna och för små.

2.4.128 Privatperson 128

I området finns camping och enligt ÖP möjlighet till utbyggnad av hotellverksamhet. Detta går inte ihop med Kommunens miljötänk. Att kraftigt öka turismen ger en kraftigt påverkad närmiljö via utsläpp, VA, sopor, traifk, buller ökat slitage på skog, natur och markområden. När det dessutom är en total flaskhals via tjörnbron för trafik till och ifrån ön.

2.4.129 Privatperson 129

Kommunikationer är en utmaning på Tjörn. Tjörnbron som enda fasta förbindelse till fastlandet ger en sårbarhet vid olyckor och stora trafikflöden. Det uppstår ofta långa köer som ger förlängd restid för såväl

godstransporter som kollektivtrafik, boende och besökande. Särskilt under sommarhalvåret när många sommargäster och andra besökare reser till Tjörn. Restiden blir ofta svår att beräkna då långsamtgående fordon drar ned hastigheten. Många av Tjörns vägar är smala och saknar förutsättningar för säker omkörning. Det saknas också ofta gång- och cykelbana. Det är därför svårt att öka andelen gång- och cykelresor inom kommunen, trots att avstånden många gånger är relativt korta.

2.4.130 Privatperson 130

Hur skall de boende på Tjörn jobba i framtiden? Arbetsplatser med minst en anställd minskar vilket gör att pendling ökar. Att då ha med ökad centraliserad tätort löser inget när det gäller näringsliv. Översiktsplanen bidrar till att nå nationella mål för byggd miljö och infrastruktur genom att merparten av nya bostäder och verksamheter planeras i anslutning till befintliga serviceorter och verksamhetsområden.

2.4.131 Privatperson 131

Man vill behålla naturområden. I det området som kommer beröras av detta stycke så tar man bort hela tubbeskogen där man i årtionden haft spökjakt, friluftsliv, Utbyggnadsområde norr om Kroksdal för cirka 50-100 bostäder. Angöring till området bör ske genom ny länk mellan Kroksdalsvägen och Tubbevägen. Sammanhängande stråk bör även skapas till angränsande utbyggnadsområde i Skärhamns yttre del (mellan Långavägen och Storgatan). Landskapsbilden ska beaktas vid exponerade berg.

2.4.132 Privatperson 132

Långsiktigt hållbar vatten- och avloppslösning ska alltid säkerställas. Borde inte befintlig bebyggelse säkras på detta innan mer planeras? I dag kan inte kommunen säkra VA till befintligt, hur skall man då hantera ny bebyggelse?

2.4.133 Privatperson 133

Jag motsätter mig bestämt planerna på att Wallhamn ska byggas ut. Det fördärvar vår skog och naturen där. Bevara Tjörn i stället!!

2.4.134 Privatperson 134

Gör åtgärdsplan för de identifierade områdena för översvämning från skyfall och havet.

2.4.135 Privatperson 135

Inför fördröjningsdammar, eller annan teknik, så inte bräddavlopp rinner ut i havet.

2.4.136 Privatperson 136

Tillåt inte nybyggnation på de områden som klassats som högriskområde för radon.

2.4.137 Privatperson 137

I Översiktsplanen under "Mark och Vattenanvändning" > "Blandad Bebyggelse" > "Rönnäng-Bleket" nämns ett utbyggnadsområdet Öster om Stansviksvägen för exploatering och bebyggelse av nya fastigheter. För att bevara Blekets karaktär som Fiskeläge och också ett Kulturminnesområde vill vi framföra en önskan om att denna bebyggelse inte läggs på pass tätt på bergslinjen att man ser denna bebyggelse nerifrån Bleket eller ifrån Blekets strand, då detta skulle resultera i att känslan av ett litet fiskeläge förloras.

2.4.138 Privatperson 138

Det saknas tillräckligt med fritidsaktiviteter för barn och ungdomar i Tjörns kommun tex så vore det fördelaktigt med en egen simhall på Tjörn, då det är en lång sträcka att köra in till Stenungsunds simhall, speciellt med barn som tränar simning flera gånger i veckan om morgonen och på kvällar. Vidare så gynnar detta familjer som kan spendera tid i simhallen tillsammans med barnen och öva på att lära sig simma och umgås mm. Vidare gynnar detta också ungdomar som inte träningstimmar, men som ändå kan nyttja simhallen för att träna och umgås och få in mer fysiskt aktivitet i sin vardag. Ett förslag är att också bygga ett gym i anslutning till simhallen.

2.4.139 Privatperson 139

Försänk160:an under jord genom Myggenäs, Almösund. Bygg ny infart ovan jord till Myggenäsområdet ifrån norra delen av Myggenäs korsväg.

2.4.140 Privatperson 140

Bygg ny rondell på 169:an och slå ihop infarterna till Gamla Myggenäs, Röreviken och Häggvall. För att minska antalet utfarter och därmed olyckspunkter.

2.4.141 Privatperson 141

Bygg en ny "Bussgata" ifrån Reningsverket i Höviksnäs till Röreviken, där endast buss i linjetrafik får köra. Låt lokalbussen (5:an) ifrån Stenungsund trafikera 169: till Rondellen vid Häggvalledamm och sedan ner i Höviksnäs. Istället för att vända längs ner i höviksnäs så skall den passera förbi Höviksnäs reningsverk, korsa 169:an och vidare upp på Myggenäsberget och ned till Almö Livs, för att återvända till Korsvägen

längs 160:an (i en stor 8:a), och vidare över bron till Stenungsunds nya resecentrum.

2.4.142 Privatperson 142

En gång och cykelväg längs med vattnet mellan Myggenäs korsväg och Almösund.

2.4.143 Privatperson 143

I Wallhamn står hur många bilar som helst parkerade på marken vilket tar upp en enorm plats. Ett högst rimligt sätt att få mer yta i Wallhamn är att bygga parkeringshus för alla dessa bilar, så att samma antal bilar får plats på en betydligt mindre markyta. Då finns det helt plötsligt mycket mer yta att använda som inte kräver någon mer sprängning. Det känns väldigt oeffektivt att de just nu står enbart i ett plan. Att det därför planeras att sprängas bort mer av Tjörn känns inte som den bästa lösningen när man kan använda den befintliga ytan betydligt mer effektivt... Dessutom känns det högst rimligt att vid planering av utökning av Wallhamn ta hänsyn till Tjörn, och därmed minimalt påverka den vackra skogen, badplatser och bostäder/fritidshus.

2.4.144 Privatperson 144

En gång och cykelbro över 169:an vid gamla myggenäs/ Tången. Halvvägs upp på Brattvägen görs en gångväg ner mot branten på västra sidan vid 169:an. En stålbro (likt den vid Slottskogen/Botaniska i Göteborg) över vägen med en nedfartsramp på östra sidan vid Tången gör att man kan passera 169:an riskfritt.

2.4.145 Privatperson 145

En cykelstig som bara är för sommaren mellan Källekärr/Skålgropsvägen och Gälov. För barn att kunna cykla till fotbollen på Fjällebro.

2.4.146 Privatperson 146

Flytta färjeläget för linje361 ifrån Rönnäng till Tegen/Mölnebo. Skapa pendelparkering och bussförbindelse i området. Låt färjan med varannan avgång trafikera Tjuvkil i Kungälv kommun. försök skapa en bussförbindelse via Kornhall/Säve till Hjalmar Brantingsplatsen. Detta medför en andra väg för folk att pendla in till Göteborg, och kanske kan minska pendeltrafiken på Tjörnbron.

2.4.147 Privatperson 147

Förslag rörande de boende på St Dyrön. Allt som berör t.ex. ön Dyrön såsom dessa förslag är vi som bor här öppna för att ha en dialog om. Vi är på många sätt helt beroende av den kommun vi bor i med t.ex.

transporter samt P-platser och vill därför gärna ha en nära och öppen dialog med tjänstemän och övriga beslutsfattare inom kommunen. Vi vill gärna vara med i hela arbetet från idéer/förslag till färdigställande. Det "bollplank" som är "vi" kan t.ex. vara de olika samhällsföreningarna på öarna.

1. P-platser: Ta fram nya parkeringsmöjligheter i närheten av färjeläget Rönnängs brygga så att det skapar förutsättningar att bosätta sig året runt på t.ex. Dyrön, Åstol och Tjörmekalv. Hitta kommunal mark där kanske även små/mindre markbitar för 2-5 P-platser är värdefulla. Hur får vi fram laddmöjligheter till kommande elbilar. Både åretruntboende samt tillfälliga besökare. Detta berör ju hela Tjörns kommunala parkeringsnät.

2.4.148 Privatperson 148

Förslag rörande de boende på St Dyrön. Allt som berör t.ex. ön Dyrön såsom dessa förslag är vi som bor här öppna för att ha en dialog om. Vi är på många sätt helt beroende av den kommun vi bor i med t.ex. transporter samt P-platser och vill därför gärna ha en nära och öppen dialog med tjänstemän och övriga beslutsfattare inom kommunen. Vi vill gärna vara med i hela arbetet från idéer/förslag till färdigställande. Det "bollplank" som är "vi" kan t.ex. vara de olika samhällsföreningarna på öarna.

2. Miljötänk: Underlätta för solceller på fastigheter eller i anslutning till dessa. Kanske det på Tjörn och de mindre öarna måste ges fler dispenser trots kulturella färgnyanser på hustaken i samhällena. Sverige och världen står inför väldigt stora utmaningar om vi skall bli koldioxidutsläppneutrala inom en snar framtid. Då kanske vi måste göra avsteg från vissa kulturella delar i vår livsmiljö.

2.4.149 Privatperson 149

Förslag rörande de boende på St Dyrön. Allt som berör t.ex. ön Dyrön såsom dessa förslag är vi som bor här öppna för att ha en dialog om. Vi är på många sätt helt beroende av den kommun vi bor i med t.ex. transporter samt P-platser och vill därför gärna ha en nära och öppen dialog med tjänstemän och övriga beslutsfattare inom kommunen. Vi vill gärna vara med i hela arbetet från idéer/förslag till färdigställande. Det "bollplank" som är "vi" kan t.ex. vara de olika samhällsföreningarna på öarna.

3. Bostäder: Underlätta och ge möjligheter för att bygga hus och lägenheter. Det kan göras genom att arbeta för dispenser mot andra myndigheter när det gäller strandskyddet. Dessa dispenser handlar ju självklart inte om att "slänga ut" tomter i områden

där strandskyddet verkligen spelar en viktig roll utan kanske mera i närheten av befintliga bostäder.

2.4.150 Privatperson 150

4. Återvinning: När det gäller återvinningsmöjligheter av förpackningar i Sverige/Hela Tjörn idag så kan det förbättras. Dels så behöver vi att bli duktigare på att återvinna men det behöver också ges/skapas bättre förutsättningar för att lämna in materialet. Om man arbetar mot riksdagen/myndigheter så att dessa lägger på "några extra ören" på varje förpackning så kunde detta skapa förutsättningar till att placera ut fler återvinningsstationer som t.ex. på Dyrön och Åstol. Dessa får kanske specialutformats så att man även skulle kunna utnyttja kommande färjetrafik för transport från öarna till Rönnäng. Idag så är det tyvärr så att för flertalet av de boende på Dyrön har väldigt svårt att ta sig till en återvinningsstation så förpackningarna av plast och kartong hamnar i den brännbara fraktionen.

2.4.151 Privatperson 151

Vår hamn som sedan ca 55 år är belägen på fastigheten Röra 2:85 är markerad på gällande ÖP men saknas i det nya förslaget. Exempelvis Toröd, Röra Strand och Mjölkeviken är med på förslaget, och det borde rimligen vår hamn också vara, inte minst i jämförelse med dessa andra hamnar. Det är brist på fritidsbåtplatser, och i synnerhet i Stigfjorden. För att inte begränsa det rörliga friluftslivet i området, samt för vår långsiktiga hamnverksamhet är det mycket väsentligt att hamnen fortsatt är med på kommunens blivande ÖP.

2.4.152 Privatperson 152

Expansionen av Wallhamn mot skogen förstör en del av Tjörns vackra natur, och verkar onödig. En snabbtitt på flygfoto över området visar att nära på hälften av Wallhamn yta idag är vanlig, asfalterad parkering. Om man istället bygger ett par parkeringshus på existerande tomt hade detta gett Wallhamn tillgång till mer yta utan att skada skogen. Berget och skogen mellan Wallhamn och väg 169 fyller även en slags isoleringsfunktion. När man kör förbi idag känns det som att man är i naturen, trots att industrin finns runt hörnet. Detta är något nästan alla på Tjörn har nytta av, inte bara de som bor i närheten. En expansion ut till vägkanten skulle förstöra den isoleringen. För mig känns ett parkeringshus som en uppenbar lösning som låter Wallhamn expandera utan att skada Tjörnupplevelsen för oss andra.

2.4.153 Privatperson 153

Varför expandera Wallhamn västerut, när de redan har "omringat" detta berg på östra sidan? Jag är ingen hamnexpert, men en expansion ut mot vattnet verkar rimligt för en hamn, snarare än in mot land. Det går också att använda resterna från sprängningen att bygga ut på vattnet, vilket ger ännu mer yta utan att påverka existerande mark. När skogen mellan Väg 169 och Wallhamn (delvis) skövlades för några år sedan så blev området väldigt blött, och det är fortfarande ganska lerigt än idag. Om man forstätter gräva i den tror jag det kan få oanade vatten-relaterade konsekvenser för området runtomkring, till exempel för åkermarken precis väster om det föreslagna expansionsområdet. Expansion mot berget till öster kan vara ett bättre alternativ ur den synpunkten.

2.4.154 Privatperson 154

Nog för att Wallhamn kanske behöver expandera, men storleken på denna expansion verkar lite väl stor. Jag skulle vilja se prognoser på vinsten av att spränga bort så mycket av Tjörns fina natur. På kommunens hemsida kan man läsa att "Kommunen bedömer att det är ett väsentligt samhällsintresse att kunna utveckla fler verksamheter [..]", men ingen tydlig motivation till varför såhär mycket ny yta behövs, speciellt med tanke på att Wallhamns existerande yta är så ineffektivt använt idag. Trots att vi har en stuga i närheten blev vi inte ordentligt informerade om denna expansion, och det är en ren slump att vi såg det på hemsidan. Om det är liknande för fler som bor i Gunneby så tror jag ni kommer få oproporionerligt lite synpunkter på denna expansionen. Jag föreslår en ny runda av brev och/eller telefonsamtal för att säkerställa att alla påverkade parter är fullt medvetna om vad som föreslås, för annars kan mängden synpunkter ge en missvisande positiv bild.

2.4.155 Privatperson 155

Det står jättemånga bilar parkerade och tar upp hur stor yta som helst. Bygg ett parkeringshus på höjden så ytan kan användas mer effektivt än idag.

2.4.156 Privatperson 156

Turismen är den tredje största exportnäringen i Sverige, och behöver beaktas och få en större roll i översiktsplanen. Turismen och besöksnäringen växer både nationellt och internationellt och kan vara en motor i utvecklingen för Tjörn och bidra till samhället i form av ökad sysselsättning, omsättning och viktiga skatteintäkter. Att utveckla Tjörn till en attraktiv och hållbar destination året om är viktigt. Sträva efter en hållbar och levande besöksnäring året runt. Koppla på regeringens strategi för

en hållbar besöksnäring som togs fram 2021 tillsammans med kommunens befintliga strategier.

2.4.157 Privatperson 157

större besöksmål – bra att ÖP lyfter upp att förutsättningarna kring besöksmålen utvecklas för att möjliggöra och främja besöksnäring. Oerhört viktigt med infrastruktur i allmänhet i form av gångvägar, cykelvägar, parkeringsplatser, toaletter (med eller utan vatten) och sophantering och tillgänglighet till och från kommunens stora besöksmål. I synnerhet: Södra hamnen - fler fasta toaletter. Gärna bilfritt på sikt. Utveckla Södra hamnen som ett (fast) evenemangsområde. Pilane – viktigt med utveckling av toaletter och annan besöksservice för hållbar utveckling av besöksmålet. Sundsby – gång- och cykelväg, toaletter, avlopp, vatten samt utökade parkeringsmöjligheter. Egnahemsfabriken – viktig för kunskapsturismen. Utveckla Tjörn med tiny houses. Naturturism (vandringleder, bilfria öar) viktigt att underlätta för infrastrukturen även här.

2.4.158 Privatperson 158

Utbyggnation av cykelvägar kopplat till den nya nationella Västkustleden. Attraktivt, bekvämt, trafiksäkert och sammanhängande cykelvägnät som erbjuder goda förbindelser mellan viktiga målpunkter i hela Tjörns kommun. Prioritera cyklister högst i trafikplaneringen. Korta, snabba cykelvägar är den viktigaste faktorn för att få fler att välja cykel, såväl boende som besökare. Det finns ett ökande intresse för cykling för rekreation och turism, och det svenska landskapet i allmänhet och Tjörn i synnerhet lämpar sig väl för cykelturism och rekreationscykling. Ta fram smidiga och säkra cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafik (även vid flerbostadshus). Både elcyklar och lastcyklar kräver säkra utrymmen för att kunna användas. Stark utvecklingspotential direkt kopplat till alla våra hållbarhetsmål kopplat till folkhälsa, trafiksäkerhet, miljö och CO2-utsläpp. Så gör det lätt att resa rätt.

2.4.159 Privatperson 159

Infrastruktur för framtida infrastruktur på vatten viktig att säkerställa. Tilläggningsbryggor (typ ångbåtsbryggor) vid våra större skärgårdssamhällen viktiga för utveckling av kommunikationer på vatten. Utveckling av ställplatser behövs i kommunen. Skapa bygglov för korttidsställplatser med lägre service, på lämpliga och attraktiva platser. Detta för att gynna besöksnäringen, dessa kan justeras för att hantera besökare på ett hållbart sätt, till exempel genom att släppa upp mer tillgänglighet under lågsäsong. Infrastruktur kring våra hamnar viktig för att gynna besöksnäring. Parkeringar och tydliga hänvisningar viktiga för att få besökare ut till våra öar som till stor del lever av besöksnäring.

2.4.160 Privatperson 160

Södra Hamnen i Skärhamn bör pekas ut som arena/område för turism och evenemang. Här är idag ett tydligt centrum för besökare, med gästhamn, akvarellmuseum och restauranger. Stärk det som är starkt och utveckla infrastrukturen i området för att skapa trivsel och vidare utveckling. Infrastruktur kan innebära offentliga toaletter, utökad elinfrastruktur, mer passande enkla små byggnader för foodtrucksverksamhet eller annan verksamhet. Infrastruktur kring våra hamnar viktig för att gynna besöksnäring. Parkeringar och tydliga hänvisningar viktiga för att få besökare ut till våra öar som till stor del lever av besöksnäring. Verka för fler kommunikationsvägar via vatten, t ex turer Skärhamn – Härön. ÖP bör tillgodose kommande behov av ökad laddinfrastruktur. Antalet elbilar förväntas öka och centrala laddplatser bör, oavsett leverantör av servicen, göras tillgängliga för att tillgodose ett ökat behov. Antalet gästbäddar behöver öka. Det är viktigt med ett differentierat utbud av boende.

2.4.161 Privatperson 161

Ett önskemål är att planera in enkla funktionella och byggnader (sjöbodar) i Södra hamnen av samma slag som passar in i miljön för uthyrning-. Exempelvis istället för de foodtrucks som finns idag (Skärhamns gästhamn) samt skapa möjligheter för det i de övriga hamnarna. Allt för att försköna miljön.

2.4.162 Privatperson 162

En utveckling av ställplatser behövs i kommunen, gärna vid kajerna. Efterfrågan är stor och de mest eftersökta ställplatserna i landet är just de i vattennära lägen med hög trygghet. Ser ett behov att underlätta detta genom att ge tillfälliga (korta) bygglov för korttidsställplatser med lägre service, på lämpliga och attraktiva platser. Detta för att gynna besöksnäringen, dessa kan justeras för att hantera besökare på ett hållbart sätt, till exempel genom att släppa upp mer tillgänglighet under lågsäsong.

2.4.163 Privatperson 163

Även infrastrukturen är i och omkring hamnarna är viktigt, allt från att planera in offentliga toaletter, parkeringar med tydliga hänvisningar till sophantering och el-infrastruktur i form av laddstolpar för båtar och bilar. Med hjälp av husbilsturisme kan infrastrukturen i gästhamnarna nyttjas under större delar av året Det innebär också att gästhamnarna får en ny säsong under "båtlivets lågsäsong".

2.4.164 Privatperson 164

Tjörns kommun bör bli restriktivare med bygglov och annan exploatering för att värna och ta större ansvar för de höga naturvärden som finns inom kommunens land och vattenområde.

2.4.165 Privatperson 165

Tjörns kommun bör arbeta mer aktivt för att alla typer av människor ska kunna bo i kommunen. Med bostäder som sträcker sig från dyra till väldigt dyra urvattnas diversiteten hos invånarna. Med de rasistiska tendenser som finns i politiken idag, samt dyra bostäder, riskerar kommunen att bli segregerad med en vit och välbärgad befolkning. I en sån kommun vill inte jag bo kvar. Jag vill bo i en kommun som finns till för alla, ha grannar med olika bakgrund och erfarenheter, som bott här i generationer och är nyinflyttade, som kommit hit av både fri vilja och av livets nöd, tex flytt undan krig. Med få hyresrätter och få billiga hus får vi ingen diversifierad befolkning.

2.4.166 Privatperson 166

Naturen på Tjörnekalv bör få ett ännu starkare skydd pga av sina höga naturvärden och sammanhängande oexploaterade ytor, samt äldre jordbruksmark som brukats för småskaligt jordbruk i flera hundra år.

2.4.167 Privatperson 167

Pga av att bostäder ökat så mycket i pris de senaste decennierna har öarna förlorat många personer som velat bo kvar men inte haft råd att köpa hus eller köpa ut släktingar vid arvsskiften. Öarna har därför i rask takt förlorat mycket kunskap och historia. Kulturmiljö och kulturhistoria utgörs inte bara av föremål och byggnader utan också av språk, minnen, erfarenheter och lokal kunskap över och under ytan. Kommunen har därför förlorat värdefulla delar av sitt kulturarv när dessa försvinner från orterna/kommunen. Värdefull kunskap om mark och vatten, som införskaffats över generationer, är också viktig i omställningen. Kommunen bör vara aktsam om den lokala kunskap som finns och de liv som levts på och med platsen. Kommunen bör ha en strategi för att inte förlora ännu mer kunskap och människor med relation och erfarenhet av platsen. Gentrifieringen har ett högt pris som utarmar.

2.4.168 Privatperson 168

Färjeförbindelse för persontrafik mellan Rönnäng och Kungälv kommun via Åstol och Dyrön, med anslutning mot Göteborg med expressbuss på väg 168 eller fortsatt båttrafik till centrala Göteborg. Synpunkt: I översiktsplanen framgår inte att Risön, Hättan och Krokholmen har begränsad färjetrafik idag. Under våren är det endast helgtrafik. Det räcker

inte för att å dessa öar för alla och särskilt de som saknar båt. En levande skärgård behöver bättre trafik. Jag anser att kommunen ska verka för att befintlig trafik utökas och inte begränsas. Överhuvudtaget verkar kunskapen om nämnda öar vara begränsad. Märkligt att färjetrafiken planeras till Tjuvkil. Det fungerar bra nu med Rökan dit Gunnars Båtturer kör från Dyrön. Vid Rökan finns kollektivtrafik (buss) och även parkering.

2.4.169 Privatperson 169

Bebygg inte våra berg. Bygg traditionellt, vid kanten av åkern och vid foten av berget. Självklart med anpassning till randlövskogar etc. Finns inte sådana lämpliga lägen kvar, kan man inte fortsätta att spränga vägar upp genom berg med brutalt onaturliga tomter och ta allas vår utsikt - landskapet i anspråk - genom att bebygga bergen. Det är oerhört fräckt både mot människor och natur. Har ni redan släppt hundratals, kanske tusentals, arealslösande villatomter under era 12 (?) år vid makten i samhällen och på landet (!), varav de flesta direkt blir fritidshus (och det vet ni) - ja då har ni förbrukat er chans. Inga fler arealslösande förhandsbesked eller villadetaljplaner, tack. Absolut inte inom strandskydd, sluta slösa våra skattepengar på att stänga huvudet blodigt i en både olaglig och olämplig riktning. Använd våra planeringsresurser till hyreslägenheter framöver. Det finns ingen bostadsbrist, bara många tomma hus. Jobba mot det istället. Där kan skapas bostäder med små resurser.

2.4.170 Privatperson 170

Möjlighet att utveckla fler bostäder/ fritidsbostäder på sydöstra Tjörn

2.4.171 Privatperson 171

Cykelväg bör byggas även mellan wallhamnsrondellen och Rönnäng samt mellan Källekärr och Orust då de är viktiga huvudvägar samt mycket trafik och höga hastigheter

2.4.172 Privatperson 172

Förskolor och skolor ska lokaliseras så att upptagningsområdet blir rimligt utifrån hållbart resande. Likt antalet idag. Det ska finnas i servicorterna och gör att stor andel av barnen får en vana att nyttja olika hållbara färdmedel (gång, cykel kollektivtrafik) vilket de tar med sig i det vuxna livet. Inte skapa storskolor som är lika stora som Göteborgs stads allra största.

2.4.173 Privatperson 173

Lägg till ny cykelväg mellan Röra och Hultet. Den fanns med i förra ÖP och är än mer relevant. Vi vill se många fler nya cykelvägar/stigar på Tjörn. Ni borde satsa på ett sammanhängande nätverk av cykelvägar istället. Det är framtiden om något.

2.4.174 Privatperson 174

Ingen ny trafikled här tack. Det är redan för mycket trafik på Tubbegatan och det är svårt för många att hålla hastigheten 30 km/h. För att cykel- och gångtrafik till skolan ska fungera istället för skjutsning av barn behöver Tubbegatan istället fartgupp samt hastighetsmätare som lyser rött med km/h när man kör för fort. Väck liv i vägföreningen? Se till att det blir en trygg cykelväg här istället!

2.4.175 Privatperson 175

Bygg ingen genomfartsled över Tubberöd. Om syftet är att avlasta Hamnvägen, vilket man då bör visa öppet, så är det enda att stänga av denna väg för biltrafik som innebär genomfart. Tillåt endast bussar, gång- och cykeltrafik. Det är den självklara lösningen som ingen vågar - än. Då skulle attraktiviteten öka i centrum och de som prompt vill ta bilen får åka om Siröd. Men ganska många skulle då välja gå eller cykla eftersom det går snabbare. Det är så man får göra för att förbättra miljön. Tänk så mycket trevligare det skulle vara att gå eller cykla i denna del av Skärhamn. Idag får man trängas med fräcka bilister som inte förstår hur stor plats de tar och att de stör alla andra. Men för inte över problemen till Tubberöd. Jämför med biltullar vilket verkade otänkbart en gång. Nu tycker de flesta det är bra och har hjälpt trafiksituationen mycket. Det kanske vore något för Hamngatan!

2.4.176 Privatperson 176

Inför biltullar på Tjörnbron! På så sätt får vi färre som bilpendlar och istället väljer kollektivtrafik. Varför har ingen pratat om det? För att alla kör bil själv? Detta är ju enda sättet att få trafiken minska. Gör det vissa tider, morgon och kväll samt helger när sommargästerna kommer på fredag kväll och när de åker på söndag kväll. Yes, där har vi det! Inför samtidigt gratis busskort eller subventionerat, säg 50%, till jobbspendlare. Det är för övrigt en självklarhet att ungdomar ska ha gratis fritidskort/busskort för att inte ska slussas in i bilberoende tidigt mha A-traktorer etc. Ökad användning av kollektivtrafik ger fler turer. Ungdomar behöver röra på sig som att cykla/gå till buss. Som det är nu servas många av dem med skjutsning alt. egna fordon som används i alla sammanhang. Ger livsstilssjukdomar som de sedan får lida av samt

samhället bekosta vård av. Kom igen soffpotatisar, agera riktiga politiker med någon slags vilja att göra livet på Tjörn bättre!

2.4.177 Privatperson 177

Yttrande från Företagarna Stenungsund & Tjörn på översiktsplanen samt generella kommentarer om Tjörns långsiktiga utveckling. Se PDF skickad till kommunen 2023-04-11. Yttrandet innehöll fler tecken än vad som var möjligt att skicka via den här platsen. Företagarna Stenungsund & Tjörn

2.5 Samrådsmöten

2.5.1 Öppet hus

Under samrådet hölls samrådsmöten i form av "öppet hus" vid fyra tillfällen; ett på Häggvallskolan i Höviksnäs, ett på Humlan i Källekärr och två i kommunhuset i Skärhamn. Mötena besöktes av uppskattningsvis totalt ca 80 personer, huvudsakligen i åldersgruppen 50-80 år, boende såväl i serviceort som på landsbygd och i skärgård.

Flera besökare hade ett stort miljöintresse och betonade vikten av att ta hänsyn till höga natur- och kulturmiljövärden, begränsa klimatpåverkan, transporter mm. Flera ifrågasatte varför kommunen skulle växa i befolkningsantal. Särskilt mot bakgrund av den sårbara infrastrukturen. Vid mötena inkom även positiva omdömen om tätortsutveckling, exempelvis gällande Höviksnäs och Rönnäng-Bleket.

Flera av de äldre poängterade att det behövs bostadsformer som passar äldre. Ett bekvämt, tryggt och attraktivt boende som man *vill flytta till*, så att det inte känns som att man *flyttar från* villan.

Boende i skärgården uttryckte önskemål om uppmärksammande av de mindre öarna inom kommunen bland annat genom att tillsätta en kommunal skärgårdsutvecklare.

2.5.2 Företagsarena

Workshop kring översiktsplanen med näringslivet på Företagsarena Tjörn 17 mars. I mötet deltog drygt 50 personer från Tjörns näringsliv. Under workshopen framgick tydligt att infrastruktur, marktillgång och kompetensförsörjning är några av näringslivets viktigaste frågor för att kunna verka på Tjörn både nu och i framtiden. I infrastrukturbegreppen ryms allt från digital infrastruktur, tillförlitligt VA-system och elförsörjning samt givetvis goda kommunikationer för både gods och personer. Avseende kompetensförsörjning rör dessa frågor allt från attraktiva boenden, skolor och en meningsfull fritid tillsammans med möjligheter att

pendla ut och in till kommunen. Följande punkter samlar därför dessa frågor:

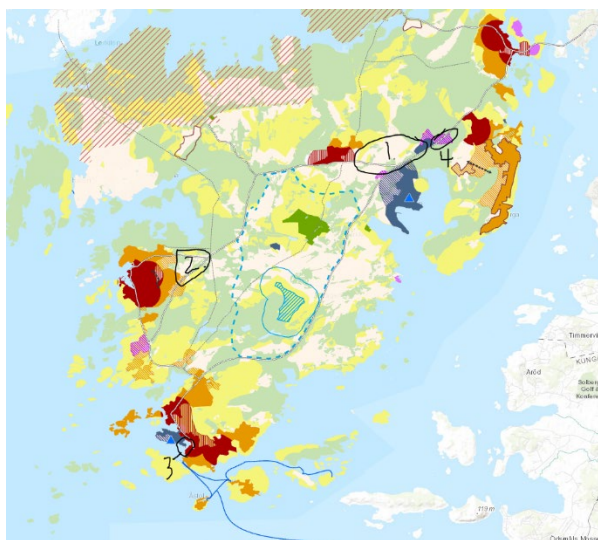
Transporter till, från samt runt på vår ö

- Färjeförbindelsen söderut bör utredas ytterligare utifrån flera parametrar tex parkeringsmöjligheter, arbetstillfällen och besöksnäring.
- Parkeringssituationen i anslutning till både befintliga färjor och nya förbindelser bör ses över. Redan idag hämmar den utvecklingen. Ev bör färjeläget flyttas, alternativt bör skyttelbussar lösa sommarparkering och pendling.
- Tankar kring även en tunnelförbindelse från Rönnäng och söderut.
- Vägsträcka Hogarodellen till Kyrkesund bör prioriteras som stråk, en väg som sommartid är oerhört belastad.
- Gång- och cykelvägar (gärna med belysning) är viktigt både för attraktionskraften och hållbara resor för både pendling och fritidsresor.
- Pendelparkeringar i anslutning till Tjörnbron är en nyckel för att minska belastningen på bron.
- Stråket väg 160 och väg 169 är oerhört viktiga. Översiktsplanen belyser på ett bra sätt kommunens plats i en region.

Tillgång till mark:

Nedanstående ytor (se karta) upplevs saknas för verksamhetsmark i förslag på översiktsplan

- Punkt1. Utreda området för industri/verksamhet
- Punkt 2. Utreda för industri/verksamhet
- Punkt 4. Utveckla området samt arbeta med gestaltning för att skapa ett bra område. Fokusera på arbetskraftsintensiva verksamheter.
- Punkt 3 i nedanstående karta vill tydliggöra vikten av att bevara och utveckla fiskehamnen i Rönnäng då det är en av de sista hamnarna i sitt slag.

Översiktsplanen behöver kompletteras med tätortstudier för samtliga orter på ön där Källekärr och Myggenäs kan vara högst prioriterad. I våra tätorter bör en blandad bebyggelse planeras och skapa förutsättningar för unga att både bo kvar och återvända. Vi bör även arbeta med tomträtter och mindre tomter för att möjliggöra andra boendeformer. Tätortsstudierna bör även hantera möjliga motstående intressen och potentiella konflikter mellan boenden och verksamheter som redan finns idag och arbeta för att framtida potentiella konflikter minimeras genom aktiv samhällsplanering.

Ytterligare poängterades särskilt att värna om samtliga befintliga hamnar samt att ge förutsättningar för befintliga fiskare och samhörig verksamhet. Bygg inte bostäder i alla hamnar, flera är redan bortbyggda.

Tankar kring översiktsplanens möjligheter att möta framtiden:

Viktigt att vi till 2050 ska vi inte begränsa idéerna. Troligen finns både ny teknik, utvecklande av tjänster och ny kunskap "kring hörnet" som kan skapa förutsättningar för en mer hållbar tillväxt. Framtiden kan givetvis även skapa utmaningar och möjlighet i samhällsplanering så som till exempel drönartrafik, laddinfrastruktur med mera.

Ett förslag är därför att identifiera strategiska platser för tex kommunikation där ytor kan pekats ut som lämpliga för allt ifrån bilpoolsplacering, laddinfrastruktur eller vad framtiden har att utvisa. Viktigt är att beskrivningen och möjligheterna här är öppna och inte allt för reglerade.

Därtill önskas en öppnare beskrivning av det som vi idag ser som våra utmaningar, tex VA-högriskområde. Istället för att begränsa dessa ytor – beskriv vad som måste lösas för att dessa skall kunna användas på ett annat sätt. I framtiden kan ny teknik skapa lösningar så att detta inte längre är en utmaning.

Lika så saknas i översiktsplanen ett resonemang kring framtida elförsörjning, både lokalt producerad el och den el som behöver importeras från andra delar av region och nation. Frågan önskas få en tydligare beskrivning i översiktsplanen.

Platsen Tjörn:

Denna punkt sammanfattar de inkomna synpunkter som berör kommunen som boendeplats, besöksplats och en plats att driva verksamheter. Bilden av Tjörn och förhållandet mellan landsbygd och tätort är inte helt tydlig här utan det finns flera olika intressen. Frågan rör snarare prioritering än målkonflikter.

- Synpunkten att tätorterna bör vara mer prioriterat än landsbygden utifrån ett samhällsplaneringsperspektiv framfördes.
- Det önskas detaljplaner för landskapsutveckling.
- I översiktsplanen bör punkter för attraktion så som Pilane, Tjörnbro arena, Nordiska Akvarellmuseet och Sundsby säteri lyftas, antingen i utvecklingsstrategin eller i markanvändningskartan.
- Så kallade tillåtande miljöer bör pekas ut eller ett resonemang kring hur kommunen ser på dessa bör som minst finnas med, det kan till exempel röra sig om hur vi arbetar med en plats under pågående detaljplan.
- Önskan finns att ta fram en fördjupad översiktsplan för attraktionskraften på Tjörn.

Näringslivets övriga tankar i workshopen

- Viktigt att snarast göra de investeringar som behövs för att säkra möjligheten att släcka med havsvatten då bristen på brandvatten på sydvästra Tjörn är akut.
- Viktigt att se kommunikationer på tre nivåer:
 - × Inom tätort
 - × Inom ön
 - × Inom regionen
- Hantera EPA-traktorerna så det inte blir så mycket kö.
- Kollektivtrafik är A och O för en effektiv rekrytering. Det är viktigt med en förbättrad kollektivtrafik för att attrahera framtida rekryteringar. Idag är kontakten med Göteborg ej tillräckligt bra. Behöver fler direktbussar, samt fler avgångar kvällstid och under helger för att klara bemanningen. Det gäller även verksamheter som bedrivs på kvällar och helger. Både personal och besökare behöver kunna åka kollektivt både till, från och runt ön.
- Cykelleder bör utvecklas och skyltas upp enhetligt samt att dessa presenteras i en karta.
- Behövs fler 50+-boenden dessa får gärna vara i våra tätorter.
- Promenadstråk till och från parkeringar

- Vandringsleder bör ses över och kvalitetssäkras.
- Öka möjligheterna för små företag att få mark och etablera sig.

2.5.3 Möte med Tjörns naturskyddsförening, TNF

Möte i kommunhuset med ca 10 medlemmar ur Tjörns Naturskyddsförening. Föreningen lyfte motsvarande frågor som i sitt yttrande ovan.

2.5.4 Möte med Lantbrukarnas riksförbund, LRF

Möte i Säbygården med ca 35 medlemmar ur lantbrukarnas riksförbund. Förbundet lyfte motsvarande frågor som i sitt yttrande ovan.

2.5.5 Möte med Tjörnbros Arena AB

Möte på Tjörnbros Arena AB med representanter för företaget. Företagarna lyfte motsvarande frågor som i sitt yttrande ovan.

2.5.6 Övriga möten

Under samrådstiden har ett flertal möten hållits inom kommunen, dels med förvaltningar och avdelningar, dels med politiska partigrupper, i syfte att främja samrådsyttranden från dessa verksamheter. Även externa möten med länsstyrelse respektive grannkommuner har genomförts i samma syfte. Se yttranden från respektive organisation ovan.